

МІНІСТЕРСТВО ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДИПЛОМАТИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ:
УКРАЇНСЬКИЙ І СВІТОВИЙ ДОСВІД»**

м. Київ, 23 грудня 2015 року

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

КИЇВ
Дипломатична академія України при МЗС України
2015

УДК 327
3-78

*Тиражування без офіційного дозволу Дипломатичної академії України
при МЗС України забороняється*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білорус О.Г., доктор економічних наук, академік НАН України
Віднянський С.В., доктор історичних наук, професор
Гуменюк Б.І., доктор історичних наук, професор
Грушинська Н.М., доктор економічних наук, професор
Жалоба І.В., доктор історичних наук, професор
Зленко А.М., кандидат політичних наук
Кудряченко А.І., доктор історичних наук, професор
Перепелиця Г.М., доктор політичних наук, професор
Татаренко Н.О., кандидат економічних наук, професор
Троян С.С., доктор історичних наук, професор
Цветков О.Г., доктор історичних наук, професор
Ціватий В.Г., кандидат історичних наук, доцент
Чекаленко Л.Д., доктор політичних наук, професор
Шергін С.О., доктор політичних наук, професор
Шпак Н.А., доцент
Яценко О.М., доктор економічних наук, професор

*Рекомендовано до друку Вченою радою Дипломатичної академії України
при МЗС України, протокол № 1 від 30.09.2015 р.*

**3-78 ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ: УКРАЇНСЬКИЙ І
СВІТОВИЙ ДОСВІД:** збірник тез доповідей (23 грудня 2015, м. Київ) / за заг.
ред. В.Г.Ціватого, Н.О.Татаренко. –К.: ДАУ при МЗС України, 2015. – 262 с.

Збірник тез конференції містить результати наукової роботи учасників кон-
ференції з України та зарубіжжя. Збірник розрахований на наукових працівни-
ків, дипломатів, аспірантів, слухачів, студентів.

УДК 327

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір,
точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших
відомостей, а також за те, що матеріали не містять закритих даних, заборонених
у відкритих публікаціях.

© Дипломатична академія України при
Міністерстві закордонних справ України, 2015

ПЕРЕДМОВА

Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України у 2015 році урочисто відзначає своє 20-річчя. Ми пишаємося здобутками, інституціональним розвитком і традиціями нашого навчального закладу, чия історія і сьогодення тісно пов'язані з інституціоналізацією й розвитком сучасної української державності.

Створення нашого навчального закладу в 1995 році було вимогою часу, адже молода незалежна держава потребувала власних кваліфікованих фахівців у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики і дипломатії.

Автором ідеї створення галузевого профільного закладу з підготовки українських дипломатів став перший Міністр закордонних справ України Анатолій Максимович Зленко, а втілював її в життя його наступник – Геннадій Йосипович Удовенко. Значний внесок в інституціональний розвиток та становлення Академії зробили міністри закордонних справ України – Борис Іванович Тарасюк, Костянтин Іванович Грищенко, Володимир Станіславович Огрізко, Арсеній Петрович Яценюк, Павло Анатолійович Клімкін.

Двадцять років для навчального закладу – термін зовсім невеликий, але з огляду на ті складні проблеми, які доводиться вирішувати в процесі становлення та інституціонального розвитку Дипломатичної академії України при МЗС України, з огляду на суспільно-економічні умови, в яких ми працюємо, – це ціла епоха. Дипломатична академія України при МЗС України – це символ стабільності, надійності та передбачуваності, що в освітній справі – чи не найголовніше.

Ми як навчальний заклад довели на практиці свій високий професіоналізм та конкурентоспроможність на вітчизняному освітньому ринку та міжнародному рівні. Академії вдається працювати ефективно та якісно, роблячи свій внесок у розвиток національної та міжнародної системи освіти. Девізом нашої Академії є вислів «Мистецтво долати кордони». У цих словах відображене наше прагнення не тільки передати безцінні наукові й культурні здобутки від покоління до покоління, а постійно удосконалюватися у формуванні професійних компетентностей і професійної майстерності дипломатів, підготовці конкурентоспроможних фахівців у сфері зовнішніх зв'язів, зовнішньої політики і дипломатії, справжньої інтелектуальної та дипломатичної еліти України.

Виконання своєї головної місії Академії – *підготовка і підвищення кваліфікації фахівців у сфері зовнішніх зносин* – визначеної Президентом України, та статутних завдань Академії, забезпечується сформованою інноваційною навчальною, навчально-методичною й науково-дослідною інфраструктурою, високопрофесійним кадровим потенціалом з багатим багаторічним досвідом практичної роботи у сфері дипломатії, запровадження інноваційних освітніх технологій.

З 01 вересня 2006 року Академія функціонує в новому відреставрованому приміщенні на вулиці Великій Житомирській, 2 поряд з головною будівлею Міністерства закордонних справ України.

У 2015 році Академія підвела підсумки двадцятирічного періоду свого інституціонального становлення в контексті модернізаційних і трансформаційних процесів в Україні, європейських та світових тенденцій підготовки фахівців у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики і дипломатії.

Про це свідчить проведення в закладі 23-24 грудня 2015 року Міжнародної науково-практичної конференції: «Зовнішня політика і дипломатія: український та світовий досвід» (м. Київ), спрямованої на виконання завдань кадрового і науково-консультаційного забезпечення реформування зовнішньополітичної та дипломатичної служби, і в першу чергу – МЗС України.

Навчання в Дипломатичній академії України відкриє вам шлях до високого мистецтва дипломатії! Працюйте і творіть! Перед вами велике майбутнє! Ми прагнемо, аби кожен, хто навчається тут, проявляв свої таланти, досягнув успіху, сміливо йшов вперед до здійснення власних мрій!

Бажаю вам, дорогі колеги, студенти, аспіранти, випускники, друзі Академії безліч радісних подій, добробуту і процвітання в рік славного 20-річного ювілею Дипломатичної академії України при МЗС України.

Я вірю в те, що кожен із нас, врахувавши досвід двадцяти років функціонування Академії, гідно представлятиме й в подальшому нашу Академію, примножить її потенціал, силу і славу!

Вячеслав Ціватий,

Ректор Дипломатичної академії України при МЗС України,

кандидат історичних наук, доцент кафедри

дипломатичної та консульської служби,

Заслужений працівник освіти України

Ціватий В.Г.,
кандидат історичних наук, доцент,
Ректор Дипломатичної академії України
при МЗС України,
Заслужений працівник освіти України

ЄВРОПЕЙСЬКА ДИПЛОМАТІЯ (XVI-XVIII СТ.) І ВІДЕНСЬКИЙ КОНГРЕС (1814-1815 РР.): ІСТОРИЧНІ ПОСТУПИ, ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗДОБУТКИ І ДОРОГОВКАЗИ В МАЙБУТНЄ

2015 року Віденський конгрес святкує свій 200-річний ювілей, а тому цілком доцільно згадати основні факти й події з його інституціональної історії.

Для доби раннього Нового часу (XVI-XVIII ст.) характерний об'єктивно обумовлений процес інституціонального оформлення зовнішньої політики і дипломатичних служб держав Європи. Відповідно постає споконвічне питання співвідношення та пріоритетності концептів «зовнішня політика» і «дипломатія». Мир був протиположним війнам, які на той час були візитівкою держав європейського зовнішньополітичного та дипломатичного простору.

Мир, перш за все, створював умови для еволюційного розвитку державності в Європі та формуванню нових інститутів влади, інститутів дипломатії, економічному розвитку та розвитку міждержавних стосунків. Одне з центральних місць у політико-дипломатичній теорії й практиці доби раннього Нового часу (XVI-XVIII ст.) посідали проблеми розуміння сутності, функцій, методів реалізації влади та їх інституціонального розвитку.

У сфері зовнішніх зносин дипломатія є засобом реалізації зовнішньої політики. З цією проблематикою пов'язані й оціночні судження сучасників стосовно різних державно-правових форм та історичних типів правління, моделей дипломатії, дипломатичного інструментарію, об'єктивних оцінок політичних реалій і створення ідеалів міждержавних відносин. Саме в період раннього Нового часу створюються нові інститути дипломатії, нові механізми міждержавних відносин та технології переговорного процесу, теоретично обґрунтовується та практично розробляється новий дипломатичний інструментарій.

У цей період було закладено основи інституціонального розвитку постійних дипломатичних представництв у Європі, визначено їх політико-правовий статус, було закладено основи практики переговорного процесу. етикету та церемоніалу, елементи протокольної практики в дипломатії тощо. Віденський конгрес склав прецедент регулярного скликання міжнародних конференцій великих держав, під час яких великі держави отримали можливість обговорювати і знаходити шляхи для ефективного вирішення міжнародних проблем.

Віденський конгрес і його рішення здійснили величезний вплив на геополітичну карту Європи. Фактично за підсумками дипломатичних домовленостей сформувалася класична система пентархії (п'яти-владдя). Т.б., в Європі виокремилася п'ять великих держав, сили яких були практично рівнозначні й згода між якими забезпечувала мир в Європі наступні майже 40 років. Це: Англія, пануюча на морях; Франція, суттєво ослаблена, але завдячуючи мистецтву дипломатів залишає за собою статус великої держави, на неї накладена контрибуція, але її кордони було збережено; Пруссія надто сильно посилюється; Австрія відносно втрачає могутність і силу; Росія перебуває на вершині своєї могутності.

Лише спільними зусиллями Росії, Австрії та Пруссії вдалося Наполеона перемогти і встановити порядок в Європі. Великі держави брали на себе відповідальність за збереження європейського світопорядку і за необхідності втручалися військовою силою заради збереження рівноваги або придушення революцій і повстань.

Ця система отримала назву «Європейський концерт». Так, наприклад, Франція у 1823 році вторглася в Іспанію, щоб покласти кінець політичній боротьбі й відновити абсолютну монархію, у 1848 році Росія прийшла на допомогу династії Габсбургів і придушила повстання угорців, але коли та ж Росія в 1853 році напала на Турцію, великі держави встали на захист останньої, оскільки перемога Росії зруйнувала б баланс сил і існуючий світопорядок.

«Європейський концерт» став основою світоустрою XIX століття. Англійською це поняття звучить як «the Concert of Europe», т. б. – «згода Європи». Але його дослівно переклали на російську мову словом «концерт». Тим не менш, термін «Європейський концерт» набув загального визнання і більш правильно відображає сутність цієї системи. Великі європейські держави ухвалили, що відтепер вони будуть вирішувати всі суперечності мирним шляхом, виробляючи колективні рішення, подібно оркестру, де в кожного є своя партитура і музична партія. «Система європейського концерту» – це багатостороння дипломатія і система колективної безпеки XIX століття.

Але ця система мала й слабкі місця, одним із яких було Східне питання. При цьому цікаво відзначити, що фактично було встановлено певний світовий порядок з обумовленими правилами політичної та дипломатичної гри. Коли ця система набула статусу де-факто, вона проіснувала аж до Кримської війни (1853-1856гг.). Ця система держав трималася на балансі сил «великих держав» (появі цього терміну ми також зобов'язані Віденському конгресу) – з одного боку – Росії, з іншого – Британії, а ще на «священному союзі» Росії, Австрії та Пруссії – першій системі колективної безпеки, як ми її на сьогодні ототожнюємо.

Віденський концерт завершився підписанням 9 червня 1815 року Заключного (генерального) акта, який в цілому включив в себе 121 статтю. Зрозуміло, що гостра дипломатична боротьба на Віденському конгресі не вирішила

всіх проблем, які постали перед Європою початку XIX століття. Тому Європа і в подальшому розв'язувала територіальні суперечки, корегувала геополітичні проблеми, локалізувала точки біфуркації як на своїх територіях, так і територіях держав світу. Лише після 1918 року, коли завершиться Перша світова війна, кордони європейських країн будуть знову переглянуті...

Політико-дипломатичні обставини та реалії сьогодення як в Україні, так і в Європі, наштовхують нас на роздуми і спонукають поставити перед суспільством гострі політичні питання: «Коли збереться для врегулювання української кризи і майбутнього Європи «Новий Віденський конгрес»?»; «Що на сьогодні являє собою Європа, куди вона рухається і з ким вона рухається – з Україною, чи без України?»; «Чи можливе створення в далекому майбутньому мирної державотворчої інституції – Єдиної Великої Європи (ЄВЄ)?»...

Беззаперечно одне – на сьогодні політико-дипломатичний діалог європейських держав має вестися цілодобово, щоб знайти новий спосіб нейтралізувати больові безпекові точки, зняти загострення з історичних проблем і задовольнити потребу відчувати себе в комфорті в новому світі, у новій Європі, в Єдиній Великій Європі частиною якої усі ми є. Віденський конгрес можна назвати предтечою наступних самітів і дипломатичних форумів. Крім того, він став прообразом єдиної Європи. Саме на Віденському конгресі Росія заявила про себе як про європейську державу в політичному, дипломатичному, культурному й філософському плані.

Як вірно зазначає колишній верховний представник ЄС із зовнішньої політики Хав'єр Солана: «Цей континент – спільний для нас, тож ми повинні вести переговори. Щоб прийти від нинішнього конфронтаційного середовища до такого результату, необхідна смілива (*креативна – В.Ц.*) дипломатія, принаймні, така ж, яку вели державні діячі в 1815 році. Проте на даний момент голови можуть бути захоплені іншими варіантом. Як попередив один високопоставлений посадовець..., що чим довше тліє український конфлікт, то більша небезпека його поширення на інші частини Європи... це вже буде війна в значно ширшому масштабі, який важко собі навіть уявити...».

Озираючись у минуле, ми чітко маємо бачити дороговкази у майбутнє! Історія вчить навіть тих, хто в неї вчитися не хоче: вона їх провчає! З 1815 року історія знала значну кількість конгресів, конференцій, самітів, з'їздів. Тим не менш, інтерес до Віденського конгресу не послаблюється і на сьогодні.

Нині в наукових дослідженнях і публіцистичній літературі продовжується дискусія про те, у чому ефективність віденської системи міждержавних відносин, у чому секрет віденської системи, яка надовго зберегла міцний мир в Європі XIX століття, і чи змогла б вона слугувати прикладом для домовленостей, які забезпечать стабільність на планеті в теперішній час і створити в сучасному світі, наприклад, нове інституційне утворення держав – «глобальний концерт» або «планетарний концерт».

Іншими словами, події навколо України довели до логічного завершення геополітичну ерозію тієї системи міжнародних відносин, яка існувала з мо-

менту розпаду ССРСР та недовготривалої існуючої постбіполярної системи світоустрою. В умовах, коли ті елементи та дипломатичний інструментарій, які були успадковані від цих епох, на сьогодні вже неефективні (яскравий приклад – сьогодні мало ефективна діяльність ООН), нового міжнародного консенсусу немає, зате є прагнення окремих держав до мирної або силової реалізації своїх інтересів при вигідних обставинах.

На сьогодні можемо констатувати факт інституціоналізації поліцентричної (багатополюсної) системи світоустрою. Міжполюсні стосунки вибудовуються переважно на балансі економічної взаємозалежності світових геополітичних гравців, але це занадто ненадійний, занадто крихкий і недостатньо інституціоналізований на сьогодні інструмент.

Зустрівши минулого року сторіччя початку Першої світової війни (1914-1918 рр.) у вкрай тривожних політичних обставинах, що чимось нагадували фатальний 1914 рік як в Україні, так і в Європі, вкрай важливо пам'ятати і про шлях, що веде до тривалого миру. Зокрема, про той шлях, який на ціле століття проклав для Європи Віденський конгрес рівно двісті років тому.

Отже, Віденський конгрес, «Битва дипломатів» (1814-1815 рр.) – це унікальне для свого часу політико-дипломатичне явище, за підсумками якого були випрацьовані принципи міждержавного діалогу, використання інститутів офіційної дипломатії та неформальної (кулуарної) дипломатії, елементів і норм дипломатичного протоколу, етикету й церемоніалу, які лягли в основу дипломатичної практики у всьому світі, а не лише в Європі.

На політико-правовому та дипломатичному рівнях Віденський конгрес ввів до політичного обігу або юридично закріпив такі засадничі терміни геополітики як – рівновага і баланс сил, великі держави, домінуючі держави, коаліція держав, нові кордони і території, плацдарми тощо. Віденська система заклала основи геополітичній епосі, основу якої становив імперський принцип контролю географічного простору.

Віденський конгрес закріпив статус-кво європейських кордонів, які залишалися в такій конфігурації незмінними до середини ХІХ століття, уперше розробив систему мирного врегулювання міжнародних відносин і здійснив спроби створити дієві нові механізми взаємо-відносин між монархами та їх народами.

Віденський конгрес дійсно став світлим святом усіх дипломатій, зоряною годиною європейської дипломатії, і світової дипломатії в цілому. Адже під час Наполеонівських воєн головним, якщо не єдиним, аргументом у відносинах між державами була військова сила. Дипломатія відігравала другорядну роль. Після розгрому наполеонівської імперії дипломатія стала основним інструментом перетворення, трансформації та інституціоналізації Європи. Саме на Віденському і подальших конгресах був даний поштовх розвитку багатосторонньої дипломатії.

Потужний імпульс отримав процес удосконалення та систематизації дипломатичних служб, процес професіоналізації дипломатичної діяльності, яка

саме тоді остаточно перетворилася на особливу, спеціалізовану галузь державної служби. Престиж професії дипломата піднявся на небувалу висоту. Віденський конгрес прославився як найвитонченіша битва дипломатів, в якій зішлись кращі політичні та дипломатичні уми тодішньої Європи.

Славнозвісний Віденський конгрес визначив геополітичну конфігурацію Європи і магістральні напрямки великої політики на декілька десятиліть наперед, узагальнив досвід системної перебудови міжнародних відносин. Віденський конгрес підвів геополітичні підсумки війни коаліцій європейських держав з наполеонівською Францією і встановив нові європейські кордони. Він узагальнив досвід трансформації світового порядку початку XIX століття, який набув нової якості у формі європейського концерту.

Цей конгрес закріпив нове співвідношення політичних і дипломатичних сил в Європі на декілька десятиліть, а заснований після закінчення конгресу Священний союз став одним із перших інституційних утворень, націлених на підтримку європейської стабільності й безпеки в системі міжнародно-правових координат.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ціватий В.Г. Європейська зовнішня політика доби раннього Нового і Нового часу: проблеми інституціоналізації (теоретико-методологічний аспект) / В.Г. Ціватий // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – К.: «ДЕМІД», 2000. – Вип. 4. – С. 268-274;
2. Livet G. L'équilibre européen de la fin du XV-e à la fin du XVIII-e siècle / Georges Livet. – Paris: PUF, 1976. – 231p.
3. Документы для истории дипломатических сношений России с западными державами европейскими, от заключения всеобщего мира в 1814 г. до конгресса в Вероне в 1822 г. – Т. I. – СПб., 1823.
4. Zieseniss Ch.J. Le congress de Vienn et l'Europe des prince / Ch.J. Zieseniss. – Paris, 1984. –366p.
5. Webster C.K. The Congress of Vienna. 1814-1815 / C.K. Webster. – New York: barnes and Noble, 1963. – 213p.
6. Barbiche B. Les institutions de la monarchie française à l'époque moderne. XVI-e – XVIII-e siècle / Bernard Barbiche. – Paris: Presses Universitaires de France, 2012. – 369p.

Татаренко Н.О.,
кандидат економічних наук, професор,
проректор з наукової роботи і міжнародних зв'язків
Дипломатичної академії України
при МЗС України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Угода про асоціацію України та ЄС у частині про ЗВТ передбачає приведення законодавства, норм і стандартів України у відповідність з нормами і стандартами ЄС у сфері регулювання зовнішньої і внутрішньої торгівлі (технічне регулювання, ветеринарний і фітосанітарний контроль, митне законодавство, державні закупівлі, субсидування), а також в галузі регулювання фінансових, телекомунікаційних, поштових, кур'єрських послуг, послуг міжнародного морського транспорту, захисту інтелектуальної власності та конкурентного права. Україна буде зобов'язана узгоджувати своє законодавство і нормативне регулювання у визначених сферах із законодавством ЄС. Причому, у додатках до Угоди прописано детальний план-графік приведення українського законодавства у відповідність до положень цієї Угоди а також санкції за їхнє порушення. Тим самим Угода встановлює односторонню залежність України від ЄС, директиви якої автоматично стають обов'язковими для України, при цьому вона немає можливості впливати у їхню розробку.

З 2016 року регламенти, директиви і інші внутрішні документи ЄС виносяться на рівень міжнародно-правових зобов'язань України стосовно третіх країн, включаючи Росію і інші країни – учасники Митного Союзу. У правовому контексті Україна після підписання угоди опиняється у юрисдикції ЄС. Всі питання взаємовідносин з третіми країнами, що стосуються торговельної політики, наша країна повинна буде узгоджувати з ЄС у Комітеті з торгівлі, створеному Радою асоціації.

Ці правові підстави взаємодії України та ЄС, включаючи обов'язковість директив ЄС в галузі технічного регулювання та стандартів, які мають стати національними протягом 2-10 років (виключаються будь-які невідповідності у національних стандартах цим вимогам, у тому числі ДГСТ-1992), відразу ж нівелюють можливості виробничої кооперації з іншими країнами, які не керуються стандартами ЄС. Відповідно, автоматично Україна втрачає ринок країн Митного Союзу. А це означає, що мова вже не йтиме про спільні проекти в космічній, авіаційній галузях, атомній енергетиці, тощо.

В 56 статті Угоди прописано, що «Україна утримується від внесення змін в своє горизонтальне і галузеве законодавство, крім як з метою поступового приведення такого законодавства у відповідність з нормами *acquis* ЄС і задля підтримки такої відповідності». Це означає, що вона не зможе вдаватися до використання механізмів усунення технічних бар'єрів у торгівлі. Тим часом,

такі можливості передбачені у взаємній торгівлі, наприклад, з державами-учасницями СНД.

Норми угоди про відміну митних стягнень і квотних обмежень у торгівлі енергоносіями між сторонами (Ст.6, п.1, п.2711 Додатків II до Протоколу I, п.7.2 вступу до цього Додатку) можуть поширюватись і на природний газ з Росії. Вони унеможливають відміну експортного мита на нафту і газ з цієї країни, тому що зворотною стороною є необхідність дзеркального стягнення цього мита, якщо Україна вивозитиме з української території у треті країни.

Україні майже повністю відміняє мита на імпорتنі товари з ЄС, що створює серйозні проблеми для українських виробників. Зокрема можна очікувати, що найбільш серйозні проблеми виникнуть для підприємств з пошиву одягу, меблів, продуктів харчування, машинобудування і інших, потрібних але неконкурентних українських виробництв. Якщо зважати, що зниження середнього імпортного митного тарифу Україною на 1% призводить до зростання обсягів імпорту на 2-3%, то це, водночас, означає адекватне згортання виробництва і зростання безробіття.

На момент вступу Угоди в силу імпортне мито на товари з ЄС обнуляється по 7666 товарних позиціях із 10530 позицій товарної номенклатури – 72%; протягом трьох років вона становитиме – 89 %, десяти – 98,5% позицій.

Унаслідок створення зони вільної торгівлі з ЄС, країни СНД, експорт до яких сьогодні становить 67% усіх експортованих Україною товарів, через загрозу реекспорту європейської продукції, введуть імпортне мито на всі завезені з території України товари, у тому числі українського походження. А це означає зниження їхньої конкурентоздатності та зниження обсягів випуску української продукції та витискання її з економічного простору продукцією європейських виробників.

Крім того, відповідно Додатку I–С, 1–Д до Угоди Україна повністю протягом десяти років відмовляється від всіх експортних мит, що нині становлять 10-15% бюджетних надходжень. Це стосується і мита на насіння рапсу, експорт феросплавів (доходи бюджету становлять 2 млрд. грн. на рік), а, головне, на сировину, що вивозитиметься до Європи, а, отже, країна швидко перетворюватиметься на сировинний додаток.

Ще одним прямим наслідком такої ситуації стане загострення соціальної проблем, зокрема рівню зайнятості, яка вже сьогодні скоротилася на 30 %.

Та найголовніше, Україною не передбачено джерел фінансування перетворень у сфері стандартів та на компенсацію збитків. Більше того – вона не отримує ніяких прав на фінансову допомогу для реалізації технічних програм Євросоюзу. Між Україною і країнами, які приєдналися до ЄС раніше, існує величезна різниця: усі нові члени ЄС запроваджували стандарти ЄС за кошти, які виділялись ЄС на ці цілі і отримували повноправне членство у ЄС. У випадку України вона впроваджує усі стандарти ЄС, як норми так і технічні регламенти за власний рахунок без усякої перспективи членства.

Грущинська Н.М.,
доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародної економіки і економічної дипломатії
Дипломатичної академії України при МЗС України

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТРАДИЦІЙНИХ ТА КРЕАТИВНИХ ЇЇ ФОРМ

Економічна дипломатія набуває особливого значення з урахуванням геополітичних, геоекономічних процесів сучасності та місця в них України. Враховуючи функції економічної дипломатії, спрямовані на захист економічних інтересів країни; сприяння розвитку торговельно-економічних зв'язків, залученню іноземних інвестицій у пріоритетні сфери економіки і виконанню міжнародних договорів країни, тощо основним пріоритетом сучасної економічної дипломатії є забезпечення безпеки країни.

Креативна дипломатія – творчий підхід до ведення та взаємодії в міжнародних відносинах, рішення певних міжнародних завдань, що не підлягає традиційним правилам. Приклади креативної економічної дипломатії можна розрізнити як агресивного так і миролюбного характерів. Наприклад, пінг-понгова дипломатія – обмін гравців Китаю і США в настільний теніс в 1970 році. Підготовка до візита Р.Ніксона в КНР готували американські дипломати, які секретно відвідували Китай з командами з тенісу – приклад доброзичливої дипломатії. Відома «дипломатія канон'єрок» – приклад агресивних дипломатичних дій.

«Економічний інтерес допомагає забути дипломатичні непорозуміння» - Син Цзиньпін. Китайської лідер є прикладом креативної доброзичливої економічної дипломатії: на його прикладі можна побачити перехід від традиційної позиції очікування країни до активної, пов'язаної із збільшенням міжнародної участі КНР.

В сучасних умовах, коли дипломатія набуває нових рис та потребує новітніх підходів, важливим стає поєднання досвіду та нетрадиційних форм дипломатії (таблиця №1).

Таблиця №1

	<i>Нова дипломатія</i>	<i>Традиційна дипломатія</i>
<i>Інструменти реалізації</i>	Медіадипломатія, соціальна дипломатія	Непублічні домовленості
<i>Характер</i>	Публічна	Прихована, кулуарна
<i>Учасники</i>	Офіційні особи, громадяни	Офіційні особи
<i>Характер прийняття рішень</i>	Двосторонній, зворотній	Односторонній

Джерело: складено автором

Оцінка взаємозв'язку та взаємодоповнення сучасної та традиційної економічної дипломатії

<p><u>Переваги</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Авторитет, напрацьований роками; - Вибудована система роботи; - Розвиток торговельно-економічних і інвестиційних відносин. 	<p><i>Загрози</i></p> <p><i>Не виявлено</i></p>
<p><u>Можливості</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - швидке просування ідей та рішень у суспільстві; - тісний взаємозв'язок суспільства і держави; - розвиток медіадипломатії; - використання досвіду. 	<p><i>Недоліки</i></p> <p><i>Не виявлено</i></p>

Джерело: складено автором

Українська економічна дипломатія є основою реалізації її зовнішньої політики. Традиційні форми реалізації дипломатії із застосуванням креативних, нетрадиційних форм є запорукою успіху та розвитку.

Жалоба І.В.,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри дипломатичної та консульської служби
Дипломатичної академії України при МЗС України

СВІТОВА ДИПЛОМАТІЯ І ВИКЛИКИ ХХІ СТ.

Дипломатія є центральною інституцією державного співтовариства, яка з одного боку, виступає однією з несучих опор міжнародного порядку. З іншого – дипломатія є доволі суперечливою інституцією, яка до того ж зазнає постійної історичної еволюції, як і державне співтовариство у цілому. У той час, як класична міжнародна дипломатія представляла собою ексклюзивний клуб, у якому членами могли виступати зазвичай лише державні актори, з плином часу державні кордони стали значно прозорішими. Тому участь різноманітних недержавних акторів у міжнародних інтеракціях виглядає на сьогодні радше не як виняток, а як правило. Але на сьогодні змінився не лише склад учасників міжнародних відносин. На сьогодні можемо констатувати, що дипломатичні зусилля не зводяться лише до традиційної міждержавної комунікації і переговорного процесу. Навпаки, за такими поняттями як „soft power“

чи „public diplomacy“ криються спроби здійснити прямі впливи на населення інших країн.

Незважаючи на загальну еволюцію від класичної міжнародної до світової (глобальної) дипломатії для неї і надалі залишаються актуальними притаманні їй амбівалентності і суперечності. Так, і до сьогодні дипломатія знаходиться у суперечливому ставленні до насилля. Адже, з одного боку, дипломатія намагається упередити чи, принаймні, обмежити використання насилля. З іншого – погроза і застосування насилля є елементом переговорного інструментарію дипломатії. Цілком подібною є суперечливість тлумачення дипломатії як засобу плекання довірливих міждержавних відносин і дипломатії, як засобу здобуття інформації включно зі шпіонажем. Подальший приклад наявної суперечливості є конфлікт між потребою здійснювати таємні перемовини і обіцянкою дотримуватися демократичних засад.

Утім, ХХІ ст. надає нам можливість розпізнати ясну зміну дипломатії. Якщо, свого часу, великі держави були пов'язані дипломатичною мережею, добре інституціолізованою і загальноприйнятою, то нині спектр інструментарію й акторів розширяється. Поряд з національними державами на дипломатичну сцену виходять нові актори, як-от представники промисловості, військових і засобів масової інформації, які втім не завжди відкрито діють і їх вплив важко оцінити. Нові інструменти міждержавної взаємодії, як застосування спеціальних місій, таємні переговори, саміти (G 7, G 20, кліматичні саміти тощо) визначають дипломатію сьогодення.

Однак відмітною ознакою до дипломатії попередніх століть виступає роль громадськості. Місце таємних кабінетних рішень заступили переговори, які широко висвітлюються й інсценуються у засобах масової інформації.

Дипломатія ХХІ ст. також вирізняється своїм різноманіттям тем. Завдяки глобалізації у фокус дипломатії все сильніше потрапляють питання політики щодо навколишнього середовища, охорони здоров'я, питання розвитку тощо. Міжнародні організації як-от Організація Об'єднаних Націй володіють більшим впливом у ХХІ ст. як перед тим. Вони надають можливість також малим державам набути зовнішньополітичного впливу, а також привернути увагу до власних проблем. За допомогою так званої дипломатії конференцій саме малі держави можуть виступати єдиним фронтом з тим, щоб відстояти їхні інтереси.

Незважаючи на усі песимістичні прогнози, згідно з якими технічні і комунікаційно-технічні відкриття прирікають дипломатію на забуття відбувається з точністю до навпаки. Робота дипломатів завдяки революції в інтернеті і соціальних медіа сильно змінилася. Дипломати не є вже єдиними акторами у плеканні міждержавних взаємин. Відомі особистості, як і пересічні громадяни використовують інтернет і соціальні медіа для того, щоб здійснювати вплив на міжнародні відносини і долучитися до вирішення глобальних проблем. Із розширенням понять «посол» і «дипломатія» від підтримки відносин

між державами до посередництва у прагненнях і представництві глобальних інтересів дипломатія обіймає надійне місце у житті людей.

Тим більше, що без активності громадян держави не в стані будуть вирішити світові проблеми. За твердженням Параг Хана «час національних держав наближається до свого завершення». Це не означає, що держава вилучається з міжнародної політики. Однак у XXI ст. успіх держави не визначається вже кількістю її солдатів чи часткою державної квоти у ВВП. Як зауважувала з цього приводу колишній керівник штабу планування Держдепу Anne-Marie Slaughter „мережевий світ XXI ст. існує над державою, під державою і між державою. У цьому світі держава з її більшістю зв'язків є центральним актором, який може визначати глобальний порядок денний і підштовхувати стійке зростання».

Що означає це для дипломатії? Сучасні загрози – крихкі держави, зміна клімату, голод – не можуть бути вирішені у рамках лише дипломатії самітів. Вони потребують відповідальних дій сотень держав, тисяч підприємств і мільйонів громадян. Нова дипломатія не буде більше справою лише дипломатів, а вона буде розвиватися разом з громадянами, НГО, підприємствами і релігійними організаціями.

Shpak Nataliya,
PhD, Associate Professor,
Head of Foreign Languages Department,
Diplomatic Academy of Ukraine,
Ministry of Foreign Affairs of Ukraine

LEARNER-CENTERED TEACHING: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Learner-centered teaching means that the student is at the center of learning. The student assumes the responsibility for learning while the instructor is responsible for facilitating the learning. Thus, the balance of power in the classroom shifts to the student. Although the definition sounds simple and clear, the implementation of this approach in the classroom appears to be quite a challenging task.

Learner-centered approaches still face the resistance among teachers and, what may seem even more surprising, among students. Teachers resist making the move from a teacher-centered approach that views students as passive recipients of knowledge to a learner-centered approach that views students as active learners conquering knowledge and developing skills through understanding how they learn and gaining their own language and communication experience. Students also tend to resist non-traditional teaching methods as they are commonly used to being

directed, getting explicit instruction and receiving knowledge rather than being self-directed, self-regulated and gaining knowledge. It takes time and efforts to teach students to be self-directed and independent learners participating in their own learning process.

Thus, the key practices that need to be changed are:

- the role of teacher towards facilitation of learning rather than transmission of knowledge;
- a shift in the balance of power in the classroom;
- teachers' attitude towards content;
- facilitation of increased student responsibility for learning;
- teachers' attitude towards the purposes and processes of evaluation.

Despite the challenges that both teachers and students have to accept while deciding to take a learner-centered approach, the latter opens up great opportunities of overcoming language and psychological barriers, and becoming independent confident language users outside the classroom.

The learner centered approach encourages students to reflect on what they are learning and how they are learning it. The core of the course is student-centered participatory activities, which have proved to be the most effective means of shifting the focus of activity from the teacher to the learner. These activities involve *active learning*, in which students solve problems, answer questions, formulate questions of their own, discuss, explain, debate or brainstorm during class. They encourage *cooperative learning*, in which students work in teams on problems and projects and develop both positive interdependence and individual accountability. They also facilitate *inductive learning*, in which students are presented with challenges and learn to address them while mastering the course material.

For almost twenty years, the Academy's faculty have worked on designing and implementing the language syllabus which would meet the learning needs of adult professionals majoring in foreign policy and intending to take a diplomatic career. The results support the effectiveness of learner-centered methods and techniques.

The learners profile can be briefly described as follows:

- Adults (from 22 to 40)
- Diverse educational background
- Diverse professional experience:
 - MFA officers
 - public servants from other ministries and governmental agencies
 - post-graduate trainees on contractual basis
- Diverse English language experience

The Academy's foreign language course profile is described as *job-related, content-based, interactive, communicative, skill-focused, function-focused, cross-culturally oriented*.

The language syllabus is based on the following concepts:

- Students “learn by doing”: the more they are engaged in learning activities, the greater the outcome. Interaction is a core of learning
- Students “create knowledge”: it is not imposed or transmitted by direct instruction – meaning is personal
- Students share responsibility for shaping the process of teaching and learning themselves (prepare questions for class, organize working groups, presentations etc.)
- Students discuss, ask and develop ideas freely and on an equal basis
- The teacher serves as manager and facilitator of knowledge rather than as presenter and transmitter of information

The Academy’s faculty accept the above-mentioned concepts as a guideline for designing and delivering the language course.

The course syllabus is centered around job-related topics and aimed at creating a real-life-like environment where students learn by doing, i.e. acting, taking decisions and solving problems directly linked to their professional tasks through being involved in *participatory activities*.

Participatory activities are an extremely effective instrument of implementing learner-centered approaches in the classroom. Participatory activities have a number of unique advantages. They easily fit any topic, subject, or segment of the course, and enable to recycle input from different course modules.

Another great advantage of participatory activities is the possibility to resort to them at any stage of the learning process, i.e. at the stage of presenting the new language, *practicing* the language, and *producing* the language output.

One more outstanding advantage of using participatory activities is their suitability for different formats of the learning process in the classroom. They are equally effective in *solo work, pair work, group work, and teamwork*.

The participatory activities widely used in the classroom include *brainstorming, listing, ranking, reduction, beehives/buzz groups, reporting to the class/pyramid discussions, four corners, hot chair/hot seat, moving lines/wheel, mingling around, role plays, self-managing groups, cases and dilemmas, simulations and projects*.

Learner-centered teaching, involving participatory approaches and facilitation, enables to achieve a number of aims: remove barriers in human interaction, help overcome the fear of expressing oneself in front of the audience, teach logical and cognitive strategies: *synthesizing, analyzing, inferring and summarizing*.

Participatory activities make the syllabus more flexible and manageable. They could be easily angled toward any topic or subject, and vice versa: any topic could be easily angled toward any or all the foregoing activities.

1. Harmer Jeremy. Essential Teacher Knowledge. Core concepts in English Language Teaching. Pearson Education Limited, 2013.

2. Weimar, M. (2013) Learner-Centered Teaching: Five Key Changes to Practice. 2nd ed. San Francisco: Jossey-Bass.

Dr. phil. Claudia Wunderlich,
M.A. (CDN), M.A., Lecturer
University of Applied Sciences Salzburg,
Urstein Süd 1, 5412, Austria

TEACHING INTERCULTURAL SKILLS THROUGH A GLOBAL BUSINESS SIMULATION

Intercultural skills have become increasingly more important due to the impact of globalization. In Europe this holds true particularly for the export-strong Germanophone countries. A large proportion of these business interactions are performed in English, however, both with native and non-native speakers. Students of business and engineering at universities therefore need English as well as the intercultural and professional skills to succeed in their jobs, ie a form of fusion training. To meet this demand, universities and universities of applied sciences now teach intercultural skills as the fifth skill according to the CEFR (Council of Europe, 2001) in addition to reading, writing, listening, and speaking in their English classes. English is mainly taught at levels B2-C1. In line with the CEFR, modern student-centred teaching methodology is favoured nowadays, and therefore a Global Business Simulation seems to be an ideal form of delivery for those courses, particularly for pre-service learners.

Thus an action-oriented or task-based approach favouring communicative, student-centered pair and group tasks will be applied rather than the more traditional PPP model (Willis 1996, Fischer et al. 2009). Tasks are presented as a Global (Business) Simulation spanning the entire course spanning from one to several semesters. This methodology is greatly inspired by Fischer (2009), whose approach is defined by Debyser as:

A global simulation is a script or a scenario framework which allows a group of learners, up to a whole class of about 30 students, to create a universe of reference – an apartment block, a village, an island, a circus, a hotel, to animate it with characters interacting with each other and to simulate language functions which are needed within this framework, which is at the same time a thematic place and a universe of communication. (Debyser cited after and translated into English by Fischer 2009: 12).

In this case, students will become executive trainees of a fictitious global company, and all course tasks will reflect their work life in this company, including meetings, negotiations, presentations, problem-solving, writing, and telephoning.

Therefore the course will be primarily holistic, but will also pay due attention to linguistic form at appropriate times, ie be analytic (Thornbury 2012), following the Lexical Approach (Lewis 1993, 1997). Additionally, corpus methods will be applied (Torsello et al.: 2009; O’Keeffe et al. 2007). As such, the methodology

seeks to stimulate the motivation of the learners with its choice of topics and materials, which are as close to real life as possible.

To enhance students' intercultural competence, cultural assimilator tasks, critical incidents, mediation exercises, role-plays, videos as well as readings at meta-level will be provided (cf Spencer-Oatey & Franklin 2009). In order to increase the authenticity of the course, the possibility of live interactions or tandems with students from other universities abroad and with the business world generally via social media will be provided. This will create enough room for interaction with both native and non-native speakers of English to allow for authentic intercultural interactions and learning opportunities. Additionally, room for Content Language Integrated Learning (CLIL) is provided in this framework, which allows for even more realistic scenarios for intercultural learning.

References

Council of Europe (2001): *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*.
http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework_en.pdf. Retrieved 19 October 2015

Fischer, J. (2009): "Global Simulation Projects in Language Teaching." In: Fischer et al. (2009). 12-17.

Fischer, J., Musacchio, M.T. & Standring, A. (eds.) (2009): *Exploiting Internet Case Studies and Simulation Projects for Language Teaching and Learning A Handbook*. Göttingen:
http://www.zess.uni-goettingen.de/explics/admin/docs/EXPLICS_handbook_EN.pdf f; retrieved 19 October 2015

Thornbury, S. (20 May 2012): H is for Holistic. [blog post]
<https://scottthornbury.wordpress.com/tag/whole-language-learning/>;
retrieved 19 October 2015

Tomasello, M. (2003). *Constructing a Language: A Usage-Based Theory of Language Acquisition*. Cambridge, MA: Harvard University Press

O'Keeffe, A., McCarthy, M. & Carter, R. (2007): *From Corpus to Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press

Spencer-Oatey, H. & Franklin P. (2009): *Intercultural Interaction: A Multidisciplinary Approach to Intercultural Communication*, Basingstoke: Palgrave Macmillan

Баранецький І.О.,
кандидат економічних наук, радник
Департаменту Америки МЗС України

**РОЛЬ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ США У ПРОТИДІЇ
РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ
ROLE OF THE U.S. SANCTIONS IN OPPOSING
RUSSIAN AGGRESSION**

Last year Ukraine has faced unprecedented aggression from Russia. And we appreciate the United States' strong support of Ukraine in these difficult times, including: financial, economic and technical assistance, and assistance in strengthening Ukrainian armed forces and border security, as well as U.S. sanctions to stop Russian aggression.

Further progress towards the implementation of the Minsk agreements is strongly backed by such powerful tool as the U.S. and the EU sanctions imposed on Russia.

The key factor of the sanctions efficiency we have to focus on is unified transatlantic support.

It is necessary to ensure a resolute and consolidated international response to Russia's escalation policy, including reinforcing existing sanctions and restrictions against Russia, which should envisage:

- maintaining existing sanctions and introducing a new level of sectoral restrictions, which can be reverted only after Ukraine regains *de facto* sovereignty over Crimea, Donbas and the border with Russia;
- rendering comprehensive assistance to reforms and internally displaced persons in Ukraine and providing military support and training to the Ukrainian Armed Forces;
- launching an international operation under UN and/or EU auspices to support the implementation of the Minsk agreements.

Ukraine appreciates the United States' leading role in implementing consistent policy of sanctions. The U.S. should continue to work with the EU to maintain the existing sanctions against Russia and be ready to impose more if the situation in eastern Ukraine deteriorates.

Ukraine supports the extension of sanction list announced by the U.S. Government on July, 30th 2015. New sanctions target former Yanukovich regime officials, close associates, and Crimean entities (as of December 2015 current U.S. sanctions list includes up to 98 individuals and 99 business entities with additional sectoral sanctions against 47 Russian companies in financial, energy and defense sectors).

So called indirect sanctions include withdrawal of Russia from the U.S. Generalized System of Preferences, limited access to U.S.-led financial and IT-services etc. They underscore the U.S. Commitment to maintain the strength of existing sanctions policy and the unity of the international coalition concerned about Russia's activities in Ukraine.

Ukraine will never recognize Russia's annexation of Crimea. Russia turns the peninsula into a military stronghold and increasingly tightens the grip on human rights in the region. Even in case of completion of Minsk agreements to full extent, sanctions shouldn't be lifted until Russia leaves Crimea. We should do our best to avoid accusation of West selling out Crimea to Putin in exchange for peace in Donbas. We must make it clear that current sanctions will stay in place as long as Russia occupies the Crimea and fuels turmoil in the Donbas.

The U.S. officials are open to coordinate sanctions policy against Russia with Ukraine. Bilateral meetings on sanctions issues take place on regular basis on different levels. The Embassy of Ukraine to the USA plays significant role in facilitation of the negotiation process on sanctions, including priorities identification in sectoral sanctions. Moreover, the Embassy was the first to host in Washington, DC special round-table discussion on sanctions policy against Russia.

Key U.S. Government institutions to coordinate sanctions policy against Russia are:

- U.S. Department of State (general policy coordination, individual sanctions & political aspects);
- U.S. Department of Treasury (implementation control, financial and technical aspects);
- U.S. Department of Commerce (implementation control; industrial, commercial and technical aspects).

Russia-related sanctions represent the implementation of multiple U.S. legal authorities. Some of these authorities are in the form of an executive order issued by the President, other authorities are public laws (statutes) passed by The Congress. After receiving the U.S. President's orders the U.S. Secretary of the Treasury in coordination with Secretary of State is authorized to elaborate, implement and maintain sanctions against Kremlin's regime.

Our American partners are very helpful to assist Ukraine in negotiations with European countries regarding the synchronization the anti-Russia sanctions with the EU. Key responsible officials on sanctions are: Daniel Fried - Coordinator for Sanctions Policy at the U.S. Department of State and Daniel Glaser - Assistant Secretary for Terrorist Financing at the U.S. Department of Treasury.

Russia's leadership does not have the authority to violate Ukraine's sovereignty. The U.S. joined with over 30 countries, including the EU, Australia, Canada, Norway and Japan, in applying sanctions. These sanctions are not an

ultimate solution, but a necessary response to Kremlin's irresponsible foreign policy.

The consistent hard-line policy of sanctions imposed upon further crossing of the red line by Russia is one of the most efficient tools to restore peace and Ukraine's integrity. Ukraine counts on unanimous sanctions policy of the U.S. and EU.

Березовська Л.В.,
магістр Інституту політології та права
НПУ імені М.П. Драгоманова

МІГРАЦІЙНИЙ КОЛАПС ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Міграційна політика країн-членів Європейського Союзу стикнулася із неабиякими проблемами і зазнала вагомих змін за останній рік. Потік біженців із Близького Сходу, Східної Європи і Північної Африки невинно зростає і вже набув дещо неконтрольного характеру - лише в 2015 році до Європи прибули близько мільйону біженців і мігрантів. Вживані заходи щодо врегулювання даної ситуації, зокрема захист зовнішніх кордонів Євросоюзу, справедливий розподіл біженців, фінансова підтримка країн-реципієнтів не дають очікуваного результату – прийом «чужинців» впливає не лише на економічний стан держав, а й викликає суспільні невдоволення, протести, призводить до кризи легітимності деяких державних органів і високо посадовців.

Не дивлячись на заклики загальноєвропейських інституцій із розумінням і лояльністю ставитись до так званого міграційного колапсу, кожна держава реагує по-своєму і намагається знайти свої методи вирішення проблеми – Угорщина будує стіну на сербському кордоні, Фінляндія вимагає приймати фінські цінності, Німеччина розглядає варіант закриття кордонів взагалі.

Виникає питання: чому саме зараз настільки стрімко зросла міграційна хвиля і Європа виявилась не готовою до такого «приросту населення». Варто зазначити, що у сучасному глобалізаційному світі усі події так чи інакше мають певний зв'язок, тому, розглядаючи поставлене питання, необхідно проаналізувати геополітичні виклики останніх років.

Оскільки сьогодні основна частина біженців прибуває до Євросоюзу з Сирії, першочерговою причиною імміграції можна сміливо назвати війну на території цієї держави.

Найбільш популярний сухопутний шлях, який доводиться долати, аби дістатись Європейського Союзу, проходить через Туреччину, Грецію, Македонію, Сербію, Угорщину, далі – будь-яка обрана європейська країна Шенгенської зони. Результатом того, що Центральна Європа приваблює більше, а усі

вищеназвані держави не мали достатніх ресурсів, щоб довго утримувати біженців, механізм стримувань був порушений, частково відсутній.

Не можна оминати увагою і війсьний конфлікт на Сході України. Соціально-політична та економічна ситуація України не в змозі цілком охопити вирішення проблем із наданням житла і працевлаштування власних громадян, тому цілком очевидним і очікуваним є той факт, що українці, особливо мешканці східних областей, шукають кращу, європейську альтернативу. Окрім того, прихильники конспірологічної теорії вбачають російський слід у міграційній кризі, метою якого є ослаблення цілісної Європи, відвернення уваги від анексії Криму та воєнного вторгнення на непідконтрольні українській владі території Донбасу.

Не викликає жодного сумніву, що європейській спільноті необхідно на решті визначитись із вектором своїх поглядів і дійти певного консенсусу – або повністю дотримуватись демократичних принципів, продовжуючи приймати біженців без жодної вибірковості; або посилити вимоги до переселенців, впровадити жорсткі санкції при їх недотриманні; або закрити кордони від усіх.

На сьогодні Єврокомісія ухвалила спільний план дій Туреччини і Євросоюзу, який має зменшити тиск на головну «міграційну артерію». Цей варіант також є дуже суперечливим, проте, якщо він матиме позитивний ефект, залишиться привітати Європейський Союз з новим членом товариства – Туреччиною.

Бессонова М.М.,

кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник

ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

ДОДАТКОВІ ВИМІРИ ПАРТНЕРСТВА КАНАДИ, МЕКСИКИ ТА США В РАМКАХ НАФТА

Як відомо, Північноамериканська угода про вільну торгівлю між Канадою, Мексикою та США (*North Atlantic Free Trade Agreement*, далі – НАФТА) вступила у дію 01 січня 1994 р. і успішно функціонує вже більше 20 років. Основними завданнями підписаної угоди були лібералізація торгівлі, скорочення і подальше скасування тарифних і нетарифних бар'єрів. Слід відзначити, що НАФТА стосувалася не тільки торговельних питань. Вона торкалася й широкого кола інших економічних аспектів, серед яких найважливішими були: інвестування, лібералізація сфери послуг, права на інтелектуальну власність. Крім того, дуже серйозне значення як під час переговорів щодо підписання угоди, так і з початком її реалізації мали питання трудової та екологіч-

ної співпраці, щодо яких у 1993 р. були проведені окремі переговори та підписання додаткових угод. Більшість фахівців відзначає, що прийняті додаткових угод з екологічної та трудової співпраці розширили коло домовленостей між трьома країнами та вивели інтеграційний процес за межі власне економічних і виробничих чинників.

Північноамериканська угода про екологічне співробітництво є окремим документом, що визначає основні напрямки співпраці у природоохоронній сфері між Канадою, Мексикою та Сполученими Штатами Америки. У відповідності до підписаної окремої «екологічної» угоди була створена міжурядова організація: Комісія з екологічного співробітництва, спрямована на підтримку співпраці партнерів по НАФТА у питаннях вирішення екологічних проблем континенту, включно із усіма ймовірними викликами та можливостями, що надаватиме загально-континентальна вільна торгівля. До складу цієї Комісії входять Рада (керуючий орган Комісії, представлений урядовцями від кожної країни), Секретаріат (робочий орган Комісії, який надає технічну, адміністративну та оперативну підтримку Раді) та Об'єднаний консультативний громадський комітет (в якому представлено по 5 громадян від кожної країни, які надають рекомендації Раді з будь-яких питань з її компетенції). Важливим є той факт, що співпраця у сфері захисту навколишнього середовища в рамках НАФТА проголошувалася не тільки на рівні урядів, а й громадянського суспільства трьох країн.

Серед основних завдань, які поставлені перед Комісією з екологічного співробітництва є наступні: сприяння співпраці та участі громадськості у збереженні, охороні та зміцненні північноамериканського навколишнього середовища в контексті зростаючої економіки, торгівлі, а також соціальних зв'язків між Канадою, Мексикою та Сполученими Штатами. Окрім цього, партнерство у сфері екологічної безпеки передбачає розробку та впровадження інноваційних шляхів для вирішення проблеми зміни клімату, оцінку викидів до навколишнього середовища, обмін інформацією між Канадою, Мексикою та США, створення карт зміни земельного покриття для відстеження змін земної поверхні тощо. Головні вектори діяльності: захист екосистем та природних ресурсів, підтримка «зеленої економіки», дотримання екологічного права, зменшення забруднення навколишнього середовища, вирішення проблем зміни клімату.

Аналогічно, в межах НАФТА у 1994 р. була введена у дію Північноамериканська угода про трудову співпрацю та створена відповідна Комісія з охорони праці, спрямована на вирішення трудових питань між членами НАФТА та ефективне виконання національного трудового законодавства. В Комісію входить Рада міністрів, що складається з міністрів праці кожної країни-члена, та Секретаріат, розташований у Далласі (Техас). Секретаріат надає адміністративну, технічну та виробничу допомогу Раді міністрів, несе відповідальність за підготовку та виконання щорічної робочої програми. Національні адміністративні офіси, розміщені в департаментах праці кожної з трьох

країн, слугують місцевими робочими станціями із реалізації НАФТА. В рамках партнерства з питань охорони праці, були заплановані та здійснені відповідні зміни у трудовому законодавстві Канади, Мексики та США в галузі виробничих відносин (з питань свободи асоціацій та прав на участь в організаціях, права на колективний захист власних інтересів та право на страйки).

Північноамериканська угода про вільну торгівлю між трьома країнами істотно вплинула на активізацію відносин між Канадою та Мексикою. Канадсько-мексиканський діалог реалізується за допомогою різних засобів, серед яких варто назвати: періодичні консультації високого рівня, міжпарламентські зустрічі, саміти лідерів Північної Америки тощо. Окрім того, з 2004 р. було створено інституційний механізм – «Канадсько-Мексиканське партнерство», який працює через ряд робочих груп та спрямований на сприяння співробітництву між державним і приватним секторами. Основними напрямками діяльності робочих груп в рамках «Канадсько-Мексиканського партнерства» є питання торгівлі, інвестицій та інновацій, агробізнесу, житла та розвитку громад, охорони навколишнього середовища та лісового господарства, розвитку людського капіталу, мобільності робочої сили, енергії тощо. До цього слід додати щорічні консультації з питань безпеки, а також військово-політичних та військових питань, проблем правосуддя та боротьби зі злочинністю.

Досвід країн-учасниць НАФТА може бути корисним і для інших країн, тож подальше вивчення різноманітних проявів партнерства в рамках цього об'єднання становить значний теоретичний та практичний інтерес.

Белоусов М.С.,

слухач,

Дипломатична академія України
при МЗС України

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ “ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ” ТА “ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ” (E-COMMERCE)

На стику тисячоліть бізнес нестримно мігрує до “віртуального світу”. В Інтернеті продають, купують, міняють, інвестують, позичають, ведуть переговори, бронюють квитки та готелі, грають на біржі та в казино, рекламують, відкривають рахунки та роблять все те, що роблять у “справжньому” ділоЗАКОН УКРАЇНИ "Про електронну комерцію" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 45, ст.410)вому світі. Комерція, що використовує електронні засоби зв'язку, сама стала називатися “електронною”.

Під “електронною комерцією” зазвичай розуміють “використання комп'ютерних мереж для сприяння транзакціям, що включають виробництво, дистрибу-

цію, продаж і доставку товарів та послуг на ринку”.

Розуміння терміну “електронна комерція” Комісією Організації Об’єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) є значно ширшим і включає всі види “комерційної діяльності”, що здійснюються шляхом обміну “інформацією, створеною, надісланою, отриманою чи збереженою електронними, оптичними чи схожими засобами, включаючи, але не обмежуючись, електронний обмін даними (EDI), електронну пошту, телеграму, телекс або телефакс”.

У чому різниця термінів “електронна комерція” та “електронна торгівля”? Перший є загальноприйнятим у світі, а другий виник завдяки перекладачам ООН і був сприйнятий російським законодавством, а також болгарським. В Україні термін “електронна комерція” і “електронна торгівля” є різними поняттями, які закріплені законодавцем.

Так, у статті 3 Закону України “Про електронну комерцію” від 3 вересня 2015 року

року зазначено, що “електронна комерція - відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов’язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов’язки майнового характеру”, а “електронна торгівля - господарська діяльність у сфері електронної купівлі-продажу, реалізації товарів дистанційним способом покупцю шляхом вчинення електронних правочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних систем”, тобто поняття “електронна комерція” значно ширше і включає в себе не лише суб’єктів господарювання.

Модельний Закон ЮНСІТРАЛ, вплив якого на зміст українського Закону є значно відчутним, розроблявся англійською мовою і англійською називається Model Law on Electronic Commerce, що українською значить “Модельний закон про електронну комерцію”.

Як чином “комерція” стала “торгівлею”? Справа в тому, що офіційними мовами ООН, окрім англійської, є арабська, іспанська, китайська, російська та французька. Очевидно, автори українського Закону використовували російський варіант тексту, а той чомусь озаглавлений “Типовой закон об электронной торговле” замість “Модельный закон об электронной коммерции” і оперує терміном “електронна торгівля”, хоча в російській мові слово “комерція” існує. Стаття 1 Модельного закону в російському варіанті каже: “Настоящий Закон применяется к любому виду информации в виде сообщения данных, используемой в контексте торговой деятельности”, причому в коментарі до цієї статті йдеться: “Термин «торговая» следует толковать широко, с тем чтобы он охватывал вопросы, вытекающие из всех отношений торгового характера, как договорных, так и недоговорных. Отношения торгового характера включают следующие сделки, не ограничиваясь ими: любые торговые сделки на поставку товаров или услуг или обмен товарами или услугами; дис-

трибьюторские соглашения; коммерческое представительство и агентские отношения; факторинг; лизинг; строительство промышленных объектов; предоставление консультативных услуг; инжиниринг; купля/продажа лицензий; инвестирование; финансирование; банковские услуги; страхование; соглашения об эксплуатации или концессии; совместные предприятия и другие формы промышленного или предпринимательского сотрудничества; перевозка товаров и пассажиров воздушным, морским, железнодорожным или автомобильным транспортом”.

Що в процитованому вище коментарі перераховано? Форми комерції, комерційної діяльності. Адже окрім вельми дивного терміну “торговіє сделки на поставку товарів”, жодна з перерахованих форм комерції не підпадає під поняття “торгівля” згідно українського законодавства.

Помилка перекладачів ООН пустила глибокі коріння в правничій термінології нашого східного сусіда: проект відповідного Федеральний Закон називається “Об електронной торговле” и оперує все тим же терміном “электронная торговля”. Причому автори російського законопроекту також розуміють, що “електронна торгівля” – це не лише торгівля, оскільки в його статті 3 визначають цей термін як “заключение путем обмена электронными документами следующих сделок, предусмотренных ГК РФ (но не ограничиваясь ими): купля-продажа, поставка, возмездное оказание услуг, перевозка, заем и кредит, финансирование под уступку денежного требования, банковский вклад, банковский счет, расчеты, хранение, страхование, поручение, комиссия, агентирование, доверительное управление имуществом, коммерческая концессия, простое товарищество, публичное обещание награды, публичный конкурс, а также приобретение и осуществление с использованием электронных средств иных прав и обязанностей в сфере предпринимательской деятельности”. Знову значно більше, ніж “купи-продай”.

З огляду на вищевикладене дослідження, слід вживати поняття “електронна комерція”. Не зважаючи на різницю у термінології, що вживається в різних державах, різними авторами та організаціями, головним елементом у визначенні нового виду підприємництва є використання контрагентами електронних засобів зв’язку. Розвиваючись надзвичайно швидкими темпами, ці засоби змінюють звичні нам соціально-економічні парадигми. І сучасне право не є виключенням. Звичайно, суспільні відносини, що виникають при використанні інформаційно-комунікаційних технологій в підприємницькій діяльності, потребують регулювання, в тому числі і правовими засобами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Див.: Aliston Enright, E-commerce sales rise 14.8% in 2010, Internet Retailer (Feb. 17, 2011);
2. Howard E. Abrams & Richard L. Doernberg, How Electronic Commerce Works, 14 TAX NOTES INT ’L 1573, 1573 (May 12, 1997);

3. UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce, Art. 1 & 2(a);
4. Закон за електронната търговия. В сила от 24.12.2006 г.;
5. Федеральный Закон “Об электронной торговле” принят Государственной Думой РФ в первом чтении постановлением N1582-III ГД от 6 июня 2001 года;
6. ЗАКОН УКРАЇНИ "Про електронну комерцію" (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 45, ст.410);

Босак Н.Б.,
слухачка,
Дипломатична академія України
при МЗС України

ЗНАЧЕННЯ М'ЯКОЇ СИЛИ ДЛЯ УКРАЇНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОСТІ

Дипломатія існувала від початку зародження перших міст-полісів. Усім відомо, що кожна держава сьогодні провадить свою зовнішню політику завдяки трьом важелям – військовому, економічному та м'якій силі. У системі міжнародних відносин важливим є вміння переконувати, а головною ціллю для держави – будувати відносини на принципах співробітництва та партнерства.

Під м'якою силою розуміється співпраця та використання повноважень для досягнення спільного результату шляхом консенсусу, а не примусу. Протягом останніх десятиліть – це є найпотужніший інструмент у міжнародних відносинах. До основних складових м'якої сили належать: культурна, публічна та віртуальна дипломатія .

Саме країни Європейського Союзу, США, Китай та Росія, так звані «країни-лідери» використовують м'яку силу у провадженні міжнародного діалогу. Спостерігаючи за перебігом подій на світовій арені, неможливо не підкреслити поєднання цими країнами як «м'якої» так і «жорсткої» сили у провадженні політики щодо інших держав. При будь-яких загостреннях чи суперечках, основним засобом для подолання бар'єрів вживаються санкції.

Важливим етапом для України у провадженні м'якої сили є політика демократизації, розвиток регіонального партнерства та реформування, а використання віртуальної дипломатії дасть змогу державі покращити інформаційне забезпечення національних інтересів, проявити себе, як самостійного та потужного гравця на світовій арені.

Не можливо оминати і інформаційний вплив на ритм життя суспільства. Як бачимо, в умовах інформаційної революції, головним завданням кожної держави є збереження державного суверенітету саме в інформаційній сфері.

Боротьба за інформаційний суверенітет, створила умови для виникнення різноманітних зовнішньо-інформаційних маніпулятивних впливів. Важливо додати, що застосування інформаційних операцій є важливим інструментом не лише для наявних, але й запобігання можливих конфліктів, як для України, так і поза її межами. Розглядаючи м'яку силу у вирішенні міжнародних проблем, провідну роль відіграє вираження волі громадянського суспільства, що у свою чергу є рівноправним партнером держави у розвитку міжнародного діалогу і співпраці. Для України публічна дипломатія є найефективнішим інструментом реалізації національних інтересів та просування позитивного іміджу.

Беззаперечним та вагомим фактом для провадження міжнародного діалогу Україною є культурна дипломатія. Завдяки їй, з'явилася можливість впливу на міжнародні події за допомогою іміджу країни та її репутації. Наявність культурної дипломатії забезпечує державі зовнішньополітичний авторитет.

Саме «м'яка» сила стала одним із головних факторів у підписанні Угоди про асоціацію з Україною, про що свідчить професійна діяльність та патріотична відданість наших дипломатів. Але сучасний стан нашої держави вимагає реформування як зовнішньої, так і внутрішньої політики. Як бачимо, перед Україною постає широкий вибір способів у реалізації м'якої сили, але ефективність досягнення цілей залежатиме від економічної стабільності нашої держави та готовності долати нові виклики сьогодення.

Бохан А.В.,

к.е.н., доцент

кафедри міжнародної економіки,

Київський національний торговельно-економічний університет

КОМЕРЦІЙНА ДИПЛОМАТІЯ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ДЕТЕРМІНОВАНOSTІ РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА

Конкурентне середовища міжнародного бізнесу оновлюється на вимогу трендів глобалізації, інформатизації та інноватизації суспільних відносин. За цього змінюються механізми взаємодії ринкових агентів із посиленням ознак екологічної детермінованості в стратегіях розвитку партнерства.

Прогресивний формат міжнародного економічного співробітництва передбачає активізацію комерційної дипломатії з огляду необхідності зменшення екологічних ризиків у внутрішньому та зовнішньому середовищі країни. Адже існуюча турбулентність світового ринку не лише ускладнює модернізацію виробничих і економічних систем, але й виявляє інтернаціональний характер можливих загроз у їх функціонуванні.

Сучасна комерційна дипломатія розширює свій спектр тактичних і стратегічних завдань у сфері зовнішньоторговельної політики, використовуючи за цього комплекс заходів, методів і практичних дій у досягненні бізнес-компромисів і взаємоприйнятних ділових рішень з метою покращення екологоекономічних відносин між країнами.

Зарубіжний досвід розвитку комерційної дипломатії свідчить про відкриті та приховані методи її здійснення. Оскільки посилюється значимість ринкової складової корпоративної та екологічної безпеки, що передбачає захист: «ідей» бізнесу та обраної бізнес-моделі поведінки компанії на ринку; «процесу» реалізації ефективної постачально-збутової, цінової та екологічної політики; «систем управління ризиками» в бізнес-діяльності.

Сфера комерційної дипломатії змінюється, виявляючи тим самим різні аспекти конкурентної взаємодії суб'єктів, що зумовлено: ринковою їх мобільністю в генеруванні інновацій; концентрацією інформаційних потоків; створенням міжнародних бізнес-концептів екологічного спрямування; збільшенням кількості телекомунікаційних торгових мереж, технопарків, технополісів, екополісів, бізнес-інкубаторів, інноваційно-технологічних центрів, консалтингових фірм, інноваційно-фінансових структур; утворенням новітніх ринків праці та винахідництва («freelanc», «outstaff», «start-up»).

У зв'язку з цим, конструктивний діалог і партнерство в міжнародних проєктах екологічного спрямування передбачає застосування комерційної дипломатії та реалізацію стратегій:

– «компромисного співробітництва» (компанії-конкуренти цілеспрямовано урегульовують між собою всі можливі конфлікти і протиріччя в екологоекономічній діяльності, визначивши межі вірогідних поступок одна для одної, а також конкурентні дії, поступки в яких є неможливими);

– «кооперативної солідарності» (передбачає розвиток екологічних напрямів економічного співробітництва і спільні дії з конкурентами як відносно інших конкурентів, так і у взаємних відносинах).

Зарубіжний досвід підтверджує масштабне використання «інваріантних бізнес-моделей», які базуються на: інтегрованих маркетингових прийомах ринкового позиціонування й партнерства; високих сервісних системах фінансово-економічного забезпечення; компліментарності створення нових зразків продукції, послуг і технологій. Створення «нової цінності» для компаній, споживачів і суспільства є головною місією реалізації бізнес-моделей. Загальновищезнаними у світі є приклади корпоративних досягнень «Apple», «Wal-Mart», «Amazon», «Cisco», «FedEx», «Virgin» та ін.

Це є свідченням того, що інтернаціоналізація бізнес-відносин відбувається двома шляхами: екстернальним (полягає у розширенні міжнародної діяльності завдяки використанню конкурентних переваг партнерів на зарубіжних ринках); інтернальним (передбачає створення внутрішньо-корпоративних ринків через організацію власних філіалів, дочірніх компаній, придбання контролю над уже

діючими фірмами, які функціонують у системі «постачання – виробництво – збут» і є сферою інтересів транснаціональних корпорацій).

Крім того, активізація міжфірмових взаємовідносин у світі спричинила виникнення таких явищ як: 1) злиття та поглинання компаній у рамках вертикально-інтегрованих організацій (удосконалення продукції, оновлення технологічної бази, створення мереж корпоративних, промислових, регіональних і між-регіональних кластерів); 2) горизонтальна інтеграція (створення мереж міжфірмових зв'язків, які діють у рамках формальних угод і неформальних об'єднань у вигляді бізнес-партнерства).

Доцільно відзначити, що за умов проведення успішної комерційної дипломатії, партнерські взаємовідносини конкурентів набувають різних форм альянсів з метою реалізації стратегічних цілей екологізації діяльності:

- «системна кооперація» → компанії-конкуренти об'єднують свої зусилля для досягнення екологічних цілей, не змінюючи своєї автономності, спеціалізації та економічної незалежності у функціонуванні;

- «проектна кооперація» → паралельно з коопераційними зв'язками або на їх основі формуються відокремлені спільні утворення компаній-партнерів, що мають матеріально-технологічну інфраструктуру для виконання спільних завдань розвитку з екологічними пріоритетами;

- «холдингова кооперація» → компанії здійснюють об'єднання основних бізнес-процесів за допомогою перехресного володіння партнерами частиною акціонерного капіталу, а також досягають екологічних цілей бізнесу шляхом створення бізнес-альянсів і консорціумів.

Перспективність оновлення комерційної дипломатії доцільно визначити в аспектах екологічної детермінованості розвитку партнерства і специфіки взаємовідносин між конкурентами, що має забезпечити підвищення рівня ефективності співробітництва між країнами.

Бузань В.Ю.,
викладач НТУУ «КПІ»

ПОЛІТИКА США ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ АРАБСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКОГО КОНФЛІКТУ В ЧАСИ «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ»

В умовах біполярного світу перебіг конфлікту між арабськими країнами та Ізраїлем значною мірою визначався суперництвом між США та СРСР та їх боротьбою за розширення сфер впливу на Близькому Сході. Обидві наддержави розробляли мирні плани врегулювання близькосхідного конфлікту та намагалися реалізувати їх на практиці. США вдалося добитися значно більших успіхів у близькосхідному врегулюванні, аніж СРСР.

В період «холодної війни» США прагнули врегулювати арабсько-ізраїльський конфлікт для того, щоб покращити арабсько-американські відносини та позбавити СРСР можливості використовувати близькосхідний конфлікт для збільшення власного впливу в регіоні. Серед американських високопосадовців була поширена думка, що СРСР не зацікавлений у близькосхідному врегулюванні та віддає перевагу збереженню стану перманентної напруженості на Близькому Сході.

США почали активно займатися близькосхідним врегулюванням після завершення Шестиденної війни (1967 р.). Американська адміністрація в підходах до близькосхідного врегулювання дотримувалися принципу «земля в обмін на мир». Це означало, що Ізраїль повинен вивести свої війська з окупованих територій після укладання мирного договору з арабськими країнами. У Вашингтоні вважали, що арабські країни та Ізраїль шляхом прямих переговорів можуть домовитися про остаточні кордони. Для збереження миру на Близькому Сході важливо, щоб Ізраїль мав можливість безперешкодно користуватися Суецьким каналом та Тиранською протокою.

Спершу США погоджувалися співпрацювати з СРСР задля досягнення всеохоплюючого врегулювання близькосхідного конфлікту. У 1972 р. американські та радянські представники узгодили основні принципи близькосхідного врегулювання. Дві наддержави домовилися, що в мирній угоді між арабськими країнами та Ізраїлем обов'язково мають бути пункти про виведення ізраїльських військ з окупованих територій; визнання арабськими країнами Ізраїлю в якості суверенної держави; свободу судноплавства через Тиранську протоку й Суецький канал; справедливе вирішення проблеми палестинських біженців.

Поступово США втрачають інтерес до ідеї всеохоплюючого врегулювання близькосхідного конфлікту та вирішують добиватися підписання сепаратних мирних угод між окремими арабськими країнами та Ізраїлем. У 1969 р. США запропонували план врегулювання конфлікту між Єгиптом, Йорданією та Ізраїлем. У 1970 р. США вдалося вмовити Єгипет та Ізраїль укласти перемир'я вздовж Суецького каналу терміном на три місяці. Після завершення цього терміну американці домовилися з сторонами конфлікту про подальшу пролонгацію перемир'я. Це були перші успіхи американської дипломатії в справі єгипетсько-ізраїльського примирення.

У 1973 р. була скликана Женевська міжнародна конференція з близькосхідного врегулювання. СРСР покладав великі надії на цю конференцію, а США вельми скептично ставилися до її ефективності. Вашингтон протягом тривалого періоду часу саботував відновлення роботи Женевської конференції тому, що не хотів давати можливість Москві брати активну участь у близькосхідній дипломатії та планували взагалі звести до мінімуму роль СРСР у врегулюванні арабсько-ізраїльського конфлікту. США прагнули бути єдиним посередником в близькосхідному мирному процесі. Американські дипломати могли вести діалог з обома сторонами конфлікту. Відсутність дипломатичних

відносин між СРСР та Ізраїлем значно обмежувало можливості радянської дипломатії. Арабські країни знали, що лише США можуть переконати ізраїльське керівництво піти на поступки.

Переговори між арабськими країнами та Ізраїлем щодо роз'єднання військ були вилучені з рамок Женевської конференції та проходили за посередництва США. Протягом 1974-1975 рр. було укладено угоди між Єгиптом, Сирію та Ізраїлем про роз'єднання військ на Синайському півострові та Голанських висотах. Поступово США перетворювалися на спонсора близькосхідного мирного процесу, а СРСР невпинно втрачав вплив на процес врегулювання арабсько-ізраїльського конфлікту.

Після приходу до влади в США адміністрації Дж. Картера відновився американсько-радянський діалог з питань близькосхідного врегулювання. У 1977 р. була видана спільна американсько-радянська заява з близькосхідного врегулювання. Але в 1978 р. США втратили інтерес до співпраці з СРСР та зосередили основну увагу на врегулюванні конфлікту між Єгиптом та Ізраїлем. У 1979 р. за посередництва США був підписаний єгипетсько-ізраїльський мирний договір. Тобто, між сторонами близькосхідного конфлікту вперше був укладений повноцінний мирний договір, а не просто перемир'я. США добилися значного політичного успіху, встановили власну монополію на організацію близькосхідного мирного процесу, завдали політичної поразки СРСР на Близькому Сході та відсторонили Москву від процесу врегулювання близькосхідного конфлікту.

Наприкінці 1980-х рр. США знову повернулися до ідеї американсько-радянського спонсорства близькосхідного мирного процесу та погодилися відродити ідею проведення міжнародної конференції з Близького Сходу. З 30 жовтня по 1 листопада 1991 р. у Мадриді проходила міжнародна конференція з близькосхідного врегулювання співголовами якої були США та СРСР. Учасники конференції домовилися, що принцип «земля в обмін на мир» має стати основою близькосхідного врегулювання.

Отже, «холодна війна» впливала на американську близькосхідну політику. США намагалися врегулювати арабсько-ізраїльський конфлікт та витіснити СРСР з близькосхідного мирного процесу.

Бузаров А. И.,
магистр внешней политики,
член Общественных советов при Комитете по
иностранным делам Верховной Рады Украины и
Министерстве иностранных дел Украины

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ «ЛИГИ АРАБСКИХ ГОСУДАРСТВ» В ПЕРИОД СОБЫТИЙ «АРАБСКОЙ ВЕСНЫ»

Первые волнения Арабской весны начались в декабре 2010 г. в Тунисе и привели к тому, что президент Туниса Зин эль-Абидин Бен Али в январе 2011 г. бежал в Саудовскую Аравию (вторая «жасминовая революция»).

Причиной к мятежу послужил следующий инцидент. 17 декабря 2010 г. в городке Сиди Бузид (265 км. к югу от столицы), 26-летний уличный торговец Мохаммед Буазизи пришёл в местную управу пожаловаться на то, что работники службы безопасности за отсутствие необходимой лицензии конфисковали у него тележку, на которой он перевозил свой товар – овощи и сухофрукты. В управе не только холодно отнеслись к жалобам молодого человека, но и применили силу. Буазизи, выпускник вуза, не сумевший найти работу по специальности и окончательно лишившийся средств к существованию, отчаялся и предпринял попытку самоубийства. Юношу доставили в больницу с ожогами третьей степени, где он впоследствии умер. Поражённые поведением властей, на улицы города начали выходить протестующие. Люди требовали срочно решить проблему безработицы, снизить цены на товары первой необходимости. Президент Туниса Зин Аль Абидин Бен Али обвинил «кучку экстремистов» в подготовке бунта и отметил, что это пагубно отразится на инвестиционном климате в стране, притоке туристов, а, следовательно, лишь ухудшит положение и усилит безработицу. При этом местные СМИ передали, что телеканал «Аль-Джазира» слишком драматизирует события в Сиди Бузиде, пытается исказить их и использовать в политических целях. Сайты практически всех тунисских информационных агентств и изданий в Интернете с конца декабря оказались заблокированы. Поздно вечером 14 января З.А. Бен Али внезапно покинул Тунис, бежав с семьёй в Саудовскую Аравию. Исполняющим обязанности президента остался премьер-министр М. Гануши.

На протяжении всего восстания и пребывания Бен Али у власти во время волнений, Лига арабских государств (далее ЛАГ) хранила молчание. Лишь после того, как президент тайно бежал в Саудовскую Аравию ЛАГ опубликовала коммюнике следующего содержания: "Всем политическим силам, представителям тунисского общества и власти нужно сплотиться для возвращения спокойствия, безопасности и стабильности в стране с тем, чтобы достичь национального консенсуса по выходу из кризиса, уважая волю тунисского народа и отстаивая в рамках конституции высшие интересы родины и

нации, а также чаяния тунисцев на достойную жизнь в атмосфере демократии и политической стабильности".

Таким образом, ЛАГ, понимая, что ситуация в Тунисе может и не привезти к изменению режима, соблюдая ст. 8 Устава ЛАГ, предпочло не вмешиваться в политическую ситуацию в стране. Не применив при этом никаких санкций или воздействия на режим.

Следующей арабской страной, где произошла смена режима в рамках указанных событий был Египет. Хосни Мубарак подал в отставку 11 февраля 2011 года после 18 дней массовых акций протеста, завершив своё 30-летнее президентство.

В случае с революцией в Египте ситуация отличалась тем, что Лига арабских государств весьма противоречиво реагировала на события на площади «Тахрир». Это, прежде всего, связано с тем, что египетский Генеральный секретарь Амр Муса является египтянином и намерен был баллотироваться на пост президента на осенних выборах. Так, в ходе второго Арабского экономического саммита в Шарм-эш-Шейхе, проходившего непосредственно перед революционными событиями в Египте, Амр Муса выступил с заявлением о том, что действия протестующих носят деструктивный характер и только затрудняют обсуждение животрепещущих вопросов, стоящих на повестке дня. В ЛАГ были уверены, что после Туниса волна протестов захлестнёт соседний Алжир, где власть президента Абдельазиза Бутефлики за последнее время неоднократно подвергалась жёсткой критике со стороны оппозиции. Слабо верилось в то, что следующим государством будет Египет. Однако, как только стало ясно, что события в Египте могут развиваться по тунисскому сценарию, Генеральный секретарь ЛАГ тотчас же занял противоположную позицию, выступив в поддержку оппозиционных Мубараку сил. Конец режима Мубарака в Египте 11 февраля 2011 г. был отмечен заявлением ЛАГ в поддержку египетского народа и ведущей роли Египта в панарабской организации.

Говоря о Ливии, где уличные беспорядки переросли в настоящую гражданскую войну, окончившуюся убийством Муаммара Каддафи 20 октября 2011 г., то здесь следует отметить, что ЛАГ действовала более решительно. Поскольку за более чем шестидесятилетний срок своего существования ЛАГ приняла беспрецедентное решение о приостановлении членства этой страны в заседаниях Лиги. Лишь однажды за весь период существования этой старейшей международной региональной организации принималось подобного рода решение, когда в конце 1970-х гг. Египет был исключён из состава ЛАГ за подписание Анваром Садатом мирного соглашения с Израилем в Кэмп-Дэвиде. Даже аннексия Кувейта со стороны Ирака, возглавляемого Саддамом Хуссейном, с последующим военным вторжением в 1990 г. не повлекла за собой столь жёстких санкций со стороны Лиги. Не было выдвинуто никаких санкций и по отношению к Судану за предполагаемые преступления прези-

дента Омара ал-Башира против человечности в южной провинции Дарфур, ордер на арест которого был выдан Международным уголовным судом ООН.

Тем не менее, в марте 2011 г. Арабская лига обратилась в Совет Безопасности ООН (СБ ООН) с просьбой о введении над Ливией беспилотной зоны. Цель принятой Советом ЛАГ резолюции заключалась в том, чтобы положить конец насилию со стороны Каддафи по отношению к ливийским антиправительственным демонстрантам. Однако данное решение далось Лиге отнюдь не просто. Так, против принятия резолюции выступали Алжир, Сирия, Мавритания и Судан. Их опасения в первую очередь были связаны с тем, что открытие в небе над Ливией зоны, свободной от полётов, впоследствии угрожает ей потерей собственного суверенитета.

Небезынтесным выглядит и тот факт, что в резолюции Совета ЛАГ содержался призыв к главам других арабских государств воздерживаться от применения насилия по отношению к собственному народу и прислушиваться к его мнению. Вероятно, в первую очередь он был адресован президенту Йемена Али Абдалле Салеху и президенту Сирии Башару Асаду].

Что касается Йемена, то здесь бывший президент этой страны Али Абдалла Салех ушел в отставку в феврале 2012 г. в обмен на личную неприкосновенность. Интересный факт следует отметить, что Именно Салех 28 марта 2010 г. в одном из своих заявлений (ещё до «Арабской весны») предложил создать "Арабский союз" на базе Лиги арабских государств (ЛАГ) по образцу ЕС. "Только так арабские страны смогут эффективно противостоять Израилю", - сказал он, выступая на открытии 22-го саммита Лиги в ливийском городе Сирт (<http://top.rbc.ru/politics/28/03/2010/385297.shtml>).

Вовремя же вооружённых волнений в Йемене во время «Арабской весны», противники режима президента Али Абдаллы Салеха вышли на улицы Саны с призывом заморозить членство Йемена в Лиге арабских государств (ЛАГ) по примеру Сирии. Тысячи людей попытались пройти маршем от столичной площади «Тахрир» к президентскому дворцу, однако путь им преградили верные главе республики гвардейцы, открывшие предупредительный огонь в воздух. Странники оппозиции, помимо прекращения участия Йемена в ЛАГ, также потребовали от мирового сообщества принять меры по защите гражданского населения. Однако ЛАГ отказалось выполнить требования оппозиции и была достаточно пассивна к событиям в Йемене.

Самой сложной и неоднозначной является позиция ЛАГ по событиям в Сирии, где гражданская война продолжается по настоящее время. В ноябре 2011 года ЛАГ приостановила участие Сирии в деятельности организации, посчитав неприемлемым применение насилия со стороны правительства страны против демонстрантов. Сирия – это государство-основатель ЛАГ. Ливан и Йемен голосовали против резолюции, приостанавливающей членство Сирии в ЛАГ, Египет и Алжир отказались отзываться своих послов из Дамаска, вопреки решению ЛАГ. Налицо политический раскол в ЛАГ. Но это не мешает ЛАГ продавливать интересы монархий Персидского Залива, прежде

всього, Саудовської Аравії і Катару, які стали грати в цій організації домінуючу роль і активно використовувати її інструментарій в своїх цілях.

В березні 2013 р. країни, що входять до Ліги арабських держав, закріпили за собою право надавати діючій в Сирії опозиції підтримку зброєю. Об цьому говориться в декларації самітита ЛАГ в Дохі. ЛАГ також призвала міжнародні і регіональні організації визнати Національну коаліцію опозиційних і революційних сил Сирії, якій на саміті офіційно було передано місце Дамаска, і опозицію, в загальному, в якості єдиного законного представника сирійців. 2 вересня 2013 р. міністри іноземних справ Ліги арабських країн в ході засідання, що відбулося в Каїрі, призвали міжнародне співтовариство предпринять заходи проти режиму Асада і привертати його до міжнародного суду в Гаазі. Вони також заявили про свою підтримку можливої військової операції в Сирії, організованої на основі уставу ООН, що по сьогоднішній день не було зроблено.

На основі всього вищеизложеного можна зробити наступні висновки. Події Арабської весни показали, неоднозначність в підходах ЛАГ до рішення подібних конфліктів. Дії держав-членів ЛАГ і керівництва ЛАГ часто продиктовані «зовнішніми» факторами, а не інтересами конкретної арабської країни, в якій має місце те або інше соціальне хвилювання. Цим в багатьох випадках пояснюється пасивність в поведінці ЛАГ. За весь час громадянської війни в Сирії позиція ЛАГ по сирійському питанню пройшла еволюцію: від невтручання до застосування санкцій до режиму Б. Асада і до відкритої підтримки опозиційних йому сил, що є фактичним порушенням Уставу (Пакту) ЛАГ про невтручання в внутрішні справи держави-члена ЛАГ. Події «Арабської весни» і громадянської війни в Сирії показали відсутність єдності думок серед арабських країн про майбутнє сирійської держави.

Бурміч О.С.,
кандидат економічних наук,
Дипломатична академія України
при МЗС України

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Остання світова економічна криза призвела до серйозних трансформацій у сфері міжнародних економічних і політичних відносин та до суттєвої зміни стратегій розвитку сучасної міжнародної економічної системи на середньострокову та довгострокову перспективу і відповідно змінила напрямки динамі-

ки глобалізації. Характерними проявами цих змін впродовж останніх років є подальше зростання конкуренції і намагання головних гравців у системі світового господарства перерозподілити сфери впливу та ринки. Насамперед, це ринки готової продукції і сировини, особливо енергоресурсів та енергоносіїв. При цьому для утримання старих і завоювання нових ринків чи їх окремих сегментів дедалі більше використовуються не тільки торговельно-економічні й політичні засоби, а іноді і військові. З іншого боку, подальшого розвитку набуває міжнародна кооперація, яка перетворює конкурентів у партнерів і певною мірою дозволяє врегулювати конфлікт інтересів на міжнародних ринках. Сприяє цьому й створення нових міжнародних організацій світового чи регіонального рівня. У такій ситуації справедливою є позиція, що в умовах глобалізованого світу поступово зникає грань між зовнішньою і внутрішньою політикою, а ряд внутрішніх проблем країни можуть бути успішно вирішені на рівні міжнародного співробітництва.

За останні роки розвиток глобалізаційних процесів, поглибив економічну взаємозалежність країн та регіонів світу, одночасно підвищивши значення економічного потенціалу країн у зовнішніх двосторонніх відносинах та посиливши їхній гео економічний вплив. У зв'язку з цим особливого значення набувають дипломатичні методи та інструменти відстоювання національних інтересів на світових ринках та в економічних відносинах з іншими країнами, які прийнято називати «економічною дипломатією».

Глобалізація поставила перед економічною дипломатією ряд нових викликів, які обумовлені ускладненням функціонування світового ринку, а розв'язання численних внутрішніх проблем окремих країн стало спільним інтересом гравців на цьому ринку. На національні економічні системи та їх трансформацію суттєво почало впливати втручання міжнародних інститутів. У таких умовах пріоритетним завданням економічної дипломатії стає вжиття максимальних заходів щодо ефективного функціонування національної економіки з урахуванням вимог світового ринку.

Перебіг означених подій ставить перед Україною ряд непростих запитань щодо подальшої стратегії у формуванні нових напрямів зовнішньоекономічної політики, мінімізації внутрішніх ризиків для іноземних партнерів та зовнішніх ризиків для українських експортерів і учасників міжнародних коопераційних формувань. Залишаються актуальними питання реалізації інтеграційних прагнень нашої держави та неухильного відстоювання її економічних інтересів.

За роки незалежності Україна отримала досвід організації роботи в галузі економічної дипломатії за різними моделями: концентрації зовнішньоекономічної роботи в Міністерстві зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі; передавання функцій такого спеціалізованого міністерства до складу єдиного Міністерства економіки; передачі координуючих функцій та функцій управління торговельно-економічними місіями за кордоном Міністерству закордонних справ України.

Така модель має своє теоретичне обґрунтування та практичне підтвердження міжнародним досвідом. В той же час, історичне зосередження Міністерства закордонних справ України, головним чином, на політичних аспектах зовнішніх відносин країни, а також незавершеність необхідних структурних змін створюють певні проблеми ефективності економічної дипломатії, вирішення яких може бути забезпечено на основі світового досвіду. До цього часу торговельно-економічні місії у складі посольств України не створено, не залучено достатню кількість фахівців належної кваліфікації, а відповідно Міністерство закордонних справ України, як у котре підтвердила практика останніх років, не може повною мірою забезпечити цю важливу ділянку роботи як функціонально, так і організаційно. Як наслідок, в Україні час від часу виникають проблемні питання в міждержавних стосунках з її партнерами в різних сферах експортної діяльності та інвестиційного співробітництва. Але відсутність державного замовлення на модель зовнішньо-економічної діяльності та слабка державна ініціатива актуалізують вироблення ефективної моделі української економічної дипломатії, створення сучасної законодавчої бази для її успішної реалізації.

Сучасні тенденції розвитку дипломатичних служб іноземних країн та світовий досвід доводять високу ефективність методів економічної дипломатії, що зумовлює необхідність запровадження останніх у вітчизняній зовнішньо-економічній практиці. Тобто, здійснення певних заходів щодо вирішення деяких стратегічних проблем економізації зовнішньополітичних відносин, а саме використання засобів політичного, дипломатичного, економічного, військового, культурного та іншого впливу на суб'єктів міжнародних відносин з метою досягнення цілей зовнішньої політики, визначених в результаті її економізації.

Економізація зовнішньої політики України сьогодні помітно посилюється в період її вимушеної «мілітаризації». Необхідно вміле маніпулювання політичною доцільністю, пошук спільних політичних цілей, які служитимуть реалізації економічних інтересів країни. Ключовим завданням нової зовнішньополітичної доктрини повинен стати пошук нових ринків. Зовнішньополітичним відомствам необхідно активніше працювати безпосередньо з представниками вітчизняних ділових кіл, створюючи спільні консультативні ради, направляючи своїх представників до торговельно-промислових палат або філій вітчизняних корпорацій за кордоном, активно використовувати представницькі можливості ділових кіл національних громад за кордоном. У багатьох випадках вони якісно вже давно переросли рівень простого співтовариства заробітчан і потенційно становлять потужну економічну силу. При цьому, при наданні послуг за межами мінімального інформаційного забезпечення необхідно використовувати методи отримання плати за додаткові послуги або покриття видатків комерційними структурами, в деяких випадках, за погодженням з міністерством фінансів надавати спеціальну дипломатичну підтримку окремим корпораціям.

Поряд з традиційними функціями, а саме, сприянням торговельному та економічному обміну з іноземними країнами, економічна дипломатія охоплює багато інших сфер, таких як інвестиційна співпраця, взаємовідносини з міжнародними економічними організаціями та фінансовими інститутами, регіональними структурами, участь у здійсненні аналізу та досліджень глобальних економічних проблем. Окремої уваги в галузі економічної дипломатії необхідно приділити роботі з транснаціональними корпораціями. Але забезпечення більшої ефективності заходів економічної дипломатії та її пристосованості до умов глобалізованої економіки вимагає певного вдосконалення стратегічних підходів з урахуванням сучасних світових тенденцій та іноземного досвіду. Такі заходи можуть бути здійснені за такими основними напрямками як розробка концептуальної бази економічної дипломатії та вдосконалення відносин з діловими колами України.

Вибір цих напрямів обумовлений необхідністю визначення чітких довгострокових пріоритетів державної зовнішньоекономічної політики, координацію дій щодо реалізації якої має здійснювати Міністерство закордонних справ України. Це, у свою чергу, вимагатиме якісно нових відносин з підприємницькою спільнотою країни, маючи на увазі, з одного боку, підвищення її відповідальності за зовнішньоекономічну діяльність та рівня практичної підтримки державної зовнішньоекономічної політики, а з іншого – забезпечення прозорості, рівності та ефективності державної підтримки інтересів вітчизняних підприємців на світовому ринку. Відповідно державою повинно створюватися набір фінансових стимулюючих механізмів, які покликані збільшувати експорт українського малого та середнього бізнесу, залучення додаткових іноземних інвестицій, тощо.

Приклад країн ЄС показує доцільність створення аналітичних центрів при МЗС, які повинні займатися посиленням аналітичного підґрунтя роботи дипломатичної служби, а також популяризації їх зовнішньополітичних кроків. Наявність таких центрів за часткової підтримки держави та часткового самофінансування будуть давати позитивні результати для діяльності міністерства та його закордонних представництв.

Окрім цього, «децентралізація» діяльності МЗС, створення мережі афілійованих структур для реалізації окремих аспектів зовнішньої політики, можуть значно підвищити рівень «м'якої сили», яку потенційно може генерувати міністерство. Наявність відповідних інституцій є обов'язковою ознакою держави, яка намагається виробляти незалежну зовнішню політику, яка опирається на передбачуваність, амбітність та проактивність. Додатковим значним позитивом від «делегування» окремих повноважень МЗС буде повна або часткова фінансова самостійність створених організацій, які можуть залучати зовнішні технічні і донорські ресурси для реалізації поставлених задач. В умовах економічної кризи в країні така робота може бути навіть більш ефективною, ніж просте перебування в рамках одного державного бюджету з тенденціями до скорочення витрат.

Можна зробити висновки, що в умовах глобалізації необхідним є не тільки вдосконалення традиційно використовуваних інструментів і засобів міжнародної співпраці, а й активний пошук нових форм, методів та інституцій міжнародного партнерства, які б адекватно відповідали змінам і розвитку зовнішніх торговельно-економічних зв'язків та формували б механізм ефективного врегулювання проблем, що постійно виникають. Систему таких інструментів і засобів представляє саме економічна дипломатія, роль та значення якої в останні роки суттєво зростає. А вимогою часу є необхідність виведення економічної дипломатії як спільної діяльності держави, представників бізнесу та неурядових організацій з реалізації національних економічних інтересів на світовому ринку на якісно новий рівень.

Враховуючи те, що глобалізація виступає головною рушійною силою розвитку економічної дипломатії і суттєво впливає на міжнародну конкуренцію, в умовах реалій України необхідним є здійснення вагомих кроків держави в напрямі просування та захисту своїх національних інтересів на світовому ринку. У цьому контексті модель економічної дипломатії повинна обов'язково містити механізми вирішення як організаційних, так і кадрових питань, забезпечувати належне стимулювання та лобювання зовнішньоекономічної діяльності за межами країни.

Васильєв О.А.,
доктор технічних наук,
головний науковий співробітник,
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

ЄВРАЗІЙСЬКА ПАРАДИГМА У СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ТРАНС- ФОРМАЦІЇ КАЗАХСТАНУ

Геополітична трансформація пострадянських держав визначається новою архітектурою світу. Глобалізація привела до зміщення світового полюсу економічного розвитку на Схід. Як відповідь на сучасні виклики підсилюються процеси регіональної інтеграції на всіх континентах, які все більш активніше використовуються у глобальній конкуренції. Після розпаду Радянського Союзу соціально-політичні трансформації відбуваються на теренах євразійських цивілізацій. У традиційній геополітиці Євразія має декілька значень: Євразія (Континент), Євразія (Туран), Євразія (Росія/СРСР). Євразійська доктрина була сформульована російською еміграцією на початку ХХ-го сторіччя. Новий євразійський інтеграційний проект розпочався наприкінці ХХ-го сторіччя. У січні 2015 року Росія, Казахстан і Білорусь проголосили створення Євразійського економічного союзу.

Вперше про інтеграційний проект на пострадянському просторі почалися розмови на початку 90-х років після зникнення СРСР і прискореній деградації нових незалежних держав. Так, у 1994 році Президент Казахстану Нурсултан Назарбаєв у виступі перед студентами Московського державного університету імені Ломоносова висунув ідею про євразійську інтеграцію. У жовтні 2011 року Президент Росії В.Путін у газеті «Известия» розвинув інтеграційний проект про створення Євразійського Союзу «Новий інтеграційний проект для Євразії – майбутнє, яке народжується сьогодні». В.Путін висловив впевненість, що створення Євразійського Союзу у складі Росії, Білорусі та Казахстану як одного з полюсів сучасного світу дозволить учасникам інтеграції зайняти чільне місце в світі, увійти до числа лідерів глобального росту, домогтися успіху і процвітання.

У жовтні 2012 року в столиці Казахстану Астані, де міжнародний університет носить ім'я відомого євразійця Льва Гумільова, відбувся форум, присвячений 100-річчю від дня народження вченого і відкрито йому пам'ятник. У грудні 2012 року у Санкт-Петербурзі пройшов Міжнародний форум «Євразійська інтеграція в XXI-му столітті, відбулось підписання Протоколу міжпартійних консультацій між Киргизстаном, Вірменією, Азербайджаном, Казахстаном і Росією.

Ефективність модернізації Казахстану базується на тьох взаємопов'язаних факторах: структурній організації уряду, стратегічній координації, рівні підготовки кадрів. Державне управління складними системними перетвореннями суспільства і економіки також має стати системним. Державна система координації має бути ефективною і прозорою. Результати її роботи мають бути доступними всім підзвітним органам.

Для Казахстану визначено сім основних принципів стратегії побудови центральної і місцевої влади:

1. Компактний і професійний уряд, який сконцентрується на виконанні лише декількох найбільш важливих функцій.
2. Робота за програмами дій на основі стратегій.
3. Чітко нагороджена міжвідомча координація.
4. Підвищення повноважень і відповідальності міністрів, їх звітність та стратегічний контроль за їх діяльністю.
5. Децентралізація всередині міністерств, від центру до регіонів та від держави у приватний сектор.
6. Ефективна боротьба з корупцією.
7. Поліпшення системи найму, підготовки і просування кадрів.

В рамках стратегії виходу на траєкторію сталого розвитку створено інституційні передумови для більш активної участі держави в модернізації казахстанської економіки, зокрема організовано фонд «Казина», метою якого є координація всіх інститутів розвитку для концентрації зусиль на реалізації проривних проектів міжнародного значення. Це має бути досягнуто як шляхом створення нових наукових центрів, які будуть на рівні міжнародних ста-

ндартів, так і активі-зацією діяльності на світовому ринку наукоємних технологій для підвищення науково-технологічного рівня виробництва. Поліпшення диверсифікації казахстанської економіки пов'язується з реалізацією кластерної ініціативи, що має підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках. З цією метою, було прийнято низку стратегічних документів, зокрема Стратегію розвитку транспортного комплексу Казахстану, Стратегію територіального розвитку, Концепцію створення регіонального фінансового центру в Алмати, Концепцію сталого розвитку Казахстану, Концепцію формування соціально-підприємницьких корпорацій тощо.

Багато експертів вважають створення Євразійського Союзу черговою піар-акцією кремлівської влади, який не має нічого спільного з класичною євразійською парадигмою. Це розходиться з орієнтацією на Захід, де пострадянські олігархи купують маєтки та компанії і вивезли активи стратегічних підприємств в оффшори. Створення Євразійського Союзу протирічить також стратегічним планам США та Євросоюзу щодо пострадянського простору.

На сьогоднішній день в рамках Концепції зовнішньої політики Республіки Казахстан у 2014-2020 роках основним партнером Казахстану є Росія. Таким чином, можна констатувати, що російські та казахстанські уряди мають достатньо прочні зв'язки, і ЄАЕС направлений на їх укріплення.

Величко В.В.,

кандидат економічних наук, доцент
е-радник ПУ в КНР

НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ КИТАЮ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ТУРИСТИЧНИХ ОБМІНІВ

Культурний туризм перетворився на важливий напрямок національної стратегії розвитку Китаю, починаючи з 2000 року. Так, на 16 з'їзді КПК у 2002 р. було підкреслено, що Китай має приділяти більшу увагу інтеграції культурної та туристичної сфери. 17 з'їзд КПК у 2007 році наголосив на необхідності розвивати культурну економіку, складовою частиною якої розглядається культурний туризм. На реалізацію завдань з'їзду широке коло китайських науковців брало участь у дослідженнях із взаємозв'язку туризму та культурної економіки. На їх основі причетні органи виконавчої влади склали кілька планів та рекомендацій щодо розвитку культурного туризму як складової частини культурної економіки. Так, 2009 року було розроблено Пропозиції щодо інтегрованого розвитку культури і туризму, ухвалено План відродження культурної індустрії, Пропозиції щодо фінансової підтримки розвитку і процвітання культурної індустрії. Це

дало підставу підготувати і провести у 2011 р. 6-й пленум ЦК КПК 17-го скликання, який ухвалив рішення щодо стратегії розвитку культурної індустрії на перспективу. У рішеннях щодо головних питань поглиблення культурної інституційної реформи та розквіту соціалістичної культури було закладено принципи поєднання реформи культурної сфери, в т.ч. культурного туризму, з їхнім розвитком. Крім того, культурний туризм з міноритарної підгалузі сфери послуг має до 2020 року перейти до числа основних галузей національної економіки, як це передбачено завданнями 18 з'їзду КПК (2012 р.) на період до 2020 р..

У контексті реалізації зазначеної стратегії вельми цікавим для українських експертів та підприємців сфери туризму України є самостійне використання китайським тур бізнесом українських брендів у наступних туристичних проєктах власне у Китаї:

- Тематичний ресторан «Київська Русь» в м.Пекін з виступами вокального фольклорного ансамбля з України та українські ресторани в мм. Гуанчжоу та Гонконзі,

- Тематичний «Парк світу» в м.Пекін, де експонується мала архітектурна форма «Софія Київська» як об'єкт всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО;

- Регулярні виступи Київського балету у тематичному парку «Вікно у світ» (м. Шеньчжень).

Приклад успіху китайської туристичної галузі з винайдення нових туристичних ресурсів, включаючи український, з базовим культурним компонентом свідчить, що ідея інтеграції туризму і культури, помножена на інноваційний підхід до неї, дає не тільки позитивний ефект у вигляді зростаючих прибутків від туризму, а й виступає чинником сталого розвитку виїзного туризму в перспективі.

Щодо використання культурних продуктів України в організації турів для туристів з КНР, китайськими фахівцями відзначаються такі проблеми організації поїздок китайських туристів до України з метою культурного туризму.

По-перше, українські туристичні компанії, задіяні у сфері культурного туризму, вживають недостатньо зусиль з просування українських туристичних послуг на китайський ринок і не використовують повною мірою ринковий механізм галузі, зокрема, маркетинг.

По-друге, значна кількість українських туристичних проєктів розрахована на європейців і не враховує уподобання китайських споживачів, а відтак - відмову китайських туроператорів від запропонованих їм культурних турів.

По-третє, при використанні цінних культурних ресурсів України для розвитку в'їзного туризму спостерігаються явища, коли туристичні послуги на їхній основі реалізуються за надмірно високими цінами, що спричиняє їх надання лише високооплачуваним китайським туристам і унеможливує доступ до них туристів з середніми доходами.

По-четверте, в українських турах не враховується інтерес китайських туристів до таких продуктів як унікальні промисли (Петриківський розпис), святкові

та весільні ритуали, місцеві архітектурні шедеври, самодіяльні співочі та танцювальні колективи тощо.

По-п'яте, при створенні туристичних продуктів України використовуються закордонні технології або пропонуються маловідомі для китайського туриста сакральні бренди (православні лаври та церкви тощо), при цьому ігноруються зрозумілі китайським туристам самотні місцеві об'єкти туризму, зокрема, історичні пам'ятки, ландшафтні парки тощо.

За інформацією Національної туристичної адміністрації Китаю (НТАК) та таких провідних туристичних компаній як China International Travel Service, China Global Tourism та ін., тури китайських туристичних груп ще не розпочато у зв'язку з відсутністю відповідних правових механізмів та неадекватною оцінкою безпекової ситуації в Україні.

Виходячи з вищенаведеного, заслуговують на підтримку заходи офіційного Києва та широких кіл туристичної індустрії України щодо якомога скорішого завершення правових та організаційних процедур з метою набуття чинності Меморандуму про групові поїздки китайських туристів до України (підписаний у 2013 р.) та прискорення початку прийому в Україні організованих туристичних груп з Китаю на користь української економіки.

Вербицький В.В.,
слухач
Дипломатичної академії України
при МЗС України

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НЕПОРОЗУМІННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РЕГІОНІ: РЕЛІГІЙНИЙ ВИМІР

Проблема релігійних конфліктів в сучасному світі є достатньо актуальною, оскільки дані конфлікти зачіпають багато країн, рішення конфліктів, заснованих на релігійних протиріччях, є складним і довготривалим процесом. Релігійний конфлікт - це зіткнення релігійних індивідів і груп з приводу різних позицій в питаннях віровчення, релігійної діяльності та правил побудови релігійної організації. Конфлікт може вилитися у форму розбіжностей і суперечок, конкуренції і боротьби, конфронтації та релігійної ворожнечі, яка пов'язана з фанатизмом і в багатьох випадках вилитася в релігійні війни. Релігійний конфлікт може виникати всередині об'єднання, конфесії, напрямки, релігії і між різними конфесіями, напрямками, релігіями.

При певних умов релігійний конфлікт ставав формою вираження класових, станових, міжетнічних протиріч, протиборства держав. Соціально політичні конфлікти, в яких важливу роль відіграє релігійний чинник, іноді називають соціорелігійними, через те що саме фактор релігійності вибудовує де-

які аспекти світоглядних орієнтирів тієї чи іншої людини. Це вже не кажучи про наростаючу, дуже гостру суперечку між класичними релігіями та квазі-релігіями, вже не регіонального а міжнародного класу загроза, квазі-релігія вже зі своєю появою стає в протиборство з класичними релігіями даючи зовсім інші простори бачення світу. Тобто основною задачею є вивести усі можливі фактори утворення конфліктів на релігійному тлі та зафіксувати в яких саме сферах такі конфлікти можуть зашкодити суспільству.

Релігійні конфлікти інколи можуть мати політичний аспект, оскільки більшість націй формувалася на основі однієї спільної релігії. Більшість сучасних конфліктів європейських держав виникли через прагнення національно-релігійних меншин цих країн у політичній та релігійній незалежності.

1. Ідеологічний аспект виражається в різних поглядах на взаємозв'язок між релігією і політикою. Серед різноманіття різних поглядів можна виділити з даного питання три підходи: 1) Полягає в тому, що релігія і політика - це два різних світи, які не перетинаються; 2) Ряд дослідників стверджує, що релігія об'єднує людей для відбиття зовнішньої загрози, подолання внутрішніх проблем; 3) Стверджує повну тотожність релігії з політикою.

2. Історичний аспект дозволяє точніше розібратися з генезисом конфліктів, а так само з зовнішніми кордонами у просторі та часі. Наприклад, існують так звані "вікові конфлікти" між церквою і державою, між світовими релігіями, які тривають протягом усього періоду існування цих вірувань у всіх країнах світу. Є конфлікти, які мають конкретний кордон, наприклад, конфлікт пов'язаний з розколом церков в 1054 року.

Релігійним конфліктам притаманні психологічні характеристики. По-перше, будь-який конфлікт - це багатовимірне психологічне явище, яке вимагає духовних і фізичних сил, а іноді і жертв, і матеріальних втрат. По-друге, типи поведінки людей в конфлікті дуже різні - від агресивної до таких проявів, коли людина схильна уникнути конфліктної ситуації. Найбільш небезпечним є релігійний фанатизм - вороже ставлення до інших віросповідань, думок і дій, які можуть мати загрозу для їхньої релігії. Фанатизм небезпечний і для самої релігії, тому насадження релігії шляхом насильства дискредитує її духовну сутність.

Об'єктивними причинами релігійних конфліктів потрібно вважати ті, які виникли на протистоянні інтересів віруючих різних релігій, взаємовиключних формах організації релігійного життя, загострення проблем між церквою і державою. Внутрішні, суб'єктивні причини необхідно розглядати через мотиви, які визначають дії кожного учасника конфлікту. Аналізуючи причини протистояння різних конфесій, часто можна помітити, що вони зводяться до задоволення інтересів відповідних суспільних груп, які пов'язані з конкретними формами релігійних організацій та відносинами між священнослужителями і "мирянами". У різних церквах накопичилися певні відмінності, які об'єктивно вступають у протиборство і можуть бути вирішені тільки через конфлікт.

Ми живемо в неспокійному світі. Люди далеко не завжди і далеко не скрізь готові поважати право іншої людини говорити тією мовою, якою він хоче говорити, молитися тим богам, яким він хоче молитися. Тому приводів для виникнення етнорелігійних конфліктів існує чимало. Але загострення цих конфліктів завжди пов'язане з погіршенням економічної ситуації, умов життя людей, з падінням рівня життя.

Voyevodina Natalya,
student of the Diplomatic Academy of Ukraine
Ministry of foreign affairs of Ukraine

INTERNATIONAL MEDIATION: WHO, WHEN, HOW

Mediation processes need to be informed by an understanding of the broader regional context, given the frequent use of proxy forces in contemporary conflict.

The international community continues to confront a number of hard choices in thinking through how it might best use the tool of mediation as a means to maintain or reestablish peaceful relations between conflict parties. The hard choices the international community faces relate to recent changes in conflict dynamics, fragmentation of authority, coordination gaps, consistency challenges, and deficits in mediation competency and capacity [Mediation and Peace Processes].

The task of mediator consists in searching the soil on that it maybe to set an agreement; it is finished at the failure of negotiations or with the conclusion of contractual act. The mediator is not only a transmission instance; he shows the personal initiative, does suggestions, participates in all negotiations. A decision of mediator is based on usually not strict norms of right, and on considerations of justice and expediency and does not have binding force for parties, what mediation and differs from the court of arbitration.

Negotiated by a mediator sometimes with each of parties separately, but usually mediation takes place on the congresses and conferences, convoked by a mediator that a here leading role belongs to. From the agreement celled with participation of mediator, for the last flows out no rights and duties, if it is not especially mentioned only about it; but a mediator can assume the guarantee of contractual decisions, mediation can be offered and to fighting parties into the state or got by them; but it abuts upon interference usual deviates. In our time mediation, like kind services, gets on occasion obligatory character, as preventative war.

With the end of the Cold War, the number of armed conflicts dropped from fifty in 1990 to approximately thirty-five in recent years. At the same time, the proportion of armed conflicts ending in negotiated settlements increased from one-third during the Cold War to two-thirds after its end.

These trends are encouraging, but they do not indicate a reduced demand for international mediation: comparative analysis has demonstrated that the risk of relapse into violence is in fact much higher when an armed conflict ends in a negotiated settlement than it is in the case of a military victory [Mediation and Peace Processes].

The actual problems of the modern international law mediation is international law mean of peaceful settlement of disputes.

The primary objective of mediation, as one of the most flexible peaceful facilities, consists in the achievement of compromise between parties that jointly accept a final decision on permission of dispute.

Mediation is, essentially, by negotiations with participation the third party, the worked out is inherent him in diplomatic practice and international-legal theory methods and methods of conduct of negotiations. Consequently, a mediator and parties of conflict must observe basic principles of international law and to a full degree to follow options for the conduct of international negotiations.

The classification of mediation is based on the principle of subjectivity. World history and mediation practice have proven that, in most situations, the main factor influencing the decision to accept or not accept mediation is the individuality of the mediator and its subjectivity [Shelest H.].

Institutional mediation is mediation initiated by an international organization or institution.

Nowadays this type of mediation is the most developed for a number of objective and subjective reasons. The objective reasons are the availability of more instruments of persuasion, mechanisms of mediation, and resources for fulfilling the mediation mission, as well as international legal and institutional consolidation of the mission.

In point of fact, mediation by an international organization can take two forms: direct diplomatic mediation and peace operations. At the end of the 20th century, peace operations stopped being purely military operations. With the addition of a civilian component, as well as specific functions, peace missions have begun to act more and more as mediators [Shelest H.].

The mediator should be able to explain to the warring parties why it is intervening in peaceful settlement of the conflict. Given the situation, this is much easier for international organizations to do. In many situations, mediation is mostly procedural, helping to establish a framework in which negotiations can take place.

Mediators need access to technical expertise on a variety of complex topics salient during peace negotiations. Therefore, they should be equipped with a small team of technical experts on those issues [Mediation and Peace Processes].

The international community provides a large number of public goods to societies experiencing conflict or emerging from it. They give the international community leverage during a peace process, the potential of which has not yet been fully realized.

Bibliography

1. Mediation and Peace Processes / International Peace Institute / Task Forces on Strengthening Multilateral Security Capacity. - New York, 2009. – 76 p. / http://www.ipinst.org/wpcontent/uploads/publications/mediation_epub.pdf
2. Shelest H. Institutional Mediation of the Conflicts in the Caucasus // Central Asia and the Caucasus. - 2012. - Т. 13. - № 2. - p.37-45. / https://www.academia.edu/1768833/INSTITUTIONAL_MEDIATION_OF_THE_CONFLICTS_IN_THE_CAUCASUS
3. Encyclopedia Britannica / <http://www.britannica.com>.

Войнаровський А.М.,
Аспірант
кафедри історії України
НПУ імені М.П. Драгоманова

ПОДІЛЬСЬКА ЗЕМЛЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ЄВРОАЗІЙСЬКОГО ПРОСТОРУ НАПРИКІНЦІ XIV – XV ст.

Міжнародні відносини кінця XIV-XV ст. характеризуються загостренням політичної ситуації у Центрально-Східній Європі. Ареною дій стали українські землі, що були буфером між осілим та кочовим світами, тобто це була особлива контактна зона. Подільська земля як складова цього простору була ключовою територією за яку боролися різні країни - Королівство Польське (КП), Велике князівство Литовське (ВКЛ), Угорське королівство. Ключовою фігурою тут виступала Золота Орда, а точніше її західний улус, до якого свого часу і входила названа територія.

Однією із головних причини такого активного бажання контролювати цей регіон було те, що Поділля перебувало на важливих торгівельних шляхах, які збагачували купців та наповнювали казну. Це були шляхи, які починалися на півночі Німеччини та закінчувалися у Криму чи ішли далі до головних міст Шовкого шляху, також тут проходила дорога з Малої Азії до міст Північно-Східної Русі. Елементом конфронтації та загострення ситуації у регіоні став зовнішній курс ВКЛ, Московської держави – політика «збирання руських земель», та прагнення ханів Золотої Орди відновити вплив на західних територіях. Наслідком цього стала Синьоводська битва 1362 р. яка була відправною точкою для втілення власних планів Великого князівства Литовського. У ній перемогу здобули литовсько-руські сили, а переможені татарські «царки» втратили контроль над підвладними територіями. Дана поразка дозволила Ольгерду встановити контроль над Київщиною, Чернігово-Сіверщиною та Поділлям. Дану подію історики розцінюють по-різному, можемо припустити,

що литовські володарі знали про те, що в Улусі Джучи відбувається політична криза, а відсутність легітимної ханської влади робило владу, в тих чи інших областях імперії, розслабленою. Чим і скористалися литовці. Прикладом цього може послугувати інформація про те, що у 1365 р. Тогай за власним бажанням здійснив напад на Рязанщину, йому вдалося пограбувати князівство і навіть захопити місто Переяславль. Однак на зворотньому шляху рязанська дружина розбиває загін еміра.

Внутрішня ситуація та зміни клімату стали сигналом для однієї із груп, які боролися в Орді за ханський престол, активізувати власну дипломатію та шукати союзників ззовні. Дипломатичні зв'язки між собою починають встановлювати Ольгерд та Мамай. Останній, прагнучи закріпитися за ханський престол активно розбудовував підконтрольну територію від Дніпра до Волги. Це призводило до серйозних витрат і необхідності деревини, зерна, меду та інших товарів з територій підконтрольних Литві. Ф. Шабульдо вважав, що саме це могло сприяти тому, що були встановлені договори між обома володарями. Крім того, самому Мамаю були не вигідним вести військові дії на двох фронтах, тому за цією угодою Поділля, Київщина та Чернігово-Сіверщина відходили до Литви на правах кондомініуму. А сама Синьоводська битва відбулася з татарами Мамаю, а з татарськими емірами контрі які не визнавали влади Мамаю.

Велике князівство Литовське перетворило Подільську землю на окреме князівство на чолі з Коріатовичами. Однак саме кондомініум продовжував існувати, так як у літописах та грамотах існує інформація про сплату данини татарам сріблом та різними товарами. Що продовжувалася протягом наступних століть, аж до появи на півдні Кримського ханату.

Правління Коріатовичів характеризувалося налагодженням обороноздатності регіону, а також відходом із сфер впливу Великого князівства Литовського у зв'язку з віддаленістю від центру політичного життя Подільської землі. Система міжнародних відносин для Поділля склалася так, що воно стало «яблуком розбрату» між головними діячами Центрально-Східної Європи – Великим князівством Литовським та Королівством Польським. Тому, починаючи з 1399 р. Подільське князівство стає поділим на сфери впливу великого князя литовського Вітовта та короля Польщі Владислава II Ягайла. Вони використовували цей край для дипломатичного тиску один на одного, так як кожен прагнув не володіти лише половиною земель, а прагнув підкорити усі подільські простори. тому не дивно, що після смерті Вітовта у 1430 р. за Подільську землю починаються вестися активні військові дії між поляками та литовським силам Свидригайла. З 1431 по 1434 рр. Західне Поділля остаточно перейшло під адміністративно-територіальний устрій Королівства Польського, Східне Поділля залишилося у юрисдикції Великого князівства Литовського.

Наступною важливою подією міжнародного значення була поява у Криму Гаджі Гірея, який у 1445 р. підписав союзний договір з Литвою, а пізніше і з

Казимиром IV, які стали спільниками у боротьбі з Великим Улусом. У 1449 р. Гаджі Гірей проголосив себе незалежним правителем Криму. Наявність таких домовленостей стали причиною того, що хан Великого улусу Сейїд-Агмеда здійснив на Поділля набіг. Однак кримський хан, напевно із-за характеру встановлених домовленостей, розбив свого противника. У наступні роки кримський хан прагне зберегти існуючий статус відносин із КП та ВКЛ. Тому у 1461 р. відбувається кримське посольство до Польщі, на якому кримський хан пообіцяв ніколи не нападати на Поділля «до чого литвини часто намовляли його через своїх послів». Однак із прийняттям протекторату Османської імперії Кримське ханство змінює свій зовнішній курс. Дана зміна призвела до збільшення частини татарських набігів на Поділля та впливу на економічне і політичне життя даного регіону.

Таким чином, Подільська земля в системі міжнародних відносин євроазійського простору мала ключове місце. Воно ставало причиною війн та протиріч, або навпаки відчувало на собі увесь смак дипломатичних перепитій.

Войтов С.Г.,

кандидат економічних наук, с.н.с.,

ДУ «Інститут економіки та

прогнозування НАН України»

ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ РОСІЙСЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНОГО ЕМБАРГО ПРОТИ УКРАЇНИ

Торговельне ембарго, чи як його визначено постановою уряду РФ від 07.08.2014 року № 778 «заборона на ввезення до Російської Федерації сільськогосподарської продукції та сировини» встановлює повну заборону товарного експорту з України до Росії ряду товарів, перелік яких визначено додатком до постанови (таблиця 1).

Таблиця 1

Номенклатура та обсяги експорту українських товарів до РФ, що підлягають ембарго з боку РФ після застосування економічної частини Угоди про асоціацію Україною, але не пізніше 01.01.2016 р. (згідно додатку до постанови уряду РФ від 07.08.14 р. N 778)

Код ТН ЗЕД	Найменування товару	2013 р. (млн. \$)	2014 р. (млн. \$)	9міс. 2013 р. (млн. \$)	9міс. 2014 р. (млн. \$)	9міс. 2015 р. (млн. \$)
0201	м'ясо великої	45,97	22,97	32,73	15,91	17,53

	рогатої худоби, свіже чи охолоджене					
0202	м'ясо великої рогатої худоби, заморожене	22,66	23,09	13,81	17,06	23,22
0203	свинина свіжа, охолоджена чи заморожена	19,49	11,58	12,82	1,85	43,57
0207	м'ясо та харчо- ві субпродукти домашньої птиці	71,61	13,14	54,83	10,16	0,31
0210	м'ясо солене, в розсолі...	0,17	0,08	0,13	0,07	0
0301	жива риба...	0	0	0	0	0
0302, 0303, 0304, 0305, 0306, 0307, 0308	риба та рако- подібні...	11,62	17,22	7,42	13,72	2,06
0401, 0402, 0403, 0404, 0405, 0406	молоко та молочна продукція	374,2 1	118,9 4	262,8 5	118,9 4	3,95
0701 (за викл. 0701100000), 070200000, 0703 (за викл. 0703101100), 0704, 0705, 0706, 070700, 0708, 0709, 0710, 0711, 0712 (за викл. 0712901100), 0713 (за викл. 0713101000), 0714	овочі, харчові коренеплоди...	49,54	44,07	41,12	37,31	4,53
0801, 0802, 0803, 0804, 0805, 0806, 0807, 0808, 0809, 0810, 0811, 0813	фрукти та горіхи	12,84	10,98	10,1	8,2	1,44

160100	ковбаси	4,5	2,79	2,87	2,57	0,18
1901901100, 1901909100, 2106909200, 2106909804, 2106909805, 2106909809, 1901909900	харчові чи го- тові продукти	51,77	80,39	34,24	74,07	1,18
Разом		664,3 8	345,2 5	472,9 3	299,8 7	97,97

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

Згідно таблиці 1 очевидно, що обсяг експорту товарів, які потенційно потрапляють під заборону ввезення до РФ у відношенні 9 місяців 2015 р. до 9 місяців 2013р. зменшився приблизно у 5 разів і становить 98 млн.дол.США. При цьому, враховуючи торговельну статистику 9 місяців 2015р., потенційні експортні втрати від російського ембарго очікуються у межах 130 млн. дол. США, тобто близько 0,35 % від загального обсягу товарного експорту з України за прогнозними підсумками 2015 року. Якщо ж оцінити негативний вплив російського ембарго для валового внутрішнього продукту України, то згідно статистичних тенденцій першої половини 2015 р., він буде виражатися приблизно в 0,16 % падіння ВВП. Останнє ймовірно, якщо указані обсяги товарного експорту не будуть переорієнтовані на інші товарні ринки, а будуть повністю втрачені.

Разом з тим, для формування повної та об'єктивної оцінки економічних наслідків для України від втрати російського ринку за товарними позиціями, на які з січня 2016 року можливе введення ембарго з боку РФ варто вказати, що за підсумками 2013 року (напередодні військово-політичної й торговельно-економічної агресії з боку РФ) обсяги експорту українських товарів даної номенклатури склали 664,4 млн. дол. США, що становило 1,05 % загально-го товарного експорту й близько 0,35 % ВВП України.

Стосовно питання подолання негативних наслідків російського ембарго варто звернутися до безпосередньої номенклатури товарів, які підпадуть під заборону до ввезення. Такими зокрема стануть: свинина, яловичина, м'ясо птиці, овочі та фрукти, молоко та молочні продукти, ковбаси, інші готові продукти. Зважаючи на порівняно сталу за своєю виробничою специфікою структуру товарів, а також з огляду на світовий досвід підтримки виробників сільськогосподарських товарів з метою мінімізації негативних наслідків російського ембарго, можна рекомендувати наступні заходи державної політики:

1. З метою виходу на нові ринки українського товарного експорту, сприяти на державному рівні переорієнтації й диверсифікації географічної структури торгівлі шляхом використання усіх можливих засобів з боку торговель-

них представництв України закордоном, проведення міжнародних торговельно-комунікативних заходів, популяризації «торговельного бренду» України, тощо.

2. З метою короткострокової підтримки виробників та експортерів, що потрапили під негативний вплив товарного ембарго й різного роду торговельних дискримінацій з боку РФ і Євразійського економічного союзу, визначити перелік підприємств, що зазнають указаних обмежень і потребують як державної адміністративної, так і фінансової підтримки. В рамках заходів фінансової підтримки виробника особливу увагу слід звернути на дотації для дрібного сільгоспвиробництва яке на даний час вносить вагомий вклад у виробництво м'ясо-молочної та плодоовочевої продукції, а також відіграє значну роль у виживанні українського села.

3. З метою недопущення втрати виробництва й забезпечення нормального рівня прибутковості товарів, які підпадуть під російські обмеження в короткому періоді до моменту переорієнтації санкційних товарів на нові світові ринки забезпечити поглинання надмірної пропозиції указаних товарів шляхом державних закупівель до державного резерву, на потреби української армії, інших державних підприємств та організацій.

4. З метою забезпечення адекватного реагування та вжиття зворотних торговельно-економічних заходів використати увесь можливий міжнародно-правовий інструментарій для скасування застосованих торговельних обмежень або ж застосування зворотних захисних заходів. Процес використання останніх регламентовано зокрема нормами п.2 ст. XXIII ГАТТ 1947 р., де вказується, що у випадку, якщо члени СОТ вважають, що обставини застосування протекціоністських заходів з боку однієї держави до іншої є досить серйозними для того, щоб виправдати таку дію, країна, що постраждала може отримати дозвіл на призупинення застосування окремих поступок чи інших зобов'язань до країни, що ввела протекціоністські обмеження. Процедура врегулювання суперечок або ж встановлення зворотних захисних заходів потребує чіткого додержання норм та етапів переговорного процесу, що регламентований Домовленістю про правила і процедури врегулювання суперечок.

ТНК У ДИНАМІЧНОМУ СВІТІ: КОРПОРАТИВНА ДИПЛОМАТІЯ

Сьогодні міжнародну систему можна трактувати як складну систему суперництва та узгодження інтересів і цінностей постійно зростаючої кількості учасників. Дійсно, сучасними тенденціями розвитку міжнародних відносин є різке збільшення числа акторів цих відносин, домінуючий характер впливу недержавних акторів, «розмивання», і, відповідно, переосмислення суверенітету держави. Можна стверджувати, що розвиток глобалізованого світу та тенденція до все більшого взаємного переплетіння проблем та інтересів усіх учасників міжнародної взаємодії ставить перед ними численні виклики, ефективно вирішення яких можливе лише за умови продуктивної співпраці.

Втрачаючи традиційну могутність, держави намагаються зберегти свій економіко-політичний вплив на міжнародну систему шляхом встановлення нових форм партнерства з міжнародними урядовими та неурядовими організаціями і ТНК.

Серед міжсуб'єктних взаємодій на світовій арені взаємовідносини ТНК з національними державами вимагають особливої уваги. Рівень інтегрованості країни у світове господарство і, в остаточному підсумку, її міжнародна конкурентоздатність дедалі більшою мірою залежать від того, наскільки успішна діяльність ТНК, що базуються в її економіці. ТНК часто використовують такий вид взаємозалежності на свою користь шляхом активного включення в місцевий політичний процес. Це кидає виклик «традиційному» суб'єкту міжнародних відносин – державі, та вкотре підкреслює потужність ТНК як нового гравця на світовій арені.

Міжнародний характер діяльності ТНК постійно зіштовхує їх із зовнішньополітичною проблематикою, а боротьба за реалізацію власних інтересів формує необхідність вироблення специфічної системи спілкування з державною владою та громадянським суспільством.

Так, факторами, що визначають довготерміновий успіх корпорації та забезпечують реалізацію її інтересів, тепер є не лише конкурентоспроможність та ефективність діяльності ТНК, а й динамічне управління та комплексна взаємодія з міжнародними інституціями, урядами та соціальними рухами. Це реалізується засобами корпоративної дипломатії, що не тільки слугує інструментом складної стратегії побудови відносин ТНК із суб'єктами зовнішнього середовища, а й, власне, координує представлення ТНК в глобальній міжнародній системі.

Поняття корпоративної дипломатії або, як часто зустрічається в літературі, бізнес-дипломатії надзвичайно багатогранне та акумулює в собі широкий спектр діяльності корпорацій, який західні аналітики зводять до корпоративної політичної діяльності, корпоративної політичної стратегії та стратегічно-політичного менеджменту.

Корпоративна дипломатія – це ряд заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для діяльності ТНК та досягнення організаційних цілей. В цьому сенсі корпоративна дипломатія включає в себе такі заходи як:

- вплив на інших економічних та соціальних акторів з метою створення та користування бізнес-можливостями;
- співпрацю з органами державної влади та регулюючими органами, що впливають на комерційні та інвестиційні процеси;
- запобігання можливим конфліктам з іншими суб'єктами міжнародної взаємодії, щоб таким чином мінімізувати пов'язані з цим політичні ризики;
- залучення прихильності ЗМІ та лідерів громадської думки для захисту корпоративного іміджу та репутації.

Таким чином, корпоративну дипломатію можна визначити як засіб встановлення та підтримки продуктивних взаємовідносин корпорації з представниками урядів та неурядових суб'єктів з метою захисту корпоративних інтересів, іміджу та репутації і набуття корпорацією легітимності.

Під легітимністю у даному випадку слід розуміти узагальнене сприйняття чи припущення, що дії суб'єкта бажані та доцільні всередині деякої соціально побудованої системи норм, цінностей, переконань та визначень. Легітимність сприяє доступу до економічних ресурсів, дає вплив на формування політики, знижує тиск опонентів, а, отже, є політичним ресурсом, яким ТНК прагнуть володіти.

Існує два типи корпоративної дипломатії: активна та реактивна. Іншими словами, є два типи поведінки ТНК в міжнародному політичному середовищі – буферизації та подолання. Поведінка буферизації полягає у активній політичній діяльності корпорацій з метою впливу на законодавче регулювання, і знаходить вираження у лобіюванні та фінансуванні чи організації кампаній. Поведінка подолання виражає реактивний підхід, тобто пристосування до правил функціонування у певному політичному полі після того, як вони вже були затверджені.

Володіючи величезними матеріальними та фінансовими ресурсами, ТНК можуть собі дозволити бути активними учасниками вироблення режимних правил, що визначають конфігурацію сучасного світоустрою. Будучи відкритими до співпраці з іншими державними та недержавними акторами з питань, що становлять спільний інтерес, ТНК беруть участь у глобальному управлінні.

Без перебільшень, глобалізація та транснаціоналізація сьогодні перетворилися на домінуючі фактори розвитку світового господарства і міжнародних

відносин в цілому, а значення ТНК у міжнародній економіці та світовій політиці безперервно зростає.

Горобець І. В.,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри регіональних систем та європейської інтеграції,
Дипломатична академія України при МЗС України

ПРОБЛЕМА КАШМІРУ У СУЧАСНИХ ІНДІЙСЬКО- ПАКИСТАНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Загострення конфліктів на Близькому Сході, проблеми боротьби проти «Ісламської держави», хронічна нестабільність у Афганістані відтіснили на другий план зони конфліктів у інших регіонах світу. Одним із найстаріших таких конфліктів, який досі не врегульований, є індійсько-пакистанська територіальна суперечка навколо Джамму і Кашміра. Вона досі залишається головною проблемою у відносинах між Індією і Пакистаном. Не дивно, що навіть прихід до влади впродовж 2013-2014 рр. в Делі та Ісламабаді відповідно Бхаратія джаната парті та Мусульманської ліги не змінив становища.

Навпаки, після нетривалої паузи, викликані корекцією курсу новими властями, Індія і Пакистан продовжили обопільні звинувачення. Водночас поряд з традиційними проблемами двосторонніх відносин з'явилися нові болючі точки. Питання суверенітету Кашміру знову було актуалізовано на усіх дипломатичних контактах між Делі та Ісламабадом. Зауважимо, що колишня правляча пакистанська народна партія намагалась «заморозити» це питання в діалозі з Індією. Тоді серед пріоритетів пакистанської політики щодо Індії було врегулювання технічних питань консульських (надання в прискореному режимі віз окремим категоріям громадян обох держав), транспортні питання (автобусні маршрути в Кашмір) і так далі.

Правда, Пакистан послідовно критикував Індію, яка намагалась блокувати проведення референдуму щодо «самовизначення» Кашміру, наприклад, за сценарієм суперечливого проголошення незалежності Косово, або «референдуму» 11 березня 2014 р. у Криму. У відповідь Індія продовжила називати Пакистан «основним джерелом тероризму» у регіоні.

Зазначимо, що впродовж 2014 р. – першій половині 2015 р. у індійсько-пакистанських відносинах з'явилися додаткові «болючі точки». Насамперед, мова йде про наступні факти:

- збройні зіткнення вздовж лінії контролю та робочого кордону в Кашмірі, які тривали з вересня 2014 р. до березня 2015 р.;
- жорсткі дипломатичні ноти Пакистану з метою заблокувати плани Індії, спрямовані на будівництво нових поселень у індійській частині Кашміру;

- затягування Пакистаном вирішення питання про надання Індії статусу найбільшого сприяння у торгівлі;

- Ісламабад знову звинуватив Делі у використанні території Афганістану задля організації терактів у Пакистані, а також причетності Розвідувальної агенції Індії (RAW) до підтримки діяльності терористичних організацій на території Пакистану.

Впродовж 2014-2015 рр. спостерігалось подальше загострення індійсько-пакистанської конкурентної боротьби за домінування в Афганістані. Можна сказати, що на «афганському фронті» Індія і Пакистан намагаються вести «проксі-війну», тобто війну за довіреністю, або війну чужими руками.

У березні 2015 р. основні дипломатичні зусилля Індії і Пакистану були зосереджені на обговоренні двосторонніх проблем: розвитку подій у Джамму і Кашмірі, Сіачен, сер Крік та питанням контролю за водними ресурсами. Сторони погодились, що задля вирішення цих проблем необхідні погоджені зусилля, відновлення діалогу, підтримка режиму припинення вогню (2003), який є основним механізмом стабілізації ситуації на Лінії контролю та Робочому кордоні між двома країнами.

Тоді візит секретаря МЗМ Індії в Ісламабад мав формальний характер і відбувався напередодні саміту СААРК, який мала приймати пакистанська столиця. Не дивно, що ці переговори не принесли проривних результатів щодо покращення двосторонніх відносин. Утім, пакистанська сторона вважала, що ці переговори створили можливості для майбутніх переговорів, однак без конкретної дати і місця їх проведення.

У травні 2015 р. індійський прем'єр-міністр Нарендра Моді підтвердив намір «розтопити лід» у індійсько-пакистанських відносинах, вдавшись до перевірених засобів так званої «крикетної дипломатії». Він запропонував провести серію крикетних матчів між збірними Індії і Пакистану, що мало стати першим кроком до поліпшення відносин. Самі ігри планувалось провести у Об'єднаних Арабських Еміратах подалі від непередбачуваних вболівальників із Індії та Пакистану. Нагадаємо, що в 2011-2012 рр. тодішній прем'єр-міністр Пакистану Юсуф Реза Гілані побував у Індії з неофіційним візитом та провів переговори з індійським колегою Манмоханом Сінгхом. Вони обидва спостерігали за матчем двох команд із крикету. Так як завжди, у індійсько-пакистанських відносинах спостерігаємо крок вперед, два кроки назад.

Риторичним є питання, чи можливо розраховувати на реальні позитивні зрушення у відносинах між конфліктуєчими державами, як мають ядерну зброю? Певний скепсис з цього приводу висловлював міністр закордонних справ Росії С.Лавров. На його думку, ми вже неодноразово чули про фундаментальні позитивні зрушення у індійсько-пакистанських відносинах. Але поки що не відбулось врегулювання базових суперечок між ними. До речі. Про ці хронічні процеси казав ще Джавахарлал Неру. Нагадаємо, що він зазначав, що Кашмір це не хвороба, а симптом хвороби, ім'я якій ненависть

Пакистану до Індії. Зауважимо, що в Індії так само ставляться до Пакистану. Навіть назва цієї «країни чистих» на десятиліття вперед визначила значення ісламського фактору у відносинах двох держав. По-суті вся 70-річна історія індійсько-пакистанських відносин це короткі потепління і тривалі заморозки.

Помітним фактором, який впливає на сучасні індійсько-пакистанські відносини є поява у Південній Азії прихильників «Ісламської держави». Правда, координація зусиль Індії і Пакистану у протидії цій загрозі майже не проглядається.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

Замараева Н. Пакистан – Индия: статус отношений в 2015 году
Источник: <http://ru.journal-neo.org/2015/05/25/pakistan-indiya-status-otnoshenij-v-2015-godu/>

Скосырев В. Исламабад хочет разморозить связи с Кабулом и Дели//
http://www.ng.ru/world/2015-12-09/8_pakistan.html

Dema Anna,

student of the Diplomatic Academy of Ukraine
Ministry of foreign affairs of Ukraine

INTERNATIONAL MEDIATION: WHO? WHEN? HOW?

Mediation Institute at the present stage of development of international relations is an indispensable tool of resolving internal conflicts, which require the involvement of an intermediary solution of specific problems, both at the stage of achieving a peaceful agreement and the implementation phase of its key points. Mediation can be described, as the involvement of an independent third party in the negotiation process with the conflict parties for a peaceful settlement of the dispute based on the proposals of the mediators, the consent of all parties of the conflict, at their request or on the initiative of a third party. Mediation has a close relationship with the political and diplomatic peaceful tools.

Until the middle of XX century there was domination of the state as a mediator in the settlement of international conflicts. On the one hand, the large states, often acts as intermediates, have strong economic and political influence over the conflicting parties, so that can achieve quite tangible results in resolving the conflict. On the other hand, the participation of any state in the role of a mediator is part of its foreign policy, therefore, serves as a tool initially limiting the scope of possible actions intermediary pre-defined tasks and leaves everything beyond that it does not match. Since the second half of XX century, the number of participants of peaceful settlement of international disputes has grown considerably, especially

after the emergence of international organizations that have been actively involved in the settlement of conflicts and to mediation. With the creation of the United Nations and the adoption of its Charter there was laid fundamentally new basis for the use of mediation in the first place, the United Nations itself. However, it was also as well as various international organizations, intermediary powers of which are fixed in the basic tools, and can be implemented through the activities of the organization, officials or their representatives, committees or ad hoc special missions.

At the present stage, the UN has a monopoly on the implementation of mediation, however, continues to play the central role of international mediator in resolving the hardest conflicts, paying considerable attention to further strengthening its mediation capacity. UN mediation increasingly becomes multidimensional and implementing through traditional participation in dispute resolution of the Security Council, the General Assembly, the UN Secretary General and his special representatives and envoys. Now it provides due to the inclusion of new elements of mediation - political missions, peacekeeping operations, the UN Commission on peace building, as well as through the creation of new mechanisms to support mediation, such as the Mediation Support Unit.

In recent decades in the field of peaceful settlement of international conflicts are widely involved representatives of civil society, including non-governmental organizations and individuals who act as intermediaries on their own behalf. The international community has recognized that in today's world, the settlement of inter-state and intra-state conflicts should remain the prerogative of states and international organizations, but their ability to solve the problem effectively of the elimination of complex threats are real and serious limitations. In such situation, it is necessary to increase the capacity of civil society, which must play an indispensable complementary role of mediator, while remaining outside the official structures. Civil society has all opportunities to warn others before a crisis occurs; analyze social and ethnic ground of the conflict; expand the range of issues covered by the peace agreement; access to militant groups that officials face practical and political difficulties.

There is a close relationship between the degree and nature of the use of mediation conflict relations. Based on the research experience of conflict resolution, as well as international legal norms, it can be argued, that mediation is applicable to disputes of any content, including those that relate only to the interpretation or application of international agreements. However, the mediation of the most often turn to resolve those conflicts, which are dominated by the political aspects, and that can create or has created a threat to international peace and security.

Mediation is an effective tool for resolving not only inter-state but also intra-state conflicts. Recording to the international law, an appeal to mediation, as one of the peaceful means must conform to the circumstances and nature of the dispute. Hague Convention for the Pacific Settlement of International Disputes of 1907,

which regulates the initiation of the mediation process, contains a provision "as circumstances permit", which has no international legal content.

In the presence of the common tasks performed by various intermediaries, there are features in the way of the mediation and the nature of the proposed recommendations, which range from the development of guidelines, supported and fixed on international forums, before the implementation of the so-called "Quiet diplomacy". They help resolve the conflict at the local level to solve local problems through direct dialogue with the parties to the dispute, or by the method of the so-called "Shuttle diplomacy".

There are such methods of mediation: the method of direct negotiations between the mediator and the parties to the dispute; method of "shuttle diplomacy", which is to develop an intermediary agreement by alternately continuous negotiations with all parties to the settlement process, and used in the event of failure of the contending parties to engage in direct dialogue. The Hague Convention for the Peaceful Settlement of International Disputes in 1907 designated a special method of mediation - the guarantee, which has not received practical distribution.

In international practice, it has developed a number of approaches that increase the efficiency of intermediation: the connection of mediators to the peace process, without exception, all parties to the conflict, especially in the settlement of internal conflicts; the organization of the negotiating process in the format of meetings at the highest level; the establishment of working or expert groups, that support the continuous negotiation process in between summits; maintaining the confidentiality of the mediation; fixation achieved results of the negotiations in the interim agreements.

As part of a comprehensive prevention strategy, early warning of conflicts and ensure a stable international security requires the active use of mediation, not only as a way to achieve peace agreements in terms of the current conflict, but also as a form of preventive diplomacy in the step of preventing pockets of violence. As well as a guarantor of the implementation of the peace agreements in post-conflict situations to address, the root causes of the conflict and prevent a new outbreak of violence.

Дерев'яно І.П.,
кандидат історичних наук, доцент,
Інституту міжнародних відносин
Національного авіаційного університету

НЕОФІЦІЙНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК САМОСТІЙНА СТРУКТУРА В РАМКАХ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У сучасному мінливому світі, в якому відбуваються трансформації на всіх рівнях політичного, дипломатичного та суспільного життя, офіційна дипломатія зіткнулася з необхідністю вступати в контакти і взаємодіяти з широким колом недержавних акторів, які все активніше включаються в систему міжнародних відносин. Взаємодія різнорідних держав з недержавними акторами стимулює розвиток різних видів дипломатії, що сприяє знаходженню компромісів та вирішенню актуальних питань глобального масштабу.

Останнім часом все більшої ваги набувають дії неофіційної дипломатії, яка покликана вписатися в нову структуру взаємовідносин, як державних, так і недержавних акторів. Перш за все, неофіційна дипломатія знаходить своє вираження в діяльності неурядових організацій, оскільки саме вони є головним актором даного напрямку дипломатії. Неофіційний рівень створює більше можливостей для зародження особистих контактів, які є каталізатором прогресу.

Загалом явище неофіційної дипломатії не є виключно надбанням сучасної системи міжнародних відносин, адже достеменно відомо, що ще в часи Середньовіччя представники держав зверталися до ченців, лікарів, банкірів з різноманітними дорученнями дипломатичного змісту.

Необхідно підкреслити, що з появою нових акторів міжнародних відносин на світовій політичній арені змінився не тільки весь зовнішньополітичний клімат, але з'явилися нові правила поведінки, які ще не отримали належного оформлення в новій концепції взаємовідносин всіх акторів світового «поствестфальського» співтовариства.

Важливо відзначити, що неурядові організації часто є одними з перших учасників подій, які сприяють розв'язанню конфліктної ситуації. Досвід професіоналів, задіяних у роботі неурядових організацій, дозволяє представникам різних неурядових організацій досить швидко знаходити спільну мову і встановлювати необхідний контакт з населенням конфліктних районів, а також з представниками ворогуючих сторін. Декларований нейтралітет і незалежність від державних структур зумовлює особливе ставлення до неурядових акторів з боку цивільного населення.

Найуспішнішим аспектом в діяльності представників неофіційного напрямку дипломатії є врегулювання міжнародних конфліктів. Варто зазначити, що до послуг представників неофіційної дипломатії неодноразово зверталися під час спроб мирного врегулювання близькосхідного конфлікту, конф-

лікту на Балканах у 90-х роках ХХ ст. Певних зрушень вдалося досягти завдяки неофіційній дипломатії й у стабілізації відносин між Індією та Пакистаном щодо територіальної приналежності Кашміру.

Саме співпраця громадських організацій, а також економічних структур, які просувають інтереси і потреби звичайних громадян є базис, на якому будуються відносини між державами. Однак цей процес, як і інші політичні процеси, повинні рухатись природним шляхом, формуючись «знизу» і спираючись на комерційні і некомерційні сектори залежно від поставлених ними завдань.

Слід зауважити, що чимала чисельність неурядових організацій, що беруть участь у врегулюванні того чи іншого конфлікту, може заважати здійсненню подібної діяльності іншим учасникам цього процесу. Неузгодженість дій може призвести до взаємного непорозуміння, як сторін конфлікту, так і акторів, що намагаються врегулювати даний конфлікт.

Тим не менш, ступінь впливу неофіційної дипломатії в сучасному світі дуже високий і саме неофіційна дипломатія в осяжній перспективі здатна претендувати на те, щоб стати однією з найбільш затребуваних форм міжнародного співробітництва.

На думку Дж.Розенау результат дій неофіційної дипломатії на світовій арені здатний додати легітимності акціям, які уряд не в змозі проводити офіційно. Як стверджують Т.Прінс і М.Фігнер, «дипломатія не є більше традиційним веденням державної політики, а є комплекс взаємин, які встановлюються як між державними, так і недержавними акторами». На думку С.Стрейнджа, дипломатія взагалі стала транснаціональною. У постбіполярній системі міжнародних відносин національні уряди повинні вести переговори не тільки з урядами, але й з фірмами та підприємцями, а фірми мають вести справу і з урядами і одна з одною.

Неофіційна дипломатія відіграє особливо важливу роль в умовах обмеженості дій офіційної дипломатії. Вона здатна прокладати альтернативні шляхи впливу на конфліктну ситуацію, сприяючи, таким чином, вирішенню конфлікту зсередини. Успіх діяльності акторів неофіційною дипломатії в значній мірі залежить від ступеня взаємодії «першого» (офіційного) і «другого» (неофіційного) напрямків дипломатії.

Звичайно, що прийняття рішень, міждержавних угод у переважній більшості залишається в компетенції офіційної дипломатії, які значною мірою виконують роль координаторів цього складного процесу.

Важливо наголосити, що представники офіційної та неофіційної дипломатії в жодному разі не протидіють один одному, саме скоординована їх діяльність є запорукою і ключовим ланцюгом вироблення та практичної реалізації важливих рішень.

Формування робочих відносин, створення атмосфери довіри, налагодження комунікативних каналів належить до завдань функціонування неофіційної дипломатії. Саме та обставина, що представники неофіційної дипломатії фак-

тично не мають ніяких владних важелів впливу, й зумовлює те, що саме до них звертаються за допомогою, коли представники офіційної дипломатії зазнали невдачі у спробах примирення сторін, у спробах дійти згоди в важливих міжнародних питаннях. Однак у жодному разі неофіційна дипломатія не може розглядатися як еквівалент офіційної дипломатії й засіб, який повністю забезпечує досягнення позитивного результату, адже вона може лише підготувати базу для проведення переговорів та підписання офіційних угод представниками дипломатичних служб держав.

З огляду на тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин роль неофіційної дипломатії в розв'язанні конфліктних ситуацій буде все більше зростати, оскільки діяльність неофіційної дипломатії позбавлена офіціозу і бюрократичних елементів.

Отже, в умовах глобальної турбулентності і зниження рівня керуваності міжнародними процесами чітко намітилась тенденція до ширшого залучення представників неофіційної дипломатії до вирішення актуальних проблем сьогодення, проте її ефективна діяльність безпосередньо залежить від взаємодії з офіційною дипломатією, яка забезпечує вирішення питання на офіційному рівні.

Деркач О.В.,
старший офіцер управління міжнародного
співробітництва та євроінтеграції Адміністрації
Державної прикордонної служби України,
кандидат наук з державного управління

ДИПЛОМАТИЧНИЙ ВИМІР ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ. ПОШУК НОВИХ МОЖЛИВОСТЕ. ІНІЦІАТИВИ

Сьогодні ми переживаємо переламний період в історії Української держави, коли прийшов час формування нової дієвої державної політики національної безпеки, зокрема у сфері безпеки українсько-російського державного кордону, з урахуванням сучасних викликів і загроз.

«Коли ж нарешті розпочнеться відновлення контролю на неконтрольованих ділянках українсько-російського державного кордону?», – питання, яке турбує мільйони українських громадян.

Справді, станом на грудень 2015 року Україна не контролює 409, 3 км ділянки державного кордону з Російською Федерацією в межах Донецької та Луганської областей. 22 пункти пропуску, що знаходяться в зоні конфлікту (14 – в межах Луганської області, 8 – в межах Донецької області), тимчасово закриті рішеннями Кабінету Міністрів України та не функціонують.

Реальна інтенсифікація діяльності суб'єктів державної політики у сфері безпеки українсько-російського державного кордону в контексті пошуку можливих шляхів відновлення контролю на неконтрольованих ділянках державного кордону України з Російською Федерацією – саме те, що надзвичайно необхідно Українській державі на сьогоднішній день.

Цілком очевидно, що без опрацювання нових ініціатив та проектних пропозицій у сфері відновлення недоторканності українсько-російського державного кордону стан справ залишатиметься незмінним.

Водночас активізація та імплементація проектних пропозицій по відновленню контролю над усією протяжністю кордону можлива лише шляхом здійснення Урядом України, Міністерством закордонних справ України та Державною прикордонною службою України комплексу спільних практичних заходів в контексті реалізації вказаної ініціативи української Сторони у взаємодії та синергії з міжнародними партнерами.

Метою можливого проекту «Відновлення контролю на неконтрольованих ділянках українсько-російського державного кордону» повинно стати поступове відновлення контролю на тимчасово неконтрольованих Урядом України ділянках державного кордону з Російською Федерацією в межах Донецької та Луганської областей шляхом ініціювання переговорів (за погодженням Уряду України) під егідою ОБСЄ та за участю прикордонних відомств України і Російської Федерації, а також інших зацікавлених міжнародних партнерів (країн-учасниць ОБСЄ) щодо започаткування нових спільних форм охорони неконтрольованих ділянок українсько-російського державного кордону.

Стратегічною метою – реалізація Мінського Протоколу про результати консультацій Трьохсторонньої контактної групи від 5 вересня 2014 року та пункту 9 Комплексу заходів із виконання Мінських домовленостей від 12 лютого 2015 року.

Як варіант, Пілотний проект може бути реалізований в рамках діяльності Національних координаторів ОБСЄ з питань прикордонної безпеки та менеджменту за посередництва Департаменту транснаціональних загроз ОБСЄ, враховуючи зацікавленість Секретаріату ОБСЄ у розвитку такої ініціативи, а також з використанням можливостей головування Федеративної Республіки Німеччина в ОБСЄ у 2016 році.

Опрацювання конкретного механізму спільних форм дій на українсько-російському державному кордоні, непідконтрольному Уряду України, з позицій окремо визначених пунктів пропуску на території Російської Федерації за участі прикордонних відомств України та Росії, а також спостерігачів ОБСЄ дозволив би взяти під контроль деякі, нехай незначні, але ділянки спільного кордону та здійснити перші кроки в напрямку відновлення контролю над неконтрольованим українсько-російським державним кордоном.

Дерунець Н.О.,
аспірантка кафедри міжнародного права
Українського державного університету фінансів
та міжнародної торгівлі (м. Київ)

ТОРГОВЕЛЬНІ ПРЕДСТАВНИЦТВА У ДИПЛОМАТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Сучасна дипломатія є надзвичайно багатогранною і поєднує в собі широке коло питань включаючи економічні, торговельні, культурні, екологічні та безпекові. Безумовно однією з найголовніших форм співпраці між державами була і залишається міжнародна торгівля, і держави приділяють все більше уваги веденню економічної дипломатії. Формування позитивного іміджу держави, пошук ринків збуту, посилення конкурентоспроможності національної економіки – далеко не весь перелік завдань, які покладаються на плечі дипломатів, які в сучасних умовах мають блискуче володіти знаннями у тому числі і в галузі економіки та міжнародної торгівлі.

Історично так склалося, що заснування інституту торговельних представництв приписують Радянському Союзу, який утворив вказані органи зовнішніх зносин задля реалізації державної монополії у зовнішній торгівлі. Торговельні представництва безпосередньо захищали інтереси радянських учасників торгівлі у країні перебування, а відповідальність за зобов'язаннями цих представництв несла держава. Юридично вони були частиною посольств, тому користувались дипломатичними привілеями та імунітетами. Зміни в економічній системі, які відбулися після розпаду Радянського Союзу, а також збільшення частки приватного сектору в міжнародній торгівлі, призвели до реорганізації торговельних представництв Російської Федерації, які були замінені апаратом торгових радників при посольствах [1].

Однак варто зазначити, що ще у 1894 році у Канаді було створено Службу торгових уповноважених, яка має вже понад сто років досвіду сприяння канадським компаніям у виході на світові ринки, просуваючи економічні інтереси Канади. Перший торговий уповноважений Канади був призначений до Австралії у 1895 році. Служба торгових уповноважених є центральним органом, відповідальним за ведення економічної дипломатії, підпорядковується Міністерству закордонних справ та міжнародної торгівлі (створеному у 1982 році шляхом об'єднання двох Міністерств) [2].

Важливим фактором є те, що нема одностайності у міжнародній практиці щодо підзвітності торговельних представництв. Зазвичай вони входять до компетенції Міністерства закордонних справ або/і Міністерства торгівлі. Проте, значна кількість держав об'єднала вищевказані Міністерства задля створення єдиного консолідованого органу, який буде ефективно виконувати покладені на нього функції. Серед таких країн можна назвати Австрію, Бельгію, Канаду, Сполучене Королівство, Чехію та Швецію.

Практика заснування торговельних представництв визначається нормами загального міжнародного права, а зокрема Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 року. Слід зауважити, що саме цей документ чітко закріплює економічні функції дипломатичних представників: захист національних інтересів акредитуючої держави у державі перебування, збір економічної інформації та сприяння розвитку економічних та наукових зв'язків між двома державами, включаючи торгівлі та інвестиційні питання. Досить часто науковці також виділяють створення іміджу країни акредитації (поширення інформації про певні бренди вітчизняного виробництва), захист інтелектуальної власності, надання допомоги вітчизняним компаніям при виході на світові ринки (консультації, переговори) та вирішення конфліктів.

У незалежній Україні функціонування торговельних представництв регулювалося Положенням про торговельне представництво України за кордоном, затверджене Указом Президента України 17 серпня 1993 року. З метою економії та підвищення контролю за діяльністю цих органів Указом Президента України від 30 квітня 1994 року було затверджене Положення про торговельно-економічну місію у складі закордонної дипломатичної установи України. Згідно з цим Указом місії почали підпорядковуватися главі дипломатичного представництва, і відповідно, вказівкам Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків та торгівлі та Міністерства закордонних справ України [3].

Подвійне підпорядкування розглядалося швидше як негативний фактор функціонування на той час 51 торгово-економічної місії. Зрештою в травні 2010 року вони були ліквідовані, а замість них були утворені відділи з економічних питань у складі дипломатичних представництв України за кордоном.

Наказом МЗС України від 14 березня 2011 року з метою економізації зовнішньої політики України та посилення позицій вітчизняних виробників на світових ринках було утворено Раду експортерів та інвесторів при МЗС як консультативно-дорадчий орган.

Метою проведення реформи торговельних представництв та торгово-економічних місій було забезпечення цілісності та узгодженого проведення зовнішньополітичного курсу України та вдосконалення механізму захисту за кордоном інтересів держави в економічній сфері. Ефективність проведення таких змін до цього часу не отримала однозначної оцінки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. И.И. Лукашук Международное право: особенная часть: учебник для студентов юридических факультетов и вузов. - Изд. 3-е, перераб. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 517 с.
2. Mercier A. Commercial Diplomacy in Advanced Industrial States: Canada, the UK, and the US. – Hague. : Clingendael Institute, 2007. – 51 p.

3. Б.І. Гуменюк. Основи дипломатичної та консульської служби: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2004. – 248 с.

Добровольська А.Б.,
старший науковий співробітник,
Інститут всесвітньої історії НАН України

ПОЛІТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ «НЕСТАБІЛЬНИХ» ДЕРЖАВ: ПРОБЛЕМИ І ПРОТИРІЧЧЯ ПЕРЕХОДНОГО ПЕРІОДУ В МОЛДОВІ

Прийнято вважати, що за рівнем політичного плюралізму та конкуренції, реальної включеності партій у прийняття політичних рішень Молдова випереджає більшість країн пострадянського простору, хоча й помітно поступається своїм західним сусідам по ступеню зрілості партійної системи. Серед основних ознак демократизації політичного життя, тут можна виділити наявність політичного простору для існування опозиційних політичних партій і незалежного громадянського суспільства, а також регулярні вибори і демократичну конституцію. Політичний контекст партбудівництва в Молдові сприяв формуванню партій як значущих суб'єктів політичних відносин.

Відмінною рисою політичної системи республіки стала наявність реального конкурентного середовища та формальних норм і принципів демократичної системи. За рівнем розвитку політичну систему Молдови оцінюють як перехідну («перехідний режим» (Nations in Transit)) або гібридну. Станом на грудень 2014 року - індекс розвитку демократії тут склав 4.86 (19-е місце). Це гірше ніж в Україні та Грузії, які відповідно знаходяться на 18 і 17-му місці (з індексами - 4.75 і 4.64), але краще, ніж в Росії, яка з індексом 6.46 зайняла 24-е місце віднесена до держав з авторитарною політичною системою (Щорічне дослідження Freedom House).

У доповіді, опублікованій Freedom House у 2015 році, за критерієм дотримання політичних прав і громадянських свобод Молдову визначають як «частково вільну». Для її політичної системи характерне слабе представництво інтересів громадян, низький рівень політичної участі, що не виходить за межі голосування, часті порушення законів державними посадовцями, майже повна відсутність довіри суспільства до державних інститутів і стійко низька інституційна ефективність держави.

За результатами дослідження індексу верховенства закону, яке представила в 2015 році організація «The World Justice Project» (Проект Світова юстиція), на даний час Молдова займає 93 місце (зі 102) у рейтингу світової корупції. Слід зауважити, що у порівнянні з минулим роком ситуація погіршилась, а найбільш корумпованими особами є чиновники у виконавчій і судовій

системі. Більше корупції, ніж у Республіці Молдова тільки в дев'яти слаборозвинених країнах Африки і Південної Америки (за даними цього рейтингу Україна посіла 84 місце, Румунія - 40, а Росія - 60).

Характер пострадянських трансформацій Молдови багато в чому пояснює ефект інституту бюрократії як структуроутворюючого елемента політичної системи. Механізмом відтворення політичної корупції в Молдові, як і в більшості інших держав пострадянського простору стала приватизація. З початком процесів приватизації в країні політика стала сприйматися як прибутковий бізнес, що в свою чергу спричинило появу політичних амбіцій у процвітаючих бізнесменів. Так, лідерами Соціал-демократичної партії (СДП) і Ліберал-демократичної партії Молдови (ЛДПМ) є досить успішні бізнесмени (Віктор Шелін, Влад Філат).

У межах бюрократичних систем сили, що перемогли на виборах, прагнуть використовувати демократичні інститути для збереження нового статусу на свою користь. Прийшовши до влади, ці сили отримують контроль над державним апаратом, інформаційним простором, силовими структурами та основними галузями економіки. Так, на думку молдавських експертів, сьогодні всі державні органи Молдови, включаючи Конституційний суд, ЦВК, Вищу судову палату, Апеляційну палату та інші, знаходяться під контролем правлячої в країні коаліції просвітової політики (КПП), а точніше - під контролем двох-трьох олігархів.

У даний час ми можемо спостерігати в Молдові чергову урядову кризу, що виникла на ґрунті суперництва в перерозподілі ресурсів і сфер впливу. У фінансових махінаціях виявився замішаний экс-прем'єр і лідер ЛДПМ Влад Філат. У жовтні цього року (2015) прокуратура Молдови звинуватила його в причетності до крадіжки 1 млрд. дол. Напередодні арешту Філат заявив, що правляча коаліція активно підтасовувати підсумки парламентських виборів 2014 року, перешкоджаючи можливості формування більшості на основі проросійських партій. Про це також неодноразово заявляла Партія соціалістів (ПСРМ) Ігоря Додона і «Наша партія» Ренато Усатого, якого взагалі не допустили до виборів.

Слід зауважити, що результат виборів 2014 міг суттєво вплинути на геополітичний вектор розвитку країни, оскільки лідер соціалістів І. Додон відкрито висловлювався про те, що метою його партії є денонсація підписаної Молдовою угоди про асоціацію з Євросоюзом і курс на зближення з Євразійським економічним союзом.

Після більш ніж двадцяти років невдалих перетворень у Молдові ідея відновлення соціальної справедливості стає домінуючою, що сприяє зміцненню лівих партій. Лівий електорат в країні сьогодні помітно перевершує правий (у співвідношенні приблизно 60 на 40 відсотків), проте його консолідації заважають роздробленість лівих партій і недовіра один до одного їх лідерів. Вирішення завдання розширення електоральної бази й числа прихильників тут

залежить від того, наскільки соціалісти зможуть включити до порядку денного актуальні питання економіки, політики й соціального життя.

У Молдові політичний вибір електорату завжди безпосередньо корелював з оцінкою реформ і рівнем задоволеністю життям тих чи інших соціальних груп. У політичних орієнтаціях виборців рівень і якість життя, соціально-економічні маркери, завжди були визначальними.

Так в 2001 році більшість населення Молдови надала перевагу комуністичній реставрації в якості альтернативи проблемам перехідного періоду. Тоді на хвилі вимог соціальної справедливості ініціативу на електоральному полі Молдови повернула Комуністична партія, що традиційно експлуатувала це гасло. Молдова виявилася єдиною європейською країною, де компартія була правлячою прийшовши до влади демократичним шляхом. Переконаливо пермагаючи в ході парламентських виборів Партія Комуністів перебувала при владі в Молдові протягом 9 років.

У 2014 році, на відміну від усіх попередніх виборів, які проходили в країні впродовж останніх 15 років, Партія комуністів уперше не виступала як головний опонент правим партіям, уступивши цю нішу політичного спектру соціалістам. Лівий електорат розподілився між кількома партіями, нездатними самостійно отримати владу в країні. У результаті, за підсумками виборів, соціалісти отримали найбільшу кількість голосів виборців (21,34%), на другому місці (19,44%) опинилися ліберал-демократи. Значної поразки зазнала партія В.Вороніна, яка втратила більше половини своїх виборців (17.8%), - чотири роки тому за комуністів віддали голоси понад 44%.

Бажання зміцнити свої позиції після невдачі на виборах змусило ПКРМ вступити в переговори про можливість створення після виборів так званої великої коаліції у складі Демократичної партії, Ліберально-демократичної і Партії комуністів. Завдяки союзу з ПКРМ правляча в країні Коаліція проєвропейської політики (КПП) зуміла забезпечити правим партіям більшість (55 місць у парламенті проти 46-ти у лівих партій), необхідну для формування уряду і керівних органів парламенту.

Тенденція «зісковзування до центру» колишніх антагоністичних партій правого і лівого спрямування, що намітилася, після більш ніж 20 років багатопартійності, сприяла стиранню граней між традиційними політичними нішами. Якщо раніше на лівому фланзі переважала Партія комуністів, набираючи 40-45 відсотків голосів виборців; на правому - Ліберально-демократична партія (близько 25-30 відсотків), то тепер такого політичного ядра немає. У результаті виборів 2014 року політичний поле - і праве, і ліве виявилось роздробленим. Всі партії, що пройшли до парламенту, набрали по 15-20 відсотків. Це означало, що влада в країні неминуче буде нестійкою.

Вступ ПКРМ у правлячу коаліцію з правими партіями на основі ідеї «проєвропейської інтеграції» ще більше посилив недовіру до комуністів серед пересічних виборців, що знайшло свій прояв у виборах 2015 року до місце-

вих рад. Партія Комуністів, у минулому - найсильніша опозиційна сила, зареєструвала найбільші втрати.

У даний час партійний спектр Молдови знаходиться в процесі формування, і його стан є вкрай нестабільним. У суспільстві ще не сформована чітка соціальна структура, політичні орієнтації соціальних груп аморфні і мінливі, чому в чималому ступені сприяє і розпливчастість партійних ідеологій. Традиційне розмежування партій на праві (ліберальні і християнсько-демократичні) і ліві (соціал-демократичні, соціалістичні та комуністичні) у випадку Молдови не працює, оскільки незважаючи на назви, ідеології, що просуваються партіями, по суті зводяться до боротьби двох колективних історично сформованих у країні видів пам'яті пов'язаних з радянської (комуністичною) ідентичністю і румунською.

Республіка Молдова практично єдина в Європі країна, де криза національної ідентичності являє собою визначальний фактор в поляризації поглядів політичних сил. Починаючи з виборів 1994 року, дане питання постійно використовується у передвиборних кампаніях. Серйозні дебати між партіями на соціально-економічні та політичні теми найчастіше навмисне підмінюються етноінгвістичними, історичними і т.п. суперечками відволікаючи увагу виборців від проблем економічного характеру.

Недостатність структурних реформ в економіці робить Молдову самою слаборозвиненою з європейських посткомуністичних країн. За даними 2014 року, показник ВВП на душу населення в Молдові склав 4 998 дол. (для прикладу: в Україні - 8 681, Грузії - 9209, Росії - 24 449). За рівнем купівельної спроможності у розрахунку на одного жителя цей показник дорівнює 1,284 тис. євро, що становить лише десяту частину середньоевропейського значення. За даними доповіді ООН (Human Development Report 2013) Молдова займала сто тринадцяте місце зі 187-ти країн за Індексом людського розвитку (ІЛР).

Низька якість життя населення і рівень його доходів, нестійка політична обстановка і гострі проблеми економічного розвитку ускладнюють здатність влади контролювати цілісність держави, а також демографічну, політичну та економічну ситуацію. Проблематичними виявляються і процеси політичної трансформації, пов'язані з подоланням конфліктів і забезпеченням безпеки розвитку, що, у свою чергу, перешкоджає залученню інвестицій, заважає економічному зростанню держави.

Всі ці фактори дозволяють віднести Молдову до «нестабільних» держав. За оцінками провідних американських політологічних інститутів 2013 року, ситуація стабільності в РМ була нижче середнього рівня (індекс загроз тут склав -76.5, що трактується як «небезпечний рівень ризиків»). «Нестабільні держави» не здатні протистояти внутрішнім і зовнішнім викликам. Згідно з рядом експертних оцінок, процес політичної трансформації «нестабільних держав» може зайняти, від 20 до 40 років.

Таким чином, можемо констатувати, що політична трансформація у Молдові являє собою суперечливий і багатоваріантний процес. Багатофакторність політичної трансформації зумовлює її нерівномірність і неоднозначність, тому результатом транзитивного процесу є співіснування в країні як демократичних так і інших альтернативних тенденцій.

Желіховський С. В.,
аспірант
Дипломатичної академії України
при МЗС України

СТАНОВЛЕННЯ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ. ПОСИЛЕННЯ ВПЛИВУ КОНГРЕСУ НА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ

Парламентаризм в демократичних країнах світу, його сутність, розвиток та вплив на світову політику є на сьогодні як ніколи актуальним. Підвищений інтерес до цієї проблеми обумовлений зростанням значення ідей демократії та розвитку громадянського суспільства. Парламентаризм — багатоаспектне явище, що має особливості в різних державах. Парламентаризм припускає наявність парламенту, але парламенту, що втілює в собі інтереси і сподівання народу, і який, при цьому, реально володіє владою в державі.

Визначальну роль у процесі здійснення завдань і функцій держави, взаємодії між суспільством і державою, громадянами і владою в демократичних країнах відіграє законодавча влада через парламент. Так як, парламентаризм є найвищою формою прояву представницької демократії, то даний інститут вимагає систематичного вдосконалення та реформування.

Основою функціонування демократичної держави є реалізація принципу народовладдя. Воля народу є основним джерелом влади. Реалізація цих принципів не є можливою виключно завдяки прямим формам волевиявлення народу, а тому наразі існують історично сформовані представницькі форми народовладдя, які передбачають делегацію функцій від народу до його уповноважених представників, які обираються в порядку чітко встановленому законом і формують представницькі органи — парламенти.

Говорячи про становлення американської політико-правової доктрини часів формування єдиної держави, треба підкреслити, що в її рамках ще не сформувалися ідеї народного представництва, які б склали зміст більш-менш завершеної концепції. Можна вказати лише на фрагментарні за своєю суттю публікації таких політичних діячів, як Томас Джефферсон та Джеймс Медісон.

Один з творців Конституції Сполучених Штатів Америки Олександр Гамільтон визначив п'ять головних цілей, досягненню яких сприятиме верхня палата Конгресу. Серед них він називав необхідність стримувати запальність та необачність нижньої палати, запобігати впливу народних пристрастей і раптових змін суспільної думки на вирішення державних справ. Водночас Гамільтон вбачав найважливішу мету утворення верхньої палати у задоволенні потреб федеративної форми державного устрою американської республіки.

Законодавча влада в США створена з метою підтримки балансу взаємодії між центральним урядом та штатами. Для цього в розділі 1 Конституції США законодавча влада була передана Конгресу, який складається з двох палат: Сенату та Палати представників. Керівниками комітетів Палати представників та Сенату призначаються представники партії, які мають найбільшу кількість голосів.

В США є дві основні політичні партії, які виступають основними гравцями на політичній арені: демократична та республіканська. Незважаючи на те, що в політичному житті країни у виборах беруть участь й інші політичні партії, представники демократичної та республіканської партій традиційно контролюють обидві палати парламенту та пропонують своїх кандидатів на посаду президента країни. Кожна з партій має свій історично сформований електорат. Партію демократів традиційно підтримують представники інтелігенції, представники національних, расових та сексуальних меншин, а також жителі великих міст. На відміну від них, республіканці спираються на підтримку фермерів, представників великого бізнесу та протестантів.

Конгрес відіграє важливу роль у формуванні зовнішньої політики США. Президент при необхідності бере ініціативу на себе, однак у відповідності з Конституцією, Президент і Конгрес являють собою рівноправні гілки державної влади, і підтримка Конгресом найчастіше необхідна для забезпечення успіху зовнішньої політики. Якщо ж, навпаки, Конгрес не підтримує політику Президента або навіть підтримує її, але без ентузіазму, це підриває цю політику і обмежує її успіх.

Влада Конгресу в області зовнішньої політики не тільки в значній мірі носить неофіційний характер, але і не завжди використовується з однаковим ступенем інтенсивності. В періоди відносного затишшя на світовій арені, участь Конгресу нерідко може бути скромною. Але в інші періоди, такі як війна в Перській затоці, або конфлікти у Центральній Америці у вісімдесять роки, Конгрес в більшості випадків починає більш активно втручатись у зовнішню політику, особливо якщо між ним та Президентом існують значні розбіжності в цій області.

Роль Конгресу в схваленні або несхваленні участі США у закордонних військових конфліктах — найбільш важливі повноваження Конгресу в області зовнішньої політики. Так і повинно бути. Рішення направити американські війська в ту чи іншу "гарячу точку" ніколи не повинно прийматися Президе-

нтом особисто; американський народ в особі своїх обраних представників у Конгресі повинен мати можливість висловити свою точку зору.

Однак, Конгрес не завжди хоче брати на себе відповідальність за прийняття таких важливих рішень, і президенти у сучасну епоху неодноразово говорили про те, що їх посада "головнокомандувача" наділяє їх правом за своїм розсудом втягувати країну у війну. Війна в Кореї, що розпочалася у 1950 р., просто називалася "поліцейською акцією" адміністрації Гаррі Трумена. Війна в Перській затоці в 1991 р. стала тим рідкісним прикладом, коли Конгрес санкціонував військову операцію до того, як вона була розпочата.

Більш типовими були обговорення в Конгресі питання про відправлення американських військ до Гаїті, Боснії та Косово. У всіх цих випадках одна або обидві палати Конгресу приймали резолюції, в яких висловлювалася риторична підтримка американським військам і їх місії, проте Конгрес офіційно не ухвалював рішень про розгортання військ.

Після закінчення Другої світової війни, коли курс на стримування комунізму (визнаний як основа міжнародної стратегії США) розроблявся і реалізовувався Президентом, переважання впливів виконавчої влади у сфері зовнішньої політики порівняно із законодавчою владою стало закономірним явищем. Відчутна підпорядкованість законодавчої влади виконавчій як тенденція зовнішньополітичного процесу США помітно виявлялася, по суті, упродовж усього періоду біполярного протистояння радянської і західної систем, попри деякі спроби конгресу, і насамперед на тлі поразки Сполучених Штатів у В'єтнамі або Вотергейтського скандалу, посилити свої впливи на розробку і реалізацію зовнішньополітичних рішень. Одним із кроків на шляху до цього вважається прийнятий Конгресом 1973 р. Акт повноважень про війну, спрямований на обмеження можливостей Президента реалізовувати свої воєнні повноваження поза рішеннями Конгресу.

Утім, від початку 1990-х рр. (як періоду, що виявив відверті претензії американських адміністрацій щодо керівництва світовим розвитком і водночас позначився найсуперечливішими рисами в реалізації зовнішньополітичного курсу США) Конгрес почав набувати принципово нових тенденцій функціонування, пов'язаних з реаліями впливів законодавців на контрольований президентом зовнішньополітичний процес — від прийняття законів, визначення асигнувань, підтвердження призначень, ратифікації договорів до здійснення інституційного контролю з нагляду за виконавчою владою в тій сфері діяльності уряду, яка стосується зовнішньої політики країни.

Повноваження Конгресу в новітній час, особливо в останній чверті ХХ століття, розширилися, але в ХХ столітті істотно розширилися і повноваження виконавчої влади. Повноваження законодавчої гілки, з одного боку і виконавчої влади з іншого, розширювалися нерівномірно і неодноразово. Повноваження виконавчої влади, в першу чергу Президента, розширювалися, як правило, в кризові епохи, а в посткризові періоди законодавча влада брала реванш, намагаючись (і не без успіху) відновити рівновагу двох головних

гілок держави. В цілому ж взаємини двох гілок влади перебували в стані динамічної рівноваги, що означає, що піднесення однієї гілки незмінно викликало до життя розширення повноважень іншої, так щоб передбачений батьками-засновниками США баланс влади відновлювався.

Так, сприйняття позиції Конгресу стає важливою частиною уявлень щодо процесу формування й перспектив реалізації зовнішньої політики Сполучених Штатів. Водночас актуальним залишається аналіз шляхів і методів взаємодії та пошуку компромісу Конгресу з іншими гілками влади Сполучених Штатів Америки.

Практична доцільність даної тематики збігається з потребами України у формуванні дієвої і прагматично орієнтованої політичної системи, поглибленні засад демократії, ствердженні норм політичного процесу, які відображають перевірені історично практикою здобутки західних політичних систем. Значимими є слова із промови Віце-президента США Джозефа Байдена під час його виступу 8 грудня 2015 року у Верховній Раді України (із посиланням на слова члена Парламенту Великої Британії Едмунда Берка): «"Парламент — це дорадчий орган однієї нації, одного народу, з єдиним інтересом, де не місцеві цілі, не місцеві упередження повинні керувати, а загальне добро". Я з повагою пропоную вам зробити це стандартом для кожного з вас, за яким вас будуть судити — ваші онуки і ваша історія».

Жулід-Христосенко Ю.О.,
аспірант
кафедри європейської інтеграції,
ДВНЗ «КНЕУ імені В. Гетьмана»

МІСЦЕ ТА РОЛЬ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

За останні кілька десятиліть ми стали свідками значних структурних змін у комерції та торгівлі, що відбулися у світовій економіці. В результаті глобалізації, конкуренція більше не обмежена місцевим чи регіональним рівнем. Зниження тарифних і нетарифних бар'єрів та зменшення транспортних витрат разом зі зростанням ролі інформації та комунікаційних технологій забезпечують світовій торгівлі розвиток у геометричній прогресії.

На сучасному інформаційному етапі розвитку світової економіки, компанії знаходяться у пошуку оптимального розміщення для своєї діяльності вже у глобальному масштабі, враховуючи ціну та наявність матеріалів, товарів і людського капіталу. До недавнього часу в основному лише трудомісткі види виробничої діяльності були переміщені зі Західної до Східної Європи або ж на інші континенти, в першу чергу до Азії, проте, останнім часом й інші види

діяльності такі, як послуги, дослідження і розробки (R&D) та дистрибуція зазнали тієї ж тенденції. Такі зміни створюють для західних економік нові виклики: конкурувати, базуючись на зменшенні витратах і цін, вже неможливо. Отже, західні країни знаходяться у пошуку інших конкурентних переваг. Однією з таких переваг, що забезпечує підвищення рівня конкурентоспроможності країн є креативна, інноваційна економіка, що заснована на інноваційних знаннях.

Таким чином, високорозвинені країни впевнено рухаються вперед до наступного етапу розвитку (після індустріального та постіндустріального) – креативної економіки. Цей тип економіки ще називають теорією нового зростання, він визнає провідну роль креативності (тобто здатності створювати щось нове), знань і технологій у підвищенні продуктивності та забезпеченні економічного зростання. Іншими словами, порівняльні переваги визначаються ступенем розвитку індустрій, заснованих на креативній діяльності та знаннях, основою яких є залучення інвестицій у дослідження і розробки, підвищення рівня освіти та створення нових управлінських структур. У центрі уваги постає якість, творчість та інновації. Це означає, що компаніям доведеться пристосовувати свою організаційну структуру до основних тенденцій ринку і шукати унікальні стратегії в області маркетингу, розподілу, досліджень і розробок. Крім того, політика також повинна бути орієнтована на нову модель економічного зростання.

З економічної точки зору, під поняттям «креативність» розуміється генерація ідей, які є основою інновацій, нових видів економічної діяльності та інтернаціоналізації. Найбільш важливою характеристикою ідей є те, що вони можуть бути використані більш ніж один раз в різних середовищах, і що вони не страждають від зношування (тобто приносять однакову корисність). Ідеї часто породжують ще більше ідей, шляхом поліпшення існуючих або створення нових комбінацій.

У креативній економіці інновації виступають процесом перетворення нових ідей у нові продукти чи заходи, які призводять до підвищення продуктивності. Крім того, розвиток нових організаційних структур, нових ринків і нових природних факторів виробництва також можна вважати інноваціями. Така адаптація впроваджених інновацій до ринкових можливостей таким чином, щоб пропозиція на ринку відповідала попиту для підприємництва є важливою задачею. В сучасних умовах розвитку світової економіки регіональний ринок стає занадто малим для компаній, щоб працювати на оптимальному рівні, а отже інтернаціоналізація діяльності сьогодні стає необхідним фактором для формування креативної економіки.

Отже, стає очевидним, що для створення економічного зростання всі три креативні фактори: інновації, підприємництво та інтернаціоналізація, повинні бути у постійній взаємодії. Інновації без необхідного зв'язку з підприємництвом та інтернаціоналізацією, ймовірно, не призведуть до економічного зростання, а ідеї не знайдуть своє відображення на ринку. Поєднання інновацій-

ної, підприємницької діяльності та інтернаціоналізації, що називається підприємницькою креативністю, виступає основним джерелом економічного зростання у креативній економіці.

Заболотна Л.В.,
слухачка
Дипломатичної академії України
при МЗС України;
аспірантка КНУТШ

ПОЛІТИЧНИЙ ЕКСТРЕМІЗМ ЯК ВИКЛИК СУЧАСНІЙ ДИПЛОМАТІЇ

З початку ХХІ століття питання політичного екстремізму досить гостро постало перед Європейською спільнотою, оскільки воно порушує питання стабільності демократичного розвитку та збереження ліберальних цінностей. Політичний екстремізм проявляється у схильності фізичних осіб до крайніх поглядів і методів у політиці та ідеології, в ігноруванні реального аналізу політичної ситуації в країні та світі, нерозумінні законів виходу суспільства з кризи, бажанні значно прискорити події, прагненні підкорити політичний процес чийсь волі без урахування співвідношення політичних сил.

Характерними ознаками політичного екстремізму є правовий нігілізм, руйнування державних і політичних структур, ставка на силові методи тощо.

Розрізняють правий і лівий політичний екстремізм. Правий екстремізм — це фашистські та неофашистські концепції, що спрямовані проти демократії та прав людини й обстоюють необхідність диктатури, насильства й тоталітаризму. Лівий екстремізм виявляється в теоретичних платформах та діяльності революційних організацій. Соціальною базою політичного екстремізму, зазвичай, є молодь до 25 років та люди похилого віку, які мають низький рівень освіти. Вони підтримують представників лівого та правого екстремізму на державних та регіональних виборах, здійснюють фінансування та беруть участь у різноманітних акціях.

Крайнім виявом політичного екстремізму є тероризм. Небезпека терору в тому, що за його застосування порушується природний шлях соціального руху, не реалізуються демократичні форми організації суспільства, вільного волевиявлення особи.

В Україні також існує явище політичного екстремізму. На думку багатьох політологів, він проявляється у відкритій та латентній формах. Відкрита форма представлена рядом громадських організацій та політичних партій, що займають ультраправу або ультраліву позицію. Наприклад, Всеукраїнське об'єднання "Свобода" та Союз Анархістів України. Натомість латентна форма

представлена великою кількістю незаконних організацій лівого та правого політичного екстремізму. Зокрема, до них належать ANTIFA, SHARP – червоні скінхеди; громадська організація "Національний альянс", громадський рух Соціал-національна Асамблея, Чорний комітет – неонацистські об'єднання; Північне Братство, Національна революційна альтернатива, Рух проти нелегальної імміграції – філії ультра націоналістичних та расистських угруповань Російської Федерації.

Нормативно-правовою базою антиекстремістської діяльності України є Конституція України, Кримінальний кодекс України, Закон України «Про боротьбу з тероризмом» та Закон України «Про Основи національної безпеки України». Варто згадати, що у 2002 році, на порядок денний третьої сесії Верховної Ради України було внесено законопроект «Про протидію політичному екстремізму», автором якого був народний депутат України О.Волков. Беручи до уваги позитивну спрямованість документу, слід зазначити, що більшість положень, які містилися в ньому, носили суто декларативний та відсильний характер. Крім того, документ є майже дослівною калькою російського закону. По-друге, проект закону, дублюючи норми чинних законів та нормативних актів не містив жодних нових правових механізмів у даній сфері, тому даний закон не був прийнятий і на сьогодні в національному законодавстві відсутні норми з регулювання даної проблеми.

Головними державними структурами, що займаються проблемами попередження та протидії розвитку цього деструктивного явища є Антитерористичний центр при Службі безпеки України, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, Рада Національної безпеки та оборони.

Недержавна антиекстремістська діяльність представлена різними науково-дослідницькими інститутами та громадськими організаціями, найвідоміші з них – Інститут прав людини та попередження екстремізму і ксенофобії та Конгрес національних громад України.

Однак, вчинення превентивних заходів щодо політичного екстремізму не обмежується вищевказаними органами, а є обов'язком інших державних установ, в тому числі дипломатичних представництв. Науковці виокремлюють два аспекти протидії політичному екстремізму – теоретичний та практичний. Теоретичний полягає у розробці нормативно-правової бази, а практичний у конкретній діяльності спеціалізованих державних і недержавних установ.

Проблема протидії політичному екстремізму і необхідність його законодавчої регламентації є актуальною не лише для нашої держави, а й для всієї світової спільноти, оскільки сьогодні прояви екстремізму все частіше стають знаряддям вирішення політичних проблем і фактором дестабілізації нормального життя суспільства. Антиекстремістська діяльність кожної держави відбувається на трьох рівнях – світовому, регіональному та національному, тому працівники дипломатичних служб відіграють в цьому полі вкрай важливу роль.

Відтак, на українську дипломатію законодавчо мають бути покладені наступні попереджувальні завдання у боротьбі з політичним екстремізмом: доктринальне визначення стратегії запобіжної діяльності; прогнозування змін і тенденцій політичного екстремізму та його проявів, визначення порядку, методики, форм і засобів запобіжної діяльності, інформаційне забезпечення реалізації визначених завдань, координації запобіжної діяльності, систематичне здійснення моніторингу стану політичного екстремізму в країнах перебування.

Крім того, у світовій політиці спостерігаються прояви нового явища, яке має ознаки «дипломатичного екстремізму», що є викликом для сучасної дипломатії і його ігнорування може призвести до неочікуваних наслідків.

Ірха Ю. Б.,
науковий консультант судді
Конституційного Суду України

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ЕКСТРЕМІЗМУ

Аксиомою ефективної побудови і розвитку демократії є необхідність міжнародного визнання та підтримки держави, її інститутів та внутрішніх процесів, які відбуваються у соціумі. Економічне процвітання, політична стабільність та суспільна злагода залежать як від ресурсоспроможності держави й вдалого керівництва, так і від якісного сприйняття держави і її громадян на міжнародному рівні. З цією метою органи публічної влади зобов'язані постійно підтримувати зв'язок зі своїми візаві закордоном, розвивати добросусідські відносини, налагоджувати конструктивну співпрацю з іноземними урядовими та неурядовими інститутами, у тому числі в межах міжнародних організацій, заохочувати міждержавні зв'язки своїх громадян та їх об'єднань, добросовісно та ефективно виконувати свої міжнародні зобов'язання, особливо у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина. Міжнародне співробітництво здійснюється на офіційному та неофіційному рівнях і проявляється у різноманітних формах із залученням багатьох національних та іноземних суб'єктів.

У сучасну епоху значно зросла потреба у формуванні та ретрансляції позитивного іміджу власної держави на міжнародній арені. Для цього використовують, зокрема, публічну дипломатію, під якою розуміють міжнародну діяльність, спрямовану на публічне представництво інтересів держави або легітимних інституцій (урядових установ, недержавних громад, організацій та окремих індивідів) у міжнародних відносинах. Основними інструментами публічної дипломатії є засоби масової комунікації, міжнародні та національні неурядові організації, міжнародні неформальні контакти й обміни. Метою публічної дипломатії, як вважає С. Перебийніс, є захист та просування націо-

нальних інтересів держави шляхом інформування зовнішньої аудиторії про внутрішню та зовнішню політику, налагодження довготермінових взаємовідносин, які створюють сприятливі умови для державної політики, зокрема впливу на суспільну думку й на тих, хто її формує. Важливе значення для ефективної реалізації цілей публічної дипломатії має комплекс заходів, спрямованих на формування меседжів, орієнтованих на інформування цільових аудиторій та окремих груп людей за кордоном. До таких заходів належать, зокрема, створення та розвиток інструментів комунікації, відповідних інформаційних програм, прямих контактів між громадськими інститутами, засобами масової інформації, реалізація іміджевих проєктів, пропаганда своєї культури, цінностей за допомогою телебачення, радіо, туризму, театру, спорту тощо.

Публічна дипломатія, як стверджує В. Русович, покликана просувати у світовій суспільній свідомості національні стратегічні й тактичні цілі і завдання, формувати позитивну громадську думку про свою країну. На переконання вченого, саме публічна дипломатія за допомогою відкритого, аргументованого, прямого і чесного діалогу володіє необхідним інструментарієм і достатньою переконливістю для здобуття довіри у зарубіжній аудиторії. Ключовим елементом у публічній дипломатії є розуміння ролі громадської думки як детермінуючого фактора міжнародної політики, оскільки саме вона здатна реально впливати на уряд та політичну систему в цілому.

На нашу думку, публічна дипломатія допомагає створювати позитивний імідж країни, а також є дієвим інструментом у забезпеченні її національної безпеки. Широкомасштабна роз'яснювально-пропагандистська робота як елемент публічної дипломатії здатна знизити напругу у міждержавних або міжнародних відносинах, сприяти у врегулюванні певних міжнародних конфліктів, налагодити діалог між представниками конфліктуючих сторін різних держав. Крім того, завдяки заходам публічної дипломатії вдається активізувати або поглибити міжнародні торговельні, політичні, соціальні, культурні, релігійні, наукові, фінансово-економічні та інші відносини, що підвищує добробут населення, та зменшує кількість протестних настроїв.

У XXI столітті жодна держава не в змозі самостійно захистити свою національну безпеку від глобальних загроз, до яких фахівці відносять, зокрема екстремізм. Діяльність багатьох екстремістських угруповань вже давно вийшла за межі конкретної держави і набула міжнародного характеру. Мережі таких екстремістсько-терористичних організацій як «Аль-Каїда», «Ісламська держава Іраку та Леванту», «Фронт ан-Нусра», «Боко харам» та деяких інших функціонують на території сусідніх держав і намагаються у насильницькій спосіб поширити свій вплив на цілі регіони Африки та Близького Сходу. Існують відомості про намагання створити окремі осередки цих угруповань на території країн Азії, Європи, Північної та Південної Америки. Крім того, у багатьох державах через погіршення фінансово-економічного становища значно зросла соціальна напруженість і, як наслідок, активізувалися націона-

льні екстремістські угруповання різного спрямування. Залежно від обраного напрямку екстремістська діяльність має на меті: змінити у нелегітимний спосіб суспільний або конституційний устрій; нав'язати стандарти свого мислення іншим; змінити існуючий та підтриманий абсолютною більшістю спосіб життя, систему освіти, релігійні уподобання, цивілізаційні здобутки; повністю підкорити, а, іноді, й знищити ворогів, які «заважають побудові їхнього благополуччя». За певних сприятливих внутрішніх та зовнішніх умов екстремізм здатний знищити державність і/або духовність народу, перетворити існуючі суспільні відносини на хаос, в якому правота позиції визначається виключно рівнем сили (фізичної, психологічної), що сторона здатна застосувати до опонента.

Відповідно до Резолюції «Світ проти насильства та екстремізму» від 18 грудня 2013 року № 68/127 Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй засуджує цілеспрямовані напади на цивільне населення, зокрема жінок і дітей, в порушення міжнародного права, у тому числі напади, що здійснюються воєнничими екстремістами; рекомендує державам об'єднатися у боротьбі проти насильницького екстремізму в усіх його формах і проявах, а також міжконфесійного насильства; закликає забезпечити повагу й захист прав і свобод людини і громадянина, верховенства права під час боротьби з насильницьким екстремізмом. У Резолюції Ради Організації Об'єднаних Націй з прав людини «Права людини і попередження насильницького екстремізму та боротьба з ним» від 2 жовтня 2015 року № 30/15 зазначено, що: акти, методи та практика насильницького екстремізму у всіх формах і проявах є діяльністю, яка спрямована на підрив здійснення прав людини та основних свобод, підрив територіальної цілісності та безпеки держав і дестабілізацію легітимно сформованих органів влади; міжнародному співтовариству слід зробити необхідні кроки для зміцнення співробітництва у справі щодо запобігання насильницького екстремізму і боротьбі з ним; держави несуть головну відповідальність за запобігання і припинення насильницького екстремізму і тероризму у всіх їхніх формах і проявах на території, що знаходиться під їх юрисдикцією. Така діяльність має відбуватися у повній відповідності з їхніми міжнародно-правовими зобов'язаннями, а також з дотриманням належної правової процедури та верховенства права.

Необхідність протидії екстремізму вимагає від держави створення на національному та міжнародному рівні ефективної системи попередження та нейтралізації екстремістської діяльності, яка має поєднуватиме силові та несилові методи і способи реагування на відповідні небезпеки. Ми вважаємо, що використання публічної дипломатії дозволяє м'яко протистояти екстремізму та іншим викликам і загрозам національній безпеці держави, адже через відкритий діалог із світовим співтовариством можна здобути його беззаперечну підтримку, а інколи й допомогу щодо протидії екстремізму на території держави. Це суттєво обмежує потенціал екстремістів та їх здатність до активної діяльності. Без міжнародної легітимізації вони не спроможні ефек-

тивно здійснювати заходи стосовно пропаганди своєї діяльності, розширення соціальної бази, залучення нових членів тощо.

Публічна дипломатія, як стверджує В. Ціватий, має ряд переваг перед класичною (традиційною). Вона більш вільна у своїх діях та раціональна з точки зору життєвого підходу до складних проблем міждержавних відносин. На своєму рівні вона здатна виявити ранні, латентні стадії назриваючого конфлікту та здійснювати малопомітні превентивні заходи з його локалізації й усунення. Публічна дипломатія більш конкретна та різноманітна в тих прийомах, формах і змісті, який вона використовує на практиці. До того ж публічна дипломатія менш стереотипна та залежна від офіційних рішень, вона діє з урахуванням відмінностей у соціокультурних умовах і традиціях.

Так, у Сполучених Штатах Америки значна увага зосереджена саме на публічній дипломатії як способі захисту їх фундаментальних цінностей та національної безпеки. У 2007 році було затверджено Американську національну стратегію публічної дипломатії та стратегічної комунікації, де йдеться, що публічна дипломатія сприяє зв'язку між американським народом та рештою світу, нагадує про строкатість населення та спільність інтересів і цінностей. У документі зазначається, що усі заходи стосовно реалізації стратегії мають бути спрямовані на: підкреслення відданості американців свободі, правам людини, гідності та рівності кожної людини; звернення до тих, хто поділяє американські ідеали; підтримку людей, які борються за свободу і демократію; протидію особам, які підтримують ідеологію ненависті та гноблення. Одним з трьох стратегічних напрямів американського діалогу з міжнародною аудиторією визначено прагнення Сполучених Штатів Америки разом з їхніми партнерами ізолювати і маргіналізувати екстремістів, які загрожують цивілізованим представникам з різних народів, культур і релігій досягати свободи і миру. З метою протидії екстремізму американська публічна дипломатія та стратегічні комунікації мають враховувати демографічні характеристики різних суспільств і приділяти особливу увагу тим групам, які є найбільш уразливими до екстремістської ідеології (молодь, жінки і дівчата, меншини)

За твердженнями Міністра закордонних справ Королівства Нідерландів М. Верхагена, його держава буде використовувати публічну дипломатію для більш енергійної протидії екстремізму як в Ісламському світі, так й інших місцях. Він переконаний, для забезпечення взаєморозуміння між різними країнами та культурами не достатньо лише спілкування на урядовому рівні, для цього необхідно здійснювати співробітництво з людьми, які формують громадську думку, релігійними лідерами, інститутами громадянського суспільства. Нідерландська публічна дипломатія, як зазначає Міністр, заснована на принципі поширення прав людини на всіх людей, незалежно від часу та місця. Це є основою їх міждержавного діалогу, що означає готовність слухати інших людей.

Одним із ефективних заходів публічної дипломатії у протидії екстремізму у світі, в аспекті Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Світ проти насильства та екстремізму», стало проведення у грудні 2014 року в Ісламській Республіці Іран (м. Тегеран) Першої Міжнародної конференції «Світ проти насильства та екстремізму» за участю представників більше 50 держав світу. За результатами роботи конференції було ухвалено відповідну Декларацію та План дій, в яких рекомендовано Організації Об'єднаних Націй встановити 18 грудня кожного року днем «Світу проти насильств та екстремізму». Також відзначено провідну роль та збільшення можливостей учених, теологів, наукових установ і дослідницьких центрів у перешкоджанні створенню сприятливого середовища для розвитку екстремізму, такфіризму і насильницьких ідеологій. Розпочатий у Ірані міжнародний діалог щодо проблем екстремізму продовжився у Сполучених Штатах Америки, де у м. Нью-Йорк у лютому 2015 року відбувся Саміт з протидії насильницькому екстремізму, що об'єднав представників зі 100 країн світу, 20 міжнародних організацій, 120 громадських організацій. На саміті Президент Сполучених Штатів Америки Барак Обама заявив, що сама по собі бідність не викликає тероризм. Однак виснаження, приниження та втрата надії через несправедливість і корупцію, підживлюють у людей, особливо молоді, образи, які використовують терористи, зокрема на Близькому Сході та Північній Африці. Він вважає, що елементом протидії насильницькому екстремізму має бути гарантування сталого розвитку суспільства, забезпечення людям, зокрема молоді, можливостей для реалізації їхніх здібностей, а також усвідомлення ними власної гідності.

Ми переконані, що використання публічної дипломатії, особливо її нової форми – електронної (цифрової), є дієвим елементом у системі протидії екстремізму. Проведення з міжнародним співтовариством відкритого обговорення проблем виникнення та розповсюдження екстремізму на території держави дозволяє великій аудиторії обмінюватися значною кількістю інформації, думками, досвідом, що є незамінним способом виявлення нових потенційних та/або реальних загроз з боку екстремістів. Одночасно, це сприяє виробленню нових національних і міжнародних стратегій щодо зменшення рівня радикалізації суспільства, а також виявленню та нейтралізації екстремістів, їхніх політичних чи релігійних лідерів, спільників тощо.

Касаткіна К.А.,
аспірант
кафедри всесвітньої історії і міжнародних відносин
Запорізького національного університету

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ АМЕРИКАНСЬКО-КУБІНСЬКИХ ПРОТИРІЧ НАПРИКІНЦІ 1950-х – у 1970-ті рр.

Історія американсько-кубінських відносин – це унікальний приклад суперечливого і затяжного конфлікту другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Його основи були закладені Кубінської революцією 1959 р. і приходом до влади нового уряду, очолюваного Ф. Кастро. Подальший розвиток відносин між двома країнами відбувався у руслі гострого протистояння, ключові проблеми якого можна умовно розділити на три блоки.

1. Економічний блок пов'язаний, у першу чергу, з результатами реформ, проведених новим кубінським урядом у 1959 р, внаслідок чого економіка США втратила величезні прибутки. До революції Куба практично повністю перебувала в залежності від північного сусіда в отриманні технологій, обладнання, запасних частин, палива, сировинних матеріалів, продовольства тощо. Під американським контролем була фінансова система острова, найбільші цукровиробничі латифундії і електростанції, підприємства паливно-енергетичного комплексу та гірничодобувні, телефонні компанії, сфера обслуговування і туристичний бізнес. Після перетворень в економіці нової Куби, представники великого бізнесу США стрімко втрачали свої капіталовкладення. Постало питання про виплату урядом Куби компенсацій американським власникам за націоналізацію їх майна революційним урядом Ф. Кастро. Кубінське керівництво частково було готове піти назустріч у вирішенні даної ситуації, але виникли складнощі, викликані розмірами компенсацій. Розрахунки американських і кубінських фахівців розходилися, що заважало прийти до консенсусу у визначенні підсумкової суми виплат.

Результатом нерозв'язних суперечностей стала економічна блокада Куби, яка виражалася у забороні будь-якої торгівлі з островом, припиненні урядом США надання технічної допомоги; відмові у наданні кредитів, заморожуванні кубінських валютних рахунків у північноамериканських банках; забороні заходу в американські порти кораблям країн, що торгують з Кубою; забороні американським громадянам здійснювати будь-які поїздки до Куби і витрачати там американські долари. Крім того, розпочався тиск Вашингтону на країни Західної Європи, Канади та Японію з тим, аби вони припинили чи хоча б обмежили економічні зв'язки з Кубою.

2. Політичний блок. Куба стала першою державою Західної півкулі, яка прагнула вийти з-під дії Вашингтона і доктрини Монро. Спочатку, Вашингтон, який звик розглядати Кубу як об'єкт свого впливу, вважав, що ніщо не зможе порушити *status quo*, тож США одні з перших 7 січня 1959 р. визнали

новий кубинський уряд. Пізніше, усвідомлюючи небезпечні для себе наслідки революції, американська адміністрація, яка хоч і намагалася домовитися з урядом Ф. Кастро, використовуючи традиційні для латиноамериканської політики США методи, в цілому – зазнала фіаско. Запроваджені Сполученими Штатами економічні санкції змусили Кубу шукати нових партнерів для співпраці поза Західною півкулею. Ними стали країни Східної Європи, а пізніше і Радянський Союз.

Таким чином, Вашингтон, відстоюючи свої інтереси у латиноамериканському регіоні, сприяв зближенню Куби з комуністичним блоком. Наслідком цього став перехід локального американсько-кубинського протистояння на глобальний рівень, що характеризувався протиборством двох антагоністичних систем – капіталістичної, очолюваною США, і соціалістичної, на чолі з СРСР. Вихід регіонального конфлікту за межі Західної півкулі привів до Карибської кризи, що вибухнула у жовтні 1962 р., перетворивши острів на форпост СРСР у латиноамериканському регіоні. Приклад Куби став головним важелем революційного руху в Латинській Америці 1960-х – 1970-х рр., заострівши кризу зовнішньої політики США у цьому регіоні.

3. Військово-стратегічний блок. Куба, за рахунок своєї безпосередньої близькості до території США, представляла для Вашингтону найважливіший військово-стратегічний об'єкт. Після приходу до влади уряду Ф. Кастро гостро постало питання про американську військово-морську базу Гуантанамо, орендовану Сполученими Штатами ще з 1903 р. Стратегічна близькість бази до Панамського каналу надавала США ряд переваг у військово-політичній сфері в умовах Холодної війни. Нова кубинська держава відмовилася приймати від США плату за оренду бази, тим самим, наполягаючи на поверненні зазначеної території. Позиція Куби будувалася виходячи з принципу суверенітету, тож розглядала базу як окуповану Штатами територію для проведення останніми своїх контрреволюційних дій. Незважаючи на це, формальних причин для розриву договору оренди не було. Умова про «обопільну згоду сторін» для припинення дії договору була недосяжною в силу твердої позиції США залишити найважливішу стратегічну територію у сфері свого впливу.

Підводячи підсумок огляду ключових проблем американсько-кубинських протиріч кінця 1950-х – у 1970-х рр. слід зазначити, що через більш як півстоліття гострого протистояння намітилася позитивна динаміка у нормалізації відносин між урядами США та Куби. У 2014 р. президент Сполучених Штатів Б. Обама і голова Державної ради Куби Р. Кастро оголосили про відновлення дипломатичних відносин, перерваних у 1961 р. Однак вирішення американсько-кубинського конфлікту і побудова взаємин нового рівня неможлива без всебічного аналізу та послідовного вирішення ряду минулих проблем, які залишаються актуальними і на сьогоднішній день.

Князєва К.В.,
здобувач наукового ступеня
кандидата економічних наук
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА В СУЧАСНІЙ БАГАТОСТОРОННІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДИПЛОМАТІЇ

Однією з проблем сучасного цивілізаційного розвитку, що відбувається під впливом глобалізації та науково-технологічної революції і вирішення якої передбачає координацію зусиль і динамічну, різносторонню взаємодію усіх суб'єктів міжнародного співтовариства, є екологічна.

Екологічна проблематика в силу свого глобального характеру, багатоаспектності та різноманітності у все зростаючій мірі стає об'єктом як двосторонньої, так і багатосторонньої економічної дипломатії. Питання, пов'язані з раціональним використанням природних ресурсів, переходу на засади сталого еколого-економічного розвитку, впровадження інновативних енергозберігаючих технологій та розвитку альтернативної, «зеленої економіки», боротьби із загальним потеплінням шляхом скорочення викидів парникових газів та низка інших стають складовими національної, регіональної та міжнародної безпеки, а відповідно і предметом дипломатичних переговорів на різних рівнях, зокрема багатосторонньому. Одним із перших кроків, спрямованих на вирішення екологічної проблематики, пошуку оптимального механізму взаємодії економічного розвитку і збереження, охорони навколишнього природного середовища, в рамках багатосторонньої дипломатії в цілому, і економічної, в тому числі, стала Всесвітня конференція ООН у Стокгольмі «Людина і навколишнє середовище» (Stockholm Conference on Human Environment) 1972 р. Результати якої зафіксовано в 26 принципах Стокгольмської декларації та в Плані дій для довкілля людини (The Action Plan for the Human Environment). Саме ця конференція започаткувала Програму ООН з довкілля - ЮНЕП (UNEP).

Наступним знаковим дипломатичним кроком у переосмисленні шляхів подолання екокризових явищ став документ, розроблений Міжнародним союзом збереження природи і природних ресурсів (МСОП - IUCN) спільно зі Світовим фондом дикої природи (WWF) та програмою ООН з довкілля (ЮНЕП - UNEP) і відомий під назвою «Світова стратегія збереження» (1980 р.). Головна інновація документа полягала не лише у визнанні недостатнього соціально-економічного розвитку як зростання кількісних економічних показників, спрямованих на задоволення матеріальних потреб людини, а й в тому, що він рекомендував розглядати збереження як невід'ємний компонент національних стратегій розвитку. «Світова стратегія збереження» вбачала одну з

причин деградації довкілля в диспропорції у використанні ресурсів у різних регіонах планети.

Пізніше, створена у 1983 р. у рамках багатосторонньої дипломатії Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку, яку очолила Прем'єр-міністр Норвегії Г.Х. Брундтланд внесла нове розуміння такого типу розвитку, що забезпечує економічний добробут нинішнього і майбутніх поколінь, поряд з охороною навколишнього середовища. У доповіді 1987 р. «Наше спільне майбутнє» зазначалося, що встановлення нового справедливого світового порядку можливе завдяки переходу до збалансованого (сталого) розвитку, основними засадами якого є, по-перше, збільшення виробництва за умови зменшення витрат природних ресурсів завдяки повсюдному запровадженню збереження, ефективності, вторинної переробки й технологічних удосконалень; по-друге, - зниження темпів зростання глобального населення; по-третє, - справедливий перерозподіл ресурсів між багатими та бідними.

Офіційне підтвердження ідеї доповіді «Наше спільне майбутнє» отримали в 1992 р., на Міжнародній конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро. Результатом роботи конференції стали два прийняті документи в яких екологічній складовій стійкого розвитку приділялося багато уваги: Декларація Ріо з проблем навколишнього середовища та розвитку, а також Порядок денний на XXI ст. (Agenda 21).

Наступними знаковими кроками в рамках багатосторонньої дипломатії стали Саміт тисячоліття (Millennium Summit) в Нью-Йорку 2000р., результатом якого стала Декларація тисячоліття (Millennium Declaration) з сформульованими 8 глобальними цілями суспільного розвитку, які отримали назву Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ) та зустріч керівників країн та урядів «Ріо+10» в Йоганнесбурзі 2002 р.

Позитивне значення міжнародного співробітництва у досягненні сталого розвитку протягом останніх років полягає у розумінні та осмисленні сучасних реалій, викликів і загроз людського існування, у пошуку практичних дій на всіх дипломатичних рівнях для вирішення існуючих еколого-економічних проблем. Таким міжнародним форумом була Конференція ООН зі сталого розвитку «Ріо + 20», що відбулась у 2012 р. у Ріо-де-Жанейро. У підсумковому документі конференції «Майбутнє якого ми прагнемо» підкреслено, що сталий розвиток соціально орієнтований і способами досягнення цілей сталого розвитку є перехід до «зеленої економіки», викорінення бідності і створення інституційної бази сталого розвитку.

Актуальність проблематики сталого економіко-екологічного розвитку, невід'ємною складовою якої є боротьба з негативними кліматичними змінами та охороною навколишнього середовища, зумовили проведення у листопаді-грудні 2015р. в Парижі 21 Міжнародної конференції під егідою ООН з питань зміни клімату COP21. Головною метою цієї конференції є узгодження і прийняття нової міжнародної екологічної угоди щодо скорочення викидів парникових газів заради уповільнення глобального потепління.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. United Nations Millennium Declaration (Millennium Summit, New-York, 6-8 September 2000). - New-York: UN Department of Public Information, 2000
2. The Millennium Development Goals Report. United Nations, 2010.
3. http://unfccc.int/meetings/paris_nov_2015/in-session/items/9320.php

Кобзєв Д.І.,

аспірант

Дипломатичної академії України

при МЗС України

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА АСОЦІАЦІЄЮ ДЕРЖАВ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Роль Азії у світових політичних та економічних процесах зростає протягом тривалого часу. В останнє десятиліття цей процес набув особливої динаміки, що дозволяє говорити про невідворотне перетворення Азії на головний центр тяжіння інтересів всіх без винятку крупних держав світу. При цьому, найбільш інтегрованим в Азії є субрегіон Південно-Східної Азії. Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) є потужним регіональним блоком, чий сукупний обсяг номінального ВВП у 2015 р (2,7 млрд дол. США) став третім в Азії після КНР та Японії. В економічному вимірі АСЕАН є ключовою організацією в усій Азії, навколо якої створюються інші регіональні інституції та форуми: АСЕАН+1, АСЕАН+3, Регіональний Форум АСЕАН та інші. Держави АСЕАН активно співпрацюють з іншими країнами та між собою у питанні створення зон вільної торгівлі.

У цьому зв'язку, слід відзначити значні перспективи розвитку відносин між Україною та країнами АСЕАН. На сьогодні суттєвий потенціал розвитку торговельно-економічної співпраці України з країнами АСЕАН не використовується повною мірою.

Розвиток ділового співробітництва з країнами АСЕАН стримується наступними факторами:

- гостра конкуренція на регіональному ринку;
- традиційні зв'язки членів Асоціації з японськими, американськими, європейськими, китайськими компаніями, які активно діють на ринках країн Південно-Східної Азії (ПСА);
- обмеженість експортних та економічних ресурсів України, у деяких випадках недостатня якість українського обладнання, відсутність можливостей проведення активної кредитної політики та ін.

На цей час нагальними питаннями залишаються:

- налагодження ефективного функціонування існуючих механізмів двосторонньої співпраці з країнами АСЕАН (політичні консультації, міжпарламентські комісії, ділові ради) та здійснення контролю за виконанням досягнутих домовленостей;
- запровадження безвізового режиму поїздок громадян з найбільш розвинутими країнами Асоціації;
- створення зон вільної торгівлі з окремими країнами АСЕАН (Сінгапур, Малайзія, В'єтнам, Індонезія, Таїланд, Філіппіни), що, у свою чергу, має сприяти зростанню обсягів торгівлі та інвестицій, а також підвищенню довіри з боку потенційних інвесторів. При цьому ключовими моментами відповідних угод мають стати лібералізація торгівлі товарами і послугами, інвестиційний режим, спрощення митних процедур, сприяння конкуренції, доступ до державних закупівель, співпраця у сфері захисту інтелектуальної власності тощо;
- посилення кадрового складу посольств України в країнах АСЕАН за рахунок досвідчених економістів. При цьому, слід також розглянути доцільність запозичення практики, яка застосовується більшістю іноземних країн (ЕС, США, Малайзія, Сінгапур, Кенія та ін.), зокрема працевлаштування до посольств України в країнах АСЕАН місцевих економістів та спеціалістів з продажів. Корисність таких спеціалістів важко переоцінити, оскільки вони володіють мовою країн перебування, обізнані із місцевою специфікою ведення бізнесу та мають необхідні для цього контакти та зв'язки.

Існує нагальна потреба у якісних змінах підходів України до Південно-Східної Азії і підвищенні рівня пріоритетності цих відносин в рамках української зовнішньої політики. Розвиток відносин України з країнами ПСА вимагає поступовості та послідовності. Формування цілісної концепції азійської політики України надасть нашій державі можливості більшою мірою використовувати співпрацю з державами АСЕАН в інтересах свого розвитку.

В рамках торговельно-економічних відносин України з країнами АСЕАН найбільш перспективною сферою є розвиток виробничо-інвестиційної співпраці, зокрема у формі залучення до економіки України прямих азійських інвестицій та розміщення в ПСА спільного виробництва з залученням українських технологій. Значні перспективи має така співпраця у стратегічних галузях: авіаційній, космічній, військово-технічній, енергетичній. Також перспективним для України напрямком є участь у будівництві та модернізації об'єктів промисловості, транспортної та енергетичної інфраструктури, розвідці та експлуатації корисних копалин.

Крім того, активне залучення України до діяльності важливих регіональних механізмів, зокрема Зустрічей Європа-Азія (Asia-Europe Meeting (ASEM)), дозволило б створити необхідні умови для забезпечення національних інтересів України, передусім в торговельно-економічній сфері.

Ковальчук А.О.,
викладач,
Дипломатична академія України
при МЗС України

ОСОБЛИВОСТІ ІСПАНОМОВНОГО ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Поняття «дискурс» в якості лінгвістичного терміну набуло широкого вжитку у 50-х рр. ХХ ст. після виходу в світ статті американського лінгвіста З. Харріса «Аналіз дискурсу». Лінгвістичний енциклопедичний словник за редакцією В.Н. Ярцевої визначає дискурс як «зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними – прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; текст, розглянутий в контексті подій».

Втім не варто ототожнювати поняття “ дискурс” та “текст”. Сучасні лінгвісти виділяють наступні відмінності цих понять: дискурс трактується як «текст плюс ситуація», а текст відповідно – як «дискурс мінус ситуація»; дискурс підкреслює процесуальність мовленнєвої дії, а текст є тільки результатом, частиною процесу; дискурс - динамічний, текст - статичний.

Актуальність дослідження дипломатичного дискурсу зумовлена зміною зовнішньополітичного вектора України протягом останніх років. На матеріалі аудіо- та відеозаписів виступів та промов, загальнодоступних дипломатичних документів, інтерв'ю, відкритого листування (заяв, листів, нот, меморандумів) нами були проаналізовані такі аспекти дипломатичного дискурсу: психолінгвістичний, структурний та комунікативно-прагматичний аспект функціонування термінів.

Психолінгвістичний аспект іспаномовного дипломатичного дискурсу проявляється, в першу чергу, у маніпулюванні прагматичною інформацією з контексту, соціальними та культурними фактами, словами та фразами за допомогою стратегій впливу на адресата та використання особливих мовних тактик. Втім, варто наголосити на незмінному дотриманні стильових характеристик притаманних дипломатичному підстилю, а саме: дипломатичної етики, пошанного тону викладу змісту, лаконічності та послідовності викладу фактів.

Комунікативно-прагматичний аспект функціонування термінів у сфері дипломатії полягає у використанні термінологічних одиниць, які володіють певними експресивними нашаруваннями, мовних кліше, запозичень, латинізмів, евфемізмів, скорочень. Наприклад, *coexistencia pacífica*/ мирне співіснування, *cartas credenciales*/ вірчі грамоти, *diplomacia del garrrote*/ політика великого кийка, тощо. Характерною особливістю іспаномовного дипломатичного дискурсу є використання етикетних компліментарних мовних формул, наприклад: «*es para mí un gran honor*/ маю за честь», «*es un placer para mí*/ із задоволенням та приємністю», «*atentamente, cordialmente se despide...*, / з повагою» та так званої формули широкого адресата: *Excelentísimo(Excmo.) Señor*

Embajador, Excelentísima Señora Subsecretaria, Honorables Señoras y Señores Senadores y Diputados..

Синтаксис іспаномовних дипломатичних документів характеризується переважним вживанням поширених розповідних речень із прямим порядком слів, ускладнених однорідними членами речення, наприклад: “En ésta ocasión no puedo aceptar el contenido de ésta nota.../ El Gobierno del Estado de Querétaro apreciaría conocer si ...”.

Отже, дипломатичний дискурс є явищем багатограним, має свої характерні особливості, зумовлені, значною мірою, політичним, соціальним та культурним аспектами життя нації.

Ковач-Буцко М. В.,

слухачка,

Дипломатична академія України

при МЗС України

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ

У сучасному світі дипломатична служба часто розглядається як постачальник необхідної інформації для політичного керівництва держави, осіб, що ухвалюють рішення. Тому інформаційна діяльність Міністерства закордонних справ України є надзвичайно актуальною і необхідною складовою реалізації зовнішньополітичного курсу держави.

МЗС зіштовхується з конкуренцією, яка в поєднанні з вражаючим розвитком інформаційних технологій спонукає його до постійного вдосконалення та подальшого розвитку. Поряд з іншими чинниками це змушує зовнішньополітичне відомство працювати в новому, більш динамічному ритмі, ніж кілька років тому. Українська дипломатична служба має відчутти цей ритм, якщо вона орієнтується на європейські стандарти.

Зростаюча прагматичність, пошук нових шляхів і методів, нового ритму роботи за зразками, випробуваннями в приватному секторі, відчуваються нині практично на кожному напрямі дипломатичної діяльності: в нових функціях, завданнях, покладених на МЗС і закордонні місії. Очевидно, що йдеться про тенденцію розвитку дипломатичної служби, яка домінуватиме найближчими десятиріччями і яку слід обов'язково враховувати при розбудові української дипломатії.

Різноманітну інформацію МЗС України отримує в ході двосторонніх консультацій з досить широкого кола міжнародних питань, які проводяться із зовнішньополітичними відомствами багатьох країн на рівні міністерств закордонних справ, заступників міністерств або керівників департаментів та уп-

равлінь. Вся інформація, в тому числі оперативна, надходить з посольств та генеральних консульств в регіональний відділ, який відповідає за відносини з країною, де перебуває закордонне представництво. Регіональний відділ обробляє отриману інформацію і, узагальнивши і скомпонувавши оперативну інформацію, доводить її до відома керівництва – директора департаменту, першого заступника міністра чи самого міністра, а також функціональних відділів.

Інформаційна діяльність МЗС це реалізація державної політики, яка залишається складовою інформаційної безпеки України. Сучасна українська ситуація, виклики, що нині загрожують суверенітету і територіальній цілісності держави, змушують мобілізувати всі сили для надійного захисту і протидії як зовнішній агресії, так і внутрішнім проблемам. Інформаційна сфера нині є стратегічно важливою. Україна повинна «звучати» у світі якнайвигідніше, так, як це потрібно нам. Однак, в умовах інформаційної війни Російської Федерації це надзвичайно складно робити. Тому роль зовнішньополітичного відомства, його гнучкість та оперативне реагування на події у світі й Україні, зокрема, зараз особливо актуальне.

Отже, сьогодні ефективна інформаційна робота МЗС України є важливим завданням загальнонаціонального масштабу. Воно потребує спільних цілеспрямованих і послідовних дій влади та ЗМІ, громадян України й численної української діаспори за кордоном. Вирішення цього завдання вимагає підготовки та прийняття загальної стратегії інформаційної політики держави на коротку та довготермінову перспективу, спрямовану на розробку та просування позитивного іміджу України у світовий інформаційний простір.

Колеснікова А.А.,
аспірантка

кафедри дипломатичної та консульської служби,
Дипломатична академія України при МЗС України

«BIENNIO ROSSO» ТА ЗАРОДЖЕННЯ ФАШИСТСЬКОГО РУХУ В ІТАЛІЇ

Перша Світова Війна та післявоєнна нестабільність мала дуже великий вплив на внутрішньополітичне становище країн Європи, який супроводжувався сплеском соціально-революційного руху.

У Першій світовій війні Італія зазнала дуже важких втрат. Було вбито, поранено і взято в полон близько 2 млн. італійських солдат та офіцерів. Також крім військових втрат близько 10 тис. мирних жителів були вбиті в ході бойових дій на території Італії. На мирній конференції в Парижі в січні 1919 року Італія пред'явила свої претензії на місто Фіуме (нині - Рієка), на додаток

до інших територій, раніше зазначених в Лондонській угоді 1915 року. Проте Франція, Великобританія і США відкинули ці вимоги. На знак протесту тодішній прем'єр-міністр Орландо покинув конференцію. Італія привітала його рішення, однак ілюзії зникли, коли через тиждень Орландо повернувся в Париж, не добившись поступок. 2 червня 1919 року Сен-Жерменський договір зафіксував умови миру з Австрією, і відповідно до Лондонської угоди кордон Італії був доведений до перевалу Бреннер. Італія отримала область Трентіно, включаючи долину річки Адідже, а також Трієст і Істрію. Однак, всупереч умовам Лондонської угоди, острови в Адріатичному морі не були передані Італії, також не були визначені і її кордони з новоствореним королівством Сербії, Хорватії та Словенії (згодом Югославії). 23 червня Кабінет Орландо йде у відставку, і прем'єр-міністром стає Франческо Нітті.

Політичне життя всередині Італії в післявоєнний період характеризується великою нестабільністю. На виборах в листопаді 1919 року правляча більшість втратила переважне становище, отримавши 181 місце в парламенті. Італійська соціалістична партія збрала 1,8 млн. голосів (понад 1/3) і провела 154 депутати. Вона перетворилася на найбільшу опозиційну партію. Нова католицька Народна партія («Popolari») отримала 1 млн. голосів, ставши найпотужнішою силою в сільській місцевості. У парламенті її представляли 99 депутатів. 65 місць мали інші партії.

Період 1919-1920 років ввійшов в історію Італії під назвою «Biennio Rosso» (італ. «червоне дворіччя»), який супроводжувався безперервними масовими страйками, революційними виступами, організованими, в першу чергу, профспілками, які входили в основні профоб'єднання, які орієнтувалися на соціалістів, Всезагальну конфедерацію праці (ВКП) і анархо-синдикалістський Італійський синдикальний союз. По всій країні спалахували селянські бунти, відбувалися зіткнення сільських працівників із землевласниками.

Особливої сили революційний рух набув на півночі Італії, в Турині, що був промисловим центром країни. Тут в серпні 1919 року відбулося створення першої робочої ради, що поклато початок широкому розповсюдженню страйкового руху. З Турину рух став стрімко поширюватися по всій країні.

Найяскравішою подією революційного піднесення стало масове захоплення фабрик і заводів робітниками в серпні-вересні 1920 року. Захоплені підприємства переходили під контроль «робочих рад». Ліворадикальні сили закликали до соціальної революції. Але керівництво соціалістичної партії і ВКП зупинили рух, і підприємства були повернуті власникам в обмін на проведення владою трудової та соціальної реформи.

Поразка революційного руху супроводжувалася зростанням активності ультраправих, які створили рух "Fasci italiani di combattimento" (італ. "Італійський союз боротьби"). Фашисти здійснювали напади на лівих та активістів профспілок, захоплювали і громили приміщення профспілок і лівих організацій. Італію захлеснув фашистський терор.

Селянські заворушення, які супроводжувалися виступами робітників, набули масового характеру саме тоді, коли революційний рух у містах пішов на спад. Виступи селян в містах Бергамо і Кремона, і в областях Лаціо, Тоскани, Сицилії і Венеції, викликали опір землевласників, які знайшли підтримку в ультранационалістичної організації фашистів.

Схожі події відбувалися в той же період і в Німеччині, Австрії та Угорщині. Події "червоного дворіччя" підштовхнули правлячі класи Італії покінчити з робітничим рухом за допомогою фашизму, і "Biennio Rosso" у 1919-1920 роках змінилося на "Biennio Nero" (італ. «чорне дворіччя») у 1921-1922 роках, яке завершилося 28 жовтня походом на Рим чорносорочечників. Після деякого коливання прем'єр-міністр Луїджі Факту звернувся до короля Віктора Емануїла III з проханням про введення в країні воєнного стану. Однак король, побоюючись громадянської війни, відкинув цю пропозицію. Факту пішов у відставку. Король призначив прем'єр-міністром Беніто Муссоліні. Фашистська партія приходить до влади. В Італії встановлюється диктатура на чолі з «дуче» (італ. *duce* – вождь) Муссоліні, який потім керує державою ще більше 20 років.

Корнєва Ю.В.,

кандидат економічних наук, асистент
кафедри міжнародних фінансів
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВНИХ КОМПАНІЙ В КРАЇНАХ ЄС В МЕЖАХ НАДНАЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ

Модернізація механізмів управління підприємствами державного сектора пов'язана з певними соціально-економічними змінами у країнах, що виникають внаслідок зрушень як у внутрішньому так і у зовнішньому середовищі, в якому діють компанії. Водночас у країнах Європейського Союзу з'являється ще один рівень регулювання діяльності компаній з державною формою власності – наднаціональний, що ще більше ускладнює процес розробки ефективної системи управління. Адже державні компанії мають відповідати не лише двом звичним рівням – національному та міжнародному (діяти у правовому полі, вчасно сплачувати податки тощо), а ще і третьому, наднаціональному, який фактично відображає інтеграційні процеси та передбачає дотримання правил та вимог до всіх державних компаній, що діють на теренах ЄС. Поглиблення взаємозалежності держав обмежує їх свободу вибору в області як зовнішньої, так і внутрішньої політики.

Наднаціональний механізм в міжнародному регулюванні - це система правил і процедур, порядок функціонування міжнародної організації, схваленій державами, та за їх згодою виходить з-під національного контролю в тій мірі, яка заздалегідь визначається міжнародними угодами.

Шляхи залучення коштів компаніями державного сектору на розвиток та модернізацію такі самі як і у приватних компаній, за виключенням можливості фінансування з державного бюджету (прямого чи прихованого – у вигляді дотацій, субсидій чи інших пільг, які надаються державою та значно сприяють зростанню конкурентоспроможності компанії на ринках), що власне і є об'єктом наднаціонального регулювання підприємств державного сектору в країнах ЄС. Крім очевидних форм державної допомоги існують ще приховані механізми, такі як – отримання від держави в оренду земельної ділянки за пільговими цінами; отримання державних гарантій на вигідних умовах; можливості використання державної інфраструктури на пільгових умовах тощо. До ринкових механізмів фінансування потреб компаній державного сектору відносимо банківські кредити (у випадку великих сум мова йде про консорціумне або синдиковане кредитування) та випуск цінних паперів – на ринку позикових боргових інструментів (наприклад, облігацій), чи на ринку титулів (прав) власності – процедура IPO щодо емісії акції. Ринкові механізми залучення додаткового фінансування не потребують додаткового регулювання на рівні наднаціональних механізмів з боку відповідних органів та інститутів ЄС, та відбуваються на ринкових принципах. Натомість значна увага приділяється фінансуванню державних підприємств з боку державного бюджету. Законодавство ЄС дуже обмежує вище перелічені види державної допомоги. У деяких випадках державна компанія може отримати допомогу з боку держави на чітко визначених умовах з метою досягнення певних соціальних цілей на певний обумовлений строк, протягом якого певна компанія має відновити свою конкурентоспроможність. Однак будь-яке надання допомоги в будь-якій формі обов'язково повинно бути узгоджено з департаментом Єврокомісії з захисту конкуренції.

В контексті економічної та фінансової, політичної (наприклад, питання виходу Греції та Великобританії з Єврозони) та соціальної кризи (наприклад, потік мігрантів з країн Африки), з якими перманентно стикалися країни ЄС, деякі державні підприємства виявилися збитковими та накопичили значні суми заборгованості. Для того, щоб вирішити проблеми компаній державного сектору деякі держави-члени ЄС вживають відповідних заходів у вигляді фінансування (наприклад вливань капіталу, списання боргів), реструктуризації та/або приватизації державних компаній. Проте існує обмеження на надання державної підтримки таким компаніям до того часу, як відповідні заходи не будуть узгоджені та схвалені спеціальною Комісією ЄС. Сумісність заходів державної допомоги повинна бути оцінена на основі Договору про функціонування Європейського Союзу (Treaty on the Functioning of the European Union, TFEU). Ліквідація збиткових і непотрібних комерційних підрозділів

державних підприємств, зайвих бюрократичних процедур є величезною проблемою не тільки в Україні, але і в країнах ЄС. Стаття 107 Договору про функціонування Європейського союзу (TFEU) забороняє державну допомогу, яка включає будь-які ресурси, надані державою, що спотворюють або загрожують порушити конкуренцію на внутрішньому ринку ЄС. У разі застосування державної допомоги, стаття 108 TFEU надає широкий спектр рішень влади в Європейській комісії: використовувати механізми контролю, проводити процедури оцінки і вирішити, чи така допомога не тягне за собою перекоси внутрішньої конкуренції на ринку.

Держави-члени повинні повідомити ЄС про плановані заходи щодо надання державної допомоги, якщо вони не підпадають під загальний перелік винятків. ЄС має виняткову компетенцію приймати рішення про законність державної допомоги. У 2012 р. ЄС ініціював комплексну програму модернізації системи надання державної допомоги для її конкретизації, спрямованої на усунення збою ринкового механізму, а також досягнення цілей, що становлять спільний інтерес для Європи. Європейська комісія перевіряє наміри і процедури компенсації комунальних послуг та інших пільг, які можуть отримувати державні підприємства, для того, щоб переконатися, що компенсація не створює значного впливу на конкуренцію на внутрішньому ринку ЄС. У зв'язку з цим, держави-члени зобов'язані повідомити Європейську комісію щодо будь-яких державних заходів, які можуть представляти державну допомогу підприємствам державного сектора.

В ЄС наднаціональний механізм – головний інструмент європейської інтеграції. Європейська комісія здійснює жорсткий контроль за дотриманням правил надання державної допомоги, що є одним з важливих елементів наднаціонального механізму управління підприємствами державного сектору в ЄС. В такому контексті державним компаніям буває надзвичайно важко відстоювати свої інтереси, що ще більше ускладнює управління підприємствами з державною формою власності, проте стимулює їх розвиватися та підніматися на новий рівень розвитку – прибуткову діяльність, що не потребуватиме додаткового фінансування з боку держави.

СПІВРОБІТНИЦТВО США ТА КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС У КОНТЕКСТІ ТОРГІВЛІ СКРАПЛЕНИМ ПРИРОДНИМ ГАЗОМ

Проблема диверсифікації енергетичних постачань змусила країни ЄС розглядати співробітництво зі США в якості перспективного напрямку зміцнення енергетичної безпеки. Цікавим для дослідження є взаємодія США-ЄС у контексті торгівлі скрапленим природним газом (СПГ).

Технологія скраплення природного газу дозволяє транспортувати ресурс на віддалені дистанції, де зовсім відсутня інфраструктура трубопроводів. Доставка американського зрідженого газу до країн Старого Світу може бути реалізована шляхом транспортування через СПГ-термінали (LNG-термінали).

Першими країнами, що скористались інноваційним способом, стали у 1964 р. Велика Британія та Франція, уклавши комерційний контракт на закупку зрідженого газу в Алжирі і, таким чином, відкривши новий етап в торгівлі енергетичними ресурсами. Значних темпів зростання та обсягів торгівля скрапленим газом отримала в 70-х рр. ХХ ст.

Торгівля зрідженим природним газом між країнами із кожним десятиліттям складає відчутну конкуренцію торгівлі вуглеводнями через мережу трубопроводів, доводячи тезу про наявність необмеженої альтернативи традиційному способу транспортування.

Станом на 2010 р. серед провідних країн-імпортерів СПГ виявились три країни-члени ЄС – Іспанія (28 млрд. м³), Велика Британія (19 млрд. м³) та Франція (14 млрд. м³). Згадані та інші країни ЄС володіють значним потенціалом для нарощування імпорту зрідженого газу та збільшення потужностей СПГ-терміналів з метою зниження рівня енергетичної залежності.

На шляху до досягнення країнами ЄС згаданої мети та з урахуванням збільшення експортних можливостей вуглеводнів зі США, логічним є висновок про значний збіг інтересів між сторонами. Питання європейської енергетичної безпеки стало найбільш гострим після подій окупації Криму. Однією з альтернатив заміщення вуглеводнів із РФ може стати взаємодія зі США в контексті торгівлі СПГ.

Що правда, всеосяжне заміщення енергетичних ресурсів РФ, необхідних для країн ЄС, не може бути реалізоване у короткостроковий період. Гальмують цей процес декілька обставин: по-перше, недостатньо розвинута потужність інфраструктури для експорту зрідженого газу зі США. Акцентом в енергетичній стратегії держави виступала розробка сланцевого газу для внутрішнього промислового виробництва, і до певного часу розвиток потужностей для експорту СПГ не виступав пріоритетом.

Іншою перепорою для торгівлі СПГ між США та ЄС виступає юридичне підґрунтя. Закон США щодо природного газу 1938 р. забороняє експорт природного газу у випадку суперечення суспільним інтересам. Закон США щодо енергетичної політики і охорони навколишнього середовища 1975 р. стверджує про право президента заборонити експорт як природного газу, так і іншого викопного палива, доки не впевниться, що експорт відповідає суспільним інтересам. Закон 1979 р. надав право президенту США контролювати експорт вуглеводнів з міркувань національної безпеки. Згадані закони дозволяють експорт енергетичних ресурсів зі Сполучених Штатів у країни, з якими укладені договори про вільну торгівлю.

На сьогоднішній день в юридичному та політичному полі Сполучених Штатів відбувається рух за послаблення обмеження експорту природного газу. Зацікавлені в цьому як політичні та бізнесові кола США, так і більшості країн ЄС. Сприяє цьому процесові переговори сторін у рамках угоди про Трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство (ТТІР), що отримала особливої ваги після агресії Росії проти України, надавши сторонам впевненості в раціональності своїх дій.

Втім, реальне співробітництво між США та ЄС в контексті торгівлі СПГ розпочнеться не раніше, ніж сторони оволодіють необхідними промисловими потужностями для реалізації процесу – країна-експортер потребуватиме на даному етапі комплекси з видобутку та скраплення газу, а країнам-споживачам необхідними стануть комплекси для отримання, зберігання та регазифікації СПГ, а також потужності для постачання ресурсу до трубопроводної мережі.

Корома В.І.,

слухач,

Дипломатична академія України
при МЗС України

ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Стратегічними зовнішньополітичними цілями України і Словацької Республіки (СР) є активна участь у європейських інтеграційних процесах. При цьому Словаччина послідовно демонструє готовність надавати допомогу у європейській інтеграції України як на двосторонній, так і багатосторонній основі.

Утворена у 1993 році Словацька Республіка за відносно короткий в історичному розумінні проміжок часу спромоглася вирішити складні зовнішньо-

політичні завдання, набувши в 2004 р. повноправного членства в ЄС і НАТО. Цим визначним подіям в житті молодій державі передували кардинальні реформи в політичній, економічній, правовій сферах. Паралельно вирішувалися непрості завдання державного будівництва, консолідації політикуму та всього суспільства навколо ідеї повернення країни в Європу.

Інтеграція СР в ЄС стала логічним етапом історично-цивілізаційного розвитку цієї країни. Водночас, особливості геополітичного положення Словаччини на стику західної та східноєвропейської (євразійської) цивілізацій та на периферії державних утворень, у складі яких вона історично розвивалась, практична відсутність досвіду самостійного державотворення, складні стартові економічні умови в країні (у тому числі з огляду на структурні вади словацької економіки та суттєву зовнішньоекономічну і енергетичну залежність від Росії) загальмували процеси суспільно-політичної та економічної модернізації країни, а також формування ідентичності словацької нації. Ці та інші чинники зумовили складність європейського шляху Словаччини та її відставання у процесі наближення до ЄС у 90-ті роки ХХ ст. від країн-партнерів по Вишеградській групі.

З іншого боку, євроінтеграційний досвід Словаччини засвідчує можливість якісного переростання задіяних консолідованих зусиль з суспільно-політичних та соціально-економічних перетворень в країні в суттєве прискорення інтеграційного поступу. Політична воля керівництва країни та консолідація суспільства навколо стратегічної цілі повноцінної інтеграції в європейські та євроатлантичні структури дозволило Словаччині не лише наздогнати, а й за багатьма показниками випередити інші країни, що набули членства в ЄС у 2004 році.

Організаційний, переговорний, законодавчий та інституційний досвід Словаччини на шляху інтеграції в ЄС уявляється надзвичайно корисним для України з огляду на схожі історично-цивілізаційні, внутрішньо- та зовнішньополітичні трансформаційні проблеми. У цьому контексті не випадковим є те, що сприяння Україні у наближенні до Європи, реалізації євроінтеграційних завдань, суспільно-політичних перетворень та соціально-економічних реформ стало одним з пріоритетних напрямів у зовнішній політиці Словаччини щодо України та важливим напрямом двосторонньої співпраці.

Прикметним є й те, що цей вектор зовнішньої політики Словаччини не залежав від внутрішньополітичної кон'юнктури в цій країні та постійно підтверджувався у головних програмних та концептуальних документах. Так, у позиційному документі «Пріоритети зовнішньої політики СР на період 2000-2003 рр.», схваленому у березні 2000 р. словацьким урядом на чолі з М.Дзуріндою, наголошувалося: «Оскільки незалежна і економічно сильна Україна є однією із запорук безпеки Словаччини, будемо й надалі підтримувати наближення України до Європейського Союзу» [1]. Після приходу до влади в СР в 2006 році лівоцентристських сил та формування нового уряду на чолі з Прем'єр-міністром Р.Фіцо одним із основних стратегічних пріоритетів

зовнішньої політики Словаччини знову було визначено підтримку європейської та євроатлантичної інтеграції України. Подібні положення містяться й в актуальних концептуальних зовнішньополітичних документах Словаччини. Зокрема, згідно з пріоритетами зовнішньої політики СР на 2015 рік, словацьке зовнішньополітичне відомство приділятиме підвищену увагу загрозам для європейської та національної безпеки у контексті агресії Росії щодо України та наголошується на намірах Словаччини активно сприяти вирішенню цієї кризи мирними засобами, надавати допомогу у проведенні демократичних реформ в нашій державі та підготовці в рамках Євросоюзу довгострокової стратегії конкретних кроків щодо реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [2].

Євроінтеграційна проблематика є невід'ємною змістовною складовою українсько-словацького політичного діалогу, який активно розвивається і є одним з найбільш інтенсивних і динамічних у взаєминах нашої держави з сусідніми країнами. При цьому він охоплює всі рівні – від найвищого до робочих міжвідомчих контактів.

Сторони напрацювали ефективні механізми взаємодії та обміну поглядами на шляхи поглиблення співпраці у контексті європейської інтеграції. Насамперед, йдеться про проведення на регулярній основі консультацій між зовнішньополітичними відомствами двох країн, взаємодію в рамках багатосторонніх форматів (Вишеградська група + Україна, Східного партнерства ЄС, «друзі України в ЄС + Україна» тощо). Так, у 2006 році керівниками МЗС України та СР був підписаний документ «Українсько-словацьке співробітництво в 2006 році з виконання Плану дій Україна – ЄС», який започаткував процес використання набутого Словаччиною євроінтеграційного досвіду у процесі реалізації Україною курсу на вступ в ЄС. Дію цього документа було продовжено й на 2007 році. Протягом 2008-2009 рр. були укладені подібні за змістом документи під назвою «Заходи українсько-словацького співробітництва з метою наближення України до ЄС». Досвід Словаччини щодо залучення широких прошарків суспільства до обговорення євроінтеграційної проблематики передавався в рамках започаткованого у 2010 році проекту «Національний конвент щодо ЄС в Україні». Словаччина також активно використовувала своє головування в Вишеградській групі (зокрема, й останнє у період з 1 липня 2014 р. по 1 липня 2015 р.) для розширення взаємодії цього неформального об'єднання країн Центрально-Східної Європи з Україною [3]. Значення Словаччини як політичного партнера України в європейських справах ще більше зростає у найближчій перспективі з огляду на головування цієї країни в Раді ЄС у другому півріччі 2016 року.

Попри скепсис багатьох спостерігачів та експертів, які вказували на енергетичну залежність Словаччини від Росії та її чутливість до «російського питання», Словаччина продемонструвала свою принципову проєвропейську позицію, ставши одним з ключових партнерів нашої держави в налагодженні реверсних поставок газу з Європи. Очевидно, що саме членство Словаччини

в ЄС та європейський курс України стали вирішальними чинниками в успішному вирішенні цієї проблеми.

З іншого боку, в Словаччині досить потужними є й сили, які виступають за більшу «гнучкість» ЄС у питанні санкцій, запроваджених проти Росії через грубе порушення нею фундаментальних принципів і норм міжнародного права та продовження агресії проти України. З огляду на це важливим є подальше підтримання активного політичного діалогу на двосторонньому рівні та в рамках багатосторонніх форматів, інтенсифікація співпраці у сферах взаємного інтересу (торговельно-економічної, інвестиційної, науково-технічної, культурно-гуманітарної тощо), використання значного потенціалу поглиблення взаємодії на міжрегіональному рівні та розширення міжлюдських контактів, у тому числі з залученням української меншини в Словаччині та словацької меншини в Україні. Україна та Словаччина мають всі передумови стати ще більш близькими та цікавими один для одного партнерами.

Перспективним напрямом двосторонньої співпраці також є подальша взаємодія у сфері європейської інтеграції. Для передачі словацького досвіду доцільним є широке залучення до цієї роботи словацьких фахівців та політиків, які були безпосередньо задіяні у процесі підготовки країни до вступу в ЄС.

Зокрема, в організаційному плані викликають інтерес напрацьовані в Словаччині механізми координації взаємодії та розподілу повноважень між різними гілками влади, центральними та місцевими органами влади у сфері євроінтеграції, методи та способи ведення переговорного процесу щодо вступу країни в ЄС. На окрему увагу заслуговують здійснені в країні заходи щодо оптимізації та прискорення законотворчого процесу у контексті гармонізації національного законодавства з правовими нормами ЄС.

Доцільним є також вивчення словацького досвіду щодо кардинального покращення інвестиційного та інноваційного клімату в країні, умов ведення бізнесу, проведення структурних економічних реформ, а також регіонального розвитку за активного використання фінансової та технічної допомоги ЄС.

Практичний інтерес для України може становити й досвід Словаччини щодо підготовки державних службовців, задіяних у рамках інтеграційного процесу, а також здійснення інформаційної стратегії по підготовці населення до вступу ЄС в ЄС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. M.Kollár, G.Mesežnikov. Slovensko 2000. Súhrná správa o stave spoločnosti / Ed. Kollár M., Mesežnikov G. – Bratislava: IVO, 2000. – 872 s.
2. Офіційний сайт МЗС СР. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.mzv.sk/documents/10182/621898/zameranie2015.pdf>
3. Офіційний сайт Посольства України в СР. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://slovakia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sk/diplomacy>

Кужельний М.О.,
аспірант
кафедри зовнішньої політики та дипломатії
Дипломатичної академії України
При МЗС України

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ АГРЕСІЇ РОСІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ НАПРЯМІ

Протягом останнього десятиліття владні інституції та експертне суспільство РФ глибоко переосмислили проблему невійськових засобів протистояння створивши власну версію концепту “м’якої сили”[6; 7]. Розвиток досліджень у цьому напрямі є тривалим та пов’язується із визнанням неможливості ведення традиційних військових конфліктів високої інтенсивності із застосуванням сучасних засобів враження. В 1970-ті рр. це призвело до створення доктрини конфліктів обмеженої інтенсивності, згодом, до доктрин інформаційних воєн та гібридних конфліктів.

Інформаційна війна є складним поняттям, яке включає великий арсенал засобів, починаючи від враження інформаційних систем управління технологічними процесами і закінчуючи веденням пропаганди на суспільство країни-противника [3]. У контексті гібридного конфлікту інформаційна війна є частиною комплексної стратегії, яка здійснюється всіма, включаючи військові, засобами. У більш вузькому сенсі, інформаційно-психологічна війна є комплексом “інформаційних операцій”, якими здійснюється спрямований вплив на суспільну думку та суспільну свідомість країни-об’єкта, із метою досягнення сприятливого військово-політичного результату. Поняття “країна-об’єкт” вжито, щоби підкреслити, що, на відміну від “класичних” військових конфліктів, інформаційні операції можуть охоплювати інші, крім об’єкта агресії, країни без прямого оголошення ним війни. Війна набуває непрямих форм. Країна-агресор отримує нові інструменти здійснення агресії щодо держав, які не є напряму залученими до протистояння, хоча донедавна перелік таких інструментів обмежувався класичним спектром військових та дипломатичних засобів.

У даному випадку йдеться про здійснення Російською Федерацією цілеспрямованої наступальної інформаційної стратегії щодо суспільств країн Європи, які є дійсними або потенційними союзниками України. Глобальною метою цієї стратегії є створення сприятливих умов для політичної ізоляції України, що залишило б її наодинці із агресором, або обмежило можливості демократичних урядів країн-союзників у здійсненні підтримки України.

Аналіз стратегічних цілей РФ у її інформаційній війні проти України на європейському напрямі дозволяє визначити наступне: РФ намагається нав’язати суспільству та правлячим колам ЄС власне бачення та власний дискурс щодо як безпосередньо конфлікту на Сході України, так і більш глобального

сприйняття політичних перспектив України у цілому. Здійснюється спроба ствердити стійкий негативний імідж України.

Досягнення цієї мети передбачає широке коло тез-засобів, які укладаються у інтегральну схему інформаційного впливу на суспільну думку [8]. Ця схема має свою структуру, обумовлену спрямованістю на різні цільові групи європейської аудиторії. У цілому вона переслідує єдині кінцеві цілі. Можна виділити наступні інформаційні компоненти інформаційної концепції європейського напрямку інформаційної війни РФ проти України:

- створення іміджу України як “failed state” – суспільства-“невдахи”, зануреного у безнадійні внутрішні протиріччя;
- позиціонування України як природної сфери впливу РФ та частини російського культурного і цивілізаційного простору;
- конспірологічні трактування подій Революції Гідності;
- висвітлення конфлікту на Сході України як “громадянської війни” та протистояння центрального уряду із “інсургентами”, які представляють інтереси і прагнення населення регіону;
- акцентування суперечностей по лінії США/СС та Південь/Північ Європи, позиціонуючи у цьому контексті спрямовану на підтримку України політику як таку, що не відповідає інтересам європейських країн;
- інспірування міжнаціонального конфлікту між українцями та поляками на історичному та побутовому ґрунті;
- позиціонування Росії (стрижньового для російської пропаганди) як захисника “традиційних цінностей” європейської цивілізації.

Реалізація російської агресії спирається на широке коло інструментів, включаючи інформаційну політику каналу RT; російського державного іномовлення; спеціальних підрозділів, які імітують проросійську мережеву активність; рекрутування добровільних прихильників – лідерів суспільної думки.

Серед можливих шляхів протидії інформаційній стратегії РФ українське експертне суспільство визначає такі [1; 2, 37-38; 4; 5]:

- 1) підвищення професійного та організаційно-технічного рівня діяльності дипломатичних представництв України за кордоном;
- 2) надання іноземному журналістському співтовариству можливостей доступу до інформації щодо України та україністики;
- 3) активне використання інших, крім англійської, європейських мов у культурних та інформаційних проєктах;
- 4) перебудову роботи ЗМІ, які представляють українську проблематику для європейської аудиторії, спеціалізація цього напрямку саме на українській тематиці;
- 5) підвищення рівня аналітичної журналістики у українських ЗМІ.

Звичайно, коло таких шляхів має бути розширеним. Стратегічним завданням української стратегії інформаційної протидії має бути неприпущення втягування у нав’язуваний РФ дискурс; перехід до дій на випередження та

створення позитивного образу, який позиціонує Україну у суспільній думці країн ЄС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Горбань Ю. О. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення / Ю. О. Горбань // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2015. – № 1. – С. 136-141.

2. Дуцик Д. Протидія російській інформаційній агресії: спільні зусилля задля захисту демократії [Аналітичний звіт] / Д. Дуцик, Р. Шутов, П. Бурковський and С. Черненко; Organization-Дуцик Д. – К.: Телекритика, 2015. – 77 с. с. [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://dl.dropboxusercontent.com/u/30479341/Telekritika_analytics_propaganda_2015.pdf

3. Малик Я. Й. Інформаційна війна і Україна / Я. Й. Малик // Демократичне врядування. – (ресурс) – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVr_2015_15_3.pdf

4. Никитюк Г. Протидія інформаційній агресії як умова формування національної ідентичності в сучасній Україні / Г. Никитюк // Теоретичні та прикладні питання державотворення. – 2014. Вип. 14. – С. 134-146.

5. Полевий В. І. Про систему протидії інформаційній агресії Російської Федерації / В. І. Полевий // Інформаційно-аналітичний центр Національної безпеки України. – (ресурс) – Режим доступу: <http://mediarnbo.org/2015/01/28/pro-sistemu-protidiyi-informatsiyniy-a/>

6. Рінгіс А. Сили спеціальних операцій. У полоні інтриг і амбіцій / А. Рінгіс // Українська правда. – (Середа, 16 грудня 2015, 11:02) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2015/12/16/7092684/>

7. Сасин Г. В. Інформаційна війна: сутність, засоби реалізації, результати та можливості протидії (на прикладі російської експансії в український простір) / Г. В. Сасин // Грані. – 2015. – № 3. – С. 18-23.

8. Dougherty J. Everyone Lies: The Ukraine Conflict and Russia's Media Transformation / J. Dougherty // Discussion Paper Series #D-88, July 2014 Harvard Kennedy School, Joan Shorenstein Center – 29 p. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://shorensteincenter.org/wp-content/uploads/2014/07/d88-dougherty.pdf>

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ І ПІВДЕННИЙ КАВКАЗ

Дипломатію називають мистецтвом можливого. Її завдання - вибудувати дії таким чином, щоб домогтися максимальної реалізації тих чи інших інтересів - тактичних або стратегічних, короткострокових чи довгострокових, локальних або системних. Іншими словами, мотиваційний початок будь-якої сфери дипломатії закладено в інтересах країни, а економічної дипломатії, відповідно, - в економічних інтересах. А оскільки сьогодні саме ці інтереси в багато чому конструюють міжнародні відносини в цілому, то і економічна дипломатія набуває особливої актуальності для досліджень і для побудови раціональної політики, виступаючи одним з найбільш дієвих засобів реалізації національних економічних інтересів.

Глобальний світ розширює межі "можливого" у всіх вимірах, особливо в економіці, і пошук відповідей на питання про те, як цією обставиною скористається "мистецтво можливого", дуже значущий.

Доповнюючи традиційні інструменти дипломатичної роботи економічними чинниками, економічна дипломатія допомагає більш "рентабельно" вирішувати міжнародні проблеми.

Якщо виключити з дипломатичної сфери її економічну складову, то, по суті, від неї залишиться лише протокольна, формальна сторона. Але і та втратить всякий сенс, оскільки не буде здатна вирішити жодну з нагальних проблем міжнародних відносин, включаючи і конфліктні ситуації.

Кавказ, який до недавнього часу входив до складу єдиного політичного і економічного простору СРСР, зараз став ареною взаємодії різних геополітичних і економічних інтересів. Розташований на стику Європи й Азії Кавказ, будучи сполучною ланкою між Заходом і Сходом, являє собою вдалий плацдарм для просування вглиб Середнього та Близького Сходу, а також в басейні Каспійського, Чорного та Середземного морів.

Південний Кавказ - переплетення транспортних і енергетичних артерій, арена зіткнення геополітичних інтересів світових гравців, край, який роздирається внутрішніми протиріччями, з масою проблем, але з великим потенціалом, реалізувати який заважає ряд обставин. Зокрема, сьогодні це, крім гострих розбіжностей, ще й різновекторна орієнтація загальноновизначених суб'єктів міжнародного права: Грузія дивиться на Захід, Вірменія - тісно пов'язана з Росією, Азербайджан, не в останню чергу завдяки ресурсам, намагається бути сам по собі, але при цьому поступово «занурюється» в альянс тюркомовних країн.

Але завдяки енергетичному потенціалу і географічному розташуванню інтерес до Південнокавказького регіону з боку міжнародного співтовариства зростає з кожним роком, що і зумовлює економічну політику і, як наслідок, економічну дипломатію Азербайджану, Вірменії та Грузії.

Кульчицька О.В.,
кандидат історичних наук., доцент
докторант ЗНУ

ООНІВСЬКИЙ ПЕРІОД ДИПЛОМАТІЇ Г.Й.УДОВЕНКА: ПОГЛЯД З ХХІ СТОЛІТТЯ

Імідж будь-якої держави багато в чому ж залежить від зовнішньополітичного курсу, який втілюється в життя дипломатами. Одним з показників визнання держави серед світової спільноти є її діяльність у міжнародних організаціях, в тому числі і в ООН. Ціла плеяда представників української дипломатії присвятила свою діяльність на благо держави.

Значних зусиль для представлення України в ООН на гідному рівні доклали і Г.Й.Удовенко.

У нього було сформоване концептуальне бачення зовнішньої політики і дипломатичної служби України, яке згодом було названо його дипломатичною формулою так званих трьох “П”: порядності, професійності та патріотизму.

У свій час перед Геннадієм Йосиповичем стояло завдання надзвичайної ваги: переконати міжнародну спільноту, що Україна, яка пліч о пліч з ООН, з моменту її організації, залучалась до подолання геополітичних проблем у світі, є не тільки надійним партнером на міжнародній арені, а й державою, яка на зламі століть заявила про свій незалежний статус і яка так само, як і інші держави, має право повноправно розв’язувати глобальні проблеми, як рівна серед рівних.

Окремі факти його біографії переконують у тому, що десятки років щоденної плідної праці формували його дипломатичний досвід. Так, у 1980 р. він працював співробітником Секретаріату відділення Організації Об’єднаних Націй. З 1980 по 1985 рік Геннадій Удовенко - заступник міністра закордонних справ УРСР, а в 1985-му отримав статус Надзвичайного і Повноважного Посла.

Перебуваючи заступником міністра закордонних справ УРСР та Постійним представником УРСР при Організації Об’єднаних Націй (1985-1991 рр.), Г.Й.Удовенко ознайомив світову спільноту з подією державної ваги: прийняттям Акту проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. Наступного дня Генеральному секретареві ООН Пересу де Куельяру (1982-1991)

було направлено Меморандум, в якому повідомлялося про рішення українського парламенту. Всі постійні представництва, акредитовані при ООН, отримали офіційну ноту про рішення українського парламенту щодо набуття суверенітету, яке отримало позитивний відгук в ООН.

За сприяння Г.Й.Удовенка та Постійного Представництва України в ООН на території Об'єднаних Націй в присутності невеликої групи українських організацій, був урочисто піднятий прапор незалежної України. Це переконало світову спільноту не тільки в народженні незалежної держави, а й в спроможності України проводити свою власну політику.

Знаковим для світового співтовариства стало озайомлення зі "Зверненням парламенту України до парламентарів і народів світу", де фактично пролунали основні меседжі зовнішньої політики України, як незалежної держави.

В документі наголошувалось, що Україна, як одна з держав - засновниць ООН, у повній відповідності до цілей і принципів Статуту ООН, спрямовує свою зовнішню політику на зміцнення миру і безпеки у світі, на активізацію міжнародного співробітництва по вирішенню екологічних, енергетичних, продовольчих та інших глобальних проблем. Висловлювалась готовність з іншими державами встановити дипломатичні відносини на основі рівноправності, визнання територіальної цілісності і непорушності існуючих кордонів.

З 1994 по 1998 р. він очолював Міністерство закордонних справ України.

Його дипломатична професійність проявлялась в дивовижній можливості досягати консенсусу між державами, обговорюючи проблеми міжнародної економічної безпеки у II комітеті на 42 сесії ГА ООН та дбати про національні інтереси України.

Г.Й. Удовенко завжди наголошував, що доцільно використовувати любі можливості для просування кадрових дипломатів від України. Більше того, докладав зусиль по просуванню кандидатів УРСР в Секретаріат ООН та інші кадрові посади.

Високий професіоналізм та авторитетність сприяли обранню Г.Й.Удовенка у 1997 р. на пост Голови 52 сесії Генеральної Асамблеї ООН. За час його головування, йому вдавалося досягати згоди серед представників різних держав, приймаючи у такий спосіб ряд важливих резолюцій. Серед них: "Зміцнення системи Організації Об'єднаних Націй", "Заходи по ліквідації міжнародного тероризму", "Охорона глобального клімату в інтересах сучасного і майбутнього покоління людства", "Розвиток людських ресурсів у цілях розвитку", "Освіта для всіх", "Захист персоналу ООН" та багато інших. Зміст і значення цих резолюцій зберігають свою актуальність і зараз.

Протягом перебування міністра закордонних справ України на посаді Голови Генеральної Асамблеї ООН відбулося понад 70 двосторонніх зустрічей з представниками інших держав.

Значна увага приділялась активізації обговоренню питань інтеграції України до європейських структур.

Знаючи про роботу Організації Об'єднаних Націй з середини, український дипломат наголошував, що вона має діяти у відповідності з геополітичними викликами і, усвідомлюючи окремі недоліки в її роботі зазначав, що іншою організацією людство ще не створило. Саме вона, переживаючи неабиякі труднощі, все ж намагається рятувати світ від голоду, хвороб і стихій.

“Тому, - робив висновок Г.Й.Удовенко, - ми не маємо права здавати позиції, втрачати свій авторитет. Сьогодні, коли Україна вирішує складні питання, пов'язані з входженням на рівноправній основі до багатьох міжнародних структур, це було б неприпустимою помилкою. Ось чому ми активно працюватиме в ООН та її численних органах, прагнемо бути обраними до тих з них, які є важливими для України з точки зору задоволення наших національних інтересів”.

Як прогресивно мисляча людина, приділяв велике значення формуванню майбутнього покоління дипломатів з високим почуттям патріотизму. Він разом з Анатолієм Максимовичем Зленко, міністром закордонних справ у 1991-1994 рр., стояв у витоків створення Дипломатичної Академії України. Доклав немалих сил для створення дипломатичного архіву Міністерства закордонних справ та постійно переконував оточуючих у тому, що громадяни України повинні більше знати про свою державу.

Зважаючи на все вище перераховане підкреслимо, що дипломатичний досвід не тільки Г.Й.Удовенка, а й інших знаних українських дипломатів є корисним для усієї української спільноти, оскільки формує у нас почуття власної гідності за свою державу. Особливо зараз, коли Україна переживає нелегкі часи, є потреба в українського суспільства досягнути той шлях, який пройшла наша країна.

Тому, саме зараз існує потреба:

- по-перше, в популяризації зовнішньополітичного курсу держави на всіх рівнях;
- по-друге, в поширенні досвіду дипломатів через проведення круглих столів, конференцій та їх участі в радіо і телепередачах;
- по-третє, в аналітичних оцінках дипломатів стосовно геополітичних викликів та їх наслідків для України;
- по-четверте, в організації та проведенні зустрічей фахових дипломатів з громадськістю України з нагоди важливих державних подій.

Купчик О.Р.,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри нової та новітньої історії
зарубіжних країн
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ЧИ БУЛА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УСРР В 1919–1923 рр. САМОСТІЙНОЮ?: ІСТОРИЧНІ ДИСКУСІЇ

Ще під час написання кандидатської дисертації на тему «Зовнішньополітична діяльність уряду УСРР (1920–1923 рр.)» автор цих тез спробував відповісти на питання самостійності українського раднаркому у проведенні зовнішньої політики в післяреволюційний період. Йому присвятив окреме завдання дисертації. Відповідь спробував подати у розділі під назвою «УСРР в системі радянської офіційної зовнішньої політики». Додаткові аргументи власної точки зору навів у розділі під назвою «Участь УСРР в радянській таємній зовнішній політиці».

Тоді прийшов до висновку, що впродовж 1920–1923 рр. УСРР володіла міжнародною правосуб'єктністю. Аргументував тим, що Конституція УСРР 1919 р. встановила її право на «зносини з іноземними державами». А через те, що російський раднарком у післяреволюційний період не централізував владу у сфері зовнішньої політики, український раднарком офіційно визнали і встановили дипломатичні відносини демократичні Грузія, Литва, Латвія, Естонія, Польща, а також Австрія, Італія, Чехословаччина, Туреччина, Німеччина. Саме тому історик С. Кульчицький найвагомішими для УСРР назвав зовнішньополітичні здобутки.

Одним із перших, з ким відбулась дискусія з питання самостійності зовнішньої політики УСРР, став доктор історичних наук, професор Ю. Терещенко. Він підготував позитивний відгук на автореферат дисертації. Але будучи прихильником української національної державності, прикладами якої протягом 1917–1920 рр. були УНР-Українська Держава-ЗУНР, у спілкуванні висловив переконання, що «УСРР не була самостійною державою». Попри те, що УНР офіційно визнали лише чотири іноземні держави (відповідно до т.зв. «Брест-Литовського мирного договору» від 8 лютого 1918 р. це були Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія і Туреччина; цей договір згодом виконувала «Українська держава» П. Скоропадського), а ЗУНР жодна з іноземних держав офіційно не визнала. Водночас УСРР з десятком іноземних держав встановила дипломатичні відносини.

Таку саму думку, що УСРР “не була самостійною державою, а бутафорією”, відтак не могла самостійно проводити зовнішню політику, під час захисту дисертації в 2005 р. принципово висловили члени спеціалізованої вченої ради професори Я. Калакура та В. Сергійчук. Апелював до них, додатково

аргументуючи, що чисельність апарату НКЗС УСРР в 1920–1923 рр. складала близько 250 осіб, “яким платили ще й непогану зарплату”.

Дискусія щодо самостійності/несамостійності українського раднаркому у проведенні зовнішньої політики із д. і. н., проф. В. І. Сергійчуком була продовжена вже в стінах Київського національного університету імені Тараса Шевченка, в якому з 2006 р. почав працювати спочатку асистентом, потім доцентом на історичному факультеті. Новим поштовхом до дискусії стала публікація мною монографії «Зовнішньополітична діяльність уряду УСРР: між українською формою та радянським змістом» (Тернопіль, 2011).

Її окремі положення в питанні самостійності зовнішньої політики УСРР цього часу у докторській монографії «Відносини Української СРР з європейськими країнами (1920-ті роки)» розділив історик О. Даниленко. Він писав: “Україна була суб’єктом міжнародних відносин, тому що підписувала міждержавні та міжнародні угоди і договори, а також виконувала їх... Визначення «система радянської офіційної зовнішньої політики», яке використовує український історик О. Р. Купчик, не означає її абсолютної уніфікації та унітарності стосовно України 1921–1923 рр., тому що організаційно зовнішньополітичні відомства УСРР і РСФРР мали статус республіканських наркоматів, а так званий об’єднаний рух стосувався військово-господарського, а не суто політичного союзу... Спільні міжнародні договори УСРР та РСФРР уклалися юридично на паритетних умовах... На практиці керівництво РСФРР часто не рахувалося з Україною... Подібні дії були безпосереднім втручанням у внутрішні справи республіканського уряду...” (С. 105-106).

Не погоджуючись з нашими аргументами, проф. В. І. Сергійчук приступив до підготовки монографії з цієї проблеми, у якій очевидно має навести неспростовні аргументи на користь своєї позиції.

У свою чергу, продовжую вважати, що у питанні чи був раднарком УСРР в 1919–1923 рр. самостійним/несамостійним у зовнішньополітичній діяльності в 1919–1923 рр. однозначно й категорично визначити не можливо. Очевидно РСФРР втручалась у цю сферу роботи українського раднаркому. Проте серед дипломатів УСРР було чимало впливових осіб, зокрема сам нарком закордонних справ Х. Раковський, а також М. Фрунзе, М. Скрипник, Ю. Коцюбинський, з думкою яких в РСФРР вимушено рахувались.

Наведу лише один приклад, коли під час переговорів радянських республік з Німеччиною «про поширення Рапалльського договору» (російсько-німецького договору від 16 квітня 1922 р.) Білорусію, Грузію, Азербайджан, Вірменію, Далекосхідну республіку представляв російський посол М. Крестинський. На вимогу УСРР її представляв власний представник В. Ауссем. Очевидно за вказівкою українського раднаркому, він висунув вимогу повернути 410 млн. марок, які німці заборгували ще Українській Державі П. Скоропадського. Німецькі дипломати протестували, бо це суперечило “духу Рапалло” (за російсько-німецьким договором сторони взаємно відмовились від будь-яких фінансових претензій за збитки, завдані військовими

діями. Лише прибуття на переговори наркома закордонних справ РСФРР Г. Чичеріна припинило українську ініціативу. Проте відповідно до ст. 2 «Договору про поширення на союзні РСФРР республіки Рапалльського договору» (5 листопада 1922 р.) питання сплати німцями Україні репарацій залишилось відкритим.

Курмаз Л.П.,

слухач

Дипломатичної академії України

при МЗС України

ЕКОНОМІЧНА ЕКСПАНСІЯ ЯК ЧИННИК ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Забезпечення конкурентоспроможності економіки є пріоритетним завданням будь-якої держави, яка дбає про своє економічне зростання та місце на світовому ринку. Сталий розвиток економіки будь-якої країни передбачає наявність сприятливих умов для її функціонування, а також підвищення адаптивності до змін навколишнього середовища та постійне збільшення конкурентних переваг. На сьогоднішній день зміни структури світової економіки та міжнародних економічних зв'язків обумовлені передусім динамічним розвитком інтеграційних процесів, зміною ринкових тенденцій, а також характером конкуренції.

В кризових умовах, що склалися, Україна має обрати оптимально раціональний та швидкий шлях економічного розвитку, який дозволить у стислі терміни увійти в сім'ю демократичних та розвинутих країн. Активна економічна політика в довгостроковій перспективі повинна мати за мету розширення сфер впливу діяльності господарських суб'єктів в економічному просторі, що можна розглядати як політику економічної експансії. У сучасному світі економічна експансія поділяється на:

- інвестиційну експансію - інвестування економічно розвинутих країн, підприємств або компаній в економіку зарубіжних країн з метою розширення сфери свого впливу та досягнення своїх стратегічних цілей;
- інституційну експансію - поширення сферу впливу міжнародних організацій та інститутів з метою досягнення певної стратегічної мети;
- кредитну експансію - інтенсивне розширення кредитних операцій з метою отримання прибутку;
- ринкову експансію - стратегія розвитку ринку, направлена на пошук нових ринків або хоча б нових сегментів для вже добре освоєних товарів;

- торгової експансії - розширення сфер впливу економічно розвинутих країн або підприємств, компаній у сфері зовнішньої торгівлі, спрямоване на посилення боротьби за джерела сировини і ринки збуту.

Експансивна діяльність є важливою частиною при визначенні критеріїв міжнародної конкурентоспроможності країни - здатності країни створити таке національне бізнес-середовище за умов вільного і справедливого ринку, в якому вітчизняні виробники товарів та послуг можуть постійно розвивати свої конкурентні переваги та займати і утримувати стійкі позиції на певних сегментах світового ринку, завдяки: потужному економічному потенціалу, що забезпечує динамічне зростання економіки на інноваційній основі; розвинутій системі ринкових інститутів; володінню значним інтелектуальним капіталом та інвестиційними ресурсами; гнучким реагуванням на зміни світової кон'юнктури та, відповідно до цього, диверсифікацією виробництва, максимально відстоюючи реалізацію національних інтересів заради економічної безпеки та високих стандартів життя населення.

Високу міжнародну конкурентоспроможність можна досягнути і завдяки активному втручання уряду через субсидії, однак це в кінцевому рахунку знижує життєвий рівень населення і така конкурентоспроможність є номінальною. Реальна конкурентоспроможність можлива лише тоді, коли національні компанії спроможні виготовляти високоякісні товари і успішно реалізовувати їх за цінами, що задовольняють як зовнішніх, так і внутрішніх споживачів — без прямих субсидій, стримування заробітної плати та безробіття.

Досвід економічного розвитку багатьох країн світу, які використовували у своїй діяльності інструменти економічної експансії (Китайська Народна Республіка, Південна Корея, Республіки Польща тощо) в останні десятиріччя є унікальним і може бути прикладом для України в системній і послідовній діяльності держави з метою створення належних умов для відродження економіки нашої країни.

Кучик О.С.,
кандидат історичних наук, доцент,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

«КРИЗА ЕФЕКТИВНОСТІ» МЕХАНІЗМІВ ІНСТИТУТІВ БАГАТОСТОРОННЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ НОВІТНІХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Аналіз динаміки процесів розвитку міжнародних відносин на сучасному етапі засвідчує наявність комплексу проблем ефективності діяльності різного

роду міжнародних інститутів багатостороннього співробітництва. З одного боку, поряд з традиційними міжнародними інституціями багатостороннього співробітництва (міжнародних організацій) створюються низка «нових» форматів співпраці між державами, що характеризуються неформальним характером консультацій та проведенням зустрічей на найвищому рівні тощо.

У сучасних міжнародних відносинах спостерігається взаємодоповнююча тенденція глобалізації та регіоналізації процесів та проблем. З іншого боку популярним стає термін «гібридизації» відносин між державами регіонів та континентів в умовах загострення геополітичної боротьби на регіональному та трансрегіональному рівнях. Створені в середині та другій половині ХХ століття міжнародні організації стоять перед дилемою реформування як власної структури так і вдосконалення механізмів діяльності задля забезпечення стабільності у світі.

Спроба активізації боротьби одним з регіональних центрів (Російська Федерація) за повернення геополітичного впливу як на регіональному так і глобальному рівнях, поєднане з загостренням низки проблем у сучасних міжнародних відносинах (міжнародний тероризм, міграція, воєнна агресія, мотивований сепаратизм, інформаційна та гібридна війна тощо) поставило питання ефективності діяльності міжнародних організацій на новий рівень.

Беручи до уваги загострення протистояння в різних регіонах світу, насамперед Східноєвропейський, Близькосхідний, та зважаючи на «особливу роль» у цьому Росії, перед міжнародною спільнотою постало питання пошуку ефективною моделі узгодження інтересів та недопущення подальшого нагнітання ситуації. У цьому контексті актуальним видається звернення до дискусії щодо необхідності приведення моделі ООН у відповідність з розстановкою геополітичних сил на сучасній міжнародній арені.

Та й побіжний аналіз спроб міжнародних регіональних організацій врегулювати ту чи іншу кризову ситуацію, викликає більше запитань аніж відповідей. Прикладами такої кризи ефективності може виступати як ОБСЄ у її сучасному вигляді, так і СНД, ГУАМ, Оіга Арабських держав тощо. Наявність механізму прийняття рішення через консенсус та, особливо намагання використання поля тієї чи іншої міжнародної організації для реалізації власних геополітичних інтересів зумовлює неспроможність адекватної реакції численної за членством регіональної структури. Цей факт дає підстави стверджувати про необхідність запровадження жорсткіших правил процедури чи узгодження рішень на регіональному та глобальному рівні.

Іншим фактором кризи ефективності міжнародних організацій на міжнародній арені виступає прагнення Росії до перегляду принципів функціонування сучасного міжнародного порядку. При цьому це прагнення залишає поза увагою цілі та принципи решти цивілізованого світу, й як наслідок є ще однією загрозою регіональній та глобальній стабільності. З огляду на це, важливим видається активізація консультацій міжнародної спільноти з питань реформування діяльності низки регіональних міжнародних організацій в час-

тині створення відповідних противаг та запобіжників до спроб порушення будьякою державою норм міжнародного права, радше принципів міжнародних відносин і, як наслідок перетворення такої держави на ще одну загрозу міжнародній безпеці та стабільності.

Кучик Г. Б.,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

МОВА УСТАНОВЧИХ ДОКУМЕНТІВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ЗАСІБ ВИЯВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ВОЛІ ДЕРЖАВ

Одним із найважливіших елементів форми установчого документу є мова – спосіб волевиявлення його сторін. Мова документу виражається в тексті, а сама угода, на відміну від міжнародного звичаю, існує лише як документ, втілений у тексті. На думку А. Талалаєва, міжнародний договір є мовною угодою. Оскільки на думку дослідника немає загальнообов'язкової мови міжнародних договорів, сторони договору самостійно обирають мову, яка втілює їхню угоду. Зазвичай двосторонні договори укладаються мовами обох сторін. До того ж тексти мовами обох сторін є рівно автентичними, тобто мають однакову юридичну силу, що є важливим при тлумаченні договору у разі існування розходжень між різномовними текстами, якщо інше не передбачено договором [2, с. 115].

З іншого боку, аналіз установчих документів міжнародних організацій засвідчує, що вони укладаються, як правило, мовою, яка вважається офіційною мовою міжнародної організації.

У міжнародній практиці відомі випадки, коли двосторонні договори укладаються в трьох мовних варіантах: два варіанти – мовами сторін договору і один варіант – третьою мовою. При цьому вказується, що у випадку виникнення суперечностей, коли мова однієї сторони не є зрозумілою для іншої, автентичним вважається текст третьою мовою. Важливі багатосторонні договори нерідко укладаються мовами, найпоширенішими у світі: англійською, французькою та іспанською. Міжнародні договори, що укладаються в рамках ООН, зазвичай укладаються шістьма офіційними мовами ООН: англійською, французькою, російською, іспанською, арабською та китайською.

Як зазначено в коментарі Міжнародного суду ООН, «з формальної точки зору установчі договори міжнародних організацій є багатосторонніми договорами, до яких застосовуються усталені правила тлумачення договорів...» [1, с. 83].

Формуючи положення договору, його сторони намагаються досягти максимальної відповідності між їхньою волею та відображенням цієї волі в

мові договору. Тому мовне тлумачення виходить з того, що міжнародний договір є передусім мовною угодою сторін, для з'ясування смислу якої інтерпретатор також має використовувати мовні прийоми і правила.

Якщо міжнародний договір містить юридичні терміни, які хоч і відомі в законодавстві всіх його сторін, але мають різне значення, термін слід розуміти в тому значенні, яке надається цьому терміну законодавством сторони, що регулює дані правовідносини. Виходячи з того, що договір створюється за допомогою міжнародно-правової мови, юридичні терміни договору слід розуміти згідно з чинними нормами міжнародного права, якщо сторони не надали терміну спеціального значення.

В цілому мовне тлумачення – це з'ясування значення окремих слів у їх синтаксичному зв'язку, спрямоване на виявлення справжньої волі сторін договору. Мовне тлумачення договору враховує той факт, що договір створюється за допомогою не так побутової, звичайної мови, як за допомогою міжнародно-правової мови, що має специфічні встановлені форми і особливу юридичну термінологію. Водночас зрозумілість і простота мови є однією з умов правильного розуміння положень договору, а тому слова договору треба брати в основному значенні, якщо не встановлено, що певне слово слід розуміти у спеціальному значенні.

Таким чином, незважаючи на правову природу установчих документів міжнародних організацій, мова договору залишається базовим елементом передачі волевиявлення народів та держав на міжнародній арені.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кожевников Ф. И. Коммисия международного права ООН / Ф. И. Кожевников, Э. С. Кривчикова. – Москва, 1977.
2. Талалаев А. Н. Право международных договоров. Общие вопросы / А. Н. Талалаев. – М., 1980.

Левченко Л.Л.,
доктор історичних наук,
Державний архів Миколаївської області

РОЛЬ ІЗРАЇЛЬСЬКИХ АРХІВІВ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ

В структурі міжнародних відносин і зовнішньої політики Держави Ізраїль діяльність архівів була і залишається важливою складовою.

Єврейський народ до 1948 р. не мав держави і був розсіяний у країнах діаспори, де піддавався безпідставним звинуваченням, гонінням і геноциду протягом майже двох тисячоліть, квінтесенцією котрих стало винищення 6 млн

людей в роки Другої світової війни. Заснування архівів і зберігання документів є однією із функцій держави. За відсутності держави єврейський народ не створив спеціалізованих архівних інституцій, що в інших націй, які мали власні держави, виникали в структурі органів влади. Історичні документи неєврейського походження про євреїв зберігалися в державних архівах країн діаспори, єврейського походження – самотужки зберігали єврейські общини. Перші єврейські архіви на наукових засадах виникли в США (Американське єврейське історичне товариство, 1892) та Німеччині («Gesemtarhive der deutschen Juden» (Загальний архів німецьких євреїв), 1906; Сіоністський архів (сучасний Центральний сіоністський архів), 1919; «Ostjüdisches Historisches Archiv» (Історичний архів східних євреїв, Київ, 1919; Берлін, 1921), архів Інституту єврейських досліджень «YIVO» (Берлін, Вільнюс, 1925).

Сіоністський конгрес (Базель, 1897) визначив за мету сіоністського руху заснування визнаної міжнародною спільнотою єврейської держави в Палестині. Отже, першим завданням єврейських істориків і архівістів стало обґрунтування за допомогою архівів права єврейського народу мати державу на землі Палестини та її столицю в Єрусалимі. Бенціон Дінур (1884 р.н., Хорол, Полтавська губ., член Кнессету 1-го скл.; Міністр освіти і культури у 1951-1955; президент Меморіального комплексу Яд-Вашем у 1953-1959) одним із перших наполягав на важливості архівів для політичної боротьби. Він уважав, що архіви є не лише «засіб організації історичної науки, а й найважливіше знаряддя актуальної політики». Б.Дінур писав: «Політична боротьба за наші права не ведеться на рівні науки. У той час, як у наших супротивників на всі суттєві питання є заздалегідь підібрані і впорядковані документи, ми нишпоримо в пітьмі. Ми навіть не вміємо використовувати той матеріал, який у тій чи іншій формі маємо, і в ще більшому ступені не дбаємо про збирання матеріалів і документів та надання їх загальному керівництву для використання в потрібний момент... Збирання всіх цих матеріалів, їх наукова систематизація є політичною необхідністю...» Аналогічної думки дотримувалася й майбутній перший директор Державного архіву Ізраїлю Софія Юдіна (1896 р.н., Зіньків, Полтавська губернія; директор архіву у 1949-1957), яка уклала бібліографічний покажчик видань («A List of References Leading to the Establishment of the Jewish State of Israel», 1948), в яких доводилося право єврейського народу на державу в Палестині. Важливість зберігання історичних документів добре усвідомлював й Давид Бен-Гуріон (перший Прем'єр-Міністр Держави Ізраїль, у 30-х рр. XX ст. – лідер робітничої партії Мапай). Саме за його сприяння в Британській підмандатній Палестині 1932 р. засновано першу архівну установу – Архів робітничого сіоністського руху (профспілкових організацій Гістадруту; сучасний Інститут дослідження робітничого руху імені Пінхаса Лавона, Тель-Авів). Безпосередньо над створенням цього архіву працював Шмуель Айзенштадт.

З приходом нацистів до влади у Німеччині лідери сіоністського руху відчували загрозу винищення не лише єврейської нації, але й пам'яті про людей.

Однак, серед архівів найважливішими вони вважали документальні колекції Сіоністського архіву, котрі директор Георг Герліц перемістив до Палестини 1933 р. За сприяння Б.Дінура зусиллями Йозефа Майзеля 1939 р. засновано Єврейський історичний загальний архів (сучасний Центральний архів історії єврейського народу, Єрусалим), основу якого склали колекції єврейських документів з Німеччини, Австрії та Італії, переміщені до Палестини Товариством історії та етнографії при Єврейському університеті в Єрусалимі.

Протягом Другої світової війни документи Історичного архіву східних євреїв переховували на Півдні Франції. Документи Загального архіву німецьких євреїв потрапили до рук нацистів, а депортований до гетто Терезієнштадт директор Якоб Якобсон був змушений здійснювати генеалогічні дослідження із метою виявлення осіб із домішкою єврейської крові. Трагічна доля спіткала архів Інституту «YIVO», розпорошений командою рейхсляйтера А. Розенберга, та архіви єврейських общин Європи. Під час Голокосту єврейські історики намагалися задокументувати трагічну долю свого народу: у нетрях Варшавського гетто група «Онег Шабат» на чолі з Емануелем Рінгельблюмом (1900 р.н., Бучач, Тернопілля) збила колекції документів про страждання польського єврейства.

29 листопада 1947 р. Генеральна асамблея ООН ухвалила резолюцію про розподіл підмандатної Палестини на єврейську й арабську частини, а 14 травня 1948 р. Д.Бен-Гуріон проголосив Державу Ізраїль. Під час цих подій архівне питання посідало значуще місце у формуванні політики нової держави на міжнародній арені. По-перше, архіви були потрібні для відновлення й передавання історичної пам'яті єврейського народу, висвітлення та доведення значущості внеску євреїв у всі галузі життєдіяльності людства в різних країнах світу, як-то в розвиток науки, культури, економіки тощо. По-друге, архівні документи були важливим доказом антисемітизму в країнах єврейської діаспори протягом двох тисячоліть, вони мали відіграти ключову роль у доведенні втрат єврейського народу під час Другої світової війни та документальному обґрунтуванні на відшкодування цих втрат. По-третє, архівні документи мали стати важливим аргументом у боротьбі проти антисемітизму та будь-якого геноциду й расизму в майбутньому.

Ще в листопаді 1946 р. Б.Дімур звернувся до 22-го Сіоністського конгресу з пропозицією визнати за Єврейським історичним загальним архівом право на збирання документів з країн діаспори. 4 січня 1947 р. відбулася церемонія відкриття реорганізованого архіву, на якій директор Йозеф Майзель визначив його мету, що полягала в концентрації історичних документів за всю історію єврейського народу до Ерец Ізраель. Архів на той час не мав правового статусу, який би давав право вимагати реституції документів. Заяву про реституцію зробили «Jewish Trust Corporation», «Jewish Restitution Successor Organization» (правонаступником JRSO сьогодні є «Claims Conference») та інші єврейські організації. Однак, незважаючи на це налагодження копіювання документів було можливе лише завдяки міжнародній діяльності архівістів.

1952 р. видатний єврейський історик, а згодом Державний архівіст Ізраїлю Авраам Пол Алсберг був уповноважений виконувати важливу дипломатичну місію в країнах Європи від Центрального сіоністського архіву (Г.Герліц видав йому офіційне посвідчення) – він мав виявити в архівах документи з історії єврейського народу та домовитися про їх копіювання. У графіку зустрічей А.П.Алсберга - Національний архів Великої Британії, Британський музей, бібліотека і департамент манускриптів, архів Королівського інституту закордонних справ, Бундесархів у Кобленці, державні архіви Мюнхена, Франкфурта, Марбурга, Гамбурга, Національний архів Франції, Національний архів Бельгії. 1955 р. Єврейський історичний загальний архів уповноважив А. П. Алсберга представляти його інтереси закордоном (офіційне посвідчення видав Й.Майзель). Численне листування, документи про угоди та фінансові розрахунки свідчать, що саме завдяки зусиллям А.П.Алсберга налагоджено міжнародне співробітництво ізраїльських архівів із архівами Європи. 1963 р. Державний архівіст Ізраїлю Алекс Бейн доповідав, що документи єврейського минулого вже надходять до Ізраїлю.

Під час війни за незалежність (1948-1949) Д.Бен-Гуріон ужив заходів до заснування Архіву Армії оборони Ізраїлю (1948), перед котрим було поставлене завдання не лише збирання документів військових підрозділів і Міністерства оборони Ізраїлю, а й ширше – виявлення й придбання в оригіналах або копіях документів про єврейських солдат, які воювали на фронтах Першої та Другої світових воєн в арміях різних країн світу, в т.ч. Російської імперії та СРСР. Архів зібрав величезну колекцію документів цієї тематики.

1949 р. засновано Державний архів Ізраїлю, на посаду директора якого Д.Бен-Гуріон запросив лідерку жіночого сіоністського руху США С.Юдіну. Насамперед, Державний архів Ізраїлю зосередився на концентрації документів ліквідованих установ часів правління Османської імперії і Британського мандату та на налагодженні управління документацією в урядових департаментах нової держави. Вже до 1975 р. в архіві на зберіганні знаходилися оригінали документів місцевих установ додержавного періоду та мікрофільми документів із Національного архіву Великої Британії, як-то: Головного секретаріату Підмандатного уряду (1920-1948), Верховного Суду (1918-1947) тощо. С.Юдіна розуміла функції Державного архіву не лише в збиранні та зберіганні документів, а й офіційних видань. Тому, в структурі архіву було створено бібліотеку, разом із архівною роботою Державний архів і бібліотека Ізраїлю збирав урядові публікації і вже на 1950 р. налагодив обмін ними з Бібліотекою Конгресу США. Згодом Генеральна конференція ЮНЕСКО ухвалила Конвенцію про міжнародний обмін виданнями (Париж, 3 грудня 1958 р.) і Прем'єр Міністр закріпив цю функцію за Державним архівом Ізраїлю, в якому був створений спеціальний департамент. Обмін офіційними урядовими публікаціями здійснювався з національними бібліотеками США, Австрії, Бельгії, Великобританії, Канади, Кореї, Нової Зеландії, Франції, ФРН та інших країн (у списку 1963 р. зазначена УРСР, проте документів, які б підтвер-

дили обмін офіційними публікаціями з Україною в Державному архіві Ізраїлю не виявлено). Офіційні публікації пересилалися архівом через посольства держав, із якими ізраїльський уряд уклав угоди про обмін. Про інтенсивність обміну зі США свідчать листи, надіслані Бібліотекою Конгресу США через Посольство США в Тель-Авіві, в яких у Державному архіві Ізраїлю запитувалися мікрофільми матеріалів суду на нацистським злочинцем А.Ейхманом (1965) і навіть офіційні звіти та розпорядження муніципалітетів Ізраїлю (1965) та листи про отримання Бібліотекою Конгресу офіційних видань міністерств Ізраїлю (1964, 1976, 1977). Приділення значної уваги цій роботі свідчить про те, що на той час керівництво Ізраїлю вважало розсилку офіційних публікацій одним із шляхів демонстрації своїх політичних намірів і успіхів у розбудові молодій державі.

За пропозицією Б.Дінура Кнессет 1953 р. ухвалив Закон про меморіалізацію Катастрофи і Героїзму «Martyrs' and Heroes Remembrance (Yad Vashem) Law», що визначив завдання і функції Архіву Яд Вашем: «збирання і передавання на батьківщину матеріалу, що стосується всіх представників єврейського народу, які віддали своє життя, боролися і повстали проти нацистського ворога і його колаборантів; увічнення пам'яті людей, общин, організацій та інституцій, знищених лише через те, що вони були єврейськими...» Створення цього архіву мало на меті реалізацію чітко визначених політичних завдань. 1955 р. Архів Яд Вашем за прикладом інших ізраїльських архівів уповноважив А.П.Алсберга виявляти за кордоном документи з історії Катастрофи єврейського народу (посвідчення видане Б.Дінуром). Першим проектом Яд Вашем було копіювання документів в Архіві Міжнародної служби розшуку (Арользен, Німеччина). Хоча проект курирувало МЗС Ізраїлю, він просувався повільно через несправність копіювального обладнання, нестачу фінансових засобів, непорозуміння Служби розшуку із МЗС Ізраїлю (листи Джозефа-Курта Селла, 1956-1957). На сьогодні Архів Яд Вашем зберігає мільйони документів із історії Голокосту та поповнює свої колекції оригіналами і копіями з усіх архівів світу. Важливу роль відіграв Архів Яд Вашем під час процесу над А.Ейхманом (1961-1962), на котрому вперше порушено питання про Катастрофу європейського єврейства. Архів підготував довідник до матеріалів про методи розслідування, використовувані під час Нюрнберзького процесу; зібрав документальні докази злочинів А.Ейхмана, не обмежившись тільки матеріалами з власних фондів, а здобувши їх ще в архівах 18 країн; направив копії цих матеріалів журналістам і телерадіокомпаніям країн Європи та Америки, організував виставки і лекторії для іноземних істориків і журналістів, забезпечивши в такий спосіб формування міжнародної громадської думки стосовно процесу. Крім офіційних документів, спеціально створений підрозділ усної історії збирав спогади людей, яким вдалося вижити, та свідків подій. Процес над А.Ейхманом став подією міжнародного масштабу. Разом із цим, він спричинив погіршення відносин Ізраїлю та Радянського Союзу, оскільки в СРСР не лише замовчувався Голокост, а й після процесу

офіційний представник радянського уряду з трибуни ООН порівняв сіонізм із нацизмом. Ізраїльські дипломати з неофіційного спілкування з радянськими колегами зробили висновок, що СРСР не був зацікавлений у тому, щоб Ізраїль придбав репутацію борця з нацизмом і позбавив Радянський Союз першості в цій сфері. Результати процесу сприяли тому, що жертви Голокосту перестали мовчати і почали відкрито надавати свідчення проти нацизму.

Зазвичай архівісти наполягають на тезі «архіви поза політикою» і своїй виключно культурній місії зберігачів історії. На прикладі Ізраїлю стає очевидно значення архівів і міжнародної діяльності у вирішенні важливих політичних завдань. Нами наведено лише кілька прикладів, однак і вони свідчать про значний внесок ізраїльських архівістів у забезпечення національних інтересів і ствердження Держави Ізраїль на міжнародній арені.

Леонова А.Д.,

слухачка

Дипломатичної академії України
при МЗС України

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ

Двостороннє співробітництво відіграє найголовнішу й найсуттєвішу роль у міжнародних відносинах, відображає зацікавленість країн в зовнішній діяльності та підвищує важливість обох сторін на міжнародній арені

Велика Британія залишається найпотужнішою європейською країною в якості контрибутора безпеки. Велика Британія має п'яту за величиною національну економіку (другу за величиною в Європі) за рівнем номінального ВВП і десята за величиною в світі (третя за величиною в Європі) за паритетом купівельної спроможності. У 2014 році Великобританія була дев'ятим найбільшим у світі експортером і п'ятим за величиною імпортером, посідала друге місце у світі як за розмірами іноземних капіталовкладень в економіку, так і за об'ємами зовнішніх інвестицій. Країна має потужну фармацевтичну та аерокосмічну промисловість, економіка розвивається також за рахунок видобутку нафти і газу в Північному морі.

Велика Британія традиційно є ключовим економічним партнером для України, особливо в таких областях, як інвестиційне співробітництво, банківська діяльність, видобуток нафти і газу та аерокосмічна промисловість.

Велика Британія становить для України особливий інтерес також з огляду на залучення інвестицій. Ця країна стабільно входить до числа 10 найбільших іноземних інвесторів в економіку України.

На сьогоднішній день проте Україна не достатньою мірою використовує потенціал двостороннього економічного співробітництва з Великою Британією, про це свідчить низький індекс інтенсивності торгівлі між країнами (близко 0,04).

За результатами 2014 року Велика Британія посіла 11 місце за обсягами двосторонньої торгівлі товарами між Україною та країнами Європи з питомою вагою 3,2% від загального обсягу. В загальній структурі імпорту з Великої Британії домінувало надходження засобів наземного транспорту (16,1%), фармацевтичної продукції (15,2%), реакторів ядерних, котлів, машин (9,6%). В структурі українського експорту до Великої Британії домінували поставки: чорних металів (23,8%), зернових культур (18,3%), жирів та олій тваринного або рослинного походження (11,9%), залишків та відходів харчової промисловості (8,0%).

Стосовно торгівлі послугами, то за результатами 1 кварталу 2015 року з боку Великої Британії найбільше користуються попитом транспортні послуги (66,3%) та послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги (17,2%). В свою чергу, Україна більш зацікавлена в отриманні від Великої Британії послуги, пов'язаних з фінансовою діяльністю (58,1%), на другому місці знаходяться транспортні послуги (16,7%). За 2014 рік обсяги торгівлі зменшилися на 26,7%.

Станом на 01.01.2015 Велика Британія інвестувала в економіку України 2 млрд. 145,5 млн. дол. США, що становить 4,7% у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в економіку України (посідає 6 місце серед 131 країн-інвесторів). Найбільший інтерес для Великої Британії становлять такі сектори економіки, як оптова та роздрібна торгівля; ремонт транспортних засобів (21,8%), операції з нерухомим майном (21,4%), промисловість (18,3%), фінансова та страхова діяльність (11,2%).

Суб'єкти господарювання з британським капіталом працюють в Україні в таких галузях, як різні сільське господарство, інфраструктура, нафта і газ, освіта, фінансові та професійні послуги, фармацевтика та роздрібна торгівля: СП Полтавська Газонафтова Компанія, львівська кавова фабрика «Галка», СП «Британіка», українсько-британське спільне підприємство «Комора». В Україні також успішно функціонують представництва відомих британських компаній, таких як Бритіш Американ Тобакко Україна, та її виробничий підрозділ Прилуцька тютюнова фабрика, британські аудиторсько-консалтингові компанії Ernst & Young, PricewaterhouseCoopers.

Велика Британія підтримує наближення України до ЄС та європейські прагнення України. Разом з тим, все якісно залежить від руху України у напрямку імплементації необхідних реформ. Можна очікувати збереження або і підвищення рівня двостороннього культурного співробітництва. Ми можемо також очікувати збільшення інтенсивності двосторонньої взаємодії на регіональному рівні.

Отже, Україна зацікавлена передусім і залученні британських інвестицій в певні галузі економіки, насамперед в розвиток інфраструктури та агропромисловості, та співробітництві у фінансовій і енергетичній сферах, зокрема в галузі відновлюваних джерел енергії, а також у сфері комп'ютерних технологій та комунікацій. У сфері безпеки для Великої Британії безумовним пріоритетом залишається співробітництво в рамках НАТО. Країна протидіятиме будь-яким спробам переформатувати безпекову систему Європи, якщо це означатиме зменшення ролі Північноатлантичного Альянсу. Водночас для України розвиток тісних партнерських відносин з Великою Британією як на двосторонньому, так і багатосторонньому рівнях сприятимуть підвищенню рівня безпеки держави.

Лесюк В.В.,
кандидат юридичних наук,
науковий співробітник Інституту
держави і права імені В.М.Корецького НАН України

РОЛЬ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У СУЧАСНОМУ ПРАВОПОРЯДКУ

З поч. ХХІ-го ст. більш інтенсивно поряд із іншими постають проблеми, які пов'язані з пошуком балансу між необхідністю глобального управління та збереженням державного суверенітету держав, визначенням ефективного політичного ладу та ефективних методів вирішення глобальних і локальних питань. Одночасно кризовий стан глобалізму, що набирає темпів і масштабів, має багато різних проявів. З однієї сторони, чи не найголовніший із них — відсутність або неефективність глобальних інститутів управління (глобальна криза управління). З іншої сторони, новий світовий порядок можливий лише як порядок демократичний, позаяк ніхто не може володіти монополією на прийняття рішень. Держави повинні мати рівне право на участь у вирішенні міжнародних проблем, і, перш за все тих, що безпосередньо зачіпають їхні інтереси. У даному контексті зусилля держав і урядів до заохочення та зміцнення демократичних процесів мають знаходити підтримку прогресивного міжнародного співтовариства. Адже механізми демократії, які засновані на вільному волевиявленні народу, неухильному дотриманні прав і свобод людини тісно пов'язані із забезпеченням правопорядку, стабільності та цілісності д-ви. І «головне досягнення ХХ ст.- поширення демократії у світі» (Арматія Сен) необхідно використовувати на користь міжнародної спільноти.

Характерною особливістю сучасного міжнародного права є наявність у ньому комплексу основних принципів, серед яких важливе місце займають принципи-ідеї, зокрема сюди належать ідеї миру і співробітництва, демокра-

тії, гуманізму та ін. Ці принципи виражають і охороняють комплекс загальнолюдських цінностей, в основі яких лежать такі найважливіші цінності, як мир, співробітництво, права людини, які окремо стали частиною, «аспектом» демократії та головним її стандартом. Розглядаючи демократію через призму демократизації міжнародних відносин, переосмислюється підхід щодо того, що в сучасному міжнародному правопорядку може бути єдиний демократичний стандарт. На даний момент не існує єдиної моделі демократії, а теорія і практика далеко не завжди співпадають. Абстрактне уявлення про демократію як влади народу є універсальним, проте конкретні механізми реалізації цієї влади можуть бути надзвичайно різні. При цьому замість ідеологічного підходу до визначення поняття демократії, поширеним є з'ясування розбіжностей щодо внутрішнього наповнення демократичних процесів та проблем демократії (недосконалість демократичного устрою, моделей і форм демократичного розвитку). Тому, впевнений рух ідеї демократії супроводжується зауваженнями про кризу демократії. Цілком очевидно, що в ХХ-ХХІ ст.ст. демократичні процеси зазнали і продовжують зазнавати серйозних випробувань. Виникають концепції, що ілюструють декларативність демократичних принципів, їх невідповідність реальним процесам, підкреслюється відірваність демократичного ідеалу від реальних процесів. Стверджується також необхідність «чіткого розмежування між розумінням демократії як ідеального типу політичного устрою і аналізом відповідності реальних політичних систем критеріям демократичності» (теорія професора Єльського університету - Роберта Даля).

На думку Оксфордського проф. Л. Зідентопа щодо цивілізаційного підходу до розуміння демократії, то для найкращого розуміння сучасної ідеї демократії прийшов час по-новому глянути на це поняття. Ця зміна сенсу демократії вкрай важлива передусім для створення нової Європи, осмислення її сьогоденної ролі. Теорія «громадянського суспільства» стала революційним інструментом, за допомогою якого в Європі з часом утворився небачений колись тип соціуму – «демократичне суспільство». Вимога рівного ставлення поступово, але неминуче сформувала новий масштаб організації суспільства, масштаб, закріплений у двох найхарактерніших інститутах сучасної Європи: національній державі і ринку. Однак сучасні демократичні процеси небезпечні для Європи своєю подвійністю. На думку Даля, тільки правильний аналіз проблем, з якими стикаються демократичні системи, а також облік сприятливих і несприятливих умов демократичного правління, визначають вектор розвитку демократії в майбутньому. Може стати для Заходу небезпечним, насамперед, відсутність такого переосмислення, не усвідомлення, що центральний компонент ідеологічного підходу існує на практиці одночасно в протилежних напрямках, і що це вносить в європейську ідентичність ту напругу, яка здатна підірвати її.

Попри все, демократія у сучасний період виступає фундаментом для побудови принципів діяльності усіх провідних держав, союзів, федерацій, між-

народних організацій та лежить в основі ООН. В «Декларації тисячоліття» (2000 р., ООН), держави - члени ООН взяли на себе зобов'язання захищати і заохочувати права людини, верховенство права і демократію, визнаючи, що ці принципи взаємопов'язані, підкріплюють один одного та відносяться до числа універсальних і неподільних основних цінностей і принципів ООН та міжнародного співтовариства. Тому міжнародному співтовариству необхідно об'єднуватися з метою «підтримки демократій у світі без ліній поділу». На передній план повинна вийти концепція міжнародного співробітництва для демократії.

У даному контексті Україна могла б відіграти певну роль у спільному захисту європейських держав від кризи під ударами глобалізму. Україна повинна знайти в собі сили й посісти достойне місце в новому світопорядку вже в першій чверті XXI століття. Це можливо, за умов, що принципи демократії будуть не просто словами, а ресурсом розвитку як самої України, так і держав Європи.

Ликова А.В.,

аспірант

Дипломатичної академії України

при МЗС України

СЕВАСТОПОЛЬ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ РОСІЇ (XIX-XXI ст.) ТА СИСТЕМА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Росія у складі СРСР приймала активну участь у створенні Організації Об'єднаних Націй (англ. United Nations) міжнародної універсальної організації, створення якої стало можливим унаслідок об'єднання зусиль держав у боротьбі з фашизмом під час Другої світової війни. Згідно із Статутом, у своїй діяльності Організація Об'єднаних Націй переслідує чотири мети: підтримувати міжнародний мир і безпеку, розвивати дружні стосунки між націями, здійснювати міжнародну співпрацю щодо розв'язання міжнародних проблем і заохочення поваги до прав людини, а також бути центром для узгодження дій націй у досягненні цих загальних цілей. Одним з основних принципів ООН є Принцип територіальної цілісності (VII), в якому, зокрема, наголошується, що територія є матеріальною основою держави, є однією з його основних компонентів, тому держави приділяють особливу увагу забезпеченню цілісності території. Статут Ліги Націй закликав держави поважати територіальну цілісність одне одного. Статут ООН зобов'язує утриматися від загрози сили чи її застосування проти територіальної недоторканності держав. Але у 2014 року ми стали свідками того, про що офіційно було заявлено Верховною Радою України вже 20 лютого початок тимчасової окупації Криму та Севастополя. Захід також не визнав анексію Криму, а Ро-

сія заперечує окупацію півострова та називає це “відновленням історичної справедливості.”

Росія входить до складу постійних членів Ради Безпеки ООН, де має право вето. Москва у Раді Безпеки неодноразово блокувала питання, пов’язані з Севастополем та Кримом. “Питання Криму та Севастополя з зали Генасамблеї ООН ніколи не піде, доки ця територія не перейде до складу України- зробив заяву постійний представник України в ООН Юрій Сергєєв. Правовий статус Севастополя є предметом розбіжностей між Росією, що контролює його територію, та Україною, частиною якої Севастополь визнається більшістю країн-членів ООН. Згідно із Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 68/262 , що була прийнята 27 березня 2014 року в результаті відкритого голосування на 80-му пленарному засіданні 68-ї сесії Генасамблеї ООН, підтверджено суверенітет та територіальну цілісність України у її міжнародно-визнаних кордонах та не визнано законності якого б то не було змінення статуту Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, заснованого на результатах загальнокримського референдуму. З 193 країн членів ООН 100 проголосували “за 11 - “проти 58 - “утримались 24 країни не голосували.

Севастополь у зовнішній політиці Росії і раніше викликав багато спірних питань. Згадаймо Рішення Ради Безпеки ООН на 325 засіданні щодо Севастополя S/26118 від 20 липня 1993 року. Було розглянуто скаргу України, відносно Севастополя. Голова зробив наступну заяву: “Рада Безпеки підтверджує свою прихильність територіальній цілісності України відповідно Статуту ООН. Рада також нагадала, що у Договорі між РФ та Україною, підписаному у Києві 19 листопада 1990 року, Високі Договірні Сторони узяли на себе зобов’язання поважати територіальну цілісність один одного у рамках існуючих між ними на теперішній час кордонів. Постанова Верховної Ради РФ несумісна з зобов’язаннями, рівно як і з цілями та принципами Статуту, та не має юридичної сили.”

З часів самого заснування Севастополя у 1783 році зовнішня політика Росії в цьому регіоні була дуже не простою, дуже часто помилковою, що призводило до міжнародних конфліктів та навіть занепаду. У першій половині XIX століття Росія володіла значними можливостями для вирішення своїх зовнішньополітичних завдань. До посередництва російських імператорів при вирішенні своїх суперечок і конфліктів неодноразово вдавалися монархи Центральної Європи. Настільки великий авторитет держави на міжнародній арені пояснюється і тим, що у 20-40-і роки XIX століття Росія була єдиною країною Європи, яка не мала ніяких територіальних претензій до своїх сусідів на Заході. На миколаївську дипломатію великий вплив мала і загальна система в Європі і світі: дві революційні хвилі, що прокотилися по Європі в 1830-1831 роках і в 1848-1849 роках, зростаюче прагнення до створення єдиних держав у Німеччині та Італії, національно-визвольна боротьба слов’янських народів Балканського півострова проти турецького гніту. Росія не могла оминати виклик, кинутий їй Англією, яка, ставши найпотужнішою індустріальною державою світу, заявила про свої претензії на

світову гегемонію. Основними напрямками російської зовнішньої політики були відносини з західноєвропейськими країнами та спроби вирішити східне питання.

Микола I вважав себе покровителем православних у Палестині, а Франція виступала тепер як покровителька католиків. У 1851 році на прохання Франції султан наказав відібрати ключі від Віфлеємського храму у православного храму і віддати католикам. Микола I енергійно протестував і вимагав від султана загальних гарантій охорони інтересів православного населення Туреччини, але Туреччина, спираючись на підтримку західних держав, відхилила усі дипломатичні протести і вимоги. Микола I у 1853 році наказав своїм військам окупувати автономні дунайські князівства, поки Туреччина “не задовольнить справедливих вимог Росії. Восени 1853 року Туреччина, спонукована західними державами, оголосила Росії війну. У листопаді 1853 року російська чорноморська ескадра (під командуванням П.С. Нахімова) знищила турецький флот у бухті Синопа, і скоро західні держави Англія, Франція і Сардинія відкрито виступили проти Росії. Австрія, зі свого боку, ультимативно зажадала від Росії очищення Молдавії та Валахії, Микола I, був змушений підкоритися цій вимозі.

Навесні 1854 року союзники висадили значну кількість (близько 70 тис.) французьких, англійських та турецьких військ у Криму і скоро приступили до облоги Севастополя. Наприкінці серпня 1855 року союзники опанували південну сторону Севастополя і примусили російські війська відступити на північ. Однак, героїські подвиги російських військ не змогли приховати те повне банкрутство урядової системи, яке виявила Кримська війна.

На сучасному етапі у вирішенні міжнародних конфліктів велику роль відіграють міжнародні організації, зокрема, ООН. Тому, виступаючи з промовою 28 вересня 2015 року на 70-й сесії Генеральної Асамблеї ООН, президент РФ В. Путін у своїй промові закликав створити широку антитерористичну коаліцію та запевнив, що Росія продовжить підтримувати Башара Асада: “Глави одних держав не мають права приймати участь у керівництві іншими державами. Таким чином, Росія в ООН намагається відволікти увагу від України, загострюючи увагу на сирійській кризі. Проте Україна, яку вибрали непостійним членом Ради Безпеки ООН на 2016-2017 роки вважає без сумніву, що цей вибір також “допоможе повернути окуповані Росією території, зокрема Донбас і Крим,- запевнив Президент України Петро Порошенко.

ПОСИЛАННЯ:

1. Договор о коллективной безопасности стран Содружества Независимых государств от 15 мая 1992 года.//Внешняя политика и безопасность современной России.1991-2002. Хрестоматия в четырех томах/Составитель Т.А.Шеклеина. Т.IV.Документы.М.: Московский государственный институт международных отношений(У) МИД России; Российская ассоциация международных исследований; АНО “Инфо Центр (Информация. Наука. Образование) “Российская политическая энциклопедия(РОССПЭН), 2002.- 544 с.

2. Устав Организации Объединенных Наций. ООН: цифры и факты/Нью-Йорк Москва. 2003. - 19 глав.
3. Зовнішня політика України 2008: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети / За ред. Г.М.Перепелиці, - К.: ВД “Стилос 2007. - 336 с.
4. Історія міста-героя Севастополя/ С.Ф.Найда.-К., 1960.- С. 50-57.
5. Севастополь та його околиці/ Є.В.Венікєєв.-М.: “Наука 1986.-С.36-47.
6. Дипломатія. Україна в системі міжнародних відносин/Чекаленко Л.Д. К.: МАУП,2007. С. 101-102.
- 7.Россия в ООН.- Режим доступу:
<http://www.segodnya.ua/world/rossiya-v-oon-pytaetsya-otvlech-mir-ot-ukrainy-ekspert-653410.html>
- 9.Регион Крым.- Режим доступу:
<http://www.segodnya.ua/regions/krym/rossiyskiy-flot-otkryl-strelbu-krylatymi-raketami-v-chernom-more-661856.html>

Літяга В.В.,
аспірант,

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ У МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Методи психологічного впливу ЗМІ на масову свідомість добре відомі міжнародним акторам і вони вміло їх застосовують. У сучасному дискурсі міжнародної політики дистанція між політиками, дипломатами і масами руйнується завдяки втручанню саме ЗМІ. Коли кожен крок президента, прем'єр-міністра, міністрів та інших високопосадовців на міжнародній арені публічно відстежується, то образи політичних лідерів олюднюються, вони ніби стають “одними з нас”, послаблюючи тим самим їх символічну владу. Засоби масової інформації можуть не тільки зменшувати прірву між народом і правителем, а й, навпаки, сприяти її поглибленню через підтримку авторитету політика.

Міжнародний політичний дискурс є складним та багатограним утворенням, яким послуговуються політики та дипломати для того, щоб інформувати, виступати, переконувати.

Міжнародний політичний дискурс відрізняється від повсякденного дискурсу тим, що у ньому: “політична лексика” термінологічна, а звичайні, “дипломатичні” мовні знаки вживаються не завжди так, як у звичайній мові; спостерігається специфічна структура дискурсу; викорстовуються своєрідні мовні прийоми; специфічна і реалізація дискурсу – звукове або письмове його оформлення.

Однією з головних особливостей цього типу дискурсу є те, що він існує у двох вимірах – реальному та віртуальному. У реальному вимірі політичний дискурс є текстом у конкретній ситуації політичного спілкування, у віртуальному він охоплює вербальні та невербальні знаки.

До основних характеристик міжнародного політичного дискурсу в медійному просторі належать такі:

- спрямованість на масового адресата;
- орієнтація насамперед на спеціальну свідомість і знання;
- велика тонкість і витонченість у стратегії конструювання змісту і форми;
- опозиційність, бінарність конструювання концептосфери з опорою на базовий концепт;
- на відміну від політичного дискурсу, у якому загострена антропоцентричність, міжнародний політичний дискурс спрямований не так на соціум, як на зовнішній світ;
- багатоканальний-комплексний апарат впливу, поєднання технологій і тактик, часто потужне фінансове підкріплення, стимулюючий переконливий ефект і безпрограшний результат;
- оперативність подачі інформації;
- швидке, миттєве реагування.

Багато дослідників політичного дискурсу, куди і належить концептосфера міжнародних відносин, відзначають, що для нього характерно “переважання цінностей над фактами, емоційного над раціональним, оскільки влада як психологічний феномен включає ірраціональний та емоційний рівні” [1, с.79]. Спілкування на політичні теми ніколи не буває нейтральним або об’єктивним, йому властива оцінна акцентованість, упередженість, експресивність. Навіть тексти новин, за визначенням претендують на неупередженість і об’єктивність, формулюються в рамках певного ідеологічного фрейма інтерпретації.

Психологи відзначають дію “принципу сталості” в сприйнятті міжнародної політичної інформації: люди воліють інтерпретувати політичні явища відповідно до уже сформованих диспозицій, сподівань та стереотипів про ту, чи іншу країну. Соціально-політичні установки грають роль компенсатора когнітивного дефіциту. Іншими словами, вони “моделюють реакцію людей не тільки на знайомі, а й на незрозумілі міжнародні ситуації і дозволяють мінімізувати ризик і небезпеку, що містяться в таких ситуаціях” [3, с. 156].

Основною функцією мови міжнародної політики, за Є. В. Горбачовим, є управління свідомістю і поведінкою. Завдання міжнародно-політичної комунікації – змусити адресата погодитися з політичними цілями, програмами, заходами майбутньої політики своєї держави, а також пояснити, обґрунтувати або виправдати політику яка проводилася раніше, в чому дуже допомагають засоби масової інформації [2, с.138].

У політичному дискурсі сфери міжнародних відносин спостерігається конфлікт двох тенденцій – до понятійної точності і до смислової невизначеності.

ності. Говорячи про прагматичні чинники непевності мови зовнішньої політики, необхідно розглянути причини, які спонукають політиків та дипломатів прагнути не до зняття, а до збереження невизначеності понятійного змісту знаків:

1. Провідна роль спонукальної та функції впливу мови в ієрархії функцій політичної мови. “Суть політичної боротьби полягає в боротьбі за присвоєння мовних символів, за право визначати (і тим самим контролювати) їх зміст. Головною метою політика є не стільки уточнення понятійного змісту ключових термінів, скільки викликати бажану реакцію адресата” [5, с.2].

2. Маніпулятивність політичного дискурсу. Невизначеність виступає як найважливіший інструмент маніпулювання і лежить в основі наступних стратегій:

- Завуалювати небажану інформацію, що дозволяє приглушити, зробити менш очевидними неприємні факти;
- Приховати істину, свідомо ввести в оману;
- Використання анонімності, деперсоналізація як прийоми зняття відповідальності: “хто нічого не сказав, того неможливо звинуватити в брехні” [4, с. 378].

Стратегії міжнародного політичного дискурсу визначаються тими цілями, які ставлять перед собою суб'єкти міжнародних відносин:

- Опис певної політичної події або суспільного явища;
- Викладення історії порушеного питання;
- Представлення різних точок зору на подану інформацію;
- Викладення своєї позиції з приводу тієї чи іншої ситуації;
- Наведення доводів з метою доведення своєї точки зору або зміни позиції адресата;
- Врахування інтересів, специфіки мислення, індивідуально-психологічних особливостей і соціального статусу адресата;
- Аргументоване прогнозування майбутнього, конкретизоване у формі прийняття рішення.

Наступним прагматичним чинником у дипломатичному дискурсі можна вважати потребу уникати конфліктності у спілкуванні. Невизначеність виступає як засіб подолання комунікативних труднощів, що дозволяє мовцеві уникати крайнощів, займати помірковану, нейтральну позицію при обговоренні спірних питань, і тим самим сприяє згладжуванню суперечностей між сторонами.

До прагматичних факторів можна віднести прагнення уникати контролю над своїми діями. Використання багатозначних, невизначених понять є ефективним прийомом, яким користуються досвідчені політики, дипломати та спічрайтери. Контекстуальна невизначеність понять, використаних у дипломатичних текстах, ускладнює в подальшому ефективний контроль за виконанням взятих зобов'язань і дозволяє успішніше ухилитися та маневрувати, підпорядковуючи свої дії моральним нормам ситуативної етики. Невизначеність

ність виступає як специфічна для мови міжнародних відносин характеристика. Політики та дипломати, як ніхто інший, вміють ухилитися від прямої відповіді на питання, вміють сказати багато і при цьому не сказати нічого. Специфіка цього мистецтва у політичному дискурсі полягає не в мові політики як такої, більшість знаків якої є загальновідомими, загальнодоступними для розуміння, а в самому характері відчуття. Іншими словами, дана характеристика політичного дискурсу не семантична, а прагматична.

Таким чином, аналіз ознак міжнародного політичного дискурсу дозволяє виділити серед них наступні: лаконічність, орієнтація на стереотипи, прагматична спрямованість. Дослідження функцій міжнародного політичного дискурсу у ЗМІ свідчить про те, що однією з його основних функцій є управління свідомістю і поведінкою. Завдання політичної комунікації у сфері зовнішніх зносин – переконати усіма можливими мовними засобами свого адресата. Міжнародний політичний дискурс досить часто застосовує смислову незначеність, як один із інструментів маніпулювання. Існують певні прагматичні чинники, які спонукають міжнародних акторів до використання маніпуляцій, а саме, уникнення конфліктних ситуацій, виправдання політики своєї держави, приховування інформації та зняття з себе відповідальності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Водак, Р. Язык. Дискурс. Политика [Текст] / Р. Водак. - Волгоград: Перемена 1997, 138 с.
2. Горбачев Е.В. «Борьба за лексику» как часть политического дискурса ФРГ: проблемы теоретического осмысления. - Самара, 1999. С.138
3. Дилигенский, Г. Г. Социально-политическая психология [Текст] / Г. Г. Дилигенский. - М.: Наука, 1994. - 303 с.
4. David Crystal. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. 2nd ed. Cambridge University Press. 2003. – 499 p.
5. Green, Fitzhugh American propaganda abroad: From Benjamin Franklin to Ronald Reagan [Text] / Fitzhugh Green. - New York : Hippocrene books, Cop. 1988.- 210 p.

Лоссовський І.С.,
кандидат фізико-математичних наук,
Посол з особливих доручень МЗС України

ГОЛОВНІ ФАКТОРИ УСПІШНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ КРАЇН ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ: ПРИКЛАД СІНГАПУРУ

В науковій літературі Сінгапур відносять до «першої хвилі» «нових індустріальних країн» Східної Азії, які почали формуватися в кінці 1960-х рр. До

цієї ж «хвилі» відносять Гонконг, Республіку Корея і Тайвань. «Друга хвиля» в зазначеній схемі представлена Індонезією, Малайзією, Таїландом і Філіппінами; а «третя» - Китаєм і Індією. Всі вони разом кваліфікуються сьогодні як новий полюс зростання в світовій економіці. Для них характерною є експортно-орієнтована економіка. Розвиток цих країн, насамперед «першої хвилі» описаний моделлю «зграї гусей», що уособлює парадигму руху за схемою «лідер-послідовник». Її суть полягає в механізмі передачі імпульсів розвитку від країни-лідера, в даному випадку – Японії, незаперечного післявоєнного лідера в Східній Азії, - до послідовників. Для Центрально-Східної Європи і пострадянського простору характерними є інші умови і моделі розвитку. Рецепти розвитку Сінгапуру не можна безпосередньо застосовувати як модель розвитку України, оскільки занадто великою є різниця між нашими країнами в: структурі економік та економічних традиціях, природних та інших ресурсах, масштабах, географічних і геополітичних умовах, ментальності та культурних особливостях населення. Разом з тим, є чимало рецептів і прикладів з сінгапурського досвіду, якими могла б скористатися Україна в її прагненні модернізації та подоланні корупції і непотизму.

Уряд Сінгапуру є ефективним, чесним і компетентним, незаплямованим корупційними скандалами, має якості, які всі ці роки були відсутні в більшості пост-радянських країн, у тому числі, і в Україні. В дослідженні глобального поширення корупції «*Transparency International*» в 2014р. Сінгапур посів 7-е місце у світі серед найменш корумпованих держав. Перші три місця рейтингу посіли – Данія, Нова Зеландія і Фінляндія. Серед пострадянських країн найкращий показник у Естонії - 26 місце, у Грузії - 50, Росія - 136, Україна - 142 серед 174 країн світу. Викоріненням корупції в Сінгапурі стали займатися ще в часи Британського панування створенням у 1952р. Бюро розслідування корупції. З 1959р., коли Сінгапур отримав право самоврядування, проблема контролю корупції постійно перебувала серед головних питань порядку денного всіх діючих урядів. Шляхом впровадження чітких правил, які поставили корупцію поза законом, суворого покарання тих, хто порушує ці правила, у державному управлінні встановилися принципи довіри, прозорості та передбачуваності. «Торговою маркою» успіху Сінгапуру є триваючі реформи антикорупційного законодавства, а також сувора і безкомпромісна його імплементація. Жорстке правило «нульової толерантності» по відношенню до корупції абсолютно однаково застосовується до всіх. Очевидно, що без правового примусу дотримання законів антикорупційне законодавство перетворюється лише в порожні слова. Воно встановлює систему чітких правил, що визначають заборонені корупційні дії і пов'язані з ними покарання. Керівництво країни робило ставку на чесність і високу компетентність уряду та всіх рівнів менеджменту, працьовитість та дисциплінованість робочої сили і активну розбудову необхідної інфраструктури. Було поставлено завдання вийти на рівень економічних та соціальних стандартів розвинених країн.

Стабільна, відкрита та приваблива економіка. Керівництво країни поставило завдання створити оазис «першого світу» у регіоні «третього світу» спираючись на економічне зростання та привабливість для інвестицій. Світові транснаціональні корпорації (ТНК) прагнуть закріпитися в Сінгапурі завдяки режимам невисокого оподаткування і сприятливого ставлення з боку уряду. Прорив стався в 1970-х рр., коли провідні виробники напівпровідників, включно з найбільшою американською корпорацією Texas Instruments приступили до виробництва в Сінгапурі. До 1980-х рр. країна стала головним експортером електронної та електротехнічної продукції, а до 1997р. на острові працювало близько 200 американських компаній-виробників. Після того, як мануфактурний сектор пішов на спад, уряд стимулював швидке зростання інших секторів: нафтопереробка, біотехнології, офшорна промисловість, фінанси. Сінгапур продовжує «грати» в рамках наявних у нього можливостей. Не маючи достатньої території і дешевої робочої сили, країна зосередилася на тих галузях, де може реально досягти успіху. Створюючи умови для легкого ведення бізнесу, уряд зміг залучити значні іноземні інвестиції та вбудуватися в глобальну фінансову систему, забезпечивши провідним зарубіжним банкам оптимальні умови для успішного функціонування, сучасну розгалужену інфраструктуру, чітке і прозоре законодавство, високо ефективний і не корумпований державний апарат, значну кількість кваліфікованих професійних кадрів. На початку 1990-х рр. Сінгапур перетворився на одну з фінансових столиць світу, а його валютний ринок є крупнішим в Азії і третім за розміром у світі після лондонського і нью-йоркського. Головними передумовами такого успіху було: домінування закону, наявність незалежної і чесної судової влади, стабільний, компетентний і чесний уряд.

З перших років незалежності було сформульовано стратегію розвитку єдиного наявного в Сінгапурі природного ресурсу - народу. **Країна посідає одне з перших місць у світі за рівнем освіти.** Її система освіти є гранично меритократичною з незмінним фокусом на пошук і розвиток найталановитіших студентів. Національна система освітніх фондів надає стипендії для отримання освіти в кращих університетах світу. Велика увага приділяється розвитку власних університетів. Сінгапурський Національний університет і Технічний університет Наньянг посідають сьогодні 22 і 39 місця у світі. Політика двомовності з англійською мовою крім рідної (китайської, малайської, тамільської), фокус на науку, технології, інженерію і математику призвели до того, що сінгапурські студенти вважаються одними з кращих у світі. Завдяки цьому сінгапурські випускники набувають солідну освітню базу, а робоча сила країни - високу кваліфікацію, що також є вагомим привабливим фактором для іноземних інвесторів. На роботу в державні установи приймаються найкращі випускники університетів, науковці-дослідники та інженери, що повертаються після навчання та стажування з Великої Британії і США, Австралії та Нової Зеландії, країн континентальної Європи. Головним ресурсом стали дисципліна, розум, здібності, освіта та винахідливість населення, акти-

вно використовується іноземний інтелектуальний потенціал. При населенні в 5,4 млн. в країну заохочуються кращі фахівці зі всього світу. За офіційною статистикою, близька 40% працюючого населення є іноземцями.

В оточенні великих, але не завжди дружніх країн молода незалежна держава відчувала себе у небезпеці і потребувала власної ефективної армії, що представляло значну проблему, враховуючи менталітет більшості її населення – китайців, які мали подолати традиційну нелюбов до військової служби. Сьогодні Сінгапур має невелику, але відмінно навчену, сучасно озброєною та ефективною армією, куди після підготовки в кращих військових навчальних закладах світу направляються кращі студенти, яких відбирають в школі та надають державні гранти і стипендії.

Компактність країни зробило її своєрідною **лабораторією, де ставилися соціальні, політичні, економічні і державо-будівничі експерименти**, які можуть слугувати успішними прикладами для інших держав. Керівництво країни не стало бездумно копіювати західний ліберально-демократичний шлях розвитку, проаналізувало принципи відмінності між «індивідуалізмом» Заходу та соціальним «колективізмом» Сходу, роблячи опору на найбільш позитивних особливостях «європейських цінностей» (неприйнятність корупції і непотизму, «протестантська етика», індивідуальний розвиток і індивідуальна безпека, права людини) і, водночас, не відмовляючись від природних для Сходу «азійських цінностей» (колективізм, відчуття солідарності і єдності народу, «конфуціанська етика», принцип переваги безпеки соціуму над індивідуальною безпекою, трудоголізм, повага до батьків і старших, преклоніння перед освітою).

За Лі Куан Ю, секрет успіху Сінгапуру одним словом можна характеризувати як **«довіра»**, яка **спонукала іноземних інвесторів, не зважаючи на світову кризу, розмістити тут свої підприємства**. Сінгапур є третім у світі після Хьюстона і Роттердама центром з нафтопереробки, третім (після Нью-Йорку та Лондона) світовим центром торгівлі нафтою і нафтопродуктами, найбільшим світовим ринком танкерів для пального, світовим лідером нафтохімічного ринку не зважаючи на відсутність будь-яких власних нафтогазових природних ресурсів. Результати стрімкої індустріалізації і модернізації цієї країни прийнято оцінювати не інакше, як «диво». Світовий Банк характеризує Сінгапур, як краще місце в світі за легкістю ведення бізнесу, він посідає друге після США місце за кількістю підприємств на душу населення. ВВП країни на душу населення, що становить 56,286 доларів США, робить її однією з найбагатших у світі. Країна є одним з крупніших і найжвавіших морських портів, світовим лідером з виробництва само-підйомних плавучих бурових установок і єдиною країною в Азії, що має найвищий кредитний рейтинг «AAA» від усіх трьох головних кредитних рейтингових агентств світу - Standard & Poor's, Moody's і Fitch. Економіка Сінгапуру вважається однією з найбільш ефективних у світі, а країна - однією з найменш корумпованих. Систему забезпечення житлом його мешканців часто наводять як кращий

приклад державного забезпечення житлом. Численні зелені оази, парки і насадження, що охоплюють весь острів, справедливо дали йому ім'я «місто-сад». Згадані досягнення уявляються ще більш вражаючими, враховуючи, що цей острів-місто-держава практично не має жодних власних природних ресурсів, у тому числі і води.

Досвід Сінгапуру є прикладом успішної політики збереження міжнаціонального та міжконфесійного миру в багатонаціональній державі, ефективної боротьби з корупцією, вмілого залучення іноземних інвестицій, високого рівня охорони здоров'я та освіти, мудрого, ефективного і просвіченого державного управління. **Принципи мерітократії** і досягнення найвищих стандартів практично в усіх сферах суспільного життя є важливою основою, яка формує відчуття успішності, упевненості і національної гордості сінгапурців. На переконання Лі Куан Ю, є три головні «стратегічні» засади успішного розвитку Сінгапура: - **стабільність і згуртованість суспільства**; - притаманне місцевій культурі прагнення добиватися найвищих результатів, економні і працьовиті люди, які завжди вкладають у майбутнє країни і наступні покоління; - глибока повага до освіти і знань. Він відзначив також три «тактичні» передумови сінгапурського економічного дива: - **гранично привабливе для іноземного бізнесу внутрішнє законодавство**; - **англійська мова як державна та мова спілкування всіх етнічних груп країни**; - **жорсткі методи боротьби з корупцією і непотизмом**, які дозволили за дуже короткий час подолати ці потворні виразки суспільства.

Висновки: У разі застосування досвіду Сінгапуру антикорупційні заходи повинні здійснюватися з самого верху донизу. Перед законом усі мають бути рівними, лише в цьому разі культура та «звичка» законслухняності і безумовної поваги до верховенства права увійдуть до «плоті і крові» усіх громадян. Відчуття абсолютної відповідальності тільки тоді стане культурою державних службовців, коли вкорениться усвідомлення неминучості звітування за свої дії та покарання за скоєні злочини. Для подолання корупції необхідно домагатися, щоб суворі закони застосовувалися послідовно і безкомпромісно проти всіх, хто переступив закон без виключення.

Принцип мерітократії є ключовим для викорінення непотизму і панібратства, що процвітають в Україні та ін. пост-радянських країнах. Рівень зарплат державних службовців має бути високим, порівняним із зарплатами в приватному секторі. «Ефектом доміно» такої стратегії має стати формування високопрофесійного, ефективного і компетентного уряду, всіх ієрархічних ланцюгів управління на державному та місцевому рівнях. Необхідно забезпечити також ухвалення сучасного прогресивного зовнішньоторговельного законодавства з метою активізації залучення в країну ТНК і гарантій припливу іноземних інвестицій.

СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІСПАНІЇ

Some aspects of Spain's cultural diplomacy are under study in the thesis in the aspect of developing the external policy of the state. The regular events of cultural policy implementation are represented here.

Keywords: cultural diplomacy, Spain, "houses", America "House",

Актуальність обумовлена тим фактом, що зростання військово-силового аспекту конфліктності на регіональному рівні вимагає від іспанського уряду переосмислення шляхів вирішення даних протиріч у мирне русло, що вимагає визначення головним пріоритетом політики гармонізацію міжнародного культурного співробітництва.

Мета: визначити інструментарій імплементації стратегії культурної дипломатії у її іспанському варіанті на сучасному етапі.

Керівна роль у розробці стратегії культурної дипломатії Іспанії та її імплементації належить Агентству з культурної діяльності Іспанії, яке функціонує у тісному зв'язку з асоційованими державними агентствами. З ініціативи Міністерства закордонних справ Іспанії та Агентства зі співпраці з метою розвитку за підтримки адміністрацій автономних областей Іспанії на початку 2000-х років були відкриті Асоційовані відомства, діяльність яких спрямована на розширення присутності іспанської культури та бізнесу закордоном, і одночасно на ознайомлення з культурою і бізнесом зарубіжних держав. Так, Будинок Америки щороку самостійно або залучившись підтримкою інших відомств організовує різноманітні заходи по ознайомленню з іспанською культурою американський континент, і навпаки, презентує культури країн Іberoамерики в Іспанії. Ці заходи відбуваються у галузі театрального, музичного та кіномистецтва, включаючи в себе семінари, круглі столи, конференції. Будинок Америки стає місцем проведення конференцій та круглих столів з проблем розвитку публічної дипломатії, міграції, присутності іспанського бізнесу в країнах Іberoамерики. У 2010 році одним з найбільших заходів став фестиваль *VivAmerica*, який пройшов у Мадриді, Сарагосі і Кадисі (Іспанія), а з країн Іberoамерики його учасником стало місто Баранкілья в Колумбії.

За сприяння Будинку Арабського світу було організовано перегляд сучасних документальних фільмів арабських країн, виступ музикантів, виконавців та творчих колективів під час фестивалю «Біла ніч фламенко», «Тижня Алжиру», «Фестивалю гітари» в Кордобі. Крім того, центри в Мадриді і Кордобі стали майданчиком для обговорення представниками громади у країнах Північної Африки – Єгипті, Тунісі, Лівії, Сирії.

Кожен місяць відбуваються зустрічі літературного клубу Будинку Африки, на якому проходять презентації сучасної африканської літератури, конкурс фотографій, зроблених в Африці мандрівниками для популяризації її в туристичному напрямку. Дане агентство організовує танцювальні, музичні заходи, присвячені африканській культурі. Наприклад, великомасштабний фестиваль, що пройшов у двадцяти іспанських містах та приурочений до Дня Африки *ÁfricaVive*. Окремо можна відзначити її діяльність з розвитку економічних зв'язків Іспанії та країн Африки. У Лас Пальмас в 2013 році пройшла конференція з альтернативних джерел енергії та можливості їх використання в Західній Африці.

Культурні ініціативи вищеперелічених установ виходять далеко за межі Іспанії, хоча розташовані на її території. Головним механізмом просування іспанської культури за кордоном є Інститут Сервантеса, який за більш ніж двадцятирічний період існування відкрив свої філії в 86 містах світу. Саме він є майданчиком для вивчення іспанської мови, знайомства з культурою Іспанії, проведення міжнародного іспиту з іспанської мови.

Пріоритети розвитку зовнішньої культурної політики держави чітко проявляються в проведенні культурних сезонів. В даний час дана форма стає все більш популярною серед країн з розвинутою зовнішньою культурною політикою. Іспанія використовує цю форму для розвитку зв'язків з державами, які є для неї новими у зовнішній культурній політиці і в зовнішній політиці в цілому. В останні роки Іспанія проводила перехресні роки з Китаєм (2007-2008), Росією (2011), Японією (2013-2014).

Висновок. Сценарій культурної дипломатії Іспанії розробляється і засновується, базуючись на широкій мережі інституцій та механізмів, що здійснюють зовнішню культурну політику країни, зберігаючи при цьому велику кількість зовнішніх зв'язків: у Латинській Америці, Європі, Сполучених Штатах, територіях колишніх колоній, країн Магрибу тощо.

Макуха Ю.В.,

аспірант

Дипломатичної академії України

при МЗС України

ПОЛІТИКА США У РЕГІОНІ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Розвиток Транстихоокеанського регіону базується на двох принципово різних підходах до формування норм і правил міжнародних відносин. Ці підходи відображають інтереси країн, що знаходяться на різних цивілізаційних рівнях розвитку. Зокрема, Китай і низка інших країн Південно-Східної Азії, незважаючи на те, що в цих країнах активно розвивається сфера послуг, на-

лежать до групи індустріальних держав. Для США, що мають свої інтереси в цій регіоні, характерні фінансовий сектор та інноваційна сфера.

Відповідно, як показує досвід ЗВТ АСЕАН і АСЕАН+1, Китай та учасники Асоціації схильні укладати угоди, які стосуються саме питань вільної торгівлі, тоді як інтересам США, Японії, Південної Кореї відповідають такі домовленості, які не тільки дозволять впроваджувати принципи вільної торгівлі відносно готової продукції, але і дозволять забезпечувати вплив на внутрішньодержавне економічне регулювання, створювати оптимальні можливості для функціонування складних виробничих взаємозв'язків. Такий підхід дозволяє країнам технологічно розвиненого ядра світової системи здійснювати виведення виробництва в країни цього регіону без втрати інноваційного лідерства.

На практиці США вимагають повної лібералізації торгівлі товарами і послугами, створення сприятливих умов для інвестування, захисту інтелектуальних прав. Зокрема, завдяки наполяганню саме США при створенні Транстихоокеанського партнерства – зони вільної торгівлі, яка охоплює 16 країн цього регіону – було встановлено гарантування прав інтелектуальної власності протягом не 50 років, як того вимагають правила СОТ, а 70 років. У цьому є суттєве протиріччя із позицією Китаю, який прагне отримати доступ до технологій і, звичайно, зберегти належний ступінь захисту в торгівлі товарами. Тому розвиток Транстихоокеанського партнерства було прийнято Китаєм як певне обмеження китайських економічних інтересів.

Інші, менш потужні регіональні гравці, судячи з усього, обрали тактику пристосування, по можливості отримуючи вигоду від обох підходів.

У військово-стратегічному плані США демонструють особливу зацікавленість у забезпеченні свободи навігації на всьому просторі від Індійського до Тихого океану, включаючи Південно-Китайське море. Положення, що обґрунтовують необхідність збереження американської присутності в даній акваторії, були сформульовані у двох стратегічних документах – «Коопераційної стратегії для морської держави 21-го століття» (2007) та «Концепції військово-морських операцій» (2010). Мова йде, по-перше, про захист інтересів Сполучених Штатів на цьому просторі (мета – не допустити появи будь-яких можливих конкурентів), а по-друге, про підтримку умов, за яких США володіли б повною свободою маневру на всьому протязі морських маршрутів від Європи і Близького Сходу до Тихого океану: саме тому відбувається технологічне удосконалення оснащення американських військово-морських сил у цьому регіоні. Крім того, вони приймають участь у вирішенні регіональних конфліктів, що виникають між державами і недержавними учасниками. Зокрема, територіальна суперечка між Китаєм і країнами Південно-Східної Азії з приводу островів Спратлі вирішувалась за активної участі США, чий кораблі зайшли у виняткову економічну зону Китаю і у відповідь на будівництво військових об'єктів та збільшення військової присутності КНР у регіоні, що спровокувало китайську сторону на відповідні дії та заяви про «стрижневі

інтереси» КНР, які поширюються на зону Південно-Китайського моря. Це допомогло попередити подальшу ескалацію протиріч між Китаєм і Філіппінами, Китаєм і В'єтнамом, та зміцнило позиції США у регіоні.

У військово-політичній сфері США грало активну роль у вирішенні суперечності між державами регіону щодо питань, пов'язаних з територіальними суперечками в Південно-Китайському морі і принципами свободи навігації, і в результаті США стало однією із причин підтримання статусу кво (як і в економічній сфері) та певної подвійності політичної ситуації у регіоні.

Аналіз американського курсу щодо АТР дозволяє припускати, що зовнішньополітичні дії США пов'язані не стільки зі «стратегічним обмеженням», скільки з пристосуванням до нової міжнародної ситуації.

АТР розглядається Сполученими Штатами в якості відповідного регіону для створення зовнішньополітичних умов стимулювання економічного зростання у США, яке пов'язується із розвитком цього регіону.

Водночас з АТР пов'язується вирішення основної політико-економічної проблеми Сполучених Штатів – відносини з Китаєм.

В цілях вирішення своїх політичних і економічних завдань США, швидше за все, будуть шукати способи економічно стримувати розвиток та політичний вплив Китаю. В регіоні такими ймовірними «елементами стримування», крім традиційного тайванського питання, стає поточна ситуація в Південно-Китайському морі (що дає можливість стримувати політичний та економічний тиск Китаю на його сусідів), а також особливості політичної системи КНР, спрямованої на забезпечення економічної стабільності країни в цілому ніж її громадян, яка на регулярній основі викликає критику США та інших цивілізованих країн щодо ситуації в КНР із дотриманням прав людини тощо. Однак при всіх наявних політичних та стратегічних розбіжностях між країнами різке ослаблення Китаю або непередбачувані політичні зміни в КНР не відповідають інтересам США.

Подальший розвиток Східної Азії та АТР залежить від перспектив трансформації регіональної структури з просторовою у лідерську (на прикладі Китаю). Один із сценаріїв передбачає формування в регіоні моделі відносин згідно «Пекінського консенсусу» і, по суті, передбачає сприйняття малими і середніми регіональними гравцями інтересів Китаю як першорядних. Другий, в його конфронтаційному варіанті, означає, що існуючі регіональні механізми вже не зможуть повною мірою нівелювати протиріччя, які виникають, і на перший план висуватимуться військово-стратегічні проблеми, які раніше перебували в латентній формі.

Ні той, ні другий варіанти не відповідають інтересам більшості регіональних гравців. Ситуація, що склалася в цілому вимагає вкрай гнучкого реагування на будь-які прояви протиріч між Китаєм і США.

ІСТОРИЧНИЙ ВИМІР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ

Першим серед європейських державців була виокремлена французька зовнішня політика князем Церкви А. Ж. дю Плессі, кардиналом Рішельє. Під його керівництвом принцип національних інтересів (*raison d'état*) замінив середньовічну концепцію універсальності моральних цінностей і став основою основ французької політики на подальші століття. Франція була однією з перших держав-націй, яка найяскравіше реалізовувала новий підхід. Протягом XVII століття після Вестфальського миру 1648 року, доктрина найвищих інтересів держави перетворилася у провідний принцип європейської дипломатії.

Переслідуючи ціль, не допустити панування Габсбургів над Європою, Рішельє, у результаті, залишив такий політичний спадок, який на протязі трьох наступних століть викликав у його наступників спокусу встановити французьке верховенство у Європі. Через невдачу таких амбіційних прагнень виникла рівновага сил, спершу як здійснений факт, а потім як система організації міжнародних відносин. Ця політика лягла в основу експансіоністської концепції (колоніальної держави), яку успішно реалізовували кардинал Рішельє, Людовик XIV, Наполеон Бонапарт, завдяки чому розширювалися кордони Французької імперії.

Починаючи з генерала Ш. де Голля, французькі керівники вбачали слабкість Франції в її колоніях. З цим пов'язана незалежність африканських держав у 1960-х роках. Колоніальну політику вважав невдалою французький президент В.-Ж. д'Естен (1974-1981 роки). Він вказував на те, що в історії Франції є дві гілки: історія завоювань та історія реформ. Історія завоювань пов'язана з розширенням території держави. Знаходячись на географічному перехресті Європи, вона зуміла раніше, ніж більшість її сусідів розширити, захистити і об'єднати свої території. Але щодо напрямку реформ, вона має значно менші досягнення. Серед великих держав, Франція знаходиться серед тих, хто найгірше керував своїм розвитком. Французьке суспільство еволюціонувало хаотично, долаючи багаточисельні перешкоди і обмеження революційними поривами. Звідси постійна зміна режимів, конституцій та п'ять республік.

Аналізуючи політичну історію Франції можна виділити основні чотири етапи формування зовнішньої політики країни, а саме:

I етап (1648–1815 роки) починається підписанням Вестфальського договору, який визнавав національні кордони та національний суверенітет і тривав до закінчення наполеонівських війн та підписання Віденського конгресу.

II етап (1816–1944 роки) почався з дії договору Віденського конгресу, під час якого було досягнуто домовленості про перерозподіл завойованих Наполеоном Бонапартом територій, повернення Франції до кордонів 1792 р. і завершенням Четвертої Французької республіки.

III етап (1945–1990 роки) бере початок одночасно від проголошення П'ятої Французької республіки і керування Шарля де Голля. В цей період Франція бере активну участь в ялтинсько-постдамській системі та входить до країн Великої четвірки, що дає їй статусні важелі впливу у міжнародних відносинах аж до завершення «холодної війни».

IV етап (від 1991 року) пов'язаний із геополітичними змінами у світі, зміною його біполярності та пошуком нових зовнішньополітичних орієнтирів для Франції.

На сучасному етапі міжнародних відносин зовнішня політика Франції розглядається французькими дослідниками з двох основних позицій: історичної та політологічної. На перший погляд, історичний підхід здається невідповідним об'єкту дослідження, однак він має величезне значення для французької школи. Зважаючи на активну роль Франції в історичній ретроспективі, її зовнішні маневри, війни та політику щодо сусідніх країн, історики, використовуючи минуле, намагаються зрозуміти майбутнє. Політологи беруть за основу загальнотеоретичні орієнтації, такі як реалізм, марксизм, лібералізм, етатизм, плюралізм, історичний інституціоналізм, інституціоналізм раціонального вибору і конструктивізм, що є найважливіше під час вивчення міжнародних відносин. Перераховані напрямки не тільки дають можливість висувати припущення щодо суттєвих змін і їх можливого взаємозв'язку, але є логічним продовженням багатьох конкретних дослідницьких завдань і цілий зв'язок теорій, які можна перевірити на практиці.

Зовнішня політика Франції має одну з найдавніших історій, порівняно з іншими державами. Перш за все, це пов'язано з тим, що Франція дбає про національні інтереси. Цей принцип простежується впродовж всієї історії її зовнішньої політики. По-друге, Франція завжди відстоює своє право на головну роль. Вона ніколи не могла змиритися з будь-якою поразкою, а відтак будувала свої взаємовідносини з іншими державами з позиції домініону, незалежно від того, в яких умовах вона перебувала насправді. По-третє, Франція захищає своє право на завоювання. Вона спромоглася відмовитися від своїх колоніальних володінь лише в період, коли вони поставили під сумнів внутрішню безпеку і порядок у Франції. По-четверте, Франції характерні харизматичні правителі. Аналізуючи етапи розвитку зовнішньої політики Франції, можна провести паралелі між її успішною реалізацією та яскравістю особистостей, які очолювали Францію. Одночасно це має негативний бік, оскільки тривалість керівництва збігається з тривалістю життєдіяльності зовнішньополітичної концепції.

Мальшина К.В.,
кандидат історичних наук, доцент
Дипломатична Академія України
при МЗС України

ПЕРШІ КРОКИ СЛОВЕНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ (1919-1920 рр.)

Становлення словенської дипломатії проходило у складних умовах формування нових держав післявоєнної Європи. У 1919-1920 рр. перші словенські дипломати включилися в боротьбу за свої національні інтереси на Паризькій мирній конференції, яка була для них конче важливою, розглядаючи курс кордонів Королівства з Італією, Австрією та Угорщиною на словенській національній території. Будь-які рішення конференції приймалися “Великою Четвіркою” та склалися на основі доповідей спеціальних незалежних територіальних комісій. Фактично саме ці документи грали головну роль у роботі конференції. У підготовці таких документів та у перемовинах на більш низькому рівні взяли участь словенські члени делегації Королівства СХС.

Делегація Королівства СХС у Парижі складалася з трьох головних делегатів, кожен мав свою команду експертів з національних, політичних, економічних, культурних питань. Колишнє Королівство Сербія представляв Нікола Пашич, хорватів - Анте Трумбич, словенців - Іван Жолгер. Словенські експерти були обізнані на політичну та етнічну ситуацію на місцях - у прикордонних регіонах, де вони народилися та жили: з проблем Примор'я (кордон з Італією) - О.Рібар та секретар делегації Б.Старе, Каринтії (з Австрією) - Л.Ерліх, Східної Штирії та Прекмур'я (з Австрією та Угорщиною) - М.Славич. Експертом з загальних проблем був призначений І.Швегел. Головною метою делегації було справедливе вирішення словенського питання.

Словенія спромоглася з'єднати більше половини своїх земель, але деякі кордони вона достатньо не захистила. Якщо Штірію вдалося приєднати швидко ще до вступу до Королівства СХС, то вже Каринтію Австрія віддавати так легко не хотіла, і вирішення “Каринтійського питання” затягнулося. За умов невирішеності кордонів між частинами колишньої Австро-Угорщини, які боролися за незалежність, на початку листопада 1918 р. Італія окупувала захід Словенії, опинившись за 25 км від Любляни, а на початку січня 1919 р. на півночі вибухнули військові конфлікти між австрійців і словенців. Війська протидіючих сторін боролися за територію Каринтії, при чому словенські війська в цьому перемагали.

На жаль, події відбувалися в початковий час формування системи управління Королівства СХС і Белград не надав зовнішній уваги словенським проблемам; крім того, почалася Паризька мирна конференція, яка взяла справу під контроль. Було призначено Оглядову комісію під проводом підполковника Ш.Майлза, яка мала повноваження на визначення демаркаційного кордону між Австрією та Королівством СХС до ухвалення рішення мирної конференції про кордони між ними. Комісія Майлза перебувала в Каринтії з 26 січ-

ня по 6 лютого 1919 р. у складі 4 військових фахівців у супроводженні наглядача від словенської делегації. Під час її роботи австрійський уряд намагався перетягнути її думку на свій бік та за допомогою всіх доступних форм пропаганди та агітації досяг очікуваного результату: за рішенням більшості своїх членів комісія запропонувала розмежувальну лінію за старим провінційним кордоном Карінтії, який йде по всій довжині гірського хребту Караванке. Без урахування критерію етнічного складу країни, комісія висловила думку, що словенські війська мають бути виведені з Карінтії. Уряд Королівства СХС, дізнавшись про висновки комісії, у лютому 1919 р. активно опротестував методи роботи комісії та її висновків.

Методи словенської сторони були більш наукові, ніж дипломатичні. Словенська частина делегації Королівства СХС мала “свого історика, географа, картографа, статистика, рисувальника, канцелярських чиновників та друкарські машинки... Друкарство на машинках не припинялося з ранку до ночі”. “Боротьба делегації проти враження від звіту Майлза” породила купу фахових доповідей та меморандумів, посланих в територіальну комісію конференції та різним іноземним дипломатам. В цих записках ретельно доказано, що Словенія має право затребувати Карінтію для себе. “Але практично жоден з словенців не мав необхідного досвіду у великій світовій політиці та з різних інших причин не міг знайти такі необхідні дружні зв’язки з визначальними особами, оскільки тільки це і є найважливішим, ніж навіть дуже ретельно зібрані реферати, які навряд чи хтось читає. Ці зв’язки мали лише серби”. Ще одним фактором була фігура проф. Ерліха, католицького богослова, “великого знавця Карінтії, “але, звичайно, розумно сумніватись, чи був аскетичний священник для двох молодих протестантських американських офіцерів дійсно щасливим супутником...”

Делегація США зробила висновок, що доповідь комісії Майлза не треба публікувати, що краще приховати її діяльність, ніж визнати її висновки недійсними. Американці офіційно спростували доповідь Майлза, і цей документ завмер в секретних архівах до 1953 р., коли американський Держсекретаріат дозволив передати його в державний Національний архів; документ був вперше опублікований в Аргентині тільки у 1955 р. Незважаючи на це, доповідь Майлза стала основою позиції США у всіх дискусіях з проблем Карінтії, фатальної для вирішення всього словенського питання, та призвела до негативних для Словенії результатів Карінтіїського плебісциту та рішень Паризької мирної конференції взагалі.

Словенці не досягли своєї мети. Причиною провалу словенських намагань був сухий науковий підхід до суто дипломатичної проблеми та недовідченість політичних діячів та фахівців у роботі на дипломатичній арені - новій для них сфері діяльності, внаслідок відсутності в Словенії власної школи дипломатії.

Марцинюк М.П.,
аспірантка
кафедри дипломатичної та консульської служби
Дипломатичної академії України
при МЗС України

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПОРТУГАЛІЇ ДО І ПІСЛЯ ВСТУПУ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (1974-2001 рр.)

Обмежуючі заходи міграційної політики сьогодні є неефективними. Постала необхідність у дослідженні іншого позитивного досвіду держав у роботі з мігрантами та його подальшого застосування. Унікальним прикладом для наслідування у цій сфері є Португалія, що, займаючи особливу географічну і політичну позицію, вчилася в 1970-их – 2000-их роках утримувати оптимальний еміграційно-іміграційний баланс.

Кінець ХХ – початок ХХІ століть позначились для Португалії активним розвитком міграційної політики, законодавства і мережі установ, які дозволили налагодити ефективну систему роботи з мігрантами, керування міграційними потоками, адаптації мігрантів та забезпечення їх соціальних прав і недискримінації в приймаючому суспільстві.

Зміни, які відбулися в Португалії після 1974 року, дали поштовх до змін і в її іміграційній політиці. Потужні іміграційні потоки змусили Португалію вирішувати на законодавчому й інституційному рівнях питання визначення національної ідентичності, здобуття громадянства, міжкультурних зв'язків в іміграційному середовищі. З 1986 по 1988 роки Португалія перебувала в процесі глибоких реформ, які, спільно із політикою ЄС, призвели до структурних змін майже у всіх сферах життя суспільства. На політичному рівні, після падіння режиму та вступу до ЄС, основним завданням Португалії було інтегруватися у все ще «вороже» для неї європейське середовище. Демократичні цінності та інституційна база Європейського Союзу закликали Португалію до пошуку засобів для встановлення демократичної стабільності, Португалія мала інкорпорувати в національне законодавство значну частину європейського.

На початку 90-их років європейські країни докладали значних зусиль для того, що гармонізувати європейське законодавство у сфері надання притулку та іміграції. Шенгенська Угода та Дублінська конвенція (червень 1990 року) були спрямовані саме на те, щоб встановити спільні рамки для міграційної політики серед країн ЄС. Імплементация в грудні 1993 року Єдиного Європейського Акта стала основою базових трансформацій, пов'язаних із переміщенням робочої сили і працевлаштуванням в рамках Європейського Союзу.

На практиці нові правила призвели до двох основних наслідків: з одного боку вільного переміщення осіб у рамках Європейського Союзу, з іншого – обмеження такого переміщення в країні ЄС з боку неєвропейських країн і

країн, що знаходилися на периферії ЄС, зокрема з Африки. Одним з основних наслідків такої політики стало встановлення жорсткого контролю над імміграційними потоками з африканських країн, які колись були європейськими колоніями. Що стосується Португалії, то її тісні історичні й культурні зв'язки з колишніми колоніями зазнали неабиякого тиску під директивами Європейського Союзу. Крім того, встановлення обмежень перетину кордону для громадян, які не були громадянами Європейського Союзу, руйнувало ті усталені міграційні мережі, які сформувалися в Португалії з колишніми колоніями в колоніальний і постколоніальний періоди.

Міграційний феномен Португалії в її іммігрантсько-емігрантській позиції напівпериферії Європейського континенту. Перетворення Португалії з колоніального центру на європейську напівпериферію пояснює існування в цій країні обох потоків мігрантів.

Менш ніж за двадцять років колоніальна «транснаціональність» Португалії перетворилася на транснаціональність європейську в рамках ЄС, де Португалія знаходиться на периферії, однак робить свій особливий внесок у спільну європейську політику — її імміграційну складову.

Португалія за останні 40 років змогла ефективно використати переваги своєї емігрантсько-іммігрантської позиції в Європі. Країна успішно імпортує трудові ресурси в Європу, заповнюючи прогалини у трудових нішах португальського суспільства емігрантами з країн Африки і Східної Європи. Складно сказати, наскільки ці два процеси кількісно і якісно взаємозамінні. Зрозуміло одне, для того, щоб адекватно відповідати викликам, породженим такою позицією Португалії, вона ефективно використовувала і розвивала усі інституційні і законодавчі інструменти для роботи з мігрантами, які здобула після революції 1974 року й вступу в Європейський Союз.

1. Lauren M. McLaren. Opposition to European integration and fear of loss of national identity: Debunking a basic assumption regarding hostility to the integration project //European Journal of Political Research. 2004. P. 899–897.
2. Convention determining the State responsible for examining applications for asylum lodged in one of the Member States of the European Communities. – Dublin Convention, *Official Journal*. – С. 254, 19/08/1997. P. 0001 – 0012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:41997A0819\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:41997A0819(01)).
3. Wars of Colonial Portuguese Africa. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/africa-portugal.htm>.
4. Simxes, Joao Carlos GDS, "“Orgulhosamente Sys:” Recent Immigration to the Portuguese Republic". Ryerson University. Theses and dissertations. 2008. P. 37.

Матяш І.Б.,
доктор історичних наук, професор,
кафедри дипломатичної та консульської служби
Дипломатичної академії України
при МЗС України

ПЕРШІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ: КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ КОНСУЛІВ ТА ПРОСОПОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ СЛУХАЧІВ

Українська консульська служба, що народжувалася як держаний інститут у 1917 – 1923 рр., потребувала кваліфікованих фахівців як для відповідних підрозділів центрального апарату зовнішньополітичного відомства, так і для консульських установ. Ініціатива започаткування професійної підготовки консулів належала проф. М. Туган-Барановському. Очолюване ним Українське наукове товариство економістів забезпечило інтелектуальні ресурси для започаткування консульської освіти. В березні 1918 р. при УНТЕ було засновано перший навчальний заклад у цій сфері у формі Консульських курсів. На навчання приймалися особи, які мали юридичну або економічну освіту й досконало володіли українською мовою та будь-якою іноземною. Основними складовими навчального плану були дисципліни з економіки, права, діловодства та іноземних мов. Колектив викладачів склали знані фахівці в сфері економіки, статистики, права, мовознавства – професори та приват-доценти Київського університету й Київського комерційного інституту, співробітники зовнішньополітичного та інших профільних відомств, іноземні консули: О. Ейхельман, К. Воблий, С. Остапенко, А.Ярошенка, П. Кованько, Л. Яснопольський, І.Огієнко, С. Василяді та ін.

Прийм на курси відбувався без іспитів, шляхом перевірки документів та співбесіди українською мовою. За результатами співбесід претендентів було розподілено на три групи: дійсні, вільні, кандидати на слухачі. Категорію вільних слухачів склали співробітники різних міністерств, які потребували фахівців у сфері зовнішніх зносин. Навчання на Консульських курсах розпочалося 20 квітня 1918 р., однак завершити його за доби Центральної Ради в УНР не вдалося.

За доби Гетьманату Консульські курси відновили роботу. Якісний склад колективу слухачів засвідчував обнадійливі перспективи формування х штатів українських консульських установ. Всі слухачі володіли двома-трьома іноземними мовами, отримали вищу освіту в українських і зарубіжних університетах, мали навички в сфері бухгалтерії та діловодства. Після завершення лекційного курсу слухачі склали іспит перед спеціальною комісією у складі представників МЗС, Міністерства торгу і промисловості, Консульських курсів, на чолі з радником МЗС І. Красковським. Серед перших випускників Консульських курсів був В. Садовський – майбутній старший діловод,

а згодом і керівник консульського відділу Департаменту чужоземних зносин МЗС; начальник політичного відділу МЗС, один із перших співробітників міністерства від 1917 р. Надія Суровцева та ін.

Невдовзі почала втілюватися в життя й ідея створення спеціального вищу – Економічно-адміністративний інститут при УНТЕ. Інститут мав 5 відділів: зовнішньої політики, адміністративний, фінансовий, економіки і статистики, кооперативний. Перевагу при вступі мали правники та економісти, хоч, на відміну від консульських курсів, приймалися й особи без вищої освіти за наявності відповідного практичного досвіду.

Консульське відділення мав і Близькосхідний інститут (спершу – Інститут східних мов), заснований у липні 1918 р. як виш для вивчення країн Близького Сходу, Балканського півострова і Малої Азії в сфері економічної, етнографічної та політичної. Його концепція ґрунтувалася на баченні перспектив розвитку української консульської служби та вивченні зарубіжного досвіду роботи консульських установ. Завдання інституту полягали в підготовці діячів економічної і політико-адміністративної сфери на Близькому Сході, зокрема дипломатичних агентів, консулів, урядових і приватних комерційних агентів, комерційних кореспондентів, організаторів торговельно-промислових установ та ін. Із огляду на профіль підготовки фахівців, запроваджувалося два відділення: консульське і комерційне. Першим директором інституту став доктор права П. Богаєвський.

На навчання приймалися чоловіки і жінки, які закінчили Лазарівський інститут східних мов, інші виші або мали спеціальний допуск МНО. Окрему категорію слухачів складали особи, які не мали вищої освіти, але оплачували прослуховування курсу або окремих лекцій. Організація навчальних курсів ґрунтувалася передусім на практиці Німеччини, яка провела реформу освіти консулів і визначила провідну ідею фахової підготовки спеціалістів цього профілю як знання мови, історії державного устрою і економічного стану тієї країни, в якій студент готувався працювати як консул.

Із приходом до влади більшовиків інститут деякий час функціонував як Інститут зовнішніх зносин (незабаром перейменований на Київський вищий технікум зовнішніх зносин) у складі двох відділень (консульського та зовнішньої торгівлі) на чолі з М. Канторовим. Консульське відділення мало спершу 4 спеціалізації-цикли (англосаксонський, германський, близькосхідний, слов'янський), потім 3 (англосаксонський, германський, близькосхідний), згодом 2 (англосаксонський та близькосхідний). В інституті викладалась італійська, німецька, болгарська, арабська, французька, англійська й шведська, сербська мови. Практичноорієнтовані курси з організації установ НКЗС та консульського листування викладав Уповноважений НКЗС УСРР у Києві В. Д. Торговец. Показовою рисою нового стилю навчання була посада політрука в адміністрації інституту. З метою «чистоти викладацького колективу» з точки зору радянської ідеології траплялись випадки звільнення професури «за контрреволюційні переконання», «негативне ставлення до радянської

влади», невідповідне соціальне походження. Тим самим починалося руйнування щойно сформованої системи підготовки консульських кадрів.

Діяльність технікуму в частині підготовки консульських кадрів коригувалася в зв'язку з розвитком подій у зовнішньополітичному відомстві. Влітку 1923 р. керівництво технікуму отримало «вказівку центру» реорганізувати навчальний заклад у Технікум зовнішньої і внутрішньої торгівлі. Відповідне рішення Комітет КВТЗЗ ухвалив 11 липня 1923 р. Надалі технікум перепрофільовувався на підготовку кадрів у сфері зовнішньої торгівлі, а підготовку працівників дипломатичної та консульської служби в Україні на тривалий час було припинено.

Мирка О.А.,
слухачка
Дипломатичної академії України
при МЗС України;
магістр КНУТШ

МОДЕРНІЗАЦІЯ МЗС - ВАЖЛИВИЙ КРОК ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Структура МЗС має бути приведена у відповідність до європейської практики і будуватися за тематичним критерієм. На основі аналізу структури інших МЗС, можна визначити, наприклад, доцільність структурування МЗС у декілька функціональних генеральних директоратів (ГД): політичний, безпекові питання, економіка та торгівля, правовий, культура та гуманітарні питання, консульські питання, адміністративний. ГД мають включати директорати та відділи. Директорати є основною структурною ланкою, відділи – основною робочою одиницею. Кожен відділ, директорат та ГД мають мати власний бюджет. Саме виділення бюджету є уособленням реальної політичної ваги та значення того чи іншого пріоритету зовнішньої політики. Керівники підрозділів повинні мати право розпоряджатися бюджетами.

З метою забезпечення якісного виконання завдань, які покладені на Міністерство закордонних справ України у зв'язку з економізацією зовнішньополітичної діяльності, доцільні певні структурні зміни, зокрема, спрямовані на забезпечення суттєвого підвищення статусу керівника економічного напрямку, для чого необхідно введення посади Директора департаменту економічної дипломатії з одночасним введенням його до складу Колегії МЗС та прямим підпорядкуванням Міністру. Необхідно встановити, що зовнішньоекономічний напрямок роботи очолюється заступником Міністра - директором Генерального департаменту економічної дипломатії (до складу якого передати окремі функціональні департаменти та управління, забезпечивши уможливість повноцінного представництва державної політики у галузі зовнішньо-

економічних стосунків засобами політичної дипломатії); також, доцільно ввести додаткову посаду першого заступника Міністра – члена Кабінету Міністрів України, який очолюватиме зовнішньоекономічний напрямок дипломатичної діяльності.

Міжвідомчій координації сприятиме також запровадження інституту представників МЗС в міністерствах та відомствах, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність в значних обсягах. Працюючи в цих установах, досвідчені дипломати не тільки могли б краще зрозуміти особливості економічної роботи, але і зі свого боку, допомогли б запровадити високі міжнародні стандарти та етичні норми спілкування з іноземними партнерами. Одночасно необхідно створення за кордоном структурних одиниць, до функцій яких належить підтримка зовнішньоекономічної діяльності. МЗС повинен зосередитися на «макроекономічній дипломатії» - тобто вирішенні проблем міждержавних економічних відносин. Функції «мікроекономічної дипломатії», тобто надання підтримки окремим галузям та підприємствам, поступово можуть передаватися торговельно-економічним представництвам, які повинні створюватися торговельно-промисловими палатами та об'єднаннями підприємств.

Зростання динамізм у світових процесів вимагає створення при МЗС України спеціального ситуаційного центру, який зможе в режимі реального часу відслідковувати й аналізувати інформацію, яка надходитиме з усіх дипломатичних установ за кордоном та інших джерел, з тим щоб оперативно здійснювати оцінку ризиків для економічної безпеки держави і забезпечувати своєчасне та адекватне реагування на них.

Перебування МЗС та міністра у окремому конституційному, правовому та адміністративному полі, відірваному від інших складових виконавчої влади (інший порядок призначення), не має аналогів у європейській практиці. Подібну аномалію можливо усунути, що вимагатиме внесення змін у Конституцію. Міністр має бути політичною фігурою, важливою складовою правлячої коаліції. У всіх провідних дипслужбах посади розділені на політичні та дипломатичні. Як приклад можна взяти ФРН, де є три політичні фігури – міністр і два його заступники (державні міністри) з європейських та парламентських питань. Інші посади заповнені державними службовцями: від трьох держсекретарів і послів вниз по ієрархії.

В Україні вже фактично здійснено перехід до призначень на міністерські посади політиків, від так варто чітко розмежувати держслужбовців та політичних призначенців. Окрім міністра, політичними призначеннями мали би бути два його заступники (вони могли б, наприклад, мати посади державних міністрів чи просто – заступників міністра); вони вступають на посаду спільно з міністром і разом з ним залишають свої посади; особи заступників можуть бути предметом коаліційних домовленостей.

Міністр та його заступники дають політичні (але не адміністративні) вказівки дипслужбі, визначають ключові напрями роботи. Окрім власних патро-

натних служб вони не можуть звільняти чи брати на роботу співробітників МЗС, керувати поточною роботою дипслужби. Дану функцію (адміністрування міністерства, виконання усіх управлінських функцій всередині МЗС), здійснює Державний секретар – найвища посадова особа дипкорпусу, яка є держслужбовцем і основною функцією якої є менеджмент ефективного виконання політичної лінії президента/уряду/міністра. Держсекретар зобов'язаний забезпечувати спадковість зовнішньої політики, бути запобіжником для непрофесійних політичних популістських рішень.

Міністр, два державні міністри, держсекретар та його заступники (до 4-х), формують керівництво міністерства, разом із генеральними директорами – колегією. Гендиректори, як і заступники держсекретаря, призначаються держсекретарем. Для уникнення конфліктів на рівні політичного керівництва міністерства та керівництва дипслужби, необхідно опрацювати критерії контролю за призначеннями, впливу міністра на кадрову політику, з іншого боку – обмеження цього впливу лише винятковими випадками і за відповідних умов.

Ключовим елементом реформи є не просто зміна структури, а перенесення ваги прийняття рішення та ведення справ на рівень деск-офісерів – співробітників, які ведуть конкретні питання. Саме деск-офісери отримують повноваження за своїм електронним підписом готувати і розсилати документи та інформацію, саме на них лягає відповідальність за результат. Деск-офісери, а не заступники міністра чи директори департаментів, стають основними партнерами для посольств інших країн у Києві і для посольств України за кордоном. Керівники вищого рівня виконують, як правило, функції:

- трансформації та передачі політичної волі на нижчий рівень;
- врегулювання проблемних питань всередині структурних одиниць та між ними;
- представницькі функції.

Молчанова О.В.,
аспірантка
кафедри дипломатичної та консульської служби
Дипломатичної академії України
при МЗС України

**УКРАЇНСЬКІ ДИПЛОМАТИЧНІ Й ВІЙСЬКОВО-САНІТАРНІ
МІСІЇ В ЄВРОПІ У СПРАВАХ РЕПАТРІАЦІЇ ПОЛОНЕНИХ ТА
ІНТЕРНОВАНИХ ВОЯКІВ-УКРАЇНЦІВ (1918-1922 рр.):
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Проголошення незалежності України та підписання Українською Центральною Радою мирної угоди з державами Почвірного союзу відкривало шлях

для організації вже на державному рівні масового повернення додому полонених українців. Але практично це було реалізовано тільки після приходу до влади Гетьмана П.Скоропадського, коли захист прав полонених українців та опікування їх потребами перебрали на себе дипломатичні представництва та військово-санітарні місії Української Держави, що були акредитовані у цих країнах. Їх діяльність уможливила здійснення репатріації десятків тисяч полонених вояків-українців, а також великою мірою сприяла поліпшенню умов перебування тих, хто ще продовжував залишатися у таборах.

Особливо значними здобутками у 1918 р. була позначена діяльність Української військово-санітарної місії в Німеччині, коли за досить обмежений термін її члени зуміли організувати репатріацію близько 40 тис. полонених українців. Місія намагалася координувати свою діяльність з Посольством Української Держави в Німеччині, проте більшість його співробітників приділяла недостатньо уваги вирішенню проблем полонених українців, надаючи їм лише обмежену моральну допомогу. Активно працювала місія і в 1919 р., спричинившись до відродження українського національного життя у багатьох таборах. Завдяки її заходам в них постали українські громади, що гуртували навколо себе значну кількість полонених під національно-патріотичними гаслами. Цій же меті ефективно слугувало й видання місією українського часопису «Шлях» у таборі Зальцведель (Німеччина).

За часів Директорії УНР процес репатріації мав свою специфіку, що було пов'язано з окупацією більшої частини території України більшовицькою та Добровольчою арміями. У цій ситуації члени військово-санітарних місій, не відмовляючись остаточно від спорадичної організації транспортів полонених додому, більшу увагу приділяли організації культурно-просвітницької роботи в їх середовищі. Разом із тим, місії надавали військовикам необхідну лікарську та гуманітарну допомогу, утримуючи для цього цілу низку спеціальних приймально-розподільчих пунктів (станцій), послугами яких скористалися десятки тисяч полонених.

Найбільших успіхів у справі репатріації полонених українців у 1919 р. досягла Військово-санітарна місія УНР в Австрії, у складі якої було створено кілька відділів, у т.ч. віденський, чехословацький, угорський, тірольський і румунський; а також засновані «збірні станиці» (пересильні пункти) для полонених українців у Відні, Інсбруку, Будапешті, Празі та ін. Така досить щільна мережа філіалів місії пояснювалася не тільки тим, що Австрія за своїм географічним положенням перебувала на перехресті всіх шляхів репатріації, але й наявністю на теренах колишньої Австро-Угорської імперії значної кількості полонених російської армії (до 800 тис. чол. на початок 1919 р.), серед яких значний відсоток склали українці. Тільки за період з червня 1919 р. до травня 1920 р. через ці станиці пройшло понад 50 тис. полонених українців, причому всі вони забезпечувалися харчуванням, одягом та взуттям; потребуючим надавалася медична допомога.

Одночасно Директорія УНР намагалася використати військовий досвід і бойовий потенціал полонених та інтернованих, та практично реалізувати їх бажання зі зброєю в руках захищати Україну від ворожої навали. Діяльність українських військово-санітарних місій у межах новопосталих держав зі складу колишньої Австро-Угорської імперії позначилася значними здобутками у справі репатріації полонених та була чи не єдиним рятівним кругом для більшості полонених вояків-українців, відкриваючи для них можливість повернутися в Україну, особливо тоді, коли йшлося про необхідність перетинання кількох державних кордонів. Проте у 1920 р., через несприятливе зовнішньополітичне становище УНР, а також внаслідок несистематичного фінансування місій у цей час, українські дипломати були значною мірою обмежені у своїх можливостях ефективно допомагати полоненим. Влітку 1920 р. всі місії були змушені взагалі припинити свою діяльність, що негативно позначилося на моральному стані полонених українців. У наступному році репатріація колишніх інтернованих відбувалась заходами радянських репатріаційних місій. Особливо активно радянські представники діяли в Польщі, намагаючись внести розбрат у лави інтернованих військ УНР.

Об'єктом дослідження є репатріація полонених та інтернованих вояків-українців, які внаслідок подій Першої світової війни та національно-визвольної збройної боротьби у 1919-1920 рр. опинилися у таборах на теренах європейських країн, предмет дослідження – діяльність урядових, дипломатичних та військово-санітарних установ з налагодження репатріації полонених та інтернованих вояків, культурно-національні та організаційні заходи їх співробітників у таборах та пересильних станицях на теренах європейських країн.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з січня 1918 р., і зокрема, прийняття IV-го Універсалу, і до 1923 р., коли радянські репатріаційні місії завершили перевезення тієї частини інтернованого українського вояцтва, яка не зуміла адаптуватись до життя в еміграції та виявила бажання повернутись до УСРР.

Географічні рамки дослідження охоплюють терени кількох європейських країн: Австро-Угорщини (згодом – Австрії), Німеччини, Італії, Польщі, Чехословаччини, Румунії. Разом з тим дисертант вважав за можливе інколи вийти за визначені рамки задля більш детального висвітлення деяких аспектів даної теми.

Наукова новизна статті визначається передусім вибором та розробкою даної теми дослідження, і зокрема полягає у наступному: здійснено першу спробу комплексної наукової розробки репатріації полонених та інтернованих вояків-українців зі складу різних військових формацій під час їх перебування у таборах європейських країн; проаналізовані заходи українських урядів (доби Української Центральної Ради, Гетьманату П.Скоропадського і Директорії УНР) та УСРР щодо вирішення проблеми репатріації полонених та інтернованих вояків-українців, а також надання їм гуманітарної допомоги; розкрито особливості процесу репатріації полонених та інтернованих з тере-

нів різних європейських країн та визначено конкретний внесок в його налагодження українських військово-санітарних місій;

Важливим й цінним джерелом дослідження даної теми є тогочасна емігрантська преса, високий інформаційний потенціал якої дає можливість дослідити діяльність українських дипломатичних представництв щодо налагодження репатріації бранців. Матеріали преси є, без перебільшення, самоцінними – вони дають дослідникові можливість реконструювати перебіг процесу репатріації, доповнюючи значною мірою свідчення архівних документів. У цьому відношенні слід згадати про часопис «Шлях» та деякі інші періодичні видання, на шпальтах яких присутні згадки про репатріантів.

Аналіз джерельної бази досліджуваної проблеми свідчить, що попри значний документальний масив процес репатріації полонених та інтернованих вояків-українців з різних країн ще не досліджено. Відтак існує потреба відтворити специфіку цього процесу, проаналізувати особливості діяльності українських дипломатичних та військово-санітарних установ, встановити кількісні параметри репатрійованих.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ:

1. *Кривець Н.В.* Повноважне представництво України у Німеччині (1921-1923 рр.). // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Зб. наук. праць. – К., 1998. – Вип.7. – С.65-82.
2. *Свєєнко І.В.* Діяльність української і чехословацької репатріаційних місій. 1921-1922 рр. // Україна в європейських міжнародних відносинах. Наук. зб. Інституту історії України НАН України. – К., 1998. – С.423-434.
4. *Срібняк І.В.* Полонені українці в Австро-Угорщині та Німеччині (1914-1920 рр.). – К., 1999. – 296 с.
5. Українська революція: Документи. 1919-1921 / За ред. Т.Гунчака. – Нью-Йорк, 1984. – 478 с.

Нагорняк І.,
аспірант
кафедри країнознавства
Інституту міжнародних відносин
КНУ імені Тараса Шевченка

ПЕРЕГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СУСІДСТВА ТА КРАЇНИ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

18 листопада 2015 р. Єврокомісія презентувала оновлену Європейську політику сусідства (ЄПС). Її появу, науковці, що займаються проблематикою

евроінтеграційних процесів, очікували мабуть більше ніж Саміту Східного Партнерства, що відбувся у Ризі наприкінці травня цього року. І це зрозуміло, адже проект Східного Партнерства, як і інші регіональні ініціативи, створений Союзом у рамках ЄПС. Тому саме від цього перегляду очікувались відповіді на ті виклики, перед якими постало сусідство ЄС протягом останніх декількох років.

Після прийняття ЄПС у 2004 році, вона неодноразово корегувалась у відповідності до змін у регіоні. Найвідомішим для нас є створення, із ініціативи Польщі та Швеції, у 2008 році проекту Східного Партнерства, який з 2011 року активно використовує інструмент підписання країнами-адресатами угоди про Асоціацію із ЄС.

Нещодавній перегляд ЄПС повинен був відповідати тим геополітичним викликам, перед якими ЄС постав сьогодні. Але аналізуючи зміст нещодавно представленого документа, можна стверджувати, що нових чітких відповідей на агресивну політику Росії та міграційну кризу в ньому немає.

Як вважає колишній Генеральний директор Єврокомісії з питань розширення Сер Майкл Лі (Sir Michael Leigh), ЄС створивши цілу низку таких ініціатив, як Євро-Середземноморське Партнерство, Середземноморський Союз, Партнерство за демократію і загальне процвітання, Східне партнерство та Чорноморську синергію, «створив взаємопов'язаний клубок ініціатив, що створює плутанину для всіх зацікавлених сторін. Тому ЄС повинен розрізати цей клубок та запропонувати ефективну політику щодо конкретних проблем і країн» [1].

В запропонованому документі ЄПС надалі підтримує формат Східного Партнерства та Барселонського процесу, однак поступово відходить від регіонального підходу за рекомендацією експертів та запроваджує формат диференційованого партнерства. В даному випадку, це означатиме більш індивідуальний підхід до країн ЄПС в залежності від бажання кожного окремого партнера у відповідному рівні співпраці [2].

Основна увага в галузі безпеки приділяється розширенню співпраці ЄС із країнами-партнерами, в процесі реформування їхньої цивільної та військової безпеки. Зокрема через стратегічне та політичне дорадництво, нарощування інституційного потенціалу та діалог із громадським сектором [3].

Таким чином переглянута ЄПС, запропонована Єврокомісією, хоч і неформально, але поступово відходить від регіонального підходу у своїй політиці щодо сусідніх країн, доповнюючи ці відносини індивідуальним діалогом. Відповідно можна очікувати виникнення нових ініціатив ЄС, що повинні замінити недостатньо ефективні регіональні програми на кшталт Середземноморського Союзу чи Східного Партнерства і розділити їх членів відповідно до рівня та бажання наближення до Європейських інституцій.

Позитивними сигналами у документі є включення зацікавлених країн до Транс'європейської транспортної мережі, що в перспективі означає можливість залучення європейських інвестицій та менеджменту для оновлення ін-

фраструктури в цих країнах. А також, поглиблення співпраці у сфері енергетики та енергетичної безпеки задля забезпечення їхньої енергетичної незалежності та використання потенціалу зберігання і транспортування енергоресурсів цих країн.

Окремо в документі виділено питання співпраці з молоддю та боротьби із молодіжним безробіттям в країнах ЄПС. Зокрема заохочуючи контакти між громадськими організаціями, бізнесом і університетами, шляхом розвитку різноманітних програм партнерства та стимулюючи навчання громадян країн-членів Союзу в країнах ЄПС.

Отже, переглянута ЄПС є далекою від очікувань громадян в країнах, що підписали угоду про Асоціацію. Вона все ще не дає відповіді на ключове питання, яке стояло перед Європою у 2003 році, - розширення ЄС на схід. Однак, зважаючи на кризові явища в середині Євросоюзу, кардинальні зміни в політиці сусідства сьогодні є малоімовірними. Оскільки ЄПС є результатом внутрішнього консенсусу, який все частіше наштовхується на спротив скептиків ідеї Об'єднаної Європи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Michael Leigh, *New Policies Urgently Needed for EU Neighborhood*, [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.gmfus.org/blog/2015/11/18/new-policies-urgently-needed-eu-neighborhood>.

2. Giselle Bosse, *The Eastern Partnership and the disintegration of Eastern Europe: The end of the region-building project?*, *European View*, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://link.springer.com/article/10.1007/s12290-014-0306-6>

3. Joint communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *Review of the European Neighbourhood Policy*, Brussels, 18.11.2015 JOIN(2015) 50 final, [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://eeas.europa.eu/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_en.pdf

Новицька О.В.,
аспірантка,
Дипломатична академія України
при МЗС України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ РЕЛІГІЙНОГО ЕКСТРЕМІЗМУ І ТЕРОРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

В той час як більшість релігійних систем світу, в тому числі іслам, підтримують базові духовні та загальнолюдські цінності, та не закликають прямо до знищення людей з іншими віруваннями та життєвими установками (на чому, зокрема, постійно наголошують духовні діячі та дослідники ісламу), будь-яка релігія в контексті наявності в ній тез щодо добра, зла, справедливості та «боротьби з невіруючими» може бути використана як підґрунтя для тероризму та екстремізму.

В ХХІ столітті релігійний екстремізм та тероризм перетворилися на одну з найбільших соціальних проблем, а також стали частиною політики та інструментом проведення зовнішньополітичної діяльності, засобом досягнення геополітичних амбіцій певних держав та сил.

Серйозним детермінуючим фактором є стрімке поширення протягом кількох останніх десятиліть такого явища, як фундаменталізм – саме по собі не нове, воно є своєрідною відповіддю на виклики сьогодення, що закликає повернутися до «першооснов», «історичних цінностей», «чистої релігії». Розвиваючись в певних соціальних умовах в якості релігійної ідеології, течії або секти, фундаменталізм з часом набуває політичного спрямування та починає боротьбу з тими соціальними суб'єктами, що сприймаються як такі, що загрожують цінностям, інтересам, ідеям, спільнотам, які ця течія або ідеологія захищає.

Підйом так званого ісламського тероризму та екстремізму, який привертає до себе найбільшу увагу протягом кількох останніх десятиліть, пов'язаний із розбіжностями між основами мусульманської системи світобачення, зокрема шариату, та реалій сьогодення – модернізацією більшості мусульманських держав, технічною та інтелектуальною, навіть військовою перевагою західної цивілізації над мусульманською тощо.

В той час як більшість терористичних угруповань сьогодні дійсно мають на своїх знаменах іслам, релігійне забарвлення терористично-екстремістської ідеології не обмежується мусульманською традицією. Зокрема, сумнозвісна угандійська Господня армія спротиву відносить себе до християнської церкви. В дещо більш давній історії один із найжорстокіших та безцільних терористичних актів був вчинений християнами Лівану в 1982 році в таборах біженців Сабра і Шатіла. До періодичних кривавих екстремістських сутичок в Кашмірі також причетні не лише мусульмани, але й індієсти.

Сьогоднішнім терористичним та екстремістським рухам та угрупованням притаманний глобальний характер діяльності як результат адаптації до змін в міжнародному житті, вони трансформуються в міжнародні та зачіпають інтереси не лише конкретної держави, але всієї міжнародної спільноти в цілому. Такі угруповання використовують колосальні можливості сучасних засобів комунікації, тісно знайомі з сучасними військовими технологіями, мають ґрунтовні знання щодо вибухових речовин та найновішого обладнання, мають диверсифіковані джерела фінансування – наркотрафік, торгівля нафтою та іншими корисними копалинами, торгівля людьми, кібер-злочинність тощо.

Останнім часом в медійному просторі часто циркулює інформація щодо такого терористичного угруповання, як Ісламська Держава, зокрема в контексті подібності дій угруповання до дій держави – створення столиці, розширення територій, створення своєрідної системи врядування та силових органів тощо. Водночас, на відміну від держави, на ІД неможливо спричинити тиск стандартними дипломатичними, економічними та військовими методами. Хоча в угруповання є штаб-квартира, афілійовані з ним організації та особи знаходяться по всьому світу, тому говорити про можливість повністю його знищити не реалістично. Така ситуація характерна для сучасних екстремістських угруповань загалом – вони продовжують існувати навіть за умови ліквідації ватажків, що можна побачити на прикладі Аль-Каїди після знищення Осамі бен Ладена.

Головним питанням сьогодні є можливість ефективної боротьби з релігійним екстремізмом та тероризмом. Крім суто силових методів (покращення фінансування відповідних структур, підвищення професійного рівня їхніх співробітників) велике значення має соціально-економічна та політична профілактика терактів, зокрема боротьба з корупцією в окремій державі та на міжнародному рівні, підвищення політичної культури громадян, зміцнення демократичних інститутів, норм і цінностей (зокрема, політичний діалог з опозицією, забезпечення дотримання прав людини тощо).

Одним з найважливіших аспектів боротьби з релігійним тероризмом та екстремізмом також є ідейно-теоретичний, оскільки більшість екстремістських ідеологій мають під собою не стільки соціально-економічну або політичну базу, скільки ідеологічну. На жаль, сьогодні більшість держав не надають зазначеному аспекту відповідної ваги, тому в «боротьбі за уми» держава поки що програє екстремістам та терористам, методи вербування та взаємодії з потенційними неофітами у яких стають дедалі більш витонченими та пристосованими до потреб конкретної «цільової аудиторії».

В той же час з метою недопущення зростання нетерпимості, расизму та ксенофобії в цивілізованому світі необхідно постійно наголошувати на тезі, що насправді нема такого явища, як релігійний екстремізм – є лише тероризм, який прикривається релігійною догматикою.

Олійник О.М.,
старший науковий співробітник,
кандидат економічних наук
Національна академія наук України

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПАРТНЕРСТВА КИТАЄМ

З підняттям Китаю все більше країн прагнуть створити стратегічні партнерства з цією країною. Зокрема на вимогу Росії стратегічне партнерство було створено з цією країною в 1997р. Значною мірою це було зумовлено тим, що за роки реформ Китай суттєво поглибив свої стосунки з США. Темпи розвитку економічної співпраці між США та Китаєм, в першу чергу це стосується торгівлі між цими країнами, значно випереджали темпи розвитку співпраці між Росією та Китаєм. Тому російське керівництво прагнуло надолужити втрачені позиції через ініціювання створення «стратегічного партнерства координації дій». Російське керівництво через таку модель партнерства намагається створити механізм узгодження стратегічних рішень між двома сторонами, захищаючи таким чином свої національні інтереси від можливості опинитись аутсайдером світової політики на тлі посилення співпраці між Китаєм та США.

Задля досягнення результативності від стратегічного партнерства Китай інституціоналізує формат його реалізації в залежності від спрямованості стратегічного партнерства. При цьому застосовуються різні механізми взаємодії у відповідному форматі, що відповідає сутті двостороннього партнерства. Для реалізації економічних питань створюються відповідні комітети або проводиться діалог. При вирішенні політичних та військових питань встановлюється «гаряча лінія», тобто пряма лінія зв'язку між сторонами, а також проводяться регулярні діалоги з стратегічних питань. Задля розширення культурних та соціальних контактів сторони проводять фестивалі, спільні конференції, здійснюють науковий обмін та інші заходи, що відповідають взаємним інтересам.

Механізм реалізації стратегічного партнерства відображає характер стратегічного партнерства та еволюціонує по мірі розвитку стратегічного партнерства. Наприклад стосунки між Китаєм та АСЕАН почали розвиватись в 90 роках, коли було започатковано проводити щорічні зустрічі. З того часу Китай та АСЕАН провели 12 зустрічей на рівні міністрів різних міністерств та більше 40 засідань спеціальних міжурядових комітетів.

Стратегічне партнерство Китаю з ЄС почало активно розвиватись з 2003р. В 2008р. між Китаєм та ЄС було започатковано Діалог високого рівня з торгово-економічних питань. В 2010р. сторони започатковують стратегічний діалог високого рівня. В 2011р. було започатковано Діалог високого рівня між народом Китаю та народами країн АСЕАН.

Іноді механізм стратегічного партнерства включає роботу міжпартійного діалогу між країнами. Як правило такий діалог проводиться між близькими за своєю спрямованістю партіями, між Комуністичною партією Китаю та Комуністичною партією В'єтнаму, Народно-революційною партією Лаосу та Камбоджі.

Механізм стратегічного партнерства з західними країнами передбачає створення Діалогу з прав людини. В стосунках з країнами що розвиваються такий діалог не використовується.

Створення стратегічного партнерства вимагає часу. Наприклад, хоча стратегічне партнерство з Бразилією було створено в 1993р. Однак тільки в 2006р. воно переросло в реальне партнерства коли було започатковано роботу Комітетів на вищому рівні, а з 2008р. було започатковано роботу Стратегічного діалогу.

Слід зазначити, що формат Стратегічного діалогу в стосунках з іншими країнами може застосовуватись і з країнами з якими Китай не має статусу стратегічного партнерства чи з якими цей статус обговорюється.

Іноді наміри Китаю щодо створення стратегічного партнерства з іноземною країною не реалізуються в повній мірі. Як вже раніше було зазначено, що Китай та США не дійшли згоди щодо створення стратегічного партнерства між странами. Однак враховуючи роль фактично одноособового лідерства США в постбіполярну епоху та зростаючу в світі роль Китаю, сторони почали використовувати формат Стратегічного діалогу задля створення позитивних, кооперативних і всеосяжних відносини між країнами. З 2006р. сторони щорічно проводили окремо Стратегічний діалог та економічний діалог. В 2009 р. ці діалоги були трансформовані в щорічний стратегічний і економічний діалог. Стратегічний і економічний діалог став унікальним майданчиком для просування двостороннього розуміння, розширення консенсусу, обговорення розбіжностей, зміцнення взаємної довіри та розширення співробітництва між країнами. Під час діалогу сторони також обговорюють і розбіжності, які існують між ними, зокрема як права людини і кібербезпека.

Стратегічний та економічний діалог на високому рівні Китай також проводить із Японією.

Аналіз механізму стратегічного партнерства як дипломатичного інструменту Китаю дозволяє зробити наступні висновки:

1. Серед великих країн Китай залишається єдиною країною, що дотримуються політики неприєднання. Це стало наслідком досвіду розвитку відносин союзників Китаю з Радянським Союзом. Стратегічне партнерство стало особливим інструментом китайської дипломатії. Вона є продуктом багатомірної дипломатії в багатополлярному, глобалізованому світі. Сьогодні фактично чверть країн світу стали стратегічними партнерами Китаю.

2. Китай застосовує різні механізми та назви стратегічних партнерств з метою зазначення особливих характеристик кожного окремого партнера. Хоча розрахунки стосовно певного партнерства різняться проте в цілому вони

спрямовані на створення кращого середовища для захисту ключових інтересів Китаю та його підйому. Китай застосовує стратегічне партнерство як інструмент двосторонньої дипломатії, а також засіб запобігання непередбачуваним подіям. Не дивлячись на певні обмеження, стратегічне партнерство сприяє конструктивному просуванню Китаю в світі та мирному підйому.

3. Наявність великої кількості стратегічних партнерств не завжди відповідає пріоритетам зовнішньої політики Китаю. Існують приклади коли Китай виявляє ініціативу щодо врегулювання важливих відносин поза межами стратегічного партнерства задля посилення більш тісних стосунків з певними стратегічними партнерами, і намагається поєднати поєднувати формат стратегічного партнерства з іншими дипломатичними інструментами, зокрема багатосторонні угоди та ініціативи. В майбутньому Китай буде виявляти більшу активність та креативність в провадженні дипломатії стратегічного партнерства.

4. Досвід Китаю щодо використання дипломатії стратегічного партнерства заслуговує на його запозичення і українською дипломатією. Україна також має низку угод зі стратегічного партнерства, зокрема з США, ЄС, Росією, Китаєм, Турцією та іншими країнами. Однак ефективність такого виду стратегічного партнерства є менш ефективною у порівнянні з китайською практикою. Досвід створення стратегічних партнерств України з іншими країнами дозволяє зробити висновок про те, що в основному вони носять характер пріоритетності у двосторонніх відносинах і як правило охоплюють широке коли питань двосторонніх відносин без визначення найбільш ефективних напрямків розвитку відносин між країнами. Така «розмитість» напрямків співпраці не дозволяє сконцентрувати зусилля на найбільш вигідних для обох сторін напрямках. Іноді механізми та напрями співпраці між Україною та іншою стороною в рамках стратегічного партнерства є тотожними, що ускладнює процес співробітництва між сторонами. Такий механізм стратегічного партнерства також може сприйматись іншими країнами як надання переваги у стосунках з іншими країнами. Китайський досвід свідчить, що механізм стратегічного партнерства як інструмент розвитку двосторонніх стосунків між країнами не може застосовуватись проти будь-якої третьої сторони, а також він спрямований на досягнення найбільшого ефекту та результату за умови його застосування на вирішення конкретних питань двосторонніх стосунків, зокрема – безпеки, торгівлі, інвестицій та будь-яких інших, що відповідають інтересам обох сторін.

Омельченко В.Ю.,
кандидат філософських наук,
кафедри української філософії та культури
філософського факультету,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ЦІННОСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І КУЛЬТУРИ ЯК «КАТЕГОРИЧНИЙ ІМПЕРАТИВ» ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Що таке зовнішньополітична діяльність? Це, перш за все, - мистецтво діалогу з Іншими виходячи з принципів рівності, толерантності, взаємовизнання, що досягається завдяки загальноновизнаним і уніфікованим принципам, нормам та положенням міжнародного права. Даний умовивід є нічим іншим як переінтерпретацією 18 статті Конституції України, що окреслює мету зовнішньополітичної діяльності України [6]. Сенси якої, в свою чергу обумовлені Віденською конвенцією про дипломатичні зносини (від 18 квітня 1961 р.) в якій закріплені принципи суверенної рівності держав та визначена сумісна мета усього розумного світового співтовариства як досягнення міжнародного миру і безпеки. Безперечно, що останні події у царині світової політики красномовно свідчать на користь того, що мир регіонального масштабу є основою безпеки глобального порядку. Оскільки, мета для усіх єдина – мир і безпека, відповідно слід обрати найефективніші засоби для її досягнення, якими є побудова мережі діалогу, «мовної гри» (термін Л.Вітгенштайна) та перекладу однієї культури на іншу. Разом з тим такий рівень діалогу взаєморозуміння починається лише з моменту визнання співрозмовником «правил гри», що є ознакою його «цивілізованості». Такий перелік «правил гри» виявляється принаймні у вигляді уніфікованої системи права, дотриманні прав і свобод людини, забезпеченні соціальних гарантій громадянина. У даному аспекті базових принципів і головно соціальних цінностей і функціонують «Amnesty International», «Venice Commission», мета останньої – впровадження демократії через право, що досягається, завдяки впровадженню уніфікованої системи міжнародного права засобом таких критеріїв як приведення регіональних державних інституцій до високих стандартів європейського порядку. Звідси, очевидно, що право – це не просто диктатура норм і імперативів кодексів, але й ціннісний компас, що об'єднує усе розумне світове співтовариство. Адже, чим є принципи свободи та рівності виголошені ще в далекому 1791 р. на сторінках Конституції Франції? Вони є нічим іншим як ідейним смыслом, ціннісним ядром, що втілюється у життя завдяки механізму норм і положень уніфікованої правової системи.

Ми переконані, що право є офіційною мовою міжнародної політики, але не лишень право. До речі такі спроби створити уніфіковану систему права

вже були в історії людської думки. Пригадаймо, наприклад гостру філософсько-правову полеміку XIX ст. між Ф.К. фон Савіні та А.Ф.Ю. Тібо щодо імовірності створення єдиного «зведення законів» для Німеччини. Строкато окреслимо структуру її аргументації «pro et contra». А.Ф.Ю. Тібо (адепт історико-філософського напрямку) виступав за створення єдиної уніфікованої правової системи, а Ф.К. фон Савіні (засновник історичної школи права) рішуче виступав проти і називав такі спроби нічим іншим як утопією. А.Ф.Ю. Тібо виходив із принципу «космополітизму розуму», оскільки всіх людей об'єднує наявність розуму, то відповідно й право має бути єдиним для усього людського роду [9]. У відповідності до такого антропологічного аргументу, А.Ф.Ю. Тібо проголошує необхідність створення моделі універсального права. Всупереч такій позиції, історична школа права представлена головню Ф.К. фон Савіні напрацювала свої контраргументи, згідно яких спроби створення уніфікованої правової системи оцінюються як штучні і іменуються такими, що не враховують індивідуальні прояви народів, специфіку їх типів мислення. Ба, більше того, представники історичної школи права уподібноли такі спроби вигадати універсальне світове право спробам створення універсальної мови. На противагу яким, Ф.К. фон Савіні пропонує напрацювати «картину реального розвитку права», наголошуючи, що право слід розглядати як те, що дано апіорі, так само як мову і звичаї і визначати його як «продукт народного духу» [2, с. 75]. Так, Ф.К. фон Савіні переконаний, що право буде значущим і дієвим лишень тоді, коли відображатиме своєрідну картину світу, відповідно і тип мислення конкретної нації. Теоретично ми можемо припустити ймовірність створення зведення законів універсального масштабу, однак на практиці таке право не буде значущим і дієвим. Це можуть бути ідеально сформульовані раціональні конструкції, однак вони не здатні відтворити специфіку конкретної картини світу.

Починаючи виклад даного розлогого пасажу, ми визначали право як офіційну мову міжнародної політики, але разом з тим застерегли від смислової неповноти даного умовиводу, який, на нашу думку, слід розширити наративом культури. Ми вважаємо, що право і культура взаємообумовлюють одне одного і створюють «картину світу». У даному контексті перед нам розгортається ще одна дилема, що потребує критичного аналізу. Що ж таке «культурні війни» та в чому полягає відмінність між зіткненням «картин світу» Чужих та Інших? Ми переконані, що право як і інші інституції державного устрою віддзеркалюють смисли культури. Які в свою чергу формують певні «фрейми», себто рамкові конструкції культури мислення, культури сприйняття та культури переконань. Це звичайно не означає, що кожна із соціальних ланок пише свою історію ідентичностей, але безперечно, що зріз культурних нашарувань знаходиться десь на рівні підсвідомого і передається у спадок наступним поколінням через звичаї та традиції. Пригадаємо Е.Гусерля [11], який називав таке неproblemатичне, некритичне сприйняття культури, традицій, і разом з цим передсудів - станом «природної настанови», яку мож-

на подолати засобом феноменологічної редукції. Якщо та чи інша держава буде свою «культурну картину» світу як локальну, гомогенну, себто ізольовану, то відповідно і сприйняття відмінного «культурного світу» завжди буде Чужим, і викликати лише реакцію захисту свого «регіонального культурного світу» усіма можливими засобами. За таких умов зовнішня політика держави зводиться до монологу абсолютних цінностей, що веде до замкненого кола боротьби з чужинцями, при чому такий рецидив боротьби нездоланний. Як що ж ми будемо світ міжкультурних цінностей, то це означає що ми готові чути голос Інших, а не чужих «картин світу», тобто ми готові до діалогу, до «мовної гри» (термін Л.Вітгенштайна), комунікації. Наша мета - досягнути «розуміння» (мовою Г.Гадамера), задля чого ми готові працювати над перекладом однієї культури на іншу, над діалогом культур, що є базовою умовою розумного співіснування з Іншими на засадах толерантності і взаємовизнання. Мова консенсусу чи аргумент сили? Що ж переможе у сучасному світі? Таким дискусійним питанням ми продовжимо виклад наших тез. Звернемося до аналізу статті Ф. Фукуями «Головування культури» [10] в якій до числа найбільш імовірних супротивників демократії сьогодення і майбутнього зараховуються «громадянське суспільство» і «культура», розвиток яких є взаємообумовленим. Демократія, за Ф.Фукуямою ґрунтується на чотирьох рівнях: 1. «ідеології» (нормативні переконання); 2. «інституцій» (конституції, система судочинства, партійна система, ринкові структури та політична боротьба за таку винагороду як легітимність); 3. «громадянського суспільства» (стихийно створені соціальні структури, що функціонують в межах політичних інститутів, але поза державою); 4. «культури» (від сім'ї до релігії та моральних цінностей) [10]. Саме культура є індикатором поступу громадянського суспільства і від неї залежить ефективність функціонування демократичних інститутів в цілому. Звідси, цілком очевидно, що «конфлікт інтерпретацій» із яким доведеться зіштовхнутись ліберальній демократії виникне на рівнях «громадянського суспільства» і «культури». Ф. Фукуяма цілком слушно вказує, що труднощі, що впливають на якість і безпеку життя у сучасних демократичних державах спричинюють соціальні і головно культурні відхилення від норми, які, за оцінкою дослідника, знаходяться поза межами можливостей інституційних рішень, тобто за межами державної політики [10]. Гострим і екзистенційно трагічним прикладом зіткнення «культурних цивілізацій» є питання етнічних конфліктів і міграції, що значно видозмінюють політичну карту ще донедавна традиційних устоїв демократії. І трансформують дискурс від цінностей міжкультурного плюралізму до радикалізму крайніх правих переконань. Така зміна політичних настроїв і електоральних вподобань на мові культури перекладається як відповідь агресії на агресію і все більше набуває рис «заморезеного культурного конфлікту» сьогодення. Ф. Фукуяма зазначає, що хоча «фашизм, іслам, неობільшовізм» і не стануть глобальними ідеологіями, але нарощуватимуть свій потенціал у локально-регіональному вимірі [10].

Акцентуємо увагу на ролі культури та моралі в праві. Так, визначення права через культуру є досить поширеним, зокрема Г. Радбрух, «керуючись категоріями південно-західної німецької школи» тлумачив право як явище культури, у контексті онтології цінностей [8, с.17]. У вітчизняному контексті можемо пригадати постать Б. Кістяківського [4], який вбачав причину правового нігілізму в занепаді культури, втраті ціннісних орієнтирів. У даному контексті пригадаймо значення імперативного присуду «категоричного імперативу» І. Канта: «вчиняй у відповідності із максимою, яка у той самий час може мати силу всезагального закону» [3, с.134]. Саме у формі всезагальності набуває свого втілення свобода розумна, а не дика свобода. Право є «сукупністю умов, при яких свавілля однієї особи узгоджене із свавіллям іншого з точки зору всезагального закону свободи» [3, с.139]. Право є диктатурою легітимної і універсальної всезагальності, яка разом із тим залишає місце і для свободи кожного. Також можемо пригадати суть поняття «держави» у філософсько-правовому вченні Г. Гегеля, в межах якої свавілля обраних обмежується правом, а інституції (а не правитель) забезпечують об'єктивність, неупередженість, ефективність правової системи, себто розумної правової держави і є уособленням високої політико-правової культури. Поняття правова держава не може ґрунтуватися на фундаменті санкцій, заборон, обмежень, а має засвідчити настільки зрілий рівень культури мислення, який здатен звести власні суб'єктивні нахили і переконання під ризик всезагальності. В такій здатності до «всезагальності мислення і є абсолютна цінність культури» [1, с.83]. За оцінкою, К. Неволіна [7] (1806-1855) одного із засновників філософсько-правової школи в Університеті св. Володимира, адепта філософії права Г.Гегеля, останньому вдалося подолати лакуну між правом і політикою та вирішувати засобом права усі питання політики, адже лише право є первинною і необхідною мовою як внутрішньої, так і зовнішньої політики. Функціонування державних інституцій тримається на дієвості соціальних цінностей, що не лише віддзеркалюються у переконаннях її носіїв, але й відтворюються у їх щоденних практиках. До числа базових соціальних цінностей належить: *свобода*, межі якої обумовлені «категоричним імперативом» і унеможливають свавілля обраних, *відповідальність*, а також *права – обов'язки*, які і започатковують діалог довіри та сприяють якісному поступу політичної культури. Цілком, очевидно, що жодна світоглядно-ціннісна модель не може набути граничної підстави свого обґрунтування, бути абсолютною, вичерпаною. Ми маємо зважати на те, що джерело цінностей складають не лише позитивні сенси, а й передсуди. Свідченням чого є вітчизняна історична картина, яка переобтяжена низкою радянських кліше, радянського символізму. І хоча перші кроки на шляху до декомунізації вже зроблені, однак вони не мають обмежуватись стихійним поваленням гранітно-монументальних пам'яток минулого. А й виходити на рівень якісного поступу цінностей як системи переконань і практики дій. Відповідно, еволюція цінностей має бути зумовлена не лише природним поступом, але й бути цілеспрямованою заса-

дою розвитку соціогуманітарної стратегії сучасної України, розумним постулатом її зовнішньої політики. У даному контексті варто пригадати слова виголошені ще в 1861 р. М.Костомаровим у роботі «Дві руські народності», що «українці – народ глибоко демократичний», якому близькі дух терпимості та толерантності [5, с. 38]. Ці слова-сенси слід враховувати як в межах внутрішньої політики так і в контексті зовнішньої політики України.

Безперечно, що норми міжнародного права є уніфікованими та єдиними для усього людського роду, однак останні події у світовій політиці ілюструють, що еволюція правової культури ще й досі триває. Отже, мовою міжнародної політики є право, діалог багатоголосся, а не деспотія і монолог обраних. Сучасна ж міжнародна політика є ареною боротьби між варварською свободою та свободою розумною, між свавіллям обраних та ціннісно-нормативними засадами уніфікованого міжнародного права, які не мають географічних меж і регіональних кордонів, але, на жаль, уповільнюються «хиткими» експериментами відновлення «імперій» у XXI ст. Що вказує на те, що уніфікована правова система, як і «ідея вічного миру» І.Канта не є самою дійсністю, а є ідеалом до якого ми прагнемо, регулятивною ідеєю, дороговказом з позиції вічних начал розуму. Разом з тим цілком очевидно, що якість освіти, потенціал людського капіталу, здобутки просвітництва розуму і культури, цінності демократії мають перемогти силу зброї та деспотизм авторитарної «істини». В протилежному випадку, якщо розумному співтовариству світу не вдасться досягти нехай не вічного, але, хоча б хиткого миру, то воно опиниться на «гігантському кладовищі людства» (мовою І. Канта). Така боротьба за свободу, гідність, цінності людства і є метою, завданням і призначенням зовнішньої політики України як частини розумного світового співтовариства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гегель Г.В.Ф. Философия права [Текст] / Г. Гегель. – Пер. с нем.: Ред. и сост. Д. А. Керимов и В. С. Нерсисянц. – М.: Мысль, 1990. – 524 с. - (Филос. наследие).
2. Иеринг, Р. Историческая школа юристов [Текст]/ Р.фон Иеринг// Савиньи Ф.К. фон. Система современного римского права. Т. I. - Пер. с нем. Г.Жигулина; Под. ред. О. Кутателадзе, В.Зубаря. – М.: Статут, 2011. –С. 73-101.
3. Кант И. Метафизика нравов в двух частях [Текст] / И. Кант // Сочинения в шести томах – Т.4. – Ч.2. – М.: Мысль, 1965. – С. 107-438.
4. Кістяківський Б. Вибране [Текст] / Б. Кістяківський. - Бібліотека часопису «Філософська і соціологічна думка». - К.: Абрис, 1996. – 512 с. - серія «Українські мислителі».

5. Костомаров М. Дві руські народності [Електронний ресурс] / М. Костомаров. – Пер. О. Кониський. – Київ-Лайпціг: 1920. – Режим доступу: <http://ukrclassic.com.ua/component/attachments/download/1005>
6. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
7. Неволін К. Енциклопедія законодавства [Текст] / К. Неволін // Полное собрание сочинений. – СПб.: Тип. Эдуарда Праца, 1857. – Т. 1. – 529 с.
8. Радбрух Г. Філософія права [Текст] / Г. Радбрух. - Пер. з нім. Є. Причепія, В. Приходько. - Київ: Тандем, 2006. – 316 с.
9. Тибо, А. О необходимости общего гражданского права для Германии [Текст]/ А.Ф.Ю.Тибо // Савиньи Ф.К. фон. Система современного римского права. Т. I. - Пер. с нем. Г.Жигулина; Под. ред. О. Кутателадзе, В.Зубаря. – М.: Статут, 2011. – С.102-127.
10. Фукуяма Ф. Главенство культуры [Электронный ресурс]/ Фрэнсис Фукуяма. – Режим доступу: - <http://old.russ.ru/journal/peresmot/97-07-14/fuku.htm>.
11. Husserl, E. Philosophie Als Strenge Wissenschaft [Text] / Edmund Husserl. – Hamburg: Felix Meiner Verlag, 2009. – 140 s.

Орлова Т.В.,
професор історичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ЦИВІЛОЛОГІЯ І ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ПОГЛЯД ІСТОРИКА

Вихід незалежної української держави на міжнародну арену зумовив необхідність врахування тих провідних тенденцій та процесів, які відбуваються на зламі тисячоліть. За законами синергетики, ігнорування зміни обставин, у яких існує та чи інша система, неадекватне поводження призводить до невдач. Це стало однією із головних причин краху супердержави минулого століття – СРСР. У випадку із українською дипломатією хотілося б, аби не спрадився відомий афоризм «Історія вчить тільки тому, що нічому не вчить».

33-річний досвід викладацької роботи, у тому числі і у підготовці кадрів міжнародників, показує брак загальноісторичної підготовки. Попри значний час, виділений на вивчення історії України, міжнародних відносин, недостатня увага звертається на осягання провідних тенденцій розвитку світу, що впливають і впливатимуть на майбутнє. Важливе значення має цивілологія – наука про цивілізації. Адже здавна і дотепер людство поділено на культурно-історичні спільноти, обмежені у часі і просторі, тобто на цивілізації.

Одна із найгостріших проблем сучасності – проблема ідентичності. Буквально: хто ти, з ким ти. Така проблема стоїть і перед Україною та її представниками на міжнародній арені. Чверть століття незалежного поступу демонструють певні вади у цьому відношенні. Насамперед, неадекватну оцінку місця України у загальноцивілізаційному процесі. Неодноразово лунали твердження про «трипільську цивілізацію, від якої походить уся європейська цивілізація» або про «українську цивілізацію». Наразі – нерозуміння сутності понять, тих ознак, що дають підстави визначати ту чи іншу спільноту як цивілізацію (не плутати її з поняттям «культура»). Подібні заяви в очах міжнародних аналітиків виглядають, м'яко кажучи, несерйозно.

Особливі складності в історичному розвитку України, а також у визначенні зовнішньої політики української держави, зумовлені перебуванням у лімітофії (проміжному просторі між суперетнічними системами або утвореннями імперського типу) або «лімесі» (несвітких окраїнах імперій або цивілізацій). Яскравий приклад – довготривале дотримання «багатовекторного» зовнішньополітичного курсу, що перешкоджало визначенню напрямку руху до європейської цивілізації, чиєю складовою в свій час була Київська Русь.

На історичний розвиток нашої країни, на її міжнародну політику різноманітні впливи чинили різні цивілізації – ті, що існували раніше, і ті, що існують зараз. Серед зниклих недооцінений вплив візантійської із таким феноменом, як «візантизм». Під цим терміном розуміється великосяжний культурно-історичний комплекс релігійних, державно-політичних, філософсько-моральних, художньо-естетичних ідей і відповідних форм соціальної практики, що генетично походять від візантійських зразків і зумовлюють відмінності російської цивілізації від Європейського Заходу. Саме візантизмом просякнута сучасна внутрішня і зовнішня політика Московії. Саме російська цивілізація здавна і дотепер чинить чи не найсильніший тиск на Україну.

Проте тільки у 2015 році українські аналітики і науковці серйозно заходилися вивчати проблеми Російської Федерації. Видається нагальною потребою звернути пильну увагу на ті наслідки, яких набуває її діяльність проти України у всіх сферах. Відповідно – виробляти лінії власної поведінки в середині країни і назовні. Яскравим прикладом прогалин української аналітики і політики є недостатня увага до православизму або політичного православ'я. Його адепти ведуть наступ на українство по різних каналах: від проповідей в Інтернеті до дій Російської православної армії, яка «захищає братів і сестер», де б вони не знаходилися, або відбиває церкви Московського патріархату в західноукраїнських землях, коли громади воліють перейти до Київського патріархату.

У здійсненні реформ і відстоюванні інтересів України на міжнародній арені варто більше враховувати настрої наших співгромадян. Для цього необхідно ґрунтовніше вивчення історичної психології, виявлення впливів різних цивілізаційних чинників на її розвиток. Якщо вважати реінкарнацією Російської імперії Радянський Союз, зрозумілішою стає спадщина «радянщи-

ни». Можна навести безліч прикладів її проявів: від війни пострадянського з прорадянським на Донеччині і Луганщині до позиції деяких наших співгромадян, налаштованих проти «Гейропи» та НАТО. В тому ще й ще раз виявляється одвічне протистояння російської цивілізації із цивілізаціями Заходу. В наш час це протистояння вкотре підтверджує концепцію С. Хантингтона щодо зіткнення цивілізацій.

Зіткнення цивілізацій – найближчих і віддалених дається взнаки для України. З цього випливають складні проблеми, якими треба займатися, і перспективи, які слід використовувати. Стосовно останніх: позиція Японії, яка відразу стала на бік України у питанні Криму і запропонувала Києву кілька кредитів на транспортні та екологічні потреби. Або досвід країн Балтії, які після розвалу СРСР не шукали «свій особливий шлях» і не продовжували сподіватися на Росію в економічному плані, а чітко визначилися із поверненням до європейської цивілізації, від якої були відрізані напередодні Другої світової війни. Литва, Латвія, Естонія виявилися найуспішнішими у демократичному транзиті та європейській інтеграції. Хоча їхні успіхи не виключають проблем. І цей досвід також є показовим для України.

Для українства важливе значення має усвідомлення базових цінностей європейської спільноти, до якої ми прагнемо приєднатися, а також спільних ментальних рис. І те, й інше – найголовніше на шляху до Європи.

Очиченко А.М.,

слухач,

Дипломатична академія України
при МЗС України

ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ ТОРГОВЕЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄАВТ

Покращення торговельно-економічного співробітництва з окремими країнами чи групами країн, зокрема шляхом укладання угод про вільну торгівлю, є дієвим та ефективним інструментом сприяння зростанню експорту через лібералізацію доступу товарів та послуг на зовнішні ринки.

Водночас для України головною метою укладення угод про вільну торгівлю є забезпечення збалансованої тарифної політики, у тому числі, відносно чутливих груп товарів промисловості та сільського господарства, що має стати підґрунтям створення сприятливих умов для розвитку торговельно-економічного співробітництва.

Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ (Швейцарія, Ліхтенштейн, Норвегія та Ісландія), укладена 24 червня 2010 р. в м.

Рейк'явіку та ратифікована Законом України від 7 грудня 2011 р. № 4091-VI, набрала чинності 1 червня 2012 р. (далі – Угода).

Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ ратифікована Законом України «Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ, Угоди про сільське господарство між Україною та Королівством Норвегія, Угоди про сільське господарство між Україною та Ісландією та Угоди про сільське господарство між Україною та Швейцарською Конфедерацією». від 7 грудня 2011р.

Водночас, з огляду на різний ступень економічного та соціального розвитку України та країн-членів ЄАВТ Сторони застосовуватимуть принцип асиметричності зобов'язань, що дозволить нашій державі адаптувати торгівлю з країнами-членами ЄАВТ до умов вільної торгівлі.

Положення Угоди відповідають нормам системи Угод СОТ і зобов'язанням Сторін в рамках цієї міжнародної організації та передбачають поглиблення торгівельно-економічного співробітництва.

Від реалізації цієї Угоди Україна очікує не тільки активізації двостороннього торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва, але також сприяння залученню новітніх технологій та інновацій в економіку України та підвищення конкурентоспроможності українського експорту товарів і послуг до держав – членів ЄАВТ.

Основна Угода ґрунтується на торговельних відносинах між ринковими економіками, є: досягнути лібералізації торгівлі товарами відповідно до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року; досягнути лібералізації торгівлі послугами відповідно до Генеральної угоди про торгівлю послугами (ГАТС); значно збільшити інвестиційні можливості у зоні вільної торгівлі; на взаємній основі досягнути подальшої лібералізації ринків державних закупівель сторін; сприяти конкуренції у своїх економіках, особливо коли це стосується економічних відносин між сторонами; забезпечувати достатній і ефективний захист прав інтелектуальної власності; сприяти гармонійному розвитку та розширенню світової торгівлі шляхом усунення бар'єрів у торгівлі та інвестуванні.

У сфері торгівлі товарами ЗВТ(зона вільної торгівлі) поширюється на: категорії товарів класів 25—97 відповідно до Гармонізованої системи опису та кодування товарів (ГС); перероблені сільськогосподарські продукти (товари тваринного й рослинного походження); морську продукцію та рибу. Документом передбачено особливі правила визначення походження товарів (ст. 2.2), котрі в цілому повторюють аналогічні правила, застосовані в Стокгольмській угоді про заснування ЄАВТ. У протоколі до угоди з Україною окремо зазначено, що товарами, які походять із держав ЄАВТ, також вважаються продукти, вироблені в країнах Європейського економічного простору (відповідно до визначення Протоколу 4 до Угоди про створення СЕП).

Це фактично перша угода, де однією стороною є Україна, а іншою - низка розвинутих країн європейського континенту. Не слід забувати і про те, що

EFTA дуже активно співпрацює з Європейським союзом. Для України - це один із інструментів інтеграції в світові господарські процеси на регіональному рівні.

Павлюк О.О.,
докторант,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

Міжнародний та вітчизняний досвід свідчить, що: по-перше, основні чинники фінансової дестабілізації у період економічних криз зосереджені в банківському секторі. Вразливість фінансової системи пов'язана з функціями-депозитно-кредитними операціями, розподілом ризиків та забезпеченням ліквідності; по-друге, банки в сучасних умовах глобалізаційних процесів виступають основним чинником стабілізаційних заходів, оскільки економічна стабільність банківської діяльності стосується безпосередньо сфери діяльності всіх суб'єктів економіки і тільки стійка банківська система може протистояти кризовим явищам. Тому необхідним є не тільки намагатися знижувати ризики діяльності банків, а і запроваджувати системи ефективного нагляду за виконанням вимог та нормативів по запобіганню цих ризиків. За сучасними міжнародними підходами банки використовують так званий пруднційний нагляд, якій базується на політиці оцінки управління ризиками з боку менеджмента банку, а органи регулювання сприяють проведенню такої політики. Тому, актуальним є аналіз не тільки сучасної специфіки та сутності діяльності банків, а і процес поєднання з цією суттю систем нагляду та регулювання, а також процес втілення найефективніших принципів роботи цих систем з урахуванням світового досвіду.

Банківське регулювання –це процес сприяння фінансової стабільності за допомогою використання спеціальних методів, інструментів, шляхом встановлення конкретних правил та інструкцій. Наднаціональне банківське регулювання – це процес регулювання, якій здійснюється міжнародними організаціями світового рівня (МВФ, МБРР, ЄБРР).

Банківський нагляд – це контроль за забезпеченням стабільності та стійкості банківської системи, якій повинен адекватно реагувати на світові тенденції та переоцінювати наглядову політику. З точки зору методології банківський нагляд слід розуміти, як сукупність методів, прийомів, інструментів, які використовують органи банківського нагляду для моніторингу показників діяльності банків, застосування заходів впливу, тощо. У світовій практиці існують різні підходи до процесу контролю за діяльністю депозитних уста-

нов. Наприклад, банківська система США здійснює регулювання та контроль банків через банківський чартер на федеральному рівні та на рівні штатів. Чартери, або повноваження щодо контролю розподілені так, щоб максимально охоплювати ризики фінансової системи.

У світовій практиці існують різні підходи до процесу контролю за діяльністю депозитних установ. Наприклад, банківська система США здійснює регулювання та контроль банків через банківський чартер на федеральному рівні та на рівні штатів. Чартери, або повноваження щодо контролю розподілені так, щоб максимально охоплювати ризики фінансової системи.

Сучасний стан банківського нагляду в Україні дозволяє зробити висновки:

1. З метою адекватного розвитку вітчизняної системи банківського нагляду необхідним є систематизація ризиків банків, їх розподіл за групами та визначення адекватних заходів регулювання для таких груп.

2. Дослідження стану банківського нагляду в Україні дозволяє зробити висновки щодо його проблематики. Кризи, які відбулися в Україні останні роки свідчать, що українські банки дуже вразливі до кризових явищ, які пов'язані з девальвацією курсу, що існує проблема з інсайдерським кредитуванням. Тільки за минулий рік НБУ визнав не платіжездатними 33 банки, а в січні-березні 2014 року обсяг депозитів населення в національній валюті зменшився на 32.3 млрд. грн., а в іноземній – на 3,1 млрд. дол. США,

3. Ефективність системи банківського нагляду в Україні залежить від відповідності цієї системи міжнародним принципам. Тільки ефективна система банківського нагляду має чіткі обов'язки та цілі, операційну незалежність, прозорість, надійність, ресурсну базу. Це питання є дуже актуальним.

Печиборщ В. Ю.,

аспірантка

кафедри дипломатичної і консульської служби

Дипломатичної академії України

при МЗС України

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВИЩА ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ДОБИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Одним з питань, що час від часу постають у полі зору політологів та істориків – дослідників міжнародних відносин, є питання ролі малих і середніх країн у світовій політиці. Так, основоположник німецької школи геополітики Карл Хаусхофер у першій половині ХХ ст. прогнозував неминуче скорочення їх кількості. Натомість, малі і середні країни демонструють високу здатність

приспосовуватись до зовнішніх змін та нових правил гри, які диктують великі держави. Одна з таких малих держав – Швейцарська Конфедерація (має територію 41,3 км², населення 8 млн. чол.) – не тільки продемонструвала стійкість під час воєн, після яких з політичної карати світу зникали колишні світові лідери, а і створила імідж країни – посередника, до послуг якої звертаються провідні держави світу.

Як зазначає американська дослідниця ролі малих і середніх країн у міжнародних відносинах Аннетт Бейкер Фокс, від початку Другої світової війни серед найбільш впливових адвокатів теорії «життєвого простору» (Lebensraum) для Третього Рейху була поширена думка, що малі держави не тільки не виживуть в умовах війни, а й не матимуть змоги існувати в умовах трансформованого миру, який настане по її завершенню. Однак, малі країни, які залишались під час війни нейтральними, не лише пережили війну не зазнавши практично жодних втрат, а і стали набагато сильнішими ніж до того. Великі і малі держави традиційно мали ряд стереотипів стосовно один одного. Так, для великих держав малі видавались безпорадними пішаками, лише об'єктами, яких можна використати у власній боротьбі за домінування. З точки зору інших, великі держави сприймалися як цинічні маніпулятори силою, а, власне, малі держави – добросесними і законслухняними країнами. Головна сила великих держав постає з їх військової могутності, натомість, для малих держав дипломатія – основний інструмент мистецтва управління державою, використовуючи який можна досягти успіху на міжнародній арені. Наприклад, мала держава може мати у своєму розпорядженні здатність звернутись до світової спільноти, посилаючись на свою «високу моральність» або вона може створити собі імідж через засудження відповіді насиллям на насилля.

Для свого дослідження А.Б. Фокс обрала такі держави як Туреччина, Фінляндія, Норвегія, Швеція та Іспанія. А.Б. Фокс пояснює, що Швейцарія була навмисне виключена з цього переліку зокрема тому, що «політичне і правове визнання швейцарського нейтралітету бере свій початок так далеко в історії і стало настільки фіксованою особливістю у мисленні європейських дипломатів, що це виступало психологічним бар'єром на шляху будь-якої інтервенції, яким не володіла жодна інша нейтральна країна». Однак, беручи до уваги факт існування влітку 1940 р. у Генеральному штабі Вермахту плану «Танненбаум», відповідно до якого була розроблена операція по захопленню Швейцарії та відкриттю проходу для німецьких військ і транспорту до Південної Франції, а також факт підготовки країни до війни (загальна мобілізація у вересні 1939 р. та розробка головнокомандувачем швейцарської армії Анрі Гізаном оборонної стратегії «Національного редуту»), ми вважаємо за доцільне застосувати метод, розроблений А.Б. Фокс, для дослідження місця Швейцарії у міжнародних відносинах періоду війни 1939 – 1945 рр. Відповідно до методу А.Б. Фокс, дослідження ролі країни у будь-якому значному міжнародному конфлікті необхідно проводити враховуючи такі фактори: 1) політичні і військові відносини з країнами-учасниками конфлікту на цей мо-

мент часу; 2) очікування учасників конфлікту; 3) вимоги стосовно малих країн; 4) методи, які використовує країна задля досягнення своїх цілей; 5) результативний ефект від позиції, зайнятої державою.

Провівши дослідження таким чином ми прийшли до висновків що:

1) З урахуванням стану двосторонніх відносин з провідними державами обох воюючих таборів (відсутність з 1929 по 1946 рр. дипломатичних зносин з СРСР та економічна залежність від Німеччини, офіційно закріплена торговельними договорами 1930-х рр.) та недостатньої могутності збройних сил альпійської республіки для протистояння армії великих держав, можна констатувати, що ситуація, у якій опинилась Швейцарія на момент вересня 1939 р., постає як небезпечна, оскільки жоден з воюючих таборів, у разі нападу на країну, не міг забезпечити гарантію її суверенітету.

2) Стосовно фактору очікування протиторборчих сторін у війні по відношенню до Швейцарії, то тут необхідно зазначити, що, якщо не брати до уваги існування у лютому – червні 1941 р. торговельної угоди з СРСР, на постачання до Швейцарії сировини на загальну суму 50 млн. шв. франків, до переломного моменту у війні у 1943 р. взаємної зацікавленості між країнами не спостерігалось. На відміну від СРСР, Німеччина була більш зацікавлена у підтримці контактів з Швейцарією, що було, поміж іншого, обумовлено залежністю Італії від своєчасного постачання вугілля, яке було можливим лише за умови нормального функціонування швейцарської залізничної мережі.

3) Зовнішньополітичний курс «озброєного нейтралітету» Швейцарії, перехід до якого було здійснено Федеральною радою у вересні 1939 р., передбачав, що Швейцарія стане міжнародним місцем зустрічі і контактів та носієм «добрих послуг» для урядів і народів усього світу для того, щоб полегшити біди війни та, по можливості, зупинити конфлікт. Особливий акцент уряд Конфедерації робив на тому, що швейцарський нейтралітет – це інтерес всієї Європи. Така постановка питання, принаймні на офіційному рівні, на нашу думку, унеможливлювала висування будь-яких прямих вимог до Швейцарії.

4) Саме собою є зрозумілим, що головним завданням уряду Швейцарії під час Другої світової війни було залишитись поза конфліктом та представити свій нейтралітет як бажаний для обох сторін. Оскільки, однієї лише оборонної потужності країни було недостатньо для вирішення цього завдання, основним методом було обрано дипломатію, що мала спиратись на імідж Швейцарії як країни з давньою гуманітарною традицією та традицією захисту загальнолюдських цінностей. Відповідно до цього, зусилля швейцарської дипломатії періоду 1930-40-х рр. були спрямовані з одного боку на підтримку зацікавленості у своїх товарах та послугах зі сторони воюючих держав, а з іншого - на захист ролі транзитної країни для біженців, що мало забезпечити країні стабільну внутрішньополітичну ситуацію.

5) Можемо констатувати, що бажаний результат, на який орієнтувалась Швейцарія у своїй зовнішній політиці, уряду країни досягти вдалось. Політи-

ка «озброєного нейтралітету» стала одним із факторів збереження її суверенітету та надала їй змогу надалі виступати посередником при вирішенні міжнародних конфліктів у повоєнному світі (представлення інтересів США на Кубі з 1961 р., Ірану в Єгипті з 1979 р. Росії у Грузії з 2008 р., тощо), що в свою чергу дозволяє їй підтримувати імідж провідної гуманітарної країни світу, навіть після судового конфлікту навколо проблеми незапитаних активів у швейцарських банках кін. ХХ – поч. ХХІ ст.

Пивовар С.Ф.,
професор кафедри новітньої історії України
КНУ ім. Т. Шевченка

ВОЄННІ ІНТЕРВЕНЦІЇ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ РОСІЇ (1956–2015 рр.)

Події останнього часу спонукають до ґрунтовного осмислення одного з найважливіших аспектів зовнішньої політики Росії (СРСР) – воєнної інтервенції.

Після Другої світової війни претензії СРСР на статус наддержави спиралися переважно на військову могутність. Кремлівські лідери прагнули скористатися з кардинальної зміни ситуації на міжнародній арені й поширити панування комуністичного режиму. В окупованих СРСР країнах Європи сформувалися тоталітарні режими. «Миролюбні» декларації ХХ з'їзду КПРС (1956) спричинили у деяких з них антикомуністичний рух. Москва вважала найефективнішим засобом вирішення «кризових процесів» у межах соціалістичного табору воєнну інтервенцію. Так, у відповідь на Угорську революцію восени 1956 р. Кремль прийняв рішення про збройне втручання з метою придушення «контрреволюційних сил». Обґрунтовуючи необхідність здійснення інтервенції, Москва пояснювала, що Угорське повстання – справа рук «фашистів», що існувала загроза втручання з боку Заходу.

Наступною жертвою радянської інтервенції стала Чехословаччина, де в 1968 р. розпочалася «працька весна». Керівництво ЧССР прагнуло побудувати «соціалізм з людським обличчям», натомість Москва сприймала подібні спроби реформування як загрозу «завоюванням соціалізму». 20 серпня війська СРСР вторглися на територію ЧССР. Інтервенція припинила процес реформування, натомість забезпечила панування прокомуністичного режиму в ЧССР. Радянська інтервенція подавалась як «інтернаціональна допомога», спрямована на придушення «контрреволюційних сил», підтримуваних Заходом. Рада Безпеки ООН не змогла засудити інтервенцію через вето, яким скористався СРСР.

Радянська інтервенція 1968 р. мала далекосяжні наслідки, серед яких – посилення імперських амбіцій Кремля, що спричинило вторгнення в Афганістан. Після Квітневої революції 1978 р. новий афганський уряд взяв курс на побудову соціалізму. Однак, переконавшись у тому, що він не здатний контролювати ситуацію в країні, а президент Х. Амін схильний до переорієнтації на США, Кремль прийняв рішення щодо воєнної інтервенції. Вторгнення почалось 27 грудня 1979 р. з нападу вояків спецназу КДБ на президентський палац і вбивства прем'єра Х. Аміна. Наступного дня новим прем'єром Афганістану став ставленик Кремля Б. Кармаль, який «запросив» у СРСР військової допомоги.

14 січня 1980 р. Генеральна асамблея ООН 104 голосами засудила радянську агресію. Натомість Москва виправдовувала вторгнення на чужу територію небезпекою розміщення американських ракет, проникненням ідей радикального ісламу, необхідністю надання «інтернаціональної допомоги» афганській революції. Заявлялося, що СРСР не є стороною конфлікту, що боротьбу з «бандитами» ведуть лише афганці, а радянські війська охороняють важливі об'єкти і кордони країни з метою недопущення проникнення бойовиків і зброї. Насправді інтервенція спрямовувалася на збереження в Афганістані прокомуністичного режиму, включення цієї країни до соціалістичного блоку, посилення впливу на південному кордоні. Кремль розраховував, що інтервенція буде успішною й нетривалою, однак недооцінив силу ісламського спротиву. За цих умов інтервенція перетворилась у криваву війну. Згодом нове радянське керівництво змушене було прийняти рішення про виведення військ з афганської території до 15 лютого 1989 р.

Після розпаду СРСР Захід сподівався, що епоха імперіалістичної експансії Росії закінчилася. Проте, відмовившись від курсу на побудову комунізму в усьому світі, правонаступник СРСР – Російська Федерація (РФ) не позбулася традиційної для неї експансіоністської зовнішньої політики. РФ успадкувала місце постійного члена в Раді Безпеки ООН, могутній ядерний потенціал, величезні територію та природні запаси сировини, що визначило її потенційний світовий вплив. Разом із тим, оскільки розстановка сил у світі змінилася не на користь РФ, перед Кремлем постала дилема: змиритися зі зменшенням значимості держави, задовольнившись однією з лідируючих позицій у світі чи спробувати переформатувати новий порядок з метою максимального посилення свого впливу в світовому масштабі. Зрештою вибір було зроблено на користь другого варіанту. Мільйонам росіян нав'язувався сум за втраченою величиною найбільшої в світі держави, почуття ненависті до «ворогів», які розвалили СРСР, бажання реваншу.

На початку 1990-х рр. РФ постала перед загрозою втрати частини території, яку Кремль апріорі вважав «своєю». Прагнучи позбутися російської окупації, восени 1991 р. чеченський народ обрав президентом Дж. Дудаєва, який проголосив незалежність Чеченської Республіки Ічкерії. Згодом, 11 грудня 1994 р., РФ розпочала воєнну інтервенцію. Після жорстокого протистояння і

великих втрат з обох боків 31 серпня 1996 р. у м. Хасав'юрт було підписано перемир'я, згідно з яким РФ зобов'язалася вивести війська і відкласти вирішення питання щодо статусу Чечні до 31 грудня 2001 р. Однак Кремль не змірився з ганебною поразкою. 9 серпня 1999 р. новим прем'єром став директор ФСБ В. Путін, який планував проти Чечні тотальну війну. У вересні у РФ відбулась серія вибухів, унаслідок яких загинуло майже 300 людей і близько 1 тис. дістали поранення. У здійснених ФСБ вибухах звинуватили чеченських «терористів». 22 вересня почалась Друга чеченська війна. 31 грудня президент РФ Б. Єльцин передав свої повноваження В. Путіну. Новий лідер прагнув закінчити період російського «приниження» і відбудувати втрачену імперію, називаючи розпад СРСР «найбільшою геополітичною катастрофою» ХХ ст. З появою В. Путіна на вершині владного олімпу плани Кремля стали значно радикальнішими. Якщо перша війна подавалась як війна з чеченськими «сепаратистами» і «бандитами», то друга – як «контртерористична операція» проти «міжнародного ісламського тероризму». У ході тотальної війни з чеченським народом застосовувалися: зброя масового знищення, авіаційні нальоти, використання найманців, проведення етнічних чисток, викрадення людей, тортури, пограбування тощо. 16 квітня 2009 р. Москва заявила про свою перемогу.

Прагнучи зберегти стратегічний плацдарм на узбережжі Чорного моря, з 1990-х рр. РФ надавала військову допомогу сепаратистським рухам в Абхазії та Південній Осетії, з 2002 р. – здійснювала «паспортну інтервенцію», перетворюючи місцевих мешканців на «російських громадян». На квітневому 2008 р. саміті НАТО було заблоковано прийняття Плану дій щодо членства в НАТО Грузії та України, що дозволило Кремлю зайняти більш агресивну позицію. Уряд РФ фактично перетворив грузинські провінції у контрольовані ним території. Напередодні вторгнення відбувалися провокаційні польоти російських винищувачів, збільшилася чисельність російських «миротворців», було проведено військові навчання біля кордону з Грузією, надіслано десятки журналістів у район запланованих воєнних дій тощо.

Звіт Євросоюзу від 30 вересня 2008 р. стверджує, що саме Грузія першою розпочала військові дії, однак не враховує, що за годину до видання наказу своїм військам увійти на територію Південної Осетії, президент М. Саакашвілі отримав інформацію про перетин російсько-грузинського кордону 150 російськими танками і прагнув стримати наступ агресора. Згідно з версією Кремля, російські війська розпочали «гуманітарну інтервенцію» з метою стримати «геноцид» Грузії проти народу Південної Осетії. Тому російська пропаганда кваліфікувала вторгнення як «примусшення Грузії до миру». Насправді, крім запланованої анексії двох анклавів, РФ прагнула увійти на територію Грузії, встановити проросійську владу і стримати Грузію від вступу до НАТО. Російсько-грузинська війна тривала лише п'ять днів (7–12 серпня 2008 р.), але призвела до знищення інфраструктури Грузії та поділу її території. 26 серпня РФ визнала незалежність Абхазії та Південної Осетії. Водночас

російські війська залишалися на території Грузії, ігноруючи міжнародні домовленості.

Наступною жертвою РФ стала Україна. Москва неодноразово ставила під сумнів той факт, що Україна може функціонувати як самостійна держава. Так, під час засідання ради НАТО в Бухаресті у квітні 2008 р. В. Путін назвав Україну «штучним державним утворенням», а президенту США Дж. Бушу заявив, що Україна «не є справжньою державою» і зрештою розпадеться. У 2009 р. до законодавства РФ було внесено зміни щодо використання ядерної зброї: дозволялося застосовувати її у локальних конфліктах, а також проти країн, які не мають ядерної зброї. 10 серпня 2010 р. президент РФ Д. Медведев підписав документ, який дозволив застосовувати російські війська на території інших країн «з метою охорони» громадян РФ. Ці заходи забезпечували «правове» підґрунтя для вторгнення на територію «близького зарубіжжя» РФ. У жовтні 2011 р. було репрезентовано імперський проект В. Путіна – «Євразійський союз», до якого пропонувалось увійти країнам колишнього СРСР. За президентства В. Януковича Москва посилила тиск, прагнучи не допустити зближення України з ЄС та НАТО, натомість схилити її до вступу в Митний і Євразійський союзи. Проте плани Кремля були зірвані Євромайданом, який змусив тікати В. Януковича та його сатрапів. У відповідь 20 лютого 2014 р. РФ розпочала інтервенцію проти України. 16 березня під контролем окупаційної влади і призначеного ним кримського уряду відбувся нелегітимний референдум про статус АР Крим. 18 березня РФ і проголошена напередодні «Республіка Крим» підписали договір про приєднання Криму до Росії. Вперше після Другої світової війни російська інтервенція призвела до прямої анексії території іншої держави. 27 березня Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію, яка не визнала зміну статусу АР Крим і підтвердила територіальну цілісність України.

У квітні 2014 р. російська інтервенція розпочалась на сході України. Незаконні збройні формування сепаратистів, організовані та керовані РФ, захопили значну частину території Донецької та Луганської областей, провели псевдореферендуми і проголосили створення «народних республік». У відповідь Київ оголосив Антитерористичну операцію. Протистояння переросло у кривавий військовий конфлікт. Незважаючи на численні докази присутності російських диверсантів, шпигунів, військових і найманців, РФ не визнавала себе учасником конфлікту. Сторони не оголошували одна одній війну, а події 2014–2015 рр. в Україні отримали назву «гібридної війни». Натомість з наукової і правової точки зору їх слід кваліфікувати як «військову інтервенцію» РФ в Україну, що супроводжується окупацією і анексією частини території.

Отже, упродовж останніх 60 років Росія (СРСР) організувала сім військових інтервенцій: 1) в Угорщину в 1956 р.; 2) в Чехословаччину в 1968 р.; 3) в Афганістан з 1979 р.; 4) у Чечню з 1994 р.; 5) у Чечню з 1999 р.; 6) у Грузію в 2008 р.; 7) в Україну з 2014 р. Це були саме інтервенції, оскільки, на відміну

від нападу, за яким настає офіційне оголошення війни, введення військ на територію іншої держави без оголошення війни означає воєнну інтервенцію.

Здійснюючи інтервенції, Кремль ніколи не зважав на міжнародне право, не брав на себе ні провини, ні відповідальності, застосовував право вето в Раді Безпеки ООН. Кремлівські ідеологи застосовували закамфльовану термінологію: «інтернаціональний обов'язок», «міжнародні зобов'язання», «миротворча місія», «гуманітарна допомога», «заходи щодо підтримання конституційного порядку» тощо. В усіх випадках Кремль обґрунтовував вторгнення загрозою власній безпеці. Всі інтервенції супроводжувалися окупацією частини чи всієї території. На окупованій території створювалася маріонеткова влада, яка формально зверталася до Москви з проханням про допомогу в боротьбі з «імперіалістами», «фашистами» тощо. Всі інтервенції поєднувала провідна роль спецслужб у підготовці та реалізації вторгнень. Російські інтервенції характеризуються жорстокістю, насильством, значною кількістю жертв серед мирних жителів та іншими військовими злочинами, що залишаються безкарними.

Підберезних І. Є.,
кандидат історичних наук, доцент
Чорноморський державний університет
імені Петра Могили

РЕГІОНАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ БЕЗПЕКИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Традиційні друзі і союзники США у Південно-Східній Азії визнають, що ключовим фактором, що визначає стабільність у регіоні стала присутність США і його роль як гаранта безпеки. У період після закінчення холодної війни, регіональна невизначеність щодо потенційних небезпек, стосовно Китаю привели деяких аналітиків до висновку, що майже всі держави Південно-Східної Азії вважають Сполучені Штати критичним балансуванням сили, як у військових так і в політико-економічних сферах. Існуючі джерела з питання динаміки безпеки Південно-Східної Азії – США – Китаю, як правило, передбачають, що підйом Китаю призведе до системної передачі влади сценарію, в якому регіону доведеться вибирати між зростанням претендента та чинною владою. Очікуванням де факто є те, що ці країни захочуть збалансувати сили Китаю на тій підставі, що прогрес країни їм загрожує. Таким чином, вони схиляються до США, в якості ведучого балансо-утримувача. Тим не менше, більшість ключових держав регіону стикаються з тиском у зв'язку зі зростаючою роллю Китаю і мають зробити суворий вибір: або балансувати проти або об'єднатися з цим потужним сусідом. Для Південно-Східної Азії існує консенсус серед аналітиків, - субрегіон прийняв подвійну стратегію

глибокої взаємодії з Китаєм, з одного боку, і, з іншого, «м'якого балансування» проти потенційної китайської агресії або порушення статус-кво. Остання стратегія включає в себе не тільки військові придбання та модернізації, а й намагається утримати США, які беруть участь в регіоні в якості протизваги китайської влади.

Різні країни – включаючи Китай, заявили про політику хеджування різного роду: проти потенційної китайської загрози; можливого американського втручання в регіон; виснажливого втручання політики Вашингтону проти Пекіну. Хеджування досить складна концепція. Країна може обрати одностороннє чи багатостороннє балансування, будування власних оборонних здібностей як стримування іншої сили чи може обрати альянс або близьку стратегічну співпрацю з іншими країнами у відповідь на виклик і містити загрозу сили. Приєднання ж до сильного обирається тоді, коли країна обирає пов'язати себе стратегічно з загрозовою силою, обмежити силу, її нейтралізувати, або отримати вигоду від переділу сил.

Політика втручання прагне до розвивання тісніших політичних і економічних зв'язків з Китаєм і втягування його до світової політики, тим самим змінюються вподобання та дії лідерів на більш мирний бік.

Хеджування поведінки в Південно-Східній Азії складається з трьох елементів. По-перше, це непряме або м'яке балансування, яке в основному включає переконати інших великих держав (зокрема, США), в якості протизваги китайського регіонального впливу. По-друге, хеджування припускає комплексне залучення Китаю в політичному, економічному та стратегічному рівнях у надії, що китайські лідери можуть бути переконані або соціалізовані в поведінці, яка встановлена міжнародними правилами і нормами. У цьому сенсі політику заручення можна розуміти як конструктивне обмеження проти потенційно агресивного китайського панування. Третім елементом є загальна політика, яка стосується ряду регіональних великих держав для того, щоб дати їм частку в стабілізації регіонального порядку.

Це дозволяє припустити, що в той час як розподіл жорсткої влади на користь США не зміниться протягом деякого часу, більшим є зміщення «балансу впливу» у Південно-Східній Азії зі сталого розвитку Китаю у багатоплоскових відносинах з областями. Проте, Сполучені Штати як і раніше є ключовим постачальником товарів безпеки у боротьбі з тероризмом в регіоні. Відповідно з цією роллю, регіон співпрацює з Вашингтоном, щоб підвищити безпеку трьома іншими способами: поглибити економічні зв'язки, нарощувати внутрішні можливості балансування окремих країн і допомогти регіону в цілому диверсифікувати і запобігти залежності від Китаю; управління ключовими кризовими питаннями такі як Тайвань і Корейський півострів, спільно з іншими великими державами; підтримка зусиль по взаємодії з Китаєм і регіоном через багатосторонні установи.

У літературі з регіональної реакції на підйомі Китаю, як вже зазначалося, існує тенденція зосередження над дилемою балансування або приєднання до

ведучої держави. Припущення, що обмеження відноситься до будь-якої поведінки, яка стоїть між цими двома абсолютними альтернативами. Але ця дихотомія недоречна. Ми також повинні бути в змозі прийняти до уваги можливість участі, хоча б тому, що це так емпірично поширено. Політика заручення прагне розвивати більш тісні політичні та економічні зв'язки з країною та залучити її в міжнародне суспільство, тим самим змінюючи вповоду баня і дії її лідерів до більш мирних нахилів. За визначенням, приєднання - чітка політика вирівнювання з одного боку, і, таким чином, не може осмислено поєднуватися з політикою залучення у тому ж стані.

Загально визнано, що держави Південно-Східної Азії насправді зіштовхуються з трьома ключовими небажаними наслідками: китайське панування або гегемонія; американський синдром абстрагування від регіону. Отже, нестійкий регіональний порядок існування цих трьох факторів та їх тісний взаємозв'язок ще більше ускладнює характер хеджування поведінки в регіоні.

Піддубний І.А.,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії нового та новітнього часу,
Чернівецький національний
університет ім. Ю.Федьковича

ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УРАДІВ РУМУНІЇ У 1918-1940 рр.

Перша світова війна, завдяки територіальним надбанням зробленим наприкінці війни, перетворила Румунію у значно сильнішу, але одночасно й слабшу державу. Приєднання Буковини і Бессарабії, зроблене проти волі частини населення, перетворило східний кордон країни у міжвоєнному періоді на регіон постійної уваги військових та поліцейських органів, зону протистояння влади діям сусіднього СРСР. Подібна ситуація, протистояння задля збереження цілісності країни, мала місце також і на заході країни, де владі доводилося протидіяти угорській стороні з метою збереження у складі країни Трансільванії.

Таким чином, територіальне питання стало одним з основних чинників, які впливали на стосунки країни з сусідами. Здійснення протягом 1918 р. кількох заходів з приєднання нових територій, визначило поведінку урядів Румунії у діяльності з визнання приєднаних територій за Румунією. Слід визнати, що діяльність румунської делегації на Паризькій мирній конференції спершу під проводом І. К. Бретіану, а пізніше А.Вайда-Воевод, можна оцінити послідовною у плані отримання визнання прав на приєднану територію від світового товариства. У цій діяльності програшу, внаслідок потреб в отри-

манні союзницької допомоги з боку Румунії, зазнала УНР, вимушено відмовившись від претензій на українську частину Буковини. У протистоянні програла також Угорщина, яка втратила значну частину своїх колишніх коронних земель.

Впродовж 20-30-х років уряди Румунії виконували завдання з захисту встановлених кордонів, що вирішувалося шляхом встановлення договірних відносин з рядом східно- та центральноєвропейських країн, які в ряді випадків суперечили встановленим відносинам та підписаним договорам. Потреба у союзах пояснювалася сусідством з агресивним СРСР, який не визнавав включення Бессарабії до складу Румунії і єдиним союзником на сході виявився II Річ Посполита.

На противагу східному кордону більше шансів виявилось у західного кордону Румунії, для захисту якого, зокрема, у 1921 р. створили Малу Антанту. Основне її призначення — стримування агресивних намірів Угорщини. Проте, спрямування Малої Антанти проти Угорщини виявилось на шкоду для самої ЧСР у вересні 1938 р., коли ні Румунія, ні Югославія не мали права надати допомогу, оскільки вона була б спрямована проти Німеччини, а не Угорщини.

Усвідомлення необхідності збереження миру змушувало уряди Румунії проводити мирну політику. Питання зовнішньої політики як політики миру та підтримання стосунків з країнами-союзницями часів Першої світової війни утверджувалися у положеннях програм політичних партій. Політику урядів реалізовувало міністерство закордонних справ і доволі відомою у першій половині 20-х років виявилася діяльність міністра І.Г.Дуки, який захист суверенітету країни бачив за умови реалізації угод з ЧСР, Польщею, Королівством СХС. Курс на підтримання угод з країнами Антанти підтверджував у 1926 р. і голова Ради міністрів А.Авереску. За дотримання миру висловлювалися глави Ради міністрів І.І.К.Бретіану та Ю.Маніу у 1927 та 1928 р. Мирна політика залишалася пріоритетною у діяльності урядів впродовж 30-х років і єдиною метою мала збереження єдності національної території. Власне це було однією з причин створення Балканської Антанти, склад країн-учасниць якої нагадував дещо і про Малу Антанту.

Проблема союзницьких та позасоюзницьких стосунків створювала складнощі і певне неприйняття таких у відносинах між Румунією та Францією, як і у відносинах між Румунією та ЧСР. В останньому випадку це було викликане союзом Румунії з Польщею. Останнє робило відкритим і питання угорського ревізіонізму щодо Румунії, оскільки для II Речі Посполитої відкритим залишалося питання Тешинської Сілезії. У 30-х роках Польща намагалася утримувати Румунію в орбіті своєї політики і займати узгоджену з Румунією позицію стосовно СРСР.

Тим не менше до середини 30-х років система союзів у Південно-східній Європі залишалася «французькою». Ситуація стала змінюватися в середині 30-х років, коли в уряді провели зміну міністра закордонних справ, усунувши

з поста Н.Тітулеску і вибрали прони́мецьку лінію. Даний крок можна пояснити поступовим відходом Франції з Південно-східної Європи та посиленням тут позицій Італії й Німеччини. Таким чином сумніви у французьких гарантіях територіальної цілісності Румунії змушували її керівництво вдаватися до зближення з Німеччиною. Саме в ній шукали нового гаранта територіальної цілісності Румунії, підтримку у протистоянні з Угорщиною. Власне у внутрішній політиці це привело до спроб порозумітися з К.З.Кодряну та «Залізною гвардією» і переході у 1938 р. до авторитарної форми правління. Розцінювати внутрішньополітичні зміни в Румунії 1938-1940 рр. можна і з точки зовнішньополітичної – пошук надійного союзника. Однак тут виявилися прорахунки, результатом яких стали територіальні втрати, в тому числі і не без участі гаранта територіальної цілісності. Проте для Німеччини втрата Румунією Бессарабії і Північної Буковини, як і частини Трансильванії і Південної Добруджі були більше виграшем. В результаті падіння «Великої Румунії» з країни було усунуто її англофільського главу, отримано в табір як Румунію, так і Угорщину. Більше того, територіальна суперечка між двома країнами повноцінно використовувалася Німеччиною для утримання під своїм впливом Румунії та Угорщини.

Таким чином, територіальний конфлікт залишався невирішеним впродовж першої половини 40-х років і лише після II Світової війни був залагоджений на користь СРСР на його південно-західному кордоні та Румунії на її північно-західному кордоні. Зміни кінця 30-х років отримали тоді форму міжнародного визнання.

Піляєв І.С.,

доктор політичних наук, професор
Міжрегіональної Академії управління персоналом

«ДЕРЖАВА-ПАЛАЦ», ЯК ІСТОРИЧНИЙ СУБСТРАТ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Ефективна євроінтеграційна політика України неможлива без розуміння природи соціально-політичного «транзиту» її найбільшого сусіда, тих фундаментальних цивілізаційно-культурних домінант, того історичного субстрату, що визначають і визначатимуть на осяжну перспективу розвиток Російської Федерації та євразійського простору, що залишається в її сфері впливу.

У сучасній Росії Антимодерн набуває форм войовничого протистояння не лише Постмодерну і Модерну, а й античності, що змушує шукати першооснови її суспільного ладу в ранньокласових суспільствах, які існували ще до настання осьового часу. Свого роду синтезою формаційного, цивілізаційного та транзитологічного підходів до трактування зазначених «першооснов» мо-

жуть служити теоретичні розробки «азіатського» способу виробництва (вперше названий так К. Марксом в 1853 р на прикладі Британської Індії) і відповідної йому суспільної формації. Остання, як з'ясувалося згодом, існувала не лише в Азії (Індія, Китай, ісламські країни тощо), а й в Африці, Середземноморській Європі (острови Крит, Кіпр) і доколумбовій Америці. Основою такого суспільства (званого ще *політарним* або *державним* способом виробництва) виступає недиференційована «влада-власність», що забезпечує владу і відповідний статус тим, хто розпоряджається суспільним надбанням завдяки виконанню провідних економічних, насамперед організаційно-господарських та редистрибутивних функцій. У такому суспільстві людина могла самореалізуватися лише в міру залучення до влади.

Спираючись на поняття азіатського способу виробництва, німецько-американський соціолог К. А. Вітфогель ще в 1957 р. прийшов до висновку, що соціальні революції в країнах з переважно азіатським способом виробництва не є революціями у власному розумінні цього слова, оскільки просто в інших інституційно процедурних формах увічнюють той же деспотичний суспільний лад.

Особливим різновидом азіатського способу виробництва є т. зв. палацова економіка – господарська система, в якій знать монополізує основні ресурси країни і перерозподіляє їх через централізований пункт («палац»). Система «палацової економіки», що затверджується на о. Крит на рубежі III-II тис. до н.е., продовжує розвиватися аж до кінця II тис. до н.е. в Егеїді та близькосхідних цивілізаціях бронзової доби. Ряд сучасних диктатур з дуже високим ступенем централізації та ідеологічного контролю мають схожість з «палацовою економікою»: військові хунти Латинської Америки, широко поширені в XX столітті, режими «бананових республік» Африки (починаючи з 1960-х рр.) та ін.

Загально визнана, в тому числі й самою кремлівською владою, цивілізаційно-культурна, архетипова тяглість нинішньої РФ і путінського режиму від Московської держави XV-XVII ст., Російської імперії та СРСР. При цьому євразійську, історично ординську генетику російської державності визнавали такі видатні мислителі, як М. І. Костомаров, М. О. Бердяєв, М. С. Трубецької, Л. М. Гумільов та ін. Сучасні дослідники вказують на аксіологічну дихотомію «Захід - Схід» і східну природу московсько-російської державності, в тому числі і в радянську добу.

Трансформація радянської «держави трудящих» у пострадянську «палацову» відбувалася в історичних умовах, що основними рисами нагадують вєспяпетровське XVIII сторіччя. Відомий російський політолог І. І. Глібова вважає, що «палацова держава» – це форма (або організація), в яку відлилася пострадянська «цивілізація верхів» – старі й нові панівні групи, що відокремилися від населення в привілейований стан (1,5-2 % населення). Зазначимо, що належність до «Палацу» в російському варіанті візуалізована «вхожістю» в Кремль. У певному сенсі «Палац» можна вважати корпорацією, однак його

природа протилежна капіталістичній: вона «владно-власницька», що припускає монопольну експлуатацію як основних матеріальних ресурсів і активів, так і самих «підданих». «Палацові» суб'єкти не визнають за населенням (символічною «Хатиною») право здійснювати контроль над продуктивним багатством країни, а відповідно, й на формування громадянського суспільства.

Пострадянська держава позбулася тягаря, що обтяжував правителів Московського царства – Петербурзької імперії – СРСР. Нині вона живе для себе й у собі. Влада і держслужба перетворилися в найбільш дохідний, по суті монопольний вид великого бізнесу. Водночас Кремлю не залишається нічого іншого, як просто «в упор не бачити» існування «палацової держави» (як це зробив особисто Путін на прес-конференції 18 грудня 2014 р.), оскільки жодних серйозних аргументів для її заперечення в нього немає.

Вищевикладене свідчить про те, що в цивілізаційному субстраті російської державності зберігається детермінуюча першооснова азіатського способу виробництва та відповідного йому консервативного, антимодернізаційного за своєю природою суспільного укладу, докорінно відмінного від того, що історично притаманний Русі-Україні. Це означає також, що малоімовірний сьогодні успіх російської соціально-політичної модернізації може загрожувати самим засадам існування російської державності, вираженим у неополітарному, антимодернізаційному за своєю суттю суспільному ладі.

Полторацький О.С.,

доцент

кафедри регіональних систем та європейської інтеграції

Дипломатичної академії України

при МЗС України

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З НАТО В НОВИХ МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ

Починаючи з кінця холодної війни найуспішнішим елементом стратегії НАТО в постбіполярному світі стала політика створення мережі широкомаштабних і всеосяжних партнерських відносин з багатьма країнами. Протягом двох десятиліть, ця мережа партнерських відносин була створена на основі спільних цілей, добровільності, взаємної вигоди та поваги. Різні програми, гнучкі формати партнерства поряд з індивідуальним підходом з урахуванням позицій кожного партнера, завжди були ключовими елементами успішного миробудівництва і зміцнення безпеки і стабільності в Європі та поза її межами. Станом на сьогодні відносини Україна – НАТО можна досить чітко поділити на 4 етапи:

- Початковий етап - від співробітництва до особливого партнерства (1991-2002 рр.);
- Відкриття перспективи набуття членства в НАТО (2002 – 2010 рр.);
- Повернення до партнерства у зміненому форматі: від особливого до конструктивного (2010 – 2014 рр.);
- Посилення та розширення партнерства з повторною перспективою набуття членства в НАТО (лютий 2014р. – наш час)

Відносини між Україною і НАТО почали розвиватися невдовзі після отримання Україною незалежності у 1991 році і відтоді стали одним з найбільш значущих прикладів співробітництва між Організацією Північноатлантичного договору та країнами пострадянського простору. Діалог і співпраця розпочалися майже відразу на початку 1990-х років, коли Україна приєдналася до Ради північноатлантичного співробітництва (1991 рік) і програми «Партнерство заради миру» (1994 рік). Відносини набули подальшого розвитку внаслідок підписання у 1997 році Хартії про особливе партнерство, на основі якої було започатковано Комісію Україна – НАТО (КУН), що мала опікуватися розвитком подальшої співпраці. Надалі співпраця продовжувала поглиблюватися на взаємовигідних засадах, причому Україна є єдиною серед держав-партнерів, яка брала активну участь в усіх операціях і місіях під проводом НАТО.

Початок сучасного етапу посилення та розширення партнерства і співробітництва України з НАТО з повторною перспективою набуття членства України в цій організації пов'язаний з подіями, які розпочалися у лютому 2014 року в Криму та, згодом, на Донбасі. З огляду на військову ескалацію з боку Росії в Криму і загрозу незалежності і територіальній цілісності, Україна звернулася до НАТО із проханням провести засідання Комісії Україна – НАТО, посилаючись на статтю 14 Хартії Україна – НАТО. Засідання КУН, скликане Україною, відбулося 2 березня 2014 року. Держави – члени Альянсу засудили військову агресію Росії проти України, охарактеризувавши її як порушення міжнародного права, що також суперечить принципам, на яких ґрунтуються Рада НАТО – Росія і Партнерство заради миру.

5 березня відбулося засідання Ради НАТО – Росія, під час якого сторони обговорили кризу. Через подальшу ескалацію кризи з боку Росії досягти будь-якого поступу з цього питання не вдалося. Отже, 1 квітня 2014 року міністри закордонних справ країн НАТО вирішили призупинити будь-яке практичне цивільне і військове співробітництво з Росією, утім зберігаючи відкритими політичні контакти на рівні послів і вище, маючи на меті надати змогу для обміну думками між НАТО і Росією, насамперед з приводу поточної кризи.

Реагуючи на незаконну і нелегітимну анексію Криму Росією 18 березня 2014 року, а також насильство і нестабільність у Східній Україні, спричинені Росією і підтримуваними нею сепаратистами, держави – члени Альянсу неодноразово висловлювали цілковиту підтримку суверенітету і територіальній цілісності України у межах її міжнародно визнаних кордонів.

У квітні 2014 року на прохання України НАТО надіслала до Києва консультативну групу підтримки у складі цивільних експертів. Метою її діяльності є надання консультативної допомоги українському керівництву з питань планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру і заходів із врегулювання криз, пов'язаних з порушеннями критичної енергетичної інфраструктури й ризиками для цивільного населення. Водночас НАТО сприяла координації надання гуманітарної допомоги і вдосконаленню роботи медичних закладів з метою полегшення становища внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Під час саміту НАТО в Уельсі у вересні 2014 року керівники країн НАТО зустрілися з Президентом України Петром Порошенком у рамках засідання Комісії Україна – НАТО. У спільній заяві, виданій за підсумками засідання, вони засудили анексію Криму Росією, а також її невпинні і цілеспрямовані дії, спрямовані на дестабілізацію ситуації на сході України в умовах цілковитого порушення міжнародного права. Держави – члени Альянсу пообіцяли підтримувати зусилля української влади щодо пошуку політичного врегулювання, яке відповідало б сподіванням людей в усіх регіонах України, уникаючи зовнішнього втручання. Вони також узгодили комплексну програму заходів, розроблених спеціально для України і спрямованих на підвищення її здатності ефективніше гарантувати власну безпеку.

Сучасне посилене та розширене співробітництво між Україною та Альянсом в сфері оборони та безпеки галузях набуває нового значення в контексті сьогоденних міжнародно-політичних реалій завдяки програмам, спрямованим на розбудову потенціалу і розвиток можливостей. Використовуючи механізм Цільових фондів, окремі держави – члени НАТО і країни-партнери мають змогу на добровільній основі виділяти фінансову підтримку і нині підтримують нові значущі ініціативи у п'яти найважливіших галузях, зокрема:

- *Командування, управління, зв'язок і комп'ютеризація (C4)* – проект, спрямований на підтримку модернізації структур і потенціалу України, який має подвійну мету: підвищити здатність України гарантувати власну безпеку і брати участь у навчаннях і операціях під проводом НАТО.

- *Матеріально-технічне забезпечення і стандартизація* – проект, який має на меті сприяти реформуванню системи матеріально-технічного забезпечення України і підвищенню її взаємосумісності з відповідними системами НАТО, насамперед запроваджуючи стандарти НАТО щодо обліку і управління військовою технікою і витратними матеріалами.

- *Кіберзахист* – проект, покликаний допомогти Україні у розробці та застосуванні технічних можливостей із протистояння кіберзагрозам, а також забезпечити підготовку і дорадчу допомогу щодо вироблення системи цілеспрямованих заходів в цій сфері.

- *Соціальна адаптація колишніх військовослужбовців* – проект, спрямований на надання допомоги Міністерству оборони України у розробці надійної

й ефективної програми соціальної адаптації військовослужбовців, які звільняються у запас або відставку, до цивільного життя (на основі поточних проєктів із перепідготовки, які запроваджуються за сприяння НАТО).

• *Реабілітація поранених* – даний проєкт має на меті гарантувати належне лікування поранених українських чоловіків і жінок-військовослужбовців, а також забезпечити обладнанням медично-лікувальні заклади України і провести підготовку спеціалізованого персоналу.

Варто зауважити, що крім зазначених нових проєктів та напрямів співпраці НАТО сьогодні надає Україні дорадчу і фінансову підтримку з питань громадської дипломатії, відносин із засобами масової інформації і стратегічних комунікацій, а окремі країни – члени НАТО також надіслали додаткових радників до представництв Північноатлантичного альянсу у Києві.

Пристайко В.В.,
провідний спеціаліст
Секретаріату Конституційного
Суду України, аспірант НАДУ

МІЖНАРОДНО ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Інститут надзвичайного стану – це концентрація влад і обмеження прав та основних свобод людини, але він нерозривно пов'язаний з реалізацією на практиці ідей і конструкцій правової держави.

Необхідно зазначити, що жодна з країн світу, незважаючи на рівень її економічного розвитку, не застрахована від виникнення будь-яких надзвичайних ситуацій. Як правило, надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру особливо часто виникають у країнах з низьким рівнем економічного життя населення та соціального захисту, де панує свавілля влади, а права свідомість населення перебуває на низькому рівні. Для розвинених країн режим надзвичайного стану – не менш актуальне явище, проте умови та підстави для введення його у цих країнах – інші.

В різних державах світу інститут надзвичайного стану має різні назви: надзвичайний стан (Україна, Велика Британія, США, Канада.); осадний стан (Бельгія, Іспанія, Алжир); воєнний стан не на театрі воєнних дій (Індія, Румунія, Косово); стан суспільної небезпеки (Італія); стан напруги (Таїланд); стан оборони (Коста-Ріка); стан загрози (Колумбія, Іспанія); стан тривоги (Габон).

Незважаючи на різні назви, всі ці режими мають багато спільного. Наприклад, умовою для введення надзвичайного стану в США і Великій Британії, осадного стану в Аргентині та Іспанії є загроза реальної небезпеки.

Хоч режим надзвичайного стану є заходом виключним і обмеженим у часі, на практиці в деяких країнах його дія найчастіше розтягується на цілі роки і навіть десятиріччя. Так, наприклад, надзвичайний стан, що був оголошений

у Зімбабве 1965 р., був скасований тільки у 1990 р. Введення режиму надзвичайного стану характерно не лише для країн, що розвиваються. Так, у Великій Британії від 1920 року (після прийняття закону “Про надзвичайні повноваження”) режим надзвичайного стану вводився близько 20 разів.

Слід звернути увагу на той факт, що міжнародною спільнотою з метою недопущення безпідставного введення режиму надзвичайного стану та необґрунтованого застосування обмежувальних заходів щодо реалізації прав і свобод громадян в умовах дії режиму надзвичайного стану були розроблені й прийняті міжнародні документи (декларації, конвенції, пакти), що містять у собі обов’язкові вимоги до цього інституту.

У міжнародно-правовому регулюванні режиму надзвичайного стану умовно можна виділити три сфери: міжнародно-правове регулювання воєнних конфліктів неміжнародного характеру, які можуть бути підставою для введення режиму надзвичайного стану; міжнародно-правові принципи режиму надзвичайного стану, що містяться у Міжнародному пакті “Про громадянські і політичні права” і мають обов’язковий характер для національного законодавства держав, які беруть участь у цьому пакті; діяльність уповноважених міжнародних організацій щодо контролю за практикою застосування законодавства про надзвичайний стан, вирішення спорів, що виникають у зв’язку з цим, тлумачення наведених принципів (Комітет з прав людини, Європейська комісія з прав людини, Європейський суд з прав людини).

Головним офіційним міжнародно-правовим документом, що закріплює загальні принципи режиму надзвичайного стану, є Міжнародний пакт “Про громадянські і політичні права”. Він визначає умови введення режиму надзвичайного стану та обсяг обмеження прав людини в умовах дії режиму надзвичайного стану. Норми цього міжнародного акта імплементовані в національне законодавство, а саме – в Закон України “Про правовий режим надзвичайного стану”.

Зі змісту вказаного пакту випливають принципи, яким має відповідати режим надзвичайного стану. До них належать: принцип виключної загрози; принцип офіційного оголошення; принцип розмірності; принцип невід’ємності абсолютних прав і свобод; принцип офіційного повідомлення.

Необхідно зазначити, що положення Міжнародного пакту “Про громадянські і політичні права”, які стосуються умов введення режиму надзвичайного стану, ступеня обмеження прав і свобод людини у зв’язку з введенням режиму надзвичайного стану, були витлумачені у Сіракузьких принципах тлумачення обмежень і відхилень від положень Міжнародного пакту “Про громадянські і політичні права”, прийнятого у 1984 році. Ці принципи також визначають, що всі обмеження в умовах дії режиму надзвичайного стану повинні застосовуватися з метою забезпечення національної безпеки та ліквідації надзвичайної ситуації.

Відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року, ратифікованої Указом Президії ВР СРСР від 11 лютого 1964

року, на іноземних громадян, які мають дипломатичний імунітет, не поширюються обмеження, запроваджені у зв'язку із введенням режиму надзвичайного стану.

Закінчуючи розгляд питання міжнародно-правової регламентації режиму надзвичайного стану, слід зробити висновок, що Україна при розробці Конституції та Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» врахувала усі вимоги, які висувуються до цього інституту міжнародною спільнотою.

Пронь С.В.,
доктор історичних наук, професор,
Миколаївська філія Київського національного
університету культури і мистецтв,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ КОНТАКТІВ ЯПОНІЇ З ЗОВНІШНІМ СВІТОМ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Безперервні виклики сучасності засвідчують важливе значення історичного чинника в міжнародних відносинах. Глибоке знання витоків їх становлення сприяє здійсненню ефективної зовнішньої політики та відстоюванню національних інтересів. З перспективи XXI століття й значущості Азіатсько-Тихоокеанського регіону на міжнародній арені, непересічний інтерес викликає відмова Японії від проголошеного в 1639 р. курсу на самоізоляцію й встановлення контактів із зовнішнім світом. Йдеться про налагодження нею у першій половині XIX ст. міждержавних зв'язків на політичному рівні та їх особливість.

В історіографії панують три точки зору щодо виходу Японії з самоізоляції і «повернення» до зовнішнього світу. Умовно їх можна поділити на американську, європейську та російську. Відповідно до першої, вважається, що доступ інших країн до Японії «відновили» чи «відкрили» американці в 1853-1854 рр., коли надіслали «чорні кораблі» командора Метью Колбрайта Перрі. Він з'явився у лютому 1854 р. в Едокській затоці та висунув японському уряду ультиматум про застосування військової сили, якщо Японія не укладене договір зі США. За таких обставин 31 березня того ж року, в містечку Канагава було підписано офіційний документ.

Наприкінці XVIII – на початку XIX століть «відкрити» токугавську Японію намагалися Великобританія та Франція.

Поміж трьох концепцій, найбільш обгрунтованою видається російська. Відповідно до неї, перший крок щодо налагодження відносин здійснив уповноважений від російського уряду М. П. Резанов (1804-1805 рр.). 26 вересня

він прибув до Японії на кораблі «Надія» (командир, адмірал І. Ф. Крузенштерн), щоб передати подарунки «японському імператору» (керамічні, фарфорові, фаянсові вироби, тканини, скло, хутряні речі), провести переговори про відкриття торгівлі та обстежити колонії на узбережжі Америки. Як офіційний представник він мав дотримуватися таких настанов: «1) Зберігати авторитет представника могутньої держави і водночас бути миролюбним; 2) Підкреслювати відмінність російської релігії від католицизму; 3) Засвоїти японський етикет, прийнятий на офіційних прийомах; 4) Отримати дозвіл на вхід російських кораблів у всі японські порти, окрім Нагасакі».

Демонструючи прихильність до японців, корабель також повернув на багківщину 4 рибалок, які потрапили у шторм і дрейфували.

Однак протилежна сторона прийняла першого російського представника не дружелюбно. Вважаючи, що «торгівля з іноземною державою наносить збитки, а не користь Японії» вже під час першої зустрічі, що відбулася у березні 1805 року, Тояма запропонував Резанову негайно залишити країну. На другій зустріч майже силоміць йому вручили два документи в одному з яких роз'яснювалися причини закритості країни від зовнішнього світу. Як видно, спроба Резанова встановити офіційний контакт з Японією була не вдалою. Одержавши в якості подарунків 100 мішків рису та 2000 завертів вати, корабель «Надія» залишив Нагасакі й повернувся до Петропавлівська.

У 1852 р. відбулася дипломатично-торгівельна місія Є.В. Путятіна. Упродовж 3 – 23 січня 1854 р. нею було проведено в Нагасакі переговори з японськими офіційними представниками. Путятін отримав документуванні обіцяння щодо політики найбільшого сприяння Російській імперії: «Коли з часом уряд японський відкриє свої порти для торгівлі, тоді Росія буде допущена раніше до цієї торгівлі, ніж будь-яка інша нація»[13, с. 167].

Місії Резанова та Путятіна підготували підґрунтя до підписання Сімодського трактату від 26 січня 1855 р., який вважається першим міжнародним документом, що регулював територіальні і торгові відносини між обома країнами.

З огляду на офіційний статус переговорів Путятіна-Кавадзі, можна вважати, що першою політично «відкрила» світові Японію Росія, бо американсько-японський договір підписувався під ультимативним тиском Перрі, який погрожував застосувати військову силу. Водночас саме США та Російська імперія фактично змусили Японію відмовитися від політики самоізоляції, яка завдала значного щербу країні, приміром не удокументувала територію острівної держави, навколо якої до сьогодні ведеться політико-дипломатичний спір.

Розглянутий аспект є повчальним. Самоізоляція як і штучна ізоляція держави згідно норм міжнародного права шкодять її розвитку. З погляду сучасності цілком ймовірно після санкцій світової спільноти щодо Росії через порушення територіальної цілісності України заново доведеться «відкривати» світові вже Росію.

Пронь Т.М.,
доктор історичних наук, професор,
Миколаївська філія Київського національного
університету культури і мистецтв,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

ПОЛЬСЬКА ДИПЛОМАТІЯ В ЕМІГРАЦІЙНОМУ РУСІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ 1920-Х РОКІВ

Тектонічні зрушення в міжнародній системі, обумовлені порушенням Росією територіальної цілісності України та її військовим втручанням у внутрішню політику інших держав, викликали потужний міграційний рух населення, суттєво збільшили навантаження на відповідні інституції. Зважаючи на це, корисним є розгляд міграційного руху в Україні в минулому, його вимір з позиції сьогодення.

Звернемо увагу на діяльність консульства Польщі в Одесі щодо забезпечення виїзду поляків, чехів, українців, росіян, представників інших етносів, які перейнялися еміграційним настроєм німців і масово емігрували наприкінці 20-х років ХХ ст. Щоправда дослідники вважають, що в ці роки консульства Польщі в Одесі не існувало. Як зазначає, Варшавський вчений Томаш Цесельскі: «Консульство в Одесі існувало з осені 1918 р. по квітень 1919 р., тобто до моменту виходу з Одеси сил Антанти і захоплення міста більшовиками. Далі воно було дощенту знищено, а архів безслідно зник. У період 20-30-х років в Одесі не існували польські представництва, як дипломатичні, так і торгівельні або гуманітарні. Поза справою репатріації польських емігрантів, що закінчилася 1923 р. не існувало особливих контактів між Одесою і Польщею. Опікою над польською народовістю займався Ген. Консул РП при Раді Народних Комісарів УРСР в Харкові, а потім Києві».

Відаючи належне дослідженню Т. Цесельскі, натомість маємо власну контраверсійну думку, яка полягає в тому, що консульство Польщі в Одесі періодично відновлювало свою роботу. Такий висновок ґрунтується на інформації розпорошеній у фондах архівів південних областей України. Наприклад, один з віднайдених нами в державному архіві Херсонської області документів, побічно вказує на існування в Одесі польського консульства, принаймні у 1929 році. Дані установи були створені на основі Ризького мирного договору 1921 р. та консульської конвенції від 18 липня 1924 р. Відповідно було відкрито генеральне консульство РП у Харкові, можливо консульські відділення в Одесі та Києві. Функціональні обов'язки інституцій полягали у захисті культурних запитів громадян, але політична складова також мала місце.

Еміграційний рух населення став важливою ознакою суспільно-політичного життя. Він був викликаний: 1) внутрішньою політикою радянського партійно-державного керівництва; 2) силовими та економічними методами

реформування аграрного сектору; 3) пограбуванням та занепадом високорентабельних господарств; 4) експериментами влади щодо селян; 5) брутальним порушення їх майнових та громадянських прав; конфліктами на національному ґрунті, витісненням церкви з суспільного життя; 6) нав'язуванням атеїстичних ідей; 7) позбавленням виборчих прав; 8) прискорення темпів колективізації; 9) податковими утисками; 10) зниженням рівня життя тощо. Дії влади породжували у людей панічний страх, викликали крайнє обурення, штовхали скривджених до пошуку радикальних способів виходу з ситуації, посилювали прагнення мігрувати в Америку, Канаду, або шукати підтримки в урядів держав свого етнічного походження.

Найбільш рішучими противниками нововведень виявилися села в яких компактно проживали німці та поляки. Вони миттєво відчули свої невтішні перспективи. У грудні 1924 р. лише у Херсонській окрузі було подано 600 заяв від німецьких колоністів на видачу паспортів і виїзд. У поляків, німців, шведів, чехів, на відмінну від українців чи росіян була така можливість. Поширення чуток про виїзд німців в окремих селах збурили селян українських сіл. Наштовхуючись на всілякі перешкоди з боку місцевих органів влади, вони просили польських священників «надати їм довідку про віросповідання, їздили в Одесу до польського консула (виділено нами – Т.П.) з клопотанням про виїзд з СРСР, скаржилися на радянську владу за продаж їх майна через невиконання плану хлібозаготівлі». При цьому додавали, що «всі позбавлені права голосу, зможуть виїхати разом з німцями, так як радянська влада підписала договір, яким забороняється затримувати всіх бажаних полішенців виїхати з СРСР».

Німці й чехи не заперечували проти виїзду українців і всіх бажаних, більш того, агітували за приєднання до них. Це була публічна демонстрація противу радянській владі.

Прагнучи запобігти масовому від'їзду селян за межі СРСР (УСРР) уряд активізував роз'яснювальну роботу, поновив дозвіл на переселення у Поволжя німців, заборонив рух «ходоків» до Одеси і Москви. Внаслідок проведеної роботи потік емігрантів, яким було дозволено виїхати зменшився, але набули масового характеру нелегальні втечі до Польщі цілих родин поляків та українців. На початку 30-х років владі вдалося зламати еміграційний настрій селян. Щоправда почався їх стихійний відтік до міст.

Натомість не має можливості точно встановити кількість тих, кому функціонує, як на наш погляд, Одеське консульство Польщі допомогло виїхати з СРСР. Діючи в межах своєї компетенції, добре знаючи тутешнє реальне життя та усвідомлюючи загрози громадянам з боку влади, консульство здійснювало «рятувальну місію», врятувало життя десяткам сімей поляків, українців та росіян. На жаль, дипломатична служба іншої держави має дуже обмежені можливості впливу на ситуацію.

Підсумовуючи зазначимо, що подібні наукові дослідження варто продовжувати, вдосконалювати роботу консульських служб.

П'ятничук Т.І.,
аспірант
кафедри історії нового та новітнього часу
Чернівецький національний університет
імені Ю.Федьковича

ДО ПИТАННЯ ПРО ЕВОЛЮЦІЮ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДОКТРИНИ США В ХІХ СТ.

ХІХ ст. стало для Сполучених Штатів Америки часом поступового, але невпинного посилення свого економічного потенціалу, яке супроводжувалося й постійним розширенням своєї території. Остання на 1860 р. зросла в 3,4 рази. Отже, можна констатувати, що потяг до експансії був притаманний цій державі від початку її створення й впродовж наступних десятиліть. Причому, якщо особливо в першій половині століття ця експансія відбувалася в межах власне Американського континенту, то наприкінці його погляди правлячих і ділових кіл почали спрямовуватися назовні. Перехід до зовнішньополітичної експансії вимагав належного ідеологічного обґрунтування, що й є предметом нашої розвідки.

Важливим в цьому плані стали принципи зовнішньої політики США, виголошені 2-го грудня 1823 р. в щорічному посланні до Конгресу президентом Джеймсом Монро, які пізніше отримали назву «доктрини Монро». Суть її можна викласти в наступних тезах: 1) американський континент не може бути об'єктом колонізації з боку європейських держав; 2) відмова від втручання в європейські справи, зокрема військові конфлікти; 3) спроба будь-якої європейської держави поширити свій вплив в Західній півкулі буде розцінюватись як акт агресії щодо США [1].

Слід відзначити, що «доктрина Монро» була прийнята під час національно-визвольних війн іспанських колоній в Америці, а також перед загрозою можливої інтервенції армій країн-учасниць Священного союзу з метою відновлення іспанського панування. Враховуючи цей факт, можна стверджувати, що «доктрина Монро» була свого роду захисною реакцією з боку молодій республіки, спробою хоча б якось забезпечити себе від претензій з боку більш сильних держав. Але це лише один бік медалі, адже застерігаючи європейські країни від розширення свого впливу у Західній півкулі, Дж. Монро тим самим окреслив сферу «особливих інтересів» США на Американському континенті.

Оскільки вторгнення армій Священного союзу так і не відбулось, принципи, виголошені Дж. Монро, деякий час не мали практичного значення. Разом із тим, «доктрина Монро» стала свого роду ідеологічним забезпеченням задоволення інтересів правлячих кіл та буржуазії США. Саме під її прапором США розпочали здійснювати експансію в Центральній та Латинській Америці. У 1840-і рр. на основі «доктрини Монро» були сформульовані вже відвер-

то експансіоністські пропозиції. Так, 11-й президент США, Джеймс Полк, у своїй інавгураційній промові від 4-го березня 1845 р. висунув тезу про необхідність приєднання до США Техасу та Орегону. На його думку, на випадок відмови від даної ідеї країна поставить себе у досить не вигідне становище і буде у постійній небезпеці з боку якоїсь більш могутньої держави (Британія або Іспанія), яка поширить свій вплив на ці території [2].

У 60-90-х рр. XIX ст. відбувається поступова зміна засадничих принципів зовнішньої політики: якщо спершу йшлося про фактичну самоізоляцію країни, то після Громадянської війни 1861-1865 рр. набули популярності ідеї розширення сфер свого впливу за океан. Зумовлено це було такими чинниками, як економічне піднесення країни та освоєння Далекого Заходу. Американській буржуазії ставало затісно на материку, а тому вона прагнула здобути нові ринки збуту [3].

Яскравим відображенням подібних прагнень і значною мірою доповненням «доктрини Монро» стали ідеї контр-адмірала А. Мехена. Останній стверджував, що США необхідно відійти від політики самоізоляції і «поглянути за межі власної території», розпочати освоєння заморських ринків. Мехен зазначав: «Серед островів і в континентальній частині існує багато пунктів, що мають важливе значення, але належать сьогодні слабким державами [4], тим самим натякаючи на можливості їх захоплення. Для виконання цього завдання, на думку Мехена, уряд США повинен створити потужний флот, який водночас буде запорукою могутності і забезпечення національних інтересів США, сприятиме утвердженню їх позицій в світі.

Ідеї Мехена стали свого роду настановою американським президентам і визначили пріоритети у зовнішній політиці, зокрема експансію, як військову, так і економічну. Доказом цього стали постулати держсекретаря Джона Хейя, відомі як «доктрина відкритих дверей». Суть її можна звести до двох тез: вільний економічний доступ до китайського ринку, а також збереження його політичної цілісності [5]. Проголошення «доктрини Хейя», по суті, ознаменувало вступ США в боротьбу за Китай і спробу потіснити інші країни, що вже мали там свої інтереси. З іншого боку, «доктрина Хейя» стала вагомим доповненням принципів американської зовнішньої політики, головними компонентами якої відтепер були: з одного боку, невтручання європейських країн у справи американського континенту, а з іншого – розширення власних сфер не тільки у Західній півкулі, але й за її межами.

Загалом, ідеї та засадні принципи зовнішньої політики, що були обґрунтовані у відповідних доктринах та концепціях, стали основою та головним імперативом дій США на міжнародній арені впродовж всього XX ст. Не спромігшись реалізувати їх після Першої світової, Сполучені Штати почасти зробили це вже після Другої світової війни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Seventh Annual Message. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://millercenter.org/president/speeches/speech-3604>
2. Polk J.K. Inaugural Address. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://millercenter.org/president/polk/speeches/speech-3550>
3. Маккинерни Д. США: Історія країни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.e-reading.link/book.php?book=146881>
4. Mahan A.T. The interest of America in sea power, present and future. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gutenberg.org/files/15749/15749-h/15749-h.htm#1>
5. Treaties, Conventions, international acts, protocols and agreements between the United States of America and other powers, 1776-1909: In 2 vol.– Washington: Government Printing Office, 1910. – Vol. 1. – 1800 p. – P. 256-257

Рашевська А.Н.,

аспірант,

Дипломатична академія України
при МЗС України

РОЗВИТОК ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ ФРАНЦІЇ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ. У РОСІЙСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

Історія становлення та інституційного розвитку дипломатичної служби Франції становить науковий інтерес у світовому масштабі. Французьку дипломатію відносять до основоположників сучасної світової дипломатії. Традиції, що сформувалися впродовж століть у французькій дипломатичній службі забезпечують спадкоємність діяльності зовнішньополітичних інститутів Франції та авторитет французької дипломатії на міжнародній арені.

Хронологічний період охоплює період з 1814, закінчення імперії Наполеона, Віденський конгрес, Паризька комуна, режим Реставрації та липневої монархії, Польське повстання, революція у Бельгії, війна з Турцією, правління Наполеона III, Кримська війна та Паризький конгрес 1856 року.

В цей період Російська імперія грала важливу роль на світовій політичній арені, а відносини з Францією знаходяться завжди в сфері пріоритетних для Російської імперії того часу. Російські історики та історіографи приділяли значну увагу вивченню цього періоду історії дипломатичної служби Франції.

Наприкінці ХІХ–на початку ХХ століть Ф.Ф. Мартенс, С.М. Солов'єв, Б.Е. Нольде в своїй роботі, присвяченій зовнішній політиці Франції, опрацьовували проблеми та перспективи дипломатичних відносин між Росією та Францією.

Вже в радянській історіографії французьку зовнішню політику та дипломатичну службу досліджували Н. С. Платонова, яка приділяла основну увагу французькій зовнішній політиці епохи Реставрації, до того ж акцент було зроблено на роботі дипломатичної служби. Є.В. Тарле в основу своєї роботи поклав матеріали архівів Міністерства закордонних справ у Парижі, а саме документи дипломатичного листування. При вивченні цієї збірки можна прослідити як під впливом інформації, що доноситься, формується відношення французького уряду до тих чи інших світових подій.

О. Н. Шебунін, ґрунтуючись на фактичних дипломатичних джерелах, аналізує міжнародні відносини першій половині XIX сторіччя, а також питання французької політики по відношенню до Російської імперії та Польщі.

На початку 1990х років спостерігається оновлення інтересу істориків до різних аспектів зовнішньої політики Франції цього періоду. Ця політика розглядається у контексті віденської системи та протирічливі взаємовідносин європейських країн. В працях Є.І. Федосової, О.В. Орлик, В.В. Дегоєва, О.В. Жидкова коливання Франції у зовнішній політиці пояснюються бажанням демонтувати Віденську систему за умов, коли Росія та Англія грали головні ролі у європейських справах.

Значний вклад у розвиток історіографії історії французької дипломатії, а саме відношенням між Францією та Росією, вносять збірки «Росія та Франція: XVIII–XX сторіччя», що видаються з 1995 року, за редакцією П.П. Черкасова.

Усі вищезазначені роботи окреслюють систему зовнішньої політики Франції в першій половині XIX сторіччя, принципи роботи цієї системи. В роботах цих науковців висвітлюється позиція Франції щодо світових політичних подій того часу.

Резнікова Н.А.,
начальник відділу
Центру підвищення кваліфікації ДАУ,
здобувач Інституту міжнародних відносин НАУ

ОСОБЛИВОСТІ ПЛЮРИЛАТЕРАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

З розвитком глобалізації стрімко зростають масштаби зовнішньоекономічних зв'язків, збільшується число їх безпосередніх учасників, оновлюються і ускладнюються форми взаємодій. Економіка відіграє все більшу роль в дипломатичних відносинах. Водночас межі між традиційними політичними та економічними дипломатичними діями стають все більш розмитими і тонкими. Важливим елементом у міжнародних відносинах стала економічна ди-

пломатія, яка відрізняється динамізмом, певною відкритістю, розширенням та ускладненням дипломатичного інструментарію, багатоваріантністю та рухомістю просторових конфігурацій.

На сучасному етапі розвитку роль економічної складової в дипломатичній службі не викликає сумнівів. Все це призвело до виникнення і остаточного формування нової галузі дипломатії, що займається економічними зв'язками між державами, економічними союзами і блоками.

Глибокі трансформації на світовій арені супроводжуються не тільки турбулентністю у сферах економіки, політики, а й зростаючою економічною взаємозалежністю держав. Економічні відносини збільшили залежність одних країн від інших, відбулося встановлення різноманітних зв'язків між державами, корпораціями, з'явилися спільні підприємства, зросла роль міжнародного туризму.

Займаючи пріоритетні позиції у сфері дипломатичної діяльності, економічна дипломатія, з одного боку, поєднує в собі деякі властивості комерційної діяльності, а з іншого – близька до традиційної дипломатії. Тому методи економічної дипломатії близькі до методів традиційної.

В умовах посилення динаміки геоекономічних трансформацій, об'єктивно зростає поряд з багатосторонньою економічною дипломатією роль і значення плюрилатеральної дипломатії. У центрі уваги плюрилатеральної економічної дипломатії знаходяться специфічні регіональні проблеми. Але необхідно відзначити, що плюрилатеральна дипломатія відрізняється від регіональної тим, що перша може ставити питання міжрегіонального розвитку.

Різні рівні економічної дипломатії – багатосторонній, плюрилатеральний та двосторонній – усе тісніше взаємодіють і доповнюють один одного, створюючи сприятливі можливості для ефективного забезпечення національних інтересів в умовах глобалізації.

Новітні тенденції у сфері багатосторонньої та плюрилатеральної дипломатії, інститути якої піддаються серйозному реформуванню, дозволяють підвищити їх представництво, оперативність і ефективність роботи. Ці тенденції відображені у значній активізації інтеграційної дипломатії, що створює вагомі конкурентні переваги для країн-членів, швидкому зростанні двосторонніх преференційних угод у сфері торгівлі, постійному удосконаленні механізмів та інструментів економічної дипломатії, її тісному переплетенні з політикою сприяння експорту, залучення іноземних інвестицій.

Слід зазначити, що плюрилатеральна дипломатія здійснюється на рівні інтеграційних об'єднань та об'єднань квазіінтеграційного типу. У діяльності інтеграційних об'єднань головну роль відіграє економічна дипломатія, спрямована на складний процес пошуку компромісів, взаємних поступок при формуванні спільного ринку, економічного союзу. Найбільш складним і конфліктним стає переговорий процес, коли мова заходить про передачу низки повноважень наднаціональним органам і втрати частини національного суве-

ренітету. Саме тому більшість інтеграційних об'єднань не йдуть далі за створення зони вільної торгівлі.

У динамічному і взаємозалежному сучасному світі налічується понад 40 інтеграційних утворень за участю більше ніж 120 країн, яких вирізняє структура, й характер обраної інтеграційної стратегії, сфера й масштаби діяльності, кількість країн-учасниць.

Найбільш успішним у світі та універсальним інтеграційним об'єднанням є Європейський Союз. Найуспішніше інтеграційне угруповання в Північній Америці – Північно-американська зона вільної торгівлі (НАФТА). Серед інтеграційних угруповань Центральної і Південної Америки виділяється Спільний ринок країн Південного конусу (МЕРКОСУР). Впливовим інтеграційним об'єднанням в Азійсько-Тихоокеанському регіоні є Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН).

Об'єднання квазіінтеграційного типу не ставлять своєю метою власне інтеграцію, вони взаємодіють з якого-небудь конкретного питання, у процесі реалізації конкретного проекту або ж не мають своєю метою інтеграцію як таку і відбувається так зване об'єднання «економік». Характерними прикладами таких об'єднань можуть бути: організація Азійсько-Тихоокеанського співробітництва (АТЕС), Шанхайська організація співробітництва (ШОС), Рада держав Балтійського моря (СГБМ), Арктичний рада (АС), організація Чорноморського економічного співробітництва (ЧЕС), організація американських держав (ОАД).

Крім блокової економічної дипломатії, яка реалізується в рамках інтеграційних і квазіінтеграційних об'єднань, існують інші формати плюрилатеральної дипломатії.

Так, в останні роки з'явилися такі стійкі форми плюрилатеральної дипломатії, як «трійки», «четвірки», які об'єднують держави, які мають широку зону спільних інтересів.

Дедалі більшого поширення набувають різні неформальні саміти та неурядові інститути плюрилатеральної дипломатії, які сприяють офіційній дипломатії.

Також важливим напрямком плюрилатеральної дипломатії є торговельний напрямок, прикладом якого може служити діяльність Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК).

Загалом можна стверджувати, що плюрилатеральна економічна дипломатія реалізується в самих різних формах. Причому різні форми та напрями плюрилатеральної дипломатії часто одночасно співіснують в тому чи іншому регіоні.

Головні напрями застосування плюрилатеральної економічної дипломатії мають фокусуватися на: сприянні розвитку господарських зв'язків та врегулюванні конфліктів, пошуку нових перспективних форм співробітництва та векторів інтеграції, дослідженні поточних і перспективних конфігурацій інтеграційних процесів, впровадженні новітніх інструментів інтеграційної дип-

ломатії. При цьому не варто відмовлятися від здобутків двосторонньої економічної дипломатії, як інструмента, що компенсує недоліки багатосторонньої дипломатії у сфері мобільності і оперативності.

Семенчук М.Р.,
слухачка
Дипломатичної академії України
при МЗС України

ШАНОБЛИВІ ВАРІАЦІЇ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА ДИПЛОМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Категорія ввічливості є невід'ємною частиною мовного етикету у японській мові. У ній є багато слів, які містять найскладніші соціальні відтінки, тому дипломати, які будуть спілкуватися з японцями, повинні знати правила етикету країни Вранішнього Сонця.

Японці ввічливі і стримані люди. Правила етикету для них дуже важливі, як і для інших народів світу. Японці не розраховують на те, що усі будуть дотримувати їхні звичаї, однак, якщо ви спробуєте слідувати японським манерам поведінки, вам будуть дуже вдячні.

У Японії всі вітання супроводжуються уклінами, які є наочним проявом неписаних правил, що дають зрозуміти, хто вище за соціальним статусом. Знання цих правил є вкрай обов'язковим для дипломатів перебуваючих у Японії, або задля вдалих перемовин з японцями.

Мовна поведінка японців цілком підпорядкована наданню максимальної уваги співрозмовнику, прояву чемності до нього, створення у нього гарного настрою.

Розмовляючи з японцями необхідно враховувати, що у мовному спілкуванні японець при звертанні виражає свою соціальну позицію стосовно співрозмовника (підпорядкування або перевагу) у наступних випадках:

- 1) старший за віком є вищим для молодшого;
- 2) чоловік - вищий стосовно жінки;
- 3) у лікарні пацієнт проявляє повагу до лікаря, у літаку стюардеса - до пасажирів, в університеті викладач - до професора, у ресторані службовці - до директора, у магазині продавці - до покупців і т.д.;
- 4) в умовах фірми відносини за посадою особливо суворо регламентовані, наприклад: гість сприймається хазяїнами як вища особа. Цього правила дотримується й персонал готелю;
- 5) у школах, клубах або організаціях, де ранги зафіксовані, людина нижчого рангу нижче вклоняється колезі, що має більш високий ранг.

Свою соціальну позицію стосовно співрозмовника японці виражають за допомогою спеціальних префіксів, суфіксів, певних слів. Наприклад, на роботі люди називають одне одного за посадою або за прізвищем із суфіксом *さん* - сан "пан" або "пані". Наприклад, *田中さん* (Tanaka-san) - Танака-сан.

При спілкуванні в діловій обстановці не прийнято звертатися за іменем до викладачів, начальників та інших вищих осіб. При зверненні їх можна називати тільки за посадою. Наприклад: *教授*- кyuоцju "професор", *部長*- buchou "начальник відділу" або з додаванням прізвища до посади.

Також слід знати деякі фрази, які можуть знадобитися при спілкуванні з японцями. Оскільки таких ввічливих фраз дуже багато, ми розглянемо деякі з них. Так, у компанії японців перед кожним прийомом їжі слід казати *いただきます* (itadakimasu). Якщо ви запізнились або змусили японця чекати на вас, скажіть: *おまたせしました* (o matase shimashita). Якщо ви пригощаєте японця їжею слід сказати: *どうぞ、召し上がって下さい* (douzo meshiagatte kudasai)-Будь ласка, пригощайтесь. Подякувати японцю можна завдяки використанню фрази *どうもありがとうございます* (Doumo arigatou gozaimasu).

Підводячи підсумки, визначимо основні риси японського мовного етикету. Система етикетних форм у мові японців відрізняється особливою складністю й відбиває соціальну структуру японського суспільства, в якому й дотепер присутні пережитки феодально-патріархальних відносин. Складність цього збільшується й тим, що соціальні відносини між членами суспільства передаються не тільки лексично, але й граматично.

Японцям, на відміну від європейців, не вистачає почуття гумору й вони погано розуміють чужий. Звичайно, японці не показують і своїх почуттів. Але вони готові прийняти те, що має для них практичну цінність.

У розмові вони намагаються у всьому погоджуватися зі співрозмовником. Японці ніколи прямо не скажуть "ні". З точки зору японського мовного етикету все робиться так, щоб не зіпсувати настрої співрозмовників.

Характерною національною рисою поведінки японців є помірність, небажання чимось виділитися або бути виключенням. Але разом з тим не можна сказати, що японцям не властиві людські слабкості, які мають абсолютно всі люди, незалежно від національності.

Велику роль в японському етикеті грають укліни та основні привітання й вислови на знак подяки, вибачення чи прохання. Іноземцям японці пробачають їхні помилки у поведінці, але вони дуже вибагливі й суворі, коли співрозмовник-японець порушує «кодекс чемності».

Семілетова О. Л.,
слухачка,
Дипломатична академія України
при МЗС України

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Після проголошення незалежності 27 серпня 1991 року, Республіка Молдова була визнана на міжнародній арені і стала повноправним членом багатьох престижних міжнародних організацій. Здобуття незалежності та суверенітету відкрило нову епоху і широкі перспективи для вільного розвитку Республіки Молдова та пошуку свого місця в сучасному світі. 2 березня 1992 року Молдова стала членом ООН, в 1995 році - членом Ради Європи.

Не можна не відзначити головування Республіки Молдова в п'яти регіональних організаціях Східної Європи. Зокрема у Східноєвропейському партнерстві, Центральноевропейській ініціативі, Угоді про вільний обмін в Центральній Європі, Центрі співробітництва в галузі безпеки, а також Мережі з охорони здоров'я в Південно-Східній Європі.

Молдова визнана на міжнародній арені і бере участь у різних міжнародних форумах в якості повноправного члена. Республіка Молдова зробила фундаментальний вибір на користь зовнішньої політики, зорієнтованої, насамперед, на реалізацію національних інтересів.

За минулі роки в новій демократичній Молдові, яка ще в недалекому минулому не була суб'єктом міжнародного права, були сформовані політико-правові засади зовнішньополітичної діяльності, створені відповідні державні інституції та структури, дипломатичний корпус і дипломатична служба, система підготовки фахівців міжнародних відносин, з'явилися неурядові цивільні організації та міжнародні структури, – все це сприяло зміцненню позицій країни на світовій арені, встановленню міжнародних зв'язків, просуванню національних інтересів, накопиченню досвіду міжнародної та дипломатичної діяльності. Унікальність і складність ситуації Республіки Молдова у сфері міжнародних відносин полягає в тому, що їй доводиться відроджувати історичні традиції міжнародних зв'язків, створювати сучасну систему зовнішньополітичної діяльності, відповідати на ризики і виклики глобального, регіонального, національного розвитку. При цьому особливої актуальності набуває критичне вивчення власного досвіду, помилок, тенденцій, формування теоретико-концептуальних основ національних інтересів, зовнішньої політики, стратегії безпеки Республіки Молдова, перспектив і стратегій стабільного розвитку та європейської інтеграції.

Можна зазначити, що дипломатія Республіки Молдова еволюціонує на основі досить розвиненої нормативно-правової бази. Правову основу дипломатичної служби складають Конституція Республіки Молдова від 29 липня 1994

року, Закон "Про дипломатичну службу Республіки Молдова" від 27 грудня 2001 року, міжнародні договори, однією зі сторін яких є незалежна Молдова, у тому числі Віденська конвенція про дипломатичні відносини від 18 квітня 1961 року і Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 року, а також інші нормативні акти.

Проте, проблем і невирішених завдань залишається чимало. Діяльність дипломатичних структур Молдови відбувається в період продовження процесу консолідації незалежності і суверенності республіки, боротьби за відновлення територіальної цілісності країни, мирного вирішення проблем східних районів і виведення іноземних збройних сил з її території. На відміну від дипломатичних служб розвинених економічних країн, діяльність дипломатичної служби Республіки Молдова здійснюється в умовах країни зі слаборозвинутою, зруйнованою економікою, і основним завданням, поставленим перед нею державою, відповідно до концепції зовнішньої економічної політики, є залучення іноземних капіталів у країну і просування експорту молдавських товарів на зовнішньому ринку.

Зовнішня політика Республіки Молдова в тому вигляді, в якому вона сформувалася до початку XXI століття, певною мірою спирається на отриманий у спадок досвід дипломатичної діяльності колишнього Радянського Союзу і, звичайно, тих принципово нових підходів, які були обумовлені докорінними змінами в нашій країні і в світі в цілому в останнє десятиліття. Особливе значення в цьому процесі зіграв геополітичний фактор. Перш за все, слід відзначити той факт, що унікальне геополітичне положення Молдови зумовлює надзвичайно широкий спектр її зовнішньополітичних інтересів.

Республіка Молдова на сучасному етапі активно інтегрується в міжнародне життя, встановлює двосторонні і багатосторонні дипломатичні зв'язки, зміцнює співпрацю зі стратегічними партнерами.

Для забезпечення економічного зростання та національної безпеки нашої держави важливим є врахування спрямованості зовнішньої політики Республіки Молдова, в першу чергу через конфлікт у Придністров'ї. Важливу роль Молдова відіграє у відносинах України з Румунією та іншими країнами Південно-Східної Європи. Процеси, які відбуваються на пострадянському просторі, переконливо свідчать, що ця проблема набуває дедалі більшого політичного і практичного значення.

Відносини України з Молдовою незважаючи на певні протиріччя розвиваються цілком динамічно. Це в свою чергу зумовлено підписанням 27 червня 2014 року обома країнами Угоди про європейську асоціацію, що дозволить глибше інтегруватися в європейську спільноту та в кінці кінців набути статус члена ЄС.

Отже, пріоритетними завданнями своєї зовнішньої політики Молдова визначила розвиток відносин взаємовигідного співробітництва з країнами-сусідами Україною і Румунією, поглиблення регіональних інтеграційних процесів, інтеграцію до Європейського Союзу.

Sereda Iana,
слухачка,
Дипломатична академія України
при МЗС України

THE IMPORTANCE AND MODERN CONCEPT OF THE CULTURAL DIPLOMACY

The life is a tasty dish; the only problem is the difference of tastes. That is why; sitting at the same table we should carefully consider and appreciate the interests of other, especially if they are opposed of us.

Nowadays, due to the fast streaming globalization the meaning of the concept “diplomacy” became more and more wide and complicated. Thus, it includes the classical (usual) meaning, covering relations between states (on bilateral level) as well as relations within the frameworks of international community (on multilateral level), and also the meaning of the new type of multicultural relations, currently existed in modern globalized borderless word.

In modern society diplomacy play a vital role caring out more private interpersonal relations which have been occurred in business circles due to fast-streaming multicultural globalization process.

That is why today diplomacy is more than an instrument of foreign policy but also an important tool in daily life for everybody without any exceptions. Diplomacy became an integral part of successful communication in all levels of modern human being.

Today being successful means to be ready to meet new challenges within your professional communication: “Who owning information – rules the word”.

In its turn communication at globalized cross-cultural, borderless environment requires new knowledge and skills. Information is a tool but if you are not able to manipulate with it, it is useless. As well as diplomacy is a tool for using information, taste is an instrument for using diplomacy.

Let’s turn back to the meaning of the concept “taste”. Dictionaries describe this concept as “the sense of distinguishes”. It seems that a taste is some kind of experience, based on personal preferences and, in spite, it is completely subjective, we usually recognize “a good taste” and “a bad taste”. It is obvious that this description is a little simplified, because in our daily life we used to communicate with totally different people from different cultural environment and judging about tastes, rather indicating the lack of good education.

Moreover, there are some general features which could be inherent to the group of people from one cultural environment. They could have the same attitudes to different kind of things beginning from the attitude to the time and ending with the

attitude to the place and role of woman in society (for example). We can regard this attitude as the elements culture or as a private personal taste or preference.

Whatever it means, obviously that in our modern society we need to be properly prepared to any circumstances, any attitudes and any preferences of our “vis-à-vis” that could be met during our professional communication. Precise preparation is a guaranty of any successful and wonderful improvisation.

Accordingly, since diplomacy turned out to the tool for multicultural communication, knowledge about tastes, as a part of cultural accessory became an integral part of cross-cultural diplomacy and, may be, it is the greatest weapon in the arsenal of any diplomat (whatever it means).

Синковець Н.І.,
аспірантка
кафедри міжнародного бізнесу
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

МІЖНАРОДНА РЕГУЛЯТОРНА КООПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СПІВРОБІТНИЦТВА ЗАВДЯКИ ЗАСОБАМ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Уряди країн все частіше намагаються максимізувати переваги від глобалізації, усуваючи непотрібні регуляторні відмінності та бар'єри, і забезпечуючи тіснішу координацію регуляторних цілей.

Інтенсифікація зусиль по боротьбі з глобальними викликами, що мають відношення до систематичних ризиків (фінансові ринки), захисту навколишнього середовища (забруднення повітря або води), охорони здоров'я тощо, веде до зростання зусиль по впровадженню регуляторної кооперації.

Регуляторний крах, пов'язаний із недосконалою регуляторною політикою, став причиною шквалу критики та сумнівів стосовно ролі держав, як основного регулятора.

Проблематика міжнародної регуляторної кооперації є порівняно новою, і, в основному, досліджується міжнародними організаціями, зокрема ООН та ОЕСР.

Під міжнародною регуляторною кооперацією розуміється формальна чи неформальна угода, договір або організаційна структура, що діє між країнами на двосторонньому, багатосторонньому чи регіональному рівнях, з метою сприяння співпраці у розробці, спостереженні та здійсненні подальшого управління регулюванням [1].

Міжнародна регуляторна кооперація традиційно розглядалась як децентралізований процес, де уряди або регуляторні установи на основі двосторон-

ніх або багатосторонніх переговорів домовлялися зі своїми іноземними партнерами координувати закони, норми та пов'язані процедури завдяки офіційному визнанню, гармонізації та економічній дипломатії.

Мотиви участі регуляторних органів в ініціативах та програмах міжнародної регуляторної кооперації:

- відповідь на глобалізацію економіки;
- надання глобальних суспільних благ та контролювання колективних проблем в сферах, що потребують міжнародної співпраці (це основні проблеми пов'язані з кліматичними змінами);
- скорочення економічних тягарів, створених дублюванням або непостійним національним регулюванням, що розглядається основною метою регуляторної кооперації.
- допомога регуляторним установам виконувати їх місії [1, с. 24].

Уряди приєднуються до мережі регуляторної кооперації, залучаючись до міжнародних мереж, з великою кількістю учасників, та обмеженою системою спостереження.

Успіх програм міжнародної регуляторної кооперації, загалом, асоціюється із роботою у наступних галузях:

- програми пов'язані із наукою і такі, що опираються на беззаперечні факти (хімічні випробування та тестування), ті галузі, що потребують технічних оцінок та вимірювань, і які виграють від розробки та використання спільної методології;
- сфери боротьби з універсальними та глобальними проблемами і небезпеками (зникнення озонового шару, глобальне потепління тощо), які не можуть бути вирішені ініціативами окремих урядів;
- сфери діяльності, де є необхідність співпраці, наприклад, торгівля та міжнародні інвестиції, або ініціативи, в яких країни лише виграють після поділу інформації [2].

Сьогодні уряди використовують та поєднують широкий спектр як формальних так і неформальних, специфічних механізмів міжнародної регуляторної кооперації. В конкретній політичній площині можуть існувати її конкретні форми.

Згідно з ОЕСР, практичне впровадження співпраці здійснюється через низку угод, договорів та кооперативних заходів на різних урядових рівнях, і включають:

- наднаціональні установи (ЄС);
- міжнародні багатосторонні угоди (НАФТА, Рішення Ради ОЕСР);
- двосторонні угоди та договори про співпрацю (Австралійсько-Ново Зеландська Угода про більш тісну економічну співпрацю);
- локальні національні угоди про поділ відповідальності за розробку та прийняття законів;

- регуляторні угоди між наднаціональними урядами (переговори між Канадськими провінціями стосовно скорочення торгівельних бар'єрів) тощо.

Інтеграція та економічна дипломатія стали двигунами зростання ролі та інтенсивності регуляторної співпраці протягом останніх десятиліть.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. OECD International Regulatory Cooperation and International Organisations: The cases of the OECD and the IMO [Електронний ресурс] // OECD Official paper. – 2014. – р. 138. – Режим доступу: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/governance/international-regulatory-co-operation-and-international-organisations_9789264225756-en#page4

2. OECD International Regulatory Cooperation: Addressing global challenges [Електронний ресурс] // OECD Official paper. – 2013. – р. 160. – Режим доступу: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/governance/international-regulatory-co-operation_9789264200463-en#page1

Сльота І.С.,
провідний фахівець відділу науки і
міжнародних зв'язків
Дипломатичної академії України при
МЗС України

МІГРАЦІЙНА ДИПЛОМАТІЯ І ВИКЛИКИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ В ХХІ СТ.

Перші 15 років ХХІ століття, виявились надзвичайно насиченими на різноманітні події. Питання міграційної сфери та необхідність впровадження сучасних інструментів для вирішення кризи, яка набуває дедалі масштабнішого характеру з року в рік залишаються в топ-5 рейтингу найбільш вагомих проблем у сучасному світі. Зовнішня політика потребує нових елементів та більш успішних продуктів для отримання можливості виокремити новий напрям у високій політиці – напрям міграційної дипломатії.

Зважаючи на велику кількість біженців, які заповнили Європу протягом лише 2015 р., важко оминати увагою спроби світових лідерів прийняти врешті решт міри по забезпеченню рівномірного розподілу біженців відповідно до системи квот. Що в свою чергу цілком може вважатись як прояв, або швидше спроба вирішити конфліктне питання дипломатичним шляхом.

Завдяки виникненню соціальних мереж концепція зовнішньої політики в сфері міграції зазнає неабияких змін в тому числі і через створення певних стандартів взаємодії між різними акторами, задіяними в процесі переговорів.

Важливим є використати потенціал соціальних мереж та нових технологій. Наприклад, можливим є використовувати дані інструменти для інформування мігрантів щодо можливих ризиків під час подорожей (в т.ч. в разі використання мігрантами послуг нелегальних перевізників) та шляхом створення певних груп, головним завданням яких було б відслідковувати настрої мігрантів та працювати на випередження.

Гуманітарна криза змушує деяких світових лідерів діяти жорсткіше, впроваджуючи санкції для небажаних іммігрантів, закриваючи кордони (в т.ч. шляхом натягування металевої сітки), тим самим порушуючи права людини.

Для об'єктивності потрібно зазначити, що протягом останніх двох десятиліть європейські лідери неодноразово робили спроби домовитись між собою та затвердити спільну міграційну політику, яка б не тільки задовольняла всі сторони, але й сприяла дотриманню демократичних норм і свобод Європейського Союзу. Проте, беручи до уваги політичні негаразди та всілякі скандали як то через нерівномірний розподіл квот щодо біженців або щодо політики в сфері видачі реєстраційних карток, такі успіхи залишаються примарними.

На разі вплив міграції на стан справ в багатьох країнах старої Європи є швидше критичним та змушує шукати нові шляхи щодо вирішення існуючих конфліктів в тому числі, залучаючи дипломатію.

Сніговська О.В.,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри міжнародних відносин ІСН
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Малахиті А.В.,

старший викладач кафедри міжнародних відносин ІСН
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИПЛОМАТІВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ І ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Політичні кризові ситуації, гібридні війни, пошуки інвестиційних проєктів спровокували інформаційний вибух і обумовили масове залучення фахівців у безпосереднє здійснення міжнародних зв'язків і розширення дипломатичних, ділових і культурних контактів. Стабільне функціонування системи міжнародної інформації стало неможливим без дипломатів, які володіють іноземними мовами на просунутому рівні і здатні швидко вилучати інформацію з іноземних джерел без перекладача. Адже за наявності необхідних у дипломатичній діяльності навичок іншомовного спілкування вони озброєні досяг-

неннями світової політики, поінформовані щодо подій, які відбуваються на сучасних міжнародних теренах.

Рівень підготовки дипломатів є великою мірою питанням безпеки, ефективності політично-економічного і соціально-культурного розвитку України. Можна без перебільшення сказати, що іншомовна грамотність є дипломатичною категорією. Однією з перешкод на шляху до результативної професійної діяльності в полікультурному просторі стає їхня недостатня іншомовна підготовка, що призводить до непорозумінь, виникнення конфліктних ситуацій, зниження темпів співпраці, збільшення терміну виконання контрактів, зриву договорів тощо. Відтак, якісна іншомовна підготовка фахівців з суто особистої потреби зростає до державних масштабів, стала національним капіталом. Отже, глибокі знання з іноземної мови у дипломатів стають соціальним замовленням суспільства, набуваючи стратегічно політичної значущості, та розглядаються як обов'язкова складова їхньої професійної підготовки.

Роль іноземних мов як засіб міжнародної комунікації і надалі зростатиме, оскільки провідними сферами спілкування у дипломатичній діяльності випускників є міжнародні перемовини, бесіди з використанням суспільно-політичної і загальної лексики, ділове листування, складання факсів і телексів, участь у прес-конференціях тощо. Звідси, фахівці – дипломати повинні вирізнятися уміннями і навичками конструювати професійний діалог з представниками різних культур і презентувати результати діяльності на світовому рівні, брати участь у міжнародних дискусіях з професійної проблематики, відмінно володіючи іноземними мовами.

Професійний дискурс дипломатів, політиків, політологів є сферою міжнародної комунікації, що включає політику, проблеми і події державного і суспільного життя. Вирішення таких завдань вимагає сформованості знань щодо специфіки спілкування з діловими партнерами, зокрема лінгвістичної індикації соціального статусу; розуміння лінгвокультурних особливостей національного гумору; адекватного сприйняття політичної метафори в професійному дискурсі тощо. Так, за допомогою ефективно організованого освітнього професійно-мовного комунікативного середовища у студентів має бути сформований комплекс компетенцій (комунікативної, лінгвістичної, лінгвокраїнознавчої, аналітичної тощо), що уможливає адекватне розуміння зарубіжних партнерів, послуговуючись вербальними і невербальними засобами спілкування, які є характерними для іншої культури. Отже, в них необхідно сформувати готовність здійснювати професійну діяльність іноземною мовою з урахуванням контекстуальної значущості ситуації, особливостей мовної картини світу, лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників, що зумовлюють ведення міжнародних перемовин.

Таким чином, формування професійної компетентності студентів відбувається за допомогою вивчення іноземної мови через ознайомлення з національними особливостями, історією, соціальними нормами поведінки і етикету в країнах досліджуваної мови, а також природою міжкультурних конфліктів і

способів їх вирішення. Іншомовна підготовка сучасного дипломата розглядається як процес і результат формування професійно значущих компетенцій, що забезпечуватимуть індивідууму можливість здійснювати дипломатичну діяльність із застосуванням іноземної мови в міжнародному співтоваристві. Змістовно-технологічне забезпечення іншомовної підготовки майбутніх фахівців уміщує лінгвістичні та екстралінгвістичні чинники (ідіоматика, просодика, логоепістеми; проксеміка, кінесика, сприйняття кольору), що утворюють змістовно-технологічне поле, відмінне від інших профілів, і реалізується на засадах варіативності, системності та інтегративності (здійснення постійно зростаючої професіоналізації іншомовної підготовки за умов взаємозв'язку дисциплін професійного, гуманітарного і соціально-економічного циклів), конгруентності (відповідність змістовно-технологічного науково-методичному забезпеченню змісту професійної компетентності).

Наявність фахово-комунікативних умінь особистості спілкуватися у типовому середовищі професійної діяльності, володіти потенціалом політичного дискурсу, репрезентувати нормативні документи, здатність розв'язувати комунікативні завдання в ситуаціях професійного спілкування, тобто комунікативна, лінгвістична і лінгвокраїнознавча компетенції і в подальшому концептуально визначатимуть шляхи удосконалення професійної іншомовної підготовки майбутніх дипломатів в аспекті вивчення іноземних мов на високому кваліфікаційному рівні.

Собко В.О.,

аспірант,

кафедри регіональних систем та європейської інтеграції

Дипломатичної академії України

при МЗС України

НОВІ ЕКОНОМІЧНІ АКЦЕНТИ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КНР

1. Після кількох десятиліть невинного економічного зростання Китай за обсягами ВВП з 2010 р. став *другою економікою у світі* після США. За темпами збільшення ВВП Китаю перевершив ВВП Італії у 2000 р., Франції - у 2002 і 2005 р., Великої Британії - у 2006 р., Німеччини - у 2007 р. та врешті-решт Японії - у 2010 р. З 1979 по 2010 рр. середньорічний зріст ВВП Китаю дорівнював 9,91%, досягнувши піку у 15,2% у 1984 р. та найнижчого рівня у 3,8 % у 1990 р. Базуючись на цінах 2014 р., середньорічний ріст ВВП країни за понад 30 років був 15,8%, сягнувши піку 36,41% у 1994 р. та рекордно низьких 6,25% у 1999 р. Водночас, на підставі різних систем національних підрахунків щодо обсягів ВВП (з урахуванням паритету купівельної спроможності), МВФ, Світовий банк та ЦРУ за підсумками 2014 р. вивели Китай на

перше місце у світі. Попри триваючі гальмівні процеси внаслідок світової економічної кризи та врегульованої кризи середини 2015 р. на китайській фондовій біржі, за даними Національного статистичного бюро КНР, за підсумками 2015 р. номінальний ВВП країни очікується на рівні https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%8E%D0%B0%D0%BD%D1%8C11,2 1 трлн. дол. США, а зростання ВВП - на рівні 6,9-7 %, який залишається одним з найвищих у світі.

При цьому Китай продовжує вважати себе країною, що розвивається, ставлячи амбітні, але реальні завдання на майбутнє. Так, за підсумками 5-го пленуму ЦК КПК 18-го скликання (26-29 жовтня 2015 р.) ухвалено проєкт доленосної програми 13-ї п'ятирічки соціально-економічного розвитку КНР на 2016-2020 рр., упродовж якої в Китаї планується підтримувати «середньовисоке зростання економіки», спрямованої на збільшення до 2020 р. удвічі ВВП країни у порівнянні з показниками 2010 р., подвоєння середніх прибутків на душу як міського, так і сільського населення країни. Досягнення цієї мети дозволить забезпечити більш збалансований, інклюзивний та сталий розвиток Китаю, який вважає, що стане розвинутою країною не раніше 2050 р.

2. Прихід до влади у 2012–2013 рр. нового (п'ятого) покоління керівництва Китаю позначився певними змінами акцентів у внутрішній і зовнішній політиці держави. Нинішній Голова КНР Сі Цзіньпін, дотримуючись конфуціанських традицій і ідеологічного гасла: «Соціалізм з китайською специфікою», продовжує втілювати нову китайську модель розвитку, яку можна охарактеризувати як *«конфуціанський ринковий соціалізм»*. При цьому, не згортаючи політики «відкритих дверей», введеної Ден Сяопіном ще у 1980-х з метою залучення в економіку країни прямих іноземних інвестицій, Китай з її зростаючими можливостями новопосталої супердержави з надлишковими фінансовими ресурсами перетворився сам на потужного донора усіх світових економічних процесів.

Саме в руслі виконання цих цілей та амбіцій можна вважати, що очільник КНР висунув на початку своєї діяльності глави Компартії та держави у 2012-2013 рр. ініціативи щодо реалізації «Великої китайської мрії», побудованої на 3 принципах у конфуціанських традиціях: сильна і заможна держава, національне відродження та народне щастя, а також щодо створення нового Економічного поясу Великого Шовкового шляху та Морського шовкового шляху XXI століття («Один пояс, один шлях»). До участі у реалізації останньої ініціативи вже зголосилося 65 країн світу, у т.ч. Україна.

3. Виходячи з аксіом, що зовнішня політика будь-якої держави – це, передусім, відображення її внутрішніх процесів, просування та захист на ззовні її економічних і безпекових інтересів, *концепцію «Один пояс, один шлях» («ОПОШ») сьогодні можна вважати головним інструментом реалізації сучасної зовнішньої політики КНР*. У філософсько-політичному вимірі ця ініціатива подається як цінна спадщина історичної співпраці, вартої відродження,

з перспективами економічно прогресивного та миротворчого ефекту на сучасному етапі та у майбутньому. Утім, насправді, уявляється, що ініціатива покликана, насамперед, забезпечити сталий розвиток Китаю в умовах ризиків т.зв. „низьких тенденцій” та зміцнення його економічних та геополітичних позицій у світі. У глобальному практичному вимірі зазначений проект, вочевидь, передбачає посилення зовнішньоекономічної експансії Китаю у регіонах, які найбільше потребують китайських інвестицій і технологій.

Визначаючи *географію проекту «ОПОШ»*, Посол КНР в Україні Чжан Сіюнь у своїй статті «Дзеркалу тижня» від 24 квітня 2015 р. зауважив, що його «маршрути ведуть з Китаю через Центральну Азію до Європи (до Балтійського моря); з Китаю через Центральну Азію і Західну Азію до Перської затоки і Середземного моря; з Китаю в Південно-Східну Азію, у Південну Азію до Індійського океану. Основні напрямки Морського шовкового шляху XXI століття: з морських портів Китаю через Південно-Китайське море до Індійського океану і далі до Європи, а також з китайських портів через Південно-Китайське море в південну акваторію Тихого океану. Згідно з картою стратегії «ОПОШ», вони проходять материками Азії, Європи та Африки, де з одного боку - активні економіки Східної Азії, з іншого - розвинені економіки Європи, а між ними пролягають великі землі держав з величезним потенціалом економічного розвитку». При цьому, за словами Посла, цей проект є відкритим для будь-якої держави та міжнародної організації, він функціонуватиме за ринковими законами і усталеними міжнародними правилами, на принципах згоди і толерантності, взаємної вигоди і загального виграшу.

Розробниками проекту передбачається залучення до його реалізації вже чинних механізмів двостороннього і багатостороннього співробітництва КНР, а також розвиток регіональної співпраці, зокрема, по лінії ШОС, Китай – АСЕАН, Тихоокеанського економічного співробітництва, Форуму «Азія-Європа», Діалогу щодо співпраці в Азії, Наради з взаємодії і заходам довіри в Азії (СІСА), Форуму китайсько-арабського співробітництва, Діалогу Китай – Рада співробітництва арабських держав Перської затоки, Економічного співробітництва субрегіону Великого Меконгу, Центральноазійського регіонального економічного співробітництва тощо. Планується також використання прилеглих територій, регіональних і субрегіональних міжнародних форумів, виставок, а також Боаського азійського форуму, Ярмарки «Китай – АСЕАН», ЕКСПО «Китай – Євразія», Євразійського економічного форуму, Китайського міжнародного інвестиційно-торгового ярмарку (СІFІТ), Ярмарку «Китай – південно-азійські країни», ЕКСПО «Китай – арабські країни», Міжнародного ярмарку Західного Китаю, ЕКСПО «Китай – Росія», Форуму співробітництва «Цяньхай» та інших платформ.

4. У рамках проекту «ОПОШ» *пріоритетними для КНР є такі напрямки двосторонньої та багатосторонньої співпраці*, як логістика і створення нових транспортних коридорів; валютно-фінансова сфера (зовнішнє кредитування та інвестиції); поєднання виробничих потужностей Китаю із зовнішнім

попитом відповідних країн; оновлення моделі індустріального співробітництва; туризм; гуманітарна сфера. Реалізація цих напрямків сприятиме вирішенню Китаєм таких стратегічних завдань, як диверсифікація й експорт надлишкових золотовалютних резервів й трудових ресурсів, доступ до світових енергетичних та сировинних ресурсів, перенесення промислових виробництв за межі країни, зміцнення продовольчої безпеки, просування продукції на зовнішні ринки, у т.ч. європейські тощо.

Згідно з концепцією «ОПОШ» розпочато створення нового континентального мосту між Європою і Азією, а також міжнародних коридорів економічного співробітництва «Китай – Монголія – Росія», «Китай – Центральна Азія – Західна Азія» і «Китай – Індокитай». В них закладаються великі міжнародні маршрути з опорними пунктами у ключових містах і майданчиками для співпраці у важливих торгових і промислових зонах. На морському шляху передбачається створення безпечних, надійних та високоефективних транспортних маршрутів з вузловими точками у найважливіших морських портах. Водночас, в «ОПОШ» будуть вписані економічні коридори «Китай – Пакистан» і «Бангладеш – Китай – Індія – М'янма».

Ключовими механізмами співробітництва в рамках проекту визначено політичну координацію, поєднання інфраструктури, безперервну торгівлю, вільний рух капіталу і зміцнення зв'язків між народами. У рамках політичної взаємодії передбачається зміцнення міжурядової співпраці, у т.ч. шляхом створення багаторівневих механізмів з координації макрополітики, поглиблення інтеграційних процесів. За даними Мінкомерції КНР, у першому кварталі 2015 р. обсяг двосторонньої торгівлі КНР з країнами і регіонами, що вже залучені до проекту, досяг 236 млрд. доларів США, що становить 26% від загального обсягу імпорту та експорту країни. Дослідження консалтингової компанії McKinsey&Company свідчить, що імплементація проекту «ОПОШ» може зробити свій внесок у світову економіку у вигляді економічного зростання лише Азійського регіону на 80%.

5. Відображаючи тенденції сучасного етапу соціально-економічного і внутрішньополітичного розвитку країни, зовнішня політика КНР у 2015 р. характеризувалась нарощуванням темпів її економічної експансії, зокрема, до країн Південної Америки, АТР, Африки, ЄС, ЦСЄ через створення і наполеглий розвиток таких форматів і механізмів торгово-економічного співробітництва (ТЕС), як згаданий «ОПОШ», ЗВТ АТЕС, передбачена ухваленою стратегією розвитку ШОС до 2025 р. ідеї стикування розбудови ШОС і ЄвразЕС з «ОПОШ», «16+1» (16 країн ЦСЄ і КНР) тощо. Економічна експансія і розвиток зазначених форматів співпраці були підкріплені значними фінансами, які сформувались Китаєм на базі створених фінансових установ, а саме: Фонду Шовкового шляху, Азійського банку інфраструктурних інвестицій, Нового банку розвитку БРІКС. На тлі зменшення обсягів ТЕС КНР – Росія спостерігалася стабільність економічної взаємодії КНР із США та ЄС.

6. Незмінно наріжними темами обговорення та укладених документів під час двосторонніх візитів Голови КНР Сі Цзіньпіна та Прем'єра Держради Лі Кецяна до низки країн світу упродовж 2015 р. та їх участь у засіданнях міжнародних та регіональних організацій, а також у ході двосторонніх візитів глав держав та урядів до КНР, у т.ч. з метою участі у багатосторонніх форумах, були залучення країни-партнера або міжнародної організації (шляхом того або іншого проекту за рахунок китайського капіталу) до реалізації ініціативи «ОПОШ», плани об'єднання стратегій соціально-економічного розвитку КНР та країни-партнера, започаткування багаторічних фондів китайських інвестицій під реалізацію спільних проєктів з цією країною або установою. Наведемо лише кілька прикладів.

7. 29 червня 2015 р. у Брюсселі відбувся 17-й саміт «ЄС – Китай» за участі керівництва ЄС і Прем'єра Держради КНР Лі Кецяна і був позначений прагненням обох сторін піднести їхні 40-річні відносини на новий стратегічний рівень, у т.ч. шляхом виголошення загальнополітичної спільної заяви, досягненням домовленостей щодо інфраструктурних інвестицій, гуманітарних контактів, співпраці у сферах науки і технологій, інтелектуальної власності, регіональної політики та митниці. Одним з головних результатів саміту стало рішення посилити Стратегічний порядок денний відносин ЄС – Китай до 2020 року шляхом визначення списку пріоритетів співпраці на найближчі роки, а також поєднати китайську ініціативу «Один пояс, один шлях» з Інвестиційним планом для Європи (вартістю 352 млрд. дол. США) Голови ЄР Ж.-К.Юнкера, заснувавши спільний інвестиційний фонд, створивши платформу для спільної розбудови транспортних проєктів та погодившись укласти ближчим часом інвестиційну угоду. При цьому варто уваги те, що саміт продемонстрував сталу тенденцію останнього часу у відносинах Брюсселя і Пекіна щодо зосередження обох сторін на позитивному і обопільно вигідному порядку денному, певний відхід від спроб вирішувати наявні проблеми заради прагматичної економічної взаємодії.

8. У цьому ж руслі можна згадати і про просування відносин Китаю з Великою Британією Францією та ФРН. 2015 рік був позначений обміном успішними державними та офіційними візитами між КНР та цими провідними державами ЄС. Так, зокрема, 20 – 23 жовтня 2015 р. відбувся перший державний візит китайського лідера до Великої Британії за останні десять років, за підсумками якого укладено двосторонніх угод на загальну суму понад 60 млрд. дол. США, у т.ч. щодо спільного будівництва (за участі Франції) АЕС «Хінклі-Поїнт» та високошвидкісної залізниці. Візит Лі Кецяна до Франції у червні 2015 р. був позначений, зокрема, угодою про придбання Китаєм у Франції 45 пасажирських аеробусів А330, а візит Канцлера ФРН А.Меркель до Китаю у жовтні 2015 р. – підписанням контракту про закупівлю Китаєм у компанії Airbus ще 130 літаків на загальну суму 17 млрд. дол. США.

9. 21-22 листопада 2015 р. Прем'єр Лі Кецян у Куала-Лумпурі взяв участь у 18-й зустрічі керівників КНР-АСЕАН (у форматі «10+1»), 18-й зустрічі ке-

рівників АСЕАН, Китаю, Японії та РК (у форматі «10 + 3»), а також у 10-му Східно-азійському саміті та регіональному форумі АСЕАН. Серед головних підсумків цих подій можна вважати підтвердження Китаєм ставлення до АСЕАН як до пріоритетного напрямку зовнішньої політики із сусідніми країнами, рішучу підтримку інтеграції АСЕАН та створення співдружності АСЕАН, завершення переговорів щодо поглиблення існуючої ЗВТ КНР-АСЕАН, пропозицію КНР довести обсяг двостороннього ТЕС з АСЕАН до 1 трлн. дол. США до 2020 р., надання кредиту в обсязі 10 млрд. дол. США на підтримку інфраструктурному будівництву в Південно-Східній Азії. У 2014 р. обсяг ТЕС КНР-АСЕАН сягнув 366,5 млрд. дол. США. Країнами АСЕАН отримано прямих іноземних інвестицій (ПІІ) з КНР обсягом 8,9 млрд. дол. США, що складає 7,1% від їх загального обсягу ПІІ у 2014 р.

10. Особливий інтерес для України представляла 4-а зустріч керівників *КНР та країн Центральної і Східної Європи (ЦСЄ) у форматі механізму співробітництва «16+1»*, яка відбулася 24 – 25 листопада 2015 р. у китайському місті Сучжоу. За її підсумками, зокрема, ідентифіковано пріоритетні сфери співпраці КНР – країни ЦСЄ, а саме: економіка, транспорт, фінанси, сільське господарство, наука, гуманітарна сфера (освіта, спорт, молодь, туризм), охорона здоров'я, взаємодія на місцевому рівні) на період 2015 – 2020 рр., що знайшло своє відображення в ухваленому Середньостроковому порядку денному співпраці. Важливо, що цим документом передбачено можливість секторальної співпраці учасників «16+1» на підставі існуючих асоціативних зв'язків, що уможливило залучення до окремих проектів цієї взаємодії й українських підприємств. Серед головних підсумків Сучжоуської зустрічі слід вважати, що лідери країн-учасниць погодилися поєднати китайську ініціативу «ОПОШ» із стратегіями розвитку країн ЦСЄ, скористатися потужними можливостями КНР у розбудові інфраструктури і врегулювання потреб країн ЦСЄ у поліпшенні їх транспортно-логістичної сфери. За висловом «Сінхуа», КНР готова профінансувати «реіндустріалізацію» країн ЦСЄ. Зокрема, ці країни матимуть можливості повного використання виділеного КНР спеціального кредиту у 10 млрд. дол. США. На підтримку співпраці у форматі «16+1» Китай створюватиме спеціальний інвестиційний фонд обсягом у 3 млрд. дол. США, вже започатковано спеціальний юаневий фонд.

11. 1-5 грудня 2015 р. Голова КНР Сі Цзіньпін у ході свого турне до Зімбабве і ПАР узяв участь у *Форумі співробітництва Африка та КНР (FOCAS)* за участі 48 глав держав і урядів країни цього континенту та керівництва Африканського союзу, запропонувавши Стратегічний план співробітництва за 10 напрямками (індустріалізація, модернізація сільського господарства, розвиток інфраструктури, зелений розвиток, сприяння торгівлі і інвестиціям, ліквідація злиденності тощо). На реалізацію цієї стратегії Китай зголосився виділити 60 млрд. дол. США у наступні 3 роки. Китай вже став для Африки найбільшим торговельним партнером, у той час, як Африка є одним з найбільших світових імпортерів китайської продукції і займає 4-те місце у

китайських інвестиціях. Станом на кінець 2015 р. в африканських країнах працює 3 тис. китайських компаній, які вже інвестували понад 30 млрд. дол. США. При цьому Китай рішуче спростовує критику західних країн щодо його політики «неоколоніалізму» в Африці.

12. 2015 рік був позначений ще однією важливою подією - 30 листопада Виконрада МВФ ухвалила рішення про включення юаня до кошику валют спеціальних прав запозичень (SDR), яке набуде чинності у жовтні 2016 р., після чого юань стане 5 резервною валютою світу поруч з доларом, євро, фунтом стерлінгів та єною. Враховуючи, що МВФ переглядає вагу валют у кошику спеціальних прав запозичень кожні 5 років, це є першим розширенням кошика за останні 35 років.

Відомо, що Китай просував рішення щодо підвищення статусу своєї валюти у повністю конвертовану понад 20 останніх років. Лише за останні 5 років юань подорожчав майже на 35% по відношенню до долара США. З метою забезпечення відповідності критеріям МВФ Пекін лише упродовж 2015 р. здійснив низку економічних реформ, включаючи створення кращих умов доступу іноземців до китайського валютного ринку та збільшення годин торгівлі юанем. За оцінкою експертів, для рішення про внесення юаня до кошику SDR були досить вагомі підстави:

- КНР є офіційно другою економікою світу за номінальним рівнем ВВП і першою за обсягом ВВП з паритетом купівельної спроможності;
- на Китай припадає близько 16% світового ВВП;
- КНР є найбільшою державою за обсягами світової торгівлі (понад 10%);
- юань є 4-ю світовою валютою за популярністю у міжнародних розрахунках (за 3 роки його частка в глобальних розрахунках зросла з 0,84% до 2,79% (станом на серпень 2015 р.);
- в Азійсько-Тихоокеанському регіоні юань – перша за популярністю валюта у міжнародних розрахунках (за даними міжнародної міжбанківської системи SWIFT);
- у торговельному фінансуванні юань – друга найбільш використовувана валюта після долара США.

З урахуванням того, що де-факто юань вже не перший рік використовується як резервна валюта у низці країн світу, рішення МВФ про його включення до кошику SDR визнають радше політико-символічним, яке не матиме безпосередніх наслідків для фінансових ринків, у т.ч. на реальну вагу долара. Так, за даними експертів, у кошику валют МВФ внаслідок рішення про включення юаню позиції долара жодним чином не постраждали. До цього часу долар займав 41,9% кошика (євро - 37,4%, фунт – 11,3%, єна – 9,4%), після рішення – займатиме 41,7% кошика. Отже, юань отримав 10,92%, головним чином, за рахунок євро. Разом з тим, для Китаю рішення про приєднання юаню, навіть з таких обставин, було питанням престижу, ще одним кроком для визнання його ролі у світовій економіці та зміцнення позицій як впливового глобального гравця.

13. З огляду на викладене, можна зробити *висновки*, що сучасна зовнішня політика КНР має акцентовану економічну спрямованість, зорієнтовану на глобальну експансію китайських товарів, послуг, капіталів, робочої сили. Як ніколи раніше, Китай має сьогодні надмірні ресурси та сприятливі умови для здійснення такої зовнішньої політики з метою вирішення проблем власного соціально-економічного розвитку та поширення свого впливу на світові процеси.

Ефективним інструментом впровадження такої прагматичної політики є ініціатива китайського лідера «Один пояс, один шлях». Слід очікувати подальше активне просування Китаєм цього проекту через механізми двусторонньої співпраці та в рамках багатосторонніх економічних об'єднань світового масштабу, наприклад, через можливості головування Китаю у 2016 р. у G-20.

Враховуючи реальні перспективи і дивіденди, які несе в собі участь у проекті «ОПОШ» (передусім, інвестиційно-інфраструктурні можливості), Україні важливо прискорити визначення модальностей свого залучення до нього, зокрема, на підставі відповідного українсько-китайського протоколу 2015 р. Пріоритетом також можна вважати й якнайскоріше приєднання України як країни ЦСЄ і асоційованого члена ЄС до механізму співпраці КНР з країнами ЦСЄ у форматі «16+1».

Сокол Ю.І.,

слухачка

Дипломатичної академії України
при МЗС України

КНР ТА ООН: МИНУЛЕ І СУЧАСНІСТЬ

Китай як постійний член Ради безпеки пройшов із Організацією Об'єднаних Націй увесь шлях від моменту її створення після Другої світової війни і до наших днів. До 1971 року місце Китаю в Раді безпеки належало Китайській Республіці, уряд якої перебував в Тайвані. Згідно з Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №2758 від 25 жовтня 1971 року, воно було передане КНР (76 голосів “за”, 35 – “проти”, 17 – “утримались”). Це мало для Китайської Народної Республіки визначальне і навіть символічне значення, про що неодноразово заявляв тогочасний Міністр закордонних справ КНР Чжоу Енлай, адже означало визнання її світовою спільнотою і утвердження її права участі в вирішенні міжнародних питань.

Легендарний китайський дипломат, один з перших представників КНР при штаб-квартирі ООН, заступник Генерального секретаря ООН в 2001-2007 рр. Чень Цзянь зазначає, що китайська дипломатія в ООН в минулому була

досить інертною, тому ініціативність, цілеспрямованість і новаторство китайської дипломатії останніх років є безпрецедентними. Чень Цзянь описує еволюцію діяльності КНР в ООН так: “від відстороненості 70-х – до поступової задіяності 80-х – до початку діяльності з позицій не лише країни, що розвивається, а і наддержави 90-х”.

Позицію Чень Цзяня підтверджує і історія використання китайською делегацією права “вето”. Вперше Китай використав це право в 1955 році, заперечуючи проти вступу до ООН Монголії, яку тайванський уряд на той час вважав частиною Китайської Республіки. Після 1971 року КНР “ветував” рішення ще 9 разів. Беручи до уваги як критерій одне лише використання Китаєм права “вето”, можна простежити чітку зміну його позицій від пасивного заперечення до наростаючого впливу. Хронологічно цей процес можна розділити на 2 періоди:

1) Роки “холодної війни”. На початку 70-х КНР в силу історичних причин, закритості країни для західного світу, недостатньої обізнаності з багатьох питань і браку досвіду ведення міжнародної політики обрала для себе стратегію “ухилення від прийняття рішень” (“不参加投票”), проявляючи тим самим відстороненість від світових проблем та небажання приймати участь в миротворчих місіях, ініційованих ООН.

Позицію КНР в ці роки можна охарактеризувати як контраверсійну до обох наддержав того часу – США та СРСР. Яскравою ілюстрацією цьому може слугувати промова Ден Сяопіна у на 6-й спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН (1974 рік): “У даний час в світі існує три взаємопов’язані і взаємосуперечливі аспекти, три світи. Сполучені Штати і Радянський Союз – це країни першого світу. Країни Азії, Африки та Латинської Америки, що розвиваються, – це країни третього світу. Розвинені країни, що знаходяться в проміжку між ними, є країнами другого світу. Дві наддержави, Сполучені Штати і Радянський Союз, прагнуть домінувати у світі. Вони різними способами намагаються змусити країни Азії, Африки, Латинської Америки перейти під їх контроль, в той же час залякуючи розвинені країни, що поступають їм в силі”.

Проте, зазначимо, що КНР не наважалась вступати з жодною з них в пряму конфронтацію, виражаючи протест або через відмову приймати участь в голосуванні, або ж через дипломатичну полеміку. Самюель Кім назвав китайську опозицію в Раді Безпеки ООН тих часів “більш словесною, ніж дієвою”. З 80-х років зовнішньополітична тактика була переглягута, що було продиктовано у тому числі проведенням “реформ відкритості” в КНР та потребою модернізації економіки країни.

2) Постбіполярний період. З початку 90-х років КНР стала розглядати ООН не лише як комунікаційну платформу, країна почала брати активну участь у всіх напрямках діяльності Організації, включаючи підтримання миру в світі. Китай повною мірою усвідомив свою відповідальність як повноправного світового лідера та одного з постійних членів Ради безпеки ООН.

Помічник Генерального секретаря в питаннях підтримання миру Е.Мюлет в своєму нещодавньому інтерв'ю відзначив важливий внесок КНР в діяльності ООН, особливо участь країни в миротворчих операціях. За 25 років Китай, окрім матеріальної підтримки, забезпечив участь близько 30 тисяч своїх миротворців в операціях ООН в різних регіонах світу. Мюлет назвав це “безсумнівним підтвердженням виконання Китаєм зобов'язань із підтримання миру, безпеки, стабільності в світі”.

Активна миротворча діяльність Пекіну, з одного боку, демонструє світу, що в поле інтересів Китаю потрапляють не лише регіональні, а і світові проблеми, він вже не задовільняється роллю регіонального лідера і претендує на лідерство глобальне; з іншого боку, миротворчі місії дають КНР можливість розширити свою воєнну присутність в світі, адже КНР, на відміну від США, не має розгалуженої мережі воєнних баз за кордоном, але має найбільше серед 5 країн-постійних членів Ради безпеки число миротворців.

24 вересня 2015 року уряд КНР опублікував “Позиційний документ з нагоди 70-річчя ООН”, в якому дається висока оцінка діяльності Організації Об'єднаних Націй як гаранту миру та безпеки, розвитку і захисту прав людини у світі.

Бурхливий економічний розвиток і зростаюча міць Китаю змусили багатьох з обережністю ставитись до КНР як до потенціальної загрози встановленому світопорядку. Китайське керівництво усвідомлює необхідність переконати світ в прозорості політики Китаю, утвердити уявлення про КНР як про творця і охоронця загальноприйнятих цінностей, а не їх руйнівника. Китай високо цінить досягнуті ООН успіхи у встановленні і збереженні миру після Другої світової війни, в той же час розуміючи необхідність реформування організації і її адаптації до нових світових реалій.

Sokolovska Larysa,
PhD, Associate Professor,
Diplomatic Academy of Ukraine
under the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine
Department of Foreign Languages

FOCUS ON CLIL: CHALLENGES FOR TEACHERS AND ADULT STUDENTS

In our increasingly globalized, internationalized, and technologically advanced educational contexts, teachers are faced now more than ever with the task of getting students to think critically, lead, problem-solve, and otherwise become more developed individuals. Language education in particular can benefit immensely as students communicate more through an increasing focus on Content

and Language Integrated Learning (CLIL). The use of CLIL and the ability to teach it is an investment for students and also for teachers. It develops such skills what the world is looking for from university graduates. The skills are: *action*: the ability to move forward and stay engaged, to get up when you fall down. This includes taking initiative, motivating others, and achieving goals. *Thinking*: the ability to question and think problems through. This includes identifying problems, planning, and creative thinking. *Teamwork*: the ability to work with other people in pursuit of a common goal. This includes communication, listening, flexibility, awareness, cooperation, and stress control (Reed, 2010). For teachers of other curriculum subjects, being able to add language teaching to their existing skills and for language teachers, an understanding of how to teach a broader range of curricular subjects, could be the key to greater career opportunities.

The benefits of CLIL may be seen in terms of cultural awareness, internationalisation, language competence, preparation for both study and working life, and increased motivation. While CLIL may be the best-fit methodology for language teaching and learning in a multilingual Europe, the literature suggests that there remains a lack of CLIL-type materials and teacher training programmes to prepare both language and subject teachers for CLIL teaching. The theory may be solid, but questions remain about how theory translates into classroom practice.

Some of the basic principles of CLIL are that in the CLIL classroom: language is used to learn as well as to communicate and it is the subject matter which determines the language needed to learn. Thus, it is very important for them to study not only language but content. Students study language through and with content. One of the main teacher roles in the CLIL classroom is to help the students learn the language that applies to the content they are learning. It is essential to highlight and model subject-specific vocabulary and subject-specific sentences. Students have more success as language learners when they are taught using CLIL and they do well in their knowledge of the content as well. When the CLIL lessons are planned it should be balanced four special areas: content (progression in knowledge, skills and understanding related to specific elements of a defined curriculum), communication (using language to learn whilst learning to use language), cognition (developing thinking skills which link concept formation (abstract and concrete), understanding and language) and culture (exposure to alternative perspectives and shared understandings, which deepen awareness of otherness and self) (4Cs). When students are learning in the CLIL language, they will need content-obligatory language. This consists of words, structures and functions which are essential for the particular topic they are studying. In a CLIL lesson, all four language skills (listening, reading, speaking, writing) should be combined.

CLIL materials encourage noticing language within texts and as this is one of the main features of the Lexical approach. CLIL assumes that subject teachers are able to exploit opportunities for language learning. The best and most common

opportunities arise through reading texts. CLIL draws on the lexical approach, encouraging learners to notice language while reading.

Text based learning is another approach used in CLIL. In this approach the primary focus of classroom activity is the task and language is the instrument which the students use to complete it. The task is an activity in which students use language to achieve a specific outcome. The activity reflects real life and learners focus on meaning and they are free to use any language they want. In the task-based lessons the aim is to create a need to learn and use language. The tasks will generate their own language and create an opportunity for language acquisition.

For teachers from an ELT background, CLIL lessons integrate language and skills, and receptive and productive skills; language is functional and dictated by the context of the subject; language is approached lexically rather than grammatically.

In many ways, then, a CLIL lesson is similar to an ELT integrated skills lesson, except that it includes exploration of language, is delivered by a teacher versed in CLIL methodology and is based on material directly related to a content-based subject. Both content and language are explored in a CLIL lesson in equal measure. Since learners will need to use both simple and more complex language, there is no grading of language involved, but it is a good idea for the teacher to highlight useful language in the text and to categorise it according to function. A variety of tasks should be provided, taking into account the learning purpose and learner styles and preferences. This is the essence of the CLIL teacher training issue.

1. Harmer Jeremy. Essential Teacher Knowledge. Core concepts in English Language Teaching. Pearson Education Limited, 2013.
2. <http://www.teachingenglish.org.uk/article/clil-a-lesson-framework>

Соломенна Т.В.,

кандидат історичних наук, доцент,
Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т.Г. Шевченка,
доцент кафедри всесвітньої історії

НОВИЙ ЕТАП В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ СУСІДСТВА

18 листопада 2015 року Верховний представник ЄС у закордонних справах та політиці безпеки Ф. Могеріні оприлюднила пропозиції Європейської комісії щодо перегляду Європейської політики сусідства (ЄПС). Огляд складається з восьми розділів, в яких представлені оновлені принципи, інструменти та напрями діяльності ЄПС: стабілізація сусідства;

зміцнення партнерства; пріоритети співробітництва; питання безпеки, міграції та мобільності; регіональний вимір; ефективність застосування та наступні кроки.

Запроваджена 2004 року ЄПС має два окремі виміри реалізації: південний – Союз для Середземномор'я й східний – Східне партнерство (Сх П). Програма Сх П для шести пострадянських країн: Азербайджану, Білорусі, Вірменії, Грузії, Молдови та України, розпочала свою діяльність після самміту в Празі 2009 року. Співпраця ЄС з країнами-учасницями Сх П мала сприяти зміцненню контактів, спрямованих на укладання нових Угод про асоціацію; поглиблення економічної інтеграції й створення зони вільної торгівлі (ЗВТ); лібералізацію візового режиму; вдосконалення механізмів енергетичного співробітництва та сприяння розбудові громадянського суспільства.

Поява нових загроз в регіоні: активізація агресивної зовнішньої політики РФ та українська криза; ріст тероризму та радикалізму, діяльність ІД (ISIL/Da'esh), війна в Сирії – спричинили проблему біженців та сформували новий контекст для безпеки в Європі. Усвідомлення зовнішніх викликів та результати двох останніх саммітів Сх П у Вільнюсі (2013) та Ризі (2015) яскраво засвідчили неможливість продовження існування ЄПС в традиційних форматах.

На початку березня 2015 року ЄС звернувся до усіх зацікавлених сторін з проханням висловити свої пропозиції та побажання щодо оновлення політики сусідства. Таку пропозицію отримала й Україна. Світ варіант «Оновлення змісту Європейської політики сусідства (політика Східного партнерства): очікування України», представлений на Урядовому порталі та направлений до Брюсселя. Свої думки, проекти, ініціативи представили українські експерти, політики, неурядові організації, науковці на публічному обговоренні цього документу, яке відбулося 24 квітня 2015 року. В Оновленому змісті акцентована увага на неможливості продовження існування старого формату Сх П. Група держав – Грузія, Молдова, Україна, імплементуючи УА та ЗВТ, має амбітніші задачі у партнерстві з ЄС. Україна запропонувала диференціювати підходи в співпраці з різними учасниками політики сусідства; визначити чіткі критерії при переході на наступний рівень інтеграції; розширити інструменти взаємодії; посилити роль ЄС в безпекових питаннях, зокрема, у розв'язанні регіональних конфліктів й активізувати військово-технічне співробітництво.

Європейський варіант оновлення ЄПС містить багато елементів тотожних українським пропозиціям. Передусім, визнається, що не всі партнери прагнуть стандартів та правил ЄС. Диференційований підхід, зміна способів подальшої співпраці, акценти на питаннях безпеки, енергетики, міграції, боротьба з радикалізмом та попередження конфліктів, виступають як основні пріоритети. В ньому зазначено, що нова ЄПС залучатиме

інших регіональних гравців, коли це буде доречним для розв'язання спільних проблем, стане гнучкіша та різноманітніша у формах співпраці.

Залишаються незмінними й додатково наголошуються основні засади та універсальні цінності ЄС у контактах з партнерами – зміцнення демократії, верховенство права, дотримання прав та основних свобод людини, належне управління. ЄС збирається більше підтримувати громадянське суспільство, приділити належну увагу питанням оточуючого середовища, зайнятості молоді й покращенню стандартів освіти, координувати зусилля з питань міграції та співпраці на кордонах.

В останньому розділі зазначається, що впродовж 2016 року на основі представленого документу, ЄС спільно з країнами-партнерами мають обговорити та узгодити подальшу співпрацю в межах Європейської політики сусідства, яка максимально повно відповідатиме новим реаліям європейського буття та відповідатиме різним інтересам її учасників.

Станчевський О.М.,
спеціаліст,

Інститут політології та права
НПУ імені М.П. Драгоманова

ПЕРШІ КРОКИ ІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ «БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКОГО ПРОЕКТУ»

Безперечно, ідея «Міжмор'я» або «Балто-Чорноморського союзу» не є чимось новим. Корені її тягнуться ще з часів Ю. Пілсудського, котрий казав: "Без вільної України немає вільної Польщі". Проте стара ідея нещодавно почала отримувати певні обриси і практичне оформлення.

«Я обмірковую ідею створення партнерського блоку держав від Балтійського до Чорного й Адріатичного морів», – заявив у розмові для Polska Agencja Prasowa новообраний президент польської держави Анджей Дуда 7 серпня 2015 р. Дана теза одразу підняла міжнародну дискусію як серед експертів, так і серед звичайних громадян. У наш час популярності такому формату додає певна стагнація східної політики Європейського Союзу, а також стратегічна невизначеність розширення ЄС.

З технологічної точки зору заява президента і була на це розрахована – закласти наріжний камінь і отримати зворотній зв'язок у вигляді реакції експертного середовища та політичних еліт можливих країн-членів.

Проте формувати вектор зовнішньої політики, звичайно, зручніше маючи підтримку парламенту та уряду. Парламентські вибори у Польщі відбулися 25 жовтня. «Право і справедливість» отримала 37,6% голосів виборців і, від-

повідно, 230 депутатських мандатів із 460, що дозволило партії самостійно сформувати уряд, головою якого була призначена Беата Шидло.

Лідер партії – переможець, колишній прем'єр Ярослав Качиньський заявив про свій намір в політичному плані орієнтуватися на спадщину лідера Речі Посполитої 20-30-х років минулого століття, відновлювача незалежної Польщі маршала Юзефа Пілсудського.

Недаремно згадано пана Качинського, котрий маючи лише депутатський мандат і не обіймаючи жодної високої державної посади (він на них і не претендував), фактично здійснює керування державою, направляючи президента, прем'єр-міністра, увесь склад уряду та частину Конституційного суду у потрібному руслі.

З огляду на вищезазначені факти та монополізм «Права і справедливості» у польському політикумі Європейська народна партія має намір провести в Європарламенті дебати на тлі стурбованості станом демократії в Польщі після приходу до влади правих сил.

За інформацією джерел, дебати будуть підкріплені заявами Єврокомісії і Європейської ради щодо «загроз для верховенства права» у Польщі.

Тим не менш, Польща завжди виступала захисником нашої держави на міжнародній арені. Тому Україна повинна вибудовувати гарні дипломатичні відносини із сусідом, враховуючи специфіку його політичного істеблішменту.

У контексті розвитку міждержавного співробітництва України та Польщі створено формування сил швидкого реагування - військову бригаду «ЛитПолУкрБриг», куди входять також військові Литви. На даний час у бригаді несуть службу 18 українців, а база дислокація знаходиться у польському Любліні.

Новим плацдармом для апробації ідеї «Міжмор'я» стане українська територія. На 14-15 грудня 2015 р. запланований дводенний візит Анджея Дуди до Києва. Основними меседжами мають бути участь Польщі у дипломатичних переговорах по Донбасу, посилення міждержавної співпраці, флешбеки до спільної історії та липневий самміт НАТО у липні 2016 р. на території Польщі.

Фальковський А.О.,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри підтримання державного обвинувачення
Національної академії прокуратури України

ПОЗИТИВНИЙ ІМІДЖ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НАШОЇ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Сучасний етап розвитку українського державотворення вимагає спільних зусиль різних гілок влади та різних сфер державного управління у створенні позитивного іміджу України як правової демократичної держави. Особливої актуальності створення позитивного іміджу України набуває на тлі сучасної політичної та правової реальності, коли наша держава змушена звертатися в різноманітні міжнародні організації для захисту своїх національних інтересів та можливості притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які скоїли злочини на території держави, а зараз перебувають поза її кордонами, тобто поза межами юрисдикції українського правосуддя. З метою можливості запобігання відмови від прийняття до розгляду позовів у міжнародних кримінальних судах, відмови від міжнародного розшуку осіб, які вчинили злочини на території України та інших несприятливих для нашої держави випадків, які пов'язані зі сферою кримінального судочинства, необхідно створити такий імідж української держави, що створить підґрунтя для її подальшої співпраці з провідними країнами сучасного світу.

Імідж – це подання зовнішньої форми будь-якого об'єкта. Імідж країни – це уявлення в суспільній та індивідуальній свідомості про її правову систему, рівень захисту прав і свобод людини, рівень демократії, інвестиційний клімат, туристичний потенціал та відповідні інфраструктури, соціальні характеристики (якість та рівень життя, безпека тощо), національні символи (всесвітньовідомі представники країни, історичні події та місця, зірки, бренди, торгові марки тощо), а також про керівництво чи керівників держави, яке формує перше враження у свідомості іноземців про країну, її стабільність, благополуччя, потенціал та статус.

На міжнародній арені, позитивний імідж країни сприяє формуванню, становленню та закріпленню образу надійного партнера. Сильний позитивний імідж є необхідною умовою для досягнення державою своїх зовнішньополітичних цілей.

Міжнародне співробітництво передбачає координації, участь у спільних справах у будь-якій сфері. Відповідно до Статуту ООН, Декларації про принципи міжнародного права, Заключного акта Нарadi з безпеки й співробітництва держав у Європі, усі держави повинні підтримувати й розвивати співробітництво одна з одною та відповідно з цілями й принципами Статуту ООН, іншими міжнародно-правовими документами й зобов'язаннями.

Протягом своєї незалежності нашою державою було укладено низку двосторонніх угод, оскільки саме такий вид правової регламентації співпраці дозволяє повністю врахувати характер відносин між державами, певні ментальні та правові розбіжності.

За даними Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України нашою державою було укладено декілька десятків двосторонніх договорів у сфері протидії злочинності, а серед них одними з найостанніших є: договір між Україною та Грузією в 2011 р., Україною та ФРН в 2012 р., Україною та Бельгією в 2015 році.

Окрім двостороннього, наша держава співпрацює й на регіональному рівні, що пояснюється географічною приналежністю до певного регіону. Практика міжнародного співробітництва національних правоохоронних органів свідчить про те, що вагома робота в цьому напрямку проводиться з Радою Європи. Про високий рівень такої співпраці свідчить підписання багатьох конвенцій, зокрема, Європейської конвенції про видачу правопорушників (підписана в 1997 році), Європейської конвенції про взаємну допомогу в кримінальних справах (підписана в 1997 році), Європейської конвенції про дійсність міжнародних кримінальних вироків (підписана в 2000 році), Конвенція про передачу засуджених осіб (підписана в 1995 році) та багато інших.

Активно Україна співпрацює із Європейським Союзом, зокрема, в 2009 році між Україною та Європейським поліцейським офісом (Європолом) було підписано угоду про стратегічне співробітництво, метою якого є запобігання, виявлення, припинення та розслідування найнебезпечніших транснаціональних злочинів.

Важливою ланкою в міжнародному співробітництві у сфері протидії злочинності є співпраця в рамках ООН. Україна, як одна із держав-засновниць ООН, відіграє значну роль у гарантуванні миру та безпеки.

Одним із найважливіших міжнародних нормативно-правових актів, прийнятих Україною під егідою ООН, стала Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 2000 року.

Також Україна є членом міжнародних організацій, які займаються протидією злочинності: у 1992 році наша держава стала повноцінним членом Міжнародної організації кримінальної поліції.

Однак, не дивлячись на активність України відносно міжнародної співпраці у сфері кримінального судочинства, все одно існують певні прогалини в такій діяльності, оскільки не з усіма країнами світу підписано угоди про допомогу в кримінальних справах. Окрім того, Україна не приєдналась до Римського статуту, що є суттєвим прорахунком в її міжнародній співпраці у сфері кримінального судочинства.

Висновки: Позитивний імідж України має принципово важливе значення у напрямку співробітництва в рамках кримінального судочинства. Міжнародне партнерство у сфері кримінального судочинства ґрунтується на принципах поваги національного та міжнародного законодавства, рівності учасників,

їх взаємної допомоги. Створення позитивного іміджу нашої держави є необхідною складовою її міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства та вимагає спільних зусиль правоохоронних органів нашої держави, засобів масової інформації та дипломатичних представників України будь-якого рівня. Потужним імпульсом у створенні такого позитивного іміджу нашої держави є приєднання до Римського статуту та розширення кола держав, з якими Україна заключила договори про співпрацю в галузі кримінального судочинства, а у сфері внутрішньої політики – посилення боротьби з корупцією, створення спеціальних органів для протидії цим негативним явищем (таких як Національне антикорупційне бюро України та ін.).

Фесенко М. В.,
кандидат політичних наук,
старший науковий співробітник
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

КОНСОЛІДАЦІЯ УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Конфігурація сучасного світового порядку обумовлена дією суперечливих та різноспрямованих тенденцій: інтеграції та фрагментації; глобалізації та регіоналізації. Вони відображають наявність закономірних об'єктивних протиріч усередині системи міжнародних відносин і виявляються практично у всіх регіонах світу. Процеси глобалізації розвиваються на основі Вестфальського міжнародного порядку, який передбачає просторово-територіальне оформлення суверенітету на підґрунті політичних та економічних інтересів національної держави як основного суб'єкта міжнародних відносин. Глобалізацією в свою чергу обумовлені процеси трансформації Вестфальського порядку і формування переваги як окремих держав, так і транснаціональних суб'єктів світ-системи як центрів сили – можливостей поширення їх впливу за межі власних кордонів і подальшого використання отриманих привілеїв в міжнародних відносинах.

Враховуючи важливість консолідації суб'єктів світ-системи новий світовий порядок повинен виражати ідею організованості системи міжнародних відносин, впорядкованості зовнішньополітичних дій їх суб'єктів і структури світової політичної системи. Світовий порядок має на увазі обумовленість загальними універсальними принципами і закономірностями політичних дій суб'єктів, наявність у зовнішньополітичній діяльності узгодженості і, отже, передбачуваності, існування єдиних форм політичного життя і єдиних імперативних норм розпорядчого і обмежувального характеру. Світовий порядок може бути більш-менш централізований, йому притаманний конкрет-

ний комплекс засобів, прийомів і процедур організації та контролю, що забезпечує сталість елементів і єдність принципів і процедур функціонування. Таким чином, світовий порядок існує в однополярному, біполярному і багатополярному видах структури міжнародної системи.

Система сучасних глобальних викликів часу і загроз з принципово не прогнозованими для людства наслідками актуалізують консолідацію суб'єктів світ-системи. Сьогодні необхідно формулювати правила і норми організації життя світового співтовариства, за допомогою яких можна вирішити весь комплекс коеволюційних, демографічних, екологічних, продовольчих, економічних та інших проблем людства в умовах безумовної обмеженості самих різних ресурсів планети, недолік яких в недалекій перспективі може привести до збільшення числа конфліктів в світі. Тому, особливо важливо консолідувати зусилля суб'єктів світ-системи для забезпечення стратегічної стабільності на планеті та сталого розвитку світового співтовариства. Вкрай важливою є консолідація на основі духовного, морального і науково обґрунтованого світогляду, як єдино можливого конструктивного шляху виходу земної цивілізації із ситуації глобального взаємного нерозуміння, протистоянь і нестійкого розвитку.

Сталий розвиток сучасної світ-системи залежить від консолідації світового співтовариства і конструктивного співробітництва між його суб'єктами. Для того, щоб соціально-економічна діяльність людей не вступала у суперечки з природою, необхідне розширення та поглиблення наукових знань про сучасні світові процеси, а також більш глибоке усвідомлення на цій підставі людьми своєї відповідальності за те, що відбувається. Тим паче найважливіше, що сучасне електронне обладнання та обчислювальна техніка набагато збільшують здібність людини передбачати як конкретні результати, так і можливі наслідки її діяльності. Тому поряд зі зростанням ролі вченого в керуванні суспільними та виробничими процесами особливу актуальність набуває й питання про безпрецедентне збільшення його відповідальності за рішення і рекомендації за технічними проектами, які пов'язані з їх можливими екологічними, медичними та іншими негативними наслідками як для людства, так і для навколишнього середовища. Тільки той прогрес і зміни, які відповідають людським інтересам і знаходяться в межах його здібностей до адаптації, мають право на існування й повинні заохочуватися.

Таким чином, в основі глобальної фінансово-економічної кризи закладено «кризу світоуправління». Тому, необхідно розпочати процес вироблення нової моделі світоуправління, що враховуватиме умови глобального світу XXI ст., його поліцентричний і поліцивілізаційний характер. Сучасна глобальна криза являє собою не випадкове, а закономірне явище, пов'язане з довгостроковими тенденціями світового політичного та економічного розвитку. Нинішня криза має свої особливості та відмінні риси, що пов'язані з процесами глобалізації, регіональної політичної та економічної інтеграції, глобаль-

ної міграції тощо. Багато в чому породжена цими специфічними процесами, вона є важливим рубежем у світовому розвитку.

ФЛІССАК К.А.,
кандидат економічних наук, доцент,
докторант
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Еволюція прийомів та методів розвитку зовнішньоекономічної активності зі сторони органів державної влади, а також сприяння та підтримка зусиль приватного бізнесу відповідними інструментами дипломатичного профілю обумовили розвиток економічної дипломатії як сфери практичної діяльності та як окремого напрямку наукових знань. В ХХІ ст. поєднання класичних традицій традиційної дипломатії та креативного підходу в пошуках нових конкурентних переваг перетворили міжнародні організації з інструменту політичної взаємодії на один із варіантів реалізації багатосторонньої економічної дипломатії. Так, її практичні дослідження, здійснені як вітчизняними, так і зарубіжними вченими (зокрема: В.А.Вергуном, Д.А.Дегтерьовим, А. Е. Ліхачовим), продемонстрували необхідність виокремлення регіонального, групового та універсального підрівнів.

Регіональний є одним із варіантів реалізації багатосторонньої економічної дипломатії, який, як можна зрозуміти з самої назви, здійснюється країнами, що представляють один регіон або знаходяться на відносно незначній віддалі. Прикладами інституційних структур регіональної економічної дипломатії є ранні етапи розвитку інтеграції в Європі впродовж 1960-1970 років та створення Європейського Економічного Співтовариства (СЕС), Північноамериканська зона вільної торгівлі (NAFTA), Південний спільний ринок (МЕРКОСУР), Асоціація держав Південно-Східної Азії. Цікавим тут є досвід NAFTA, де поступово положення про власне зону вільної торгівлі були доповнені умовами, що спрощували переміщення капіталів, робочої сили та деякими іншими, більш властивими для вищих рівнів інтеграції, а сама структура перетворена на інструмент активної регіональної економічної дипломатії.

NAFTA створена на основі угоди, підписаної урядами Канади, Мексики та США, яка набула чинності з 1 січня 1994 р. Головним ініціатором формування NAFTA були США, які, крім суто інтеграційних завдань, вбачали в новій структурі інструмент для вирішення ще декількох стратегічних завдань власної економічної політики. По-перше, NAFTA могла перетворитись (в пода-

льшому саме так і сталось) на важіль впливу на учасників Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів в рамках Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) з метою прискорення трансформації ГАТТ з проміжної структури в повноцінну організацію, якою стала Світова організація торгівлі (СОТ). По-друге, реалізація угоди про NAFTA перетворювала північну Америку на єдину зону вільної торгівлі з перспективами подальшого розвитку інтеграційних процесів. По-третє, забезпечувалась реалізація геоекономічних та геополітичних інтересів США по закріпленню своєї домінуючої позиції в регіоні, оскільки перспективи поглиблення співпраці Канади з Мексикою через суто географічні чинники були нечіткими, а різниця в потенціалах США та Мексики дозволяла першим усунути на початковій стадії амбіції останньої щодо перетворення на регіональний центр з просуванням своїх інтересів в південному напрямку. Крім того, як показали подальші події, США отримали можливість прямого впливу на економічні процеси в стратегічно важливих галузях мексиканської економіки. За даними ЮНКТАД на США та Канаду в 1980 р. сумарно припадало 65,5% мексиканського експорту, в 1990 р. – вже 70,2%, в 2000 р. – 90,7% [1], ще красномовніші цифри відносно експорту з Мексики до США: його частка в 1995 р. складала 83,4% всього експорту Мексики, в 2005 р. – 85,8%, в 2013 р. – 78,9% [2], схожа ситуація спостерігалась і в частині імпорту з США та Канади в Мексику: 63,4% в 1980 р. та 67,4% в 1990 р. змінилися на 76,4% в 1995 р. та 75,4% в 2000 р. [1].

Однак свої переваги від участі в NAFTA здобули і два інших її учасники – Канада та Мексика. Однією з головних тут стала розробка системи міждержавного врегулювання правових та фінансово-економічних суперечок та протиріч засобами економічної дипломатії [3; 4]. Крім того, ряд дослідників вважає, що саме завдяки участі в NAFTA та повного розкриття згаданого дипломатичного потенціалу Мексика змогла ефективніше реалізувати переваги від приєднання до системи ГАТТ/СОТ, що знайшло відображення в зростанні зовнішньоторговельного обороту цієї держави з 67 млрд. дол. у 1986 р. (рік приєднання до ГАТТ) до 367 млрд. дол. у 2003 р., тобто відбулось зростання на 448% [5]. Можемо додати, що за наступні 10 років сума мексиканського зовнішнього товарообороту зросла до 771 млрд. дол., що склало майже 210% від рівня 2003 р. та 1151% – від 1986 р. [2]. Схожі позитивні результати отримала Канада [4]. Важливим є і той факт, що NAFTA, за умови якісної організації переговорного процесу між урядами, вдосконалення механізмів просування економічних інтересів країн-учасниць та розвитку інституційного забезпечення має перспективи та потенціал для подальшого свого розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. UNCTAD Handbook of statistics. 2002. – UN publication: 2002. – 414 p.
2. UNCTAD Handbook of statistics. 2014. – UN publication: 2014. – 364 p.

3. Hufbauer, Gary Clyde. NAFTA revisited : achievements and challenges / Gary Clyde Hufbauer; Jeffrey J Schott. – Washington, DC : Institute for International Economics, 2005. – 517 p.

4. MacDonald, L. Ian. Free trade : risks and rewards / L. Ian MacDonald. – Montreal ; Ithaca : Published for the McGill Institute for the Study of Canada by McGill-Queen's University Press, 2000. – 280 p.

5. Studer, Isabel. Requiem or revival? : the promise of North American integration / Isabel Studer-Noguez; Carol Wise. – Washington, D.C. : Brookings Institution Press, 2007. – 306 p.

Хапко Д.А.,
студент,

Хмельницький національний університет

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ 2015 РОКУ

З початку 2015 року зовнішні кордони ЄС морем і сушею перетнули близько 750 тис. мігрантів (переважно з країн Близького Сходу і Африки), проте точні дані невідомі, зважаючи на наявність нелегальної міграції.

Міграцію 2015 року до Європи можна пояснити кількома чинниками:

1) Потік біженців з ареалу бойових дій виникає не зразу, люди ще певний час вичікують, сподіваючись на покращення. В Сирії та Іраку терористичний рух «Ісламська держава» поширює зону свого впливу, як в територіальному плані, так і в сфері впливу на міжнародні відносини в цілому, все більш відкрито заявляючи про себе (варто згадати теракти в Парижі, 13 листопада 2015 року). Лівія продовжує перебувати в стані громадянської війни.

2) Цього літа в Туреччині, де знайшли свій прихисток два мільйони сирійських біженців, відбулися політичні зміни. Партія справедливості й розвитку, яка виступає за надання допомоги біженцям-сирійцям, втратила в червні на виборах парламентську більшість. Це змусило багатьох сирійців шукати шляхів до нового притулку, найкращим з яких є Європа.

3) В таборах для біженців, які функціонують в Йорданії, Туреччині та Лівані стрімко погіршилися умови проживання. Причина проста: вичерпалися кошти на їхнє утримання. Наприклад, на запит Управління Верховного комісара ООН у справах біженців про потребу додаткових 21 млн. дол. на облаштування табору вдалося зібрати тільки 1,890 млн. дол.

4) Віднедавна біженці почали активно використовувати морський та сухопутний трафік проникнення до Євросоюзу. Сирійські іммігранти встигли прокласти шлях через Балкани, вперше випробуваний ними влітку 2014 року.

5) Російська агресія проти України. Президент Сирії та союзник Росії Б. Асад запустив на державному сирійському телебаченні масову пропаганду в «російському стилі», що закликає людей мігрувати. Росія спонсорує країні праві європейські організації та радикальні антиісламські рухи. Очевидна мета таких дій: для Росії — дестабілізувати Європу та завадити її підтримці України, для Сирії — позбутися частини населення, яке не підтримує політику Асада.

На лідируючій позиції знаходиться Сирія, через втручання Росії в Сирії, багато політиків і експертів побоюються нової хвилі біженців в Європу. Російські авіаударі в Сирії можуть тільки погіршити міграційну кризу в Європі.

Отже, країни зі внутрішньо-нестабільним політичним становищем, слабкою економікою, в яких порушуються права людини, немає чіткої програми розвитку, завжди будуть спонукати своїх громадян до втечі, що призводитьиме до дестабілізації міжнародного балансу .

По Східно-Середземноморському маршруту в цьому році перейшла найбільша кількість мігрантів. Він переважно сформований з сирійської групи мігрантів, яка складає значну частину всього потоку біженців до Європи. З усіх людей, яких виявили цього року на кордонах ЄС, майже 2/3 прибули до Греції і 1/3 - до Італії. Незначна частина прибули до Іспанії, або інших країн Єврозони.

У 2014 році до ЄС звернулась рекордна кількість мігрантів - 626 тис. осіб, а у 2015 році їх кількість збільшилась, що поглибило міграційну кризу. Найпопулярнішим місцем для мігрантів, які прибувають в Європу, є Німеччина, яка отримує найбільшу кількість нових клопотань про надання притулку (більш ніж 331 тис. на кінець жовтня 2015 року). Угорщина займає друге місце (приблизно 143,070 тис. клопотань про надання притулку на кінець серпня 2015 року), через те, що все більше мігрантів намагалися перетнути кордон по суші через Грецію і на Західних Балканах. Втім, із усіх цих заявників лише 184,665 тис. отримали притулок в Європі. Серед них найбільшу кількість біженців - 47,5 тис. - прийняла Німеччина. Відтак, у заявах європейських політиків наводяться й інші цифри. Наприклад, про те, що до кінця цього року Німеччина готується прийняти від 800 тис. до 1 млн мігрантів.

Втім, не всі біженці отримують притулок: деякі потрапляють до Європи з метою «возз'єднання з родиною», деякі - нелегально, інші у пошуках легальної чи нелегальної роботи.

Можна зробити припущення про існування зв'язку між кількістю мігрантів та зміцненням становища ультраправих партій в європейських країнах. На тлі кризи з біженцями та санкцій проти Росії в країнах Єврозоюзу в 2014-2015 роках зростає популярність вкрай правих політичних груп, які, в більшості своїй, є євроскептиками і лояльними до РФ.

Отже, проблема біженців для європейського співтовариства - це серйозний виклик. У той час, як держави, що приймають біженців, повинні й надалі виконувати свої обов'язки для забезпечення їхнього захисту і сприяти ство-

ренню умов терпимості стосовно представників інших народів, держави, з яких походять біженці, зобов'язані запобігати діям, які породжують масовий вихід їхнього населення. Співтовариство завжди повинне бути готовим до дії у надзвичайних ситуаціях. У зв'язку з цим величезне значення могла б мати система раннього попередження, створена Генеральним секретарем ООН. Вона могла б грати важливу роль у з'ясуванні ситуацій, які можуть породжувати великі потоки біженців. Найефективнішим засобом реагування у надзвичайних ситуаціях завжди буде скоординований і загальносистемний підхід.

Цвєтков О.Г.,
доктор історичних наук, професор
Дипломатичної академії України
При МЗС України

ПРІОРИТЕТИ РОЗБУДОВИ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКО-ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

У другій декаді ХХІ ст., в результаті різкого загострення процесів перерозподілу балансу сил на геополітичній мапі світу, перед Україною постають безпрецедентні за всі роки незалежності виклики до ефективності функціонування системи її державного управління у цілому та дипломатичної служби зокрема.

Успадковану від радянських часів «апаратну» модель управління дипломатією в рамках гібридної війни і постійних провокаційних воєнних і політичних загроз, що надходять з боку керівництва Російської Федерації, вже не можна «ремонтувати», її потрібно міняти, націлено і оперативного - для нового рівня і масштабності дипломатичного співробітництва з світом.

Вкрай необхідно постає подальша системна підтримка українською дипломатичною службою звернення до широкої міжнародної спільноти щодо засудження агресії і агресора, а також проведення невинної дипломатичної роботи за відновлення умов такого міжнародного порядку, який би гарантовано забезпечував національну безпеку і територіальну цілісність країни.

Мають бути застосовані конкретні заходи для розкриття ініціативності, підвищення компетенції дипломатичного персоналу, спрощення процесів прийняття оперативних рішень і надання відповідальності на своєму рівні, забезпечення прозорого об'єктивного і конкурентного кар'єрного зростання та подуху «свіжого вітру» в структурах і стосунках з світом.

«Перезавантаження» функціональних обов'язків персоналу має будуватися за принципом піраміди. Щонайперше - посилення повноважень ланки «деск-дипломатів» і по горизонталях – більшої самостійності у прийнятті

професійних рішень керівників відділів, директорів, надаючи їм головну роль в управлінні і відстеженні інформаційних потоків з посольств, їх первинному аналізі та визначенні пріоритетності розгляду. На них поширюватиметься і зростаюча відповідальність за прийняті рішення зконкретних питань низового і середнього рівнів менеджменту, знімаючи значну частку «дозволів» і бюрократичних навантажень з керівництва.

Звідси необхідність впровадження моделі нелінійного державного управління у сфері дипломатичної служби. Слід підтримати (в рамках законопроекту нового Закону України «Про державну службу») пропозиції щодо введення розмежування політичних і кар'єрних службових посад. Посади міністра та його заступників (державних радників у коаліціях) стають політичними за призначенням. Вони концентруються на політичному забезпеченні реалізації зовнішньополітичного курсу держави, мають свої патронатні служби і здійснюють загальне керівництво міністерством (але не займаються його внутрішнім адмініструванням і управлінням, яке покладається на вищу дипломатичну посадову особу, яка є держслужбовцем, на постійній основі очолює керівництво персоналом та разом з генеральним директором відповідає за ефективний менеджмент і професійне виконання політичного курсу президента\уряду\міністра в сфері зовнішніх зносин і водночас дотримання принципу спадковості в реалізації зовнішньополітичної діяльності країни).

Можливе розширення назви міністерства, підкреслюючи стратегічний пріоритет в його діяльності – «Міністерство закордонних та європейських справ України» (МЗЄС). Цим визначалися б і нові функціональні завдання міністерства по просуванню всіх зовнішньополітичних питань щодо інтеграції в ЄС та перспектив членства в НАТО, а також: налагодження внутрішньої координації і комунікації діяльності центральних органів державного управління в контексті європейської тематики і виходу на партнерів у Брюсселі; організація підготовки професійних кадрів з врахуванням кваліфікаційних вимог ЄС (через організацію тренінгів у Дипломатичній академії України); використання досвіду Вишеградської четвірки та інших країн по спільному утриманню консульств та диппредставництв.

Мають посилюватися роль економічної (не комерційної) дипломатії, вплив представницьких та лобістських функцій української дипломатії - з метою кращого інформування іноземних інвесторів та сприяння притоку зарубіжних інвестицій. Зрештою має запрацювати універсальне правило: дипломатична служба, яка може надавати добрі послуги на користь своїй державі, має бути належним чином організована і забезпечена.

Цимбалюк О.,
слухач,
Дипломатична академія України
при МЗС України

БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКИЙ СОЮЗ – УКРАЇНСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ В ЄС

Україна сьогодні опинилася перед багатьма серйозними викликами - внутрішні й зовнішні загрози самому державному існуванню; формування нового міжнародного порядку, що прямо впливає на нашу державу та хаотичні явища, що мають безпосередній ефект на кожну націю.

Два роки тому Україна боролася з реальною загрозою фактичного поглинення РФ та остаточне перетворення на об'єкт міжнародних відносин. Захист європейського вибору України, що був розпочатий Револуцією Гідності продовжуються і сьогодні у контексті військового протистояння з РФ. Проте, за ці два роки Європейський Союз змінився: шотландський референдум, грецька криза, міграційна криза, терористичні акти в Парижі, радикалісти ІДІЛ на території Європи. Всі ці явища призводять до виникнення та загострення суперечностей всередині Союзу.

На жаль, існують певні окремі песимістичні прогнози щодо подальшого розвитку нашої держави, і так само ЄС сьогодні переживає серйозну кризу єдності та стабільності.

Україна своєю національною стратегією обрала інтеграцію в ЄС і саме на це спрямовує усі внутрішні реформи. Та за нових умов уряд має вже зараз, не відмовляючись від інтеграційного пріоритету, шукати додаткових варіантів партнерства на основі взаємовигідності, безпеки та перспективності нашої держави. По-перше, євроінтеграція не вимагає відмови від інших проєктів, по-друге, необхідні державні трансформації зроблять Україну привабливою для багатьох держав.

Балто-Чорноморський союз – це не просто ефективний варіант для України, це – союз, який зможе істотно посилити ЄС (у перспективі). Концепція Балто-Чорноморського союзу з'явилася більше 100 років тому за першого керівника новоствореної незалежної Польщі - Юзефа Пілсудського. В початковому варіанті Пілсудського на протигагу Росії (та Німеччині) в Європі необхідно було створити федеративну державу Міжмор'я у складі Польщі, України, Литви та Білорусі. Українська інтелігенція на чолі з М. Грушевським та Ю. Липой розробляла свій проєкт, Балто-Чорноморська вісь, засновуючись на існуванні історичного шляху «із варяг в греки» та український дипломатії часів Хмельницького - Мазепа.

З розпадом СРСР ідея об'єднання центральноєвропейських країн знову стала популярною в правлячих колах польської еліти. Проте, як ми сьогодні розуміємо, країни не були ще готові до незалежності від Росії. Одночасно

«нові» європейські держави мають багато спільного між собою, на відміну від тієї частини Західної Європи, що вже традиційно є «головною».

З середини 90-х та приблизно до середини 00-х, через непомірні геополітичні амбіції РФ, з метою протистояння було сформовано ГУАМ - коаліцію країн пострадянської доби, що орієнтувалися в першу чергу на Україну. Проте, цей «Чорноморсько-Каспійський союз», попри активну підтримку Заходу, виявився неефективним. Поміж рівних країн не вистачало лідера, який би мав потужну національну економіку, на яку б орієнтувалися інші.

Отже орієнтування тільки на загрозу російського чинника не створило ще ефективною та стабільною організацією. Головна перевага Балто-Чорноморського союзу перед альтернативними варіантами - скандинавські країни (економічно успішні та соціально розвинуті держави). Тоді як Польща та Україна є перспективними політичними важелями союзу, Швеція, Фінляндія та Норвегія – це економічна база майбутнього союзу. Зрозуміло, що для останніх - мало вигоди від сьогоденного стану економічної співпраці з країнами іншої вагової категорії. Та наслідки російської агресії проти України несуть серйозні загрози для Європи, а найбільше розуміння проблеми існує саме в країнах Балтії та Скандинавії. Про це свідчить послідовна урядова підтримка цих країн нашої держави, фінансова допомога та повна солідарність з питань санкцій та анексії Криму. Останнє соціальне опитування серед мешканців країн ЄС показало найбільшу підтримку українського прагнення вступу в ЄС саме в Швеції (більше 70%), також більше 40 % шведів підтримують надання Україні зброї. Аналогічна позитивна тенденція спостерігається і в інших країнах Північної Ради.

Зусилля з побудови стратегічних стосунків не потрібно одночасно спрямувати на всіх країн потенційних учасників Балто-Чорноморського Союзу; необхідно робити правильні акценти. Історично склалося так, що саме Королівство Швеція було союзником української держави, як від антипольської унії часів Б. Хмельницького, так і шведських гарантій створення незалежної держави за І. Мазепи. Сьогодні існують усі умови розвивати двосторонню українсько-шведську співпрацю з досягненням рівня стратегічних партнерів. При цьому політичний діалог з Польщею необхідно значно посилити, проявляючи зацікавленість України в політичному альянсі з цією країною. Відносини з такими країнами як Литва та Латвія вже, як це не парадоксально, завдяки російській агресії, значно пожвавилися та вийшли на новий рівень; тепер важливо розвивати ці відносини та виводити їх з політичної площини в економічну.

Свого часу було створено НАТО - з метою боротьби проти СРСР, але з часом організація перетворилося на всеосяжне партнерство між її учасниками. Балто-Чорноморський союз теж має поєднати ідеологію спільної безпеки та економічної співпраці між усіма, задля вигоди кожного. Україна завдяки своєму географічному положенню та загальному потенціалу може стати ключовою країною Союзу, проте задля цього необхідно, щоб при владі були

люди з глобальним мисленням та стратегічним підходом до національних інтересів країни.

Chaplia Maria

3rd year law student at Taras Shevchenko
National University of Kyiv

MULTI-TRACK DIPLOMACY AS A MODERN INSTRUMENT OF PEACEBUILDING

Years spent fighting for peace have proved that conflicts are an inevitable part of world system's essence. Bearing this in mind, states are making strenuous efforts in order to ally with others for the protection of peace not just in its military, but also political, economic and so on meanings. Nonetheless, we can look at peace from the other prospective – as the ability to handle conflicts by peaceful means. And principal role in these processes is given to diplomacy. Its significance is undoubtable yet the the scope it enhances is not always closing all the wounds a conflict opens.

The theory of a international relations is overwhelmed with scientific terms used to define a conflict resolution. Those include conflict management, conflict termination, conflict mitigation, conflict settlement and so forth. Nevertheless, the mentioned collocations describe the outcome but not the process of building peace the role of which cannot be underestimated. The concept of the latter was addressed by UN Secretary General Boutros Boutros-Ghali in his 1992 Agenda for Peace. Peacebuilding was defined as a part of continuum, ranging from preventive diplomacy to peacebuilding, to peacekeeping, and finally to post-conflict peacebuilding. Preventive diplomacy seeks to bring conflicting parties to the negotiation table before large-scale violence takes place, peacekeeping seeks to contain the violence, and post-conflict peacebuilding seeks to interlace the fabric of a society as it emerges from a destructive international conflict or civil war. Although it is argued that this approach is too power-politics perspective oriented and fails to outline the process of transformation of conflict-habituated system into a peace sustaining one. The problem is that states while tackling conflicts pay too much attention to political peacebuilding. A signed treaty is just creating a legal basis for building or rebuilding a new post-conflict 'edifice' thus structural and social activities are very often missed. This is where multi-track diplomacy steps in.

The term 'multi-track diplomacy' is based on the original distinction made by Joseph Montville in 1981 between official, governmental actions to resolve conflicts (track one) and unofficial efforts by nongovernmental professionals to resolve conflicts within and between states (track two). Recognising that to lump all track two activities under one label did not capture the complexity or breadth of

unofficial diplomacy, Louise Diamond coined the phrase "multi-track diplomacy" in order to incorporate all aspects of mediation from the ground-level work of private citizens to the top-level meetings of state heads. Later on Ambassador John McDonald made the number of tracks bigger (previously he offered four of them) to outline all ways in which societies are struggling to transform the conflict-habituated system. For now the following ones make up multi-track diplomacy:

3. Government, or Peacemaking through Diplomacy;
4. Nongovernment/Professional, or Peacemaking through Conflict Resolution;
5. Business, or Peacemaking through Commerce;
6. Private Citizen, or Peacemaking through Personal Involvement;
7. Research, Training, and Education, or peacemaking through Learning;
8. Activism, or Peacemaking through Advocacy;
9. Religion, or Peacemaking through Faith;
10. Funding, or Peacemaking through Providing Resources;
11. Communications and the Media, or Peacemaking through Information.

The most important trait of this theory is that there is no hierarchical order between the tracks. No track is more important than the other, and each track is independent from the others. Each track is empowered to work in harmony and cooperation with another. In addition, it would be a mistake not to single out another characteristic of the multi-track diplomacy. As one must have not noticed every next track differs from the previous one with the mechanism of its functioning that include resources, values, principles and the level at which it operates. Such approach allows to balance the pressure put on various spheres of state's life and not to overleap either government or activism for instance.

Diplomacy in most cases is understood as an art of conducting cooperation between states through its official representatives. But this is rather a narrow meaning. When conflicts occur, functions of diplomacy are transformed and the main attention is payed to peacebuilding activities which again include negotiations (cooperation) exclusively on the interstate plane. That usually leads to a peace treaty conclusion but does that really result in peace is a question to be discussed. The answer is the following: other tracks have to interfere and actually fill the gaps official diplomacy is overlooking. Only by taking this fact into account and by employing all the necessary measures in all injured fields peace can be reached. So multi-track diplomacy illustrates a wide approach to defining diplomacy. According to it a *raison d'être* of the latter lies in promoting cooperation between states and assuring peace being built in all fields and not just through official representatives.

Чекалюк В.В.,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
докторант Інституту журналістики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ТВОРЕННЯ РЕПУТАЦІЇ ДЕРЖАВИ. УКРАЇНА ЯК БРЕНД

Створення іміджу починається зі створення бренду країни. В даному дослідженні розглядаємо країну як товар, який потрібно презентувати максимально економічно привабливим і конкурентним для світової спільноти. Як інструмент творення іміджу використовуємо медіа технології. Стратегічний розвиток країни залежить від багатьох факторів, серед яких ключова роль належить веденню іміджетворюючої політики, від публічних кроків і позиціонування публічних осіб до народу в цілому. Кожна країна прагне, аби про неї було відомо якомога більше позитивних фактів. Позитивне позиціонування на світовому ринку сприяє залученню інвестицій й розвитку країни. У дослідженні розглянуто медіа механізми формування позитивного іміджу держави. Певний імідж є в усіх і в усього, а потрібний імідж треба створювати, керувати, коррелювати та контролювати. Імідж держави – це продукт ефективних комунікацій. Авторка пропонує наукове бачення творення репутації держави.

Проблема творення державного іміджу є найбільш пріоритетною сферою і для політиків, дипломатів, економістів, державотворців, освітян, педагогів, і для науковців. Авторка, іміджмейкер-практик, розглядає Україну як товар, який потрібно презентувати максимально економічно привабливим і конкурентним для світової спільноти. Future Brand щороку офіційно оприлюднюють рейтинги і прогнози вимірювання країн як брендів. Індекс Країн 2014-2015 відкриває Японія – коронована як сильна країна бренд-2014. В Топ-10 країн брендів 2014 потрапляють в рейтинговій послідовності від лідерства до спадання: Японія, Швейцарія, Німеччина, Швеція, Канада, Норвегія, Сполучені Штати Америки, Австралія, Данія і Австрія. Зазначимо, що Україна жодного року не потрапляла в ТОП десятку. Держава, як будь-який інший об'єкт іміджу, – це товар, який необхідно подати у вигідному, конкурентному світлі. У більшості країн державою передбачено створення, затвердження і виконання офіційних програм «Бренд країни». Україна використовувала подібний досвід лише одного разу – напередодні Євро 2012. В період з 2013 по 2015 рр. українська держава існує в умовах іміджевої невизначеності, причому це стосується не тільки локального, а й глобального інформаційного ринку. Ризики і нестабільність у економіці, невизначеність лідерів країни щодо векторів розвитку країни, АТО, втрати територій, державної цілісності, криза в гуманітарній сфері та ін. фактори - пряма перешкода формуванню бренду України.

Дослідники, здебільшого дипломати, політики і науковці В.Г.Ціватий, В. П. Горбулін, М.С. Дорошко, Лі Куан Ю, В. А. Ющенко, А.Д. Гулієв, Том Адамс, А. С. Гальчинський [11] виходили з різних уявлень про сутність іміджу, масову комунікацію, процеси сприйняття інформації та закономірності формування громадської думки. Варто зазначити, що питання іміджу держави досі актуальне й не вирішене, немає єдиного алгоритму створення іміджу. У 2014-2015 рр., живучи у ворожому оточенні АТО, Україна зберігає рівень демократії, підґрунтям її є, звичайно, традиційні цінності, повага та толерантність, закріплена на генетичному рівні, найнезаангажованішими є соціальні мережі та інтернет портали, у ЗМІ зберігається право дати протилежну чи альтернативну думку. Головне в Україні – це людський капітал. Одним із найважливіших факторів є освіта. Політичні економічні реалії сьогодення диктують нові умови для творення державного іміджу. Україні необхідно підкоректувати діяльність ЗМІ як інструменту творення іміджу країни, вийти на новий рівень співпраці ЗМІ і державних органів, удосконалити внутрішню редакційну політику. Як це зробити без конфлікту інтересів і хаосу у суспільстві, які інструменти необхідні для цього – головна тема для досліджень міжнародних і вітчизняних експертів.

Вплив ЗМІ на формування іміджу держави беззаперечний. Медіа органи формують і програмують імідж держави. Яким буде імідж України у світі напряму залежать від подачі матеріалів у ЗМІ, їх впливу на цільову аудиторію. Результатом правильної інформаційної кампанії є базова основа успішної держави: економічна незалежність і стабільність, послідовна дипломатична політика, інвестиційна привабливість держави, високий рівень туристичного інтересу до країни, військова міць та готовність і бажання лідерів налагоджувати дипломатичні відносини на всіх рівнях.

У 2014-2015 рр., спостерігаючи за тиражуванням у медіа теми популярності країни, стаємо свідками того, як Україна переходить із категорії країна в бренд. У 2014 р. дослідження FutureBrand задекларували, що не всі з 75 досліджених країн можна кваліфікувати як «бренд». Справді, тільки 22 відповідають критеріям і мають конкурентну перевагу над іншими. Щоправда Україна поки що у переліку розглядається світовими експертами як перспективна держава на шляху до того, щоб стати брендом. Потенційні інвестори і бізнес партнери, світові корпорації заявляють, що вони будуть торгувати охочіше з країною брендом, ніж просто «країною». Факторами країни – бренду є наявність репутації за високу якість продукції-послуг; туристичне прагнення відвідати країну; інтерес до навчання в країні; екологічна безпека і сприятлива комфортна інфраструктура; більш ніж задовільний рівень життя громадян; низький рівень корупції; відсутність економічної кризи, воєнно-політичних конфліктів. Пропонуємо розглядати країну – як товар. Успішний досвід процесу іміджетворення пропонується запозичити у світових держав, що досягли статусу бренду і вдало створили позитивний імідж.

Статус державного бренду визначається тим, наскільки інвестору комфортно працювати з такою країною. У контексті подій, котрі переживає Україна на етапі свого становлення як незалежної держави, головне, щоб у країні була стабільність, а керували нею прагматичні, прихильні національним інтересам політики-професіонали, котрі не бояться прийняття стратегічних і часом непопулярних, проте далекоглядних рішень, продуманих і цілеспрямованих, а не продиктованих миттєвою необхідністю і вже тим більше міркуванням особистої вигоди, заради власного PR. Діяти – лише в інтересах країни. Завдання іміджмейкерів діяти в унісон запитам інформаційного ринку, бути водночас учителем і другом для журналістів.

Висновки. Реалії сьогодення, глобалізація та інші суспільні чинники диктують нові умови і нові запити ринку. Нестабільна політична і економічна ситуації негативно впливають на роботу над побудовою позитивного державного іміджу, саме нестабільність спонукає до дій і пошуку ефективних шляхів формування іміджу. Тематика державотворення, ефективних комунікацій із медіа є складною і багатовекторною, потребує глибоких знань і практичного досвіду науковців-дослідників. Чимало факторів впливають на імідж, іміджмейкери, мають постійно «тримати руку на пульсі» і фахово реагувати на зміни, задовольняючи запити ринку, використовуючи ЗМІ для поширення іміджевої інформації і комунікацій між державою і аудиторією.

Cerneavsi Tatiana,
MA, Moldova State University,
Applied Linguistics Department

DEVELOPING SOFT SKILLS IN THE BUSINESS ENGLISH CLASSROOM

The notion of soft skills is very important in Business English because it's a crucial topic in careers and a part of adult language learning.

As Dr Goeran Nieragden mentions, soft skills are skills that determine a person's ability to fit into a particular structure, such as a project team, a rock group, or a company. The skills include personality traits like emotional maturity, eagerness to learn, and willingness to share and embrace new ideas.

All soft skills are interconnected. For example, problem solving skills are indispensable from stress resistance.

It is difficult to teach soft skills directly but teaching can create tasks to provide soft skills experience, paying attention to language items functions and speaker's intention as well as paying less attention to grammatical accuracy.

When teaching soft skills, the teachers should rethink TTT (Teacher Talking Time) and increase STT (Students Talking Time).

The teacher's role is to:

- show pattern
- stimulate discussion
- encourage discussion
- guide practice
- monitor group work
- get students to use reasoning and evidence
- encourage thinking about old problems in new ways

The student's role is to:

- discuss
- guess
- get correction
- repeat
- create exercises

Possible activities might include:

- talk to different classmates to acquire information in order to fill out a chart.
- have students work together to practice the new vocabulary from a unit.
- use conversation cards. Students are given conversation cards and they mingle with each other to get answers from their classmates. Students are encouraged not to show their cards to their classmates, which forces them to listen to each other rather than read.
- teach and have students practice useful language functions. For example, after a short conversation, have students use phrases for leave taking, such as, "It was nice talking to you," "Thank you for your time," or "Let's talk more later."
- use illustrations that show a problem to provide students with problem solving activities.
- have a "Problem Box" for students to write (anonymously) about a problem they are having at work. The teacher reads the problem out loud, puts students in groups with the template, and the class helps the student solve the problem.

ТУРЕЧЧИНА-РОСІЯ ПІСЛЯ ЗБИТТЯ СУ-24: НОВИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ПОРЯДОК?

- з початку з 2000 років між Турецькою Республікою (ТР) і Російською Федерацією (РФ) існував інтенсивний політичний діалог та активна співпраця практично в усіх сферах взаємного інтересу; у 2010 році була створена Рада співробітництва високого рівня під співголовуванням президентів двох держав – розгалужений двосторонній механізм з такими робочими органами: 1) Спільна група стратегічного планування, яку очолюють міністри закордонних справ; 2) Спільна комісія з економічних питань на чолі з міністрами енергетики; 3) Громадський форум, модерований головами комітетів у закордонних справах парламентів двох країн;

- існували активні контакти на вищому рівні: 7 лютого 2014 року Президент Туреччини Р.Т.Ердоган відвідав відкриття 22-х Олімпійських Ігор у Сочі, 1 грудня 2014 року Президент РФ В.В.Путін здійснив офіційний візит до Анкари для проведення 5-го засідання Ради співробітництва високого рівня; 23 вересня 2015 року Р.Т.Ердоган взяв участь у відкритті Соборної мечеті в Москві;

- основу турецько-російського партнерства складала економічна взаємодія: РФ – 2-й торговельний партнер ТР; обсяги двосторонньої торгівлі перевищили 30 млрд. дол.; взаємні інвестиції становили по 10 млрд. дол. з кожної сторони; обсяг робіт, виконаних турецькими підрядниками в РФ, сягнув 55 млрд. дол.; РФ – найбільший партнер Туреччини у сфері енергетики, держави безпосередньо з'єднані газопроводом «Блакитний потік», обговорювалася реалізація інших двосторонніх газотранспортних проєктів; будівництво першої атомної станції в ТР реалізується у співпраці з РФ; кількість російських туристів, які щорічно відвідують ТР, сягнула 4,5 млн.;

- з 2011 року між країнами існував безвізовий режим;

- збиття турецькими ВПС 24 листопада 2015 року російського бомбардувальника Су-24, який порушив повітряний простір Туреччини, виконуючи бойове завдання на півночі Сирії, викликало різку реакцію Росії;

- у відповідь на інцидент російська сторона оголосила заходи, що охоплюють практично усі сфери двостороннього співробітництва – політичну, військову, економічну, гуманітарну, наукову, освітню; зокрема, скасовані заплановані на кінець листопада – грудень засідання Групи стратегічного планування та Ради співробітництва високого рівня, оголошено про призупинення контактів практично в усіх сферах економічної та військово-технічної взаємодії, запроваджені обмеження на імпорт певних видів

турецької продукції, усі російські туристи залишили Туреччину, скасовано чартерне сполучення між країнами;

- на фоні заяв турецької сторони, що свідчать про небажання ескалації відносин, керівництво РФ вимагає офіційного вибачення за інцидент та не іде на поступки стосовно контрзаходів;

- ситуація, що склалася в турецько-російських відносинах у двосторонньому плані, а також ґрунтовне розходження інтересів цих двох країн щодо Сирії ставить на порядок денний питання її впливу на Чорноморський регіон; ймовірно, що корегування зазнають проекти у енергетичній та транспортній сферах, військово-політична взаємодія між регіональними державами.

Шайда О.Є.,

доцент

кафедри міжнародних економічних відносин

Львівської комерційної академії

ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Розвиток глобалізаційних процесів, поглиблення світогосподарських зв'язків ставлять перед кожною країною завдання економізації зовнішньої політики, яке повинно бути основою державної зовнішньополітичної доктрини. По суті, останнім часом дипломатія та економіка перебувають у нерозривному зв'язку. За визначенням фахівців, під економізацією зовнішньої політики розуміють встановлення як пріоритетних таких цілей і завдань у галузі зовнішньої політики, що сприятимуть поліпшенню участі України у світовому поділі праці шляхом розширення ринків збуту продукції вітчизняних виробників, залучення зі світового фінансового ринку до економічного обігу країни необхідних коштів, інтеграції економіки України до регіональних економічних об'єднань та врахування і пристосування до потреб внутрішнього ринку глобалізаційних процесів. На практиці економізація зовнішньої політики реалізується через економізацію зовнішніх відносин, під якою розуміють використання засобів політичного, дипломатичного, економічного, військового, культурного та іншого впливу на суб'єктів міжнародних відносин з метою досягнення цілей зовнішньої політики, визначених у результаті її економізації. Тому в сучасних реаліях держави активно використовують інструментарій економічної дипломатії, що являє собою діяльність у сфері міжнародних економічних відносин, спрямовану на здійснення конкретних практичних завдань задля просування економічних інтересів країни на зарубіжних ринках.

Економізація зовнішньої політики України буде успішною за умови посилення її зовнішньоторговельних позицій на світовому ринку. Тож на сучасному етапі реформування нашої економіки особливого значення набуває зростання експортного потенціалу України. Він створює міцний фундамент для розвитку багатьох галузей виробництва та є джерелом надходження валютних ресурсів для задоволення виробничих і соціально-економічних потреб.

Але на сьогоднішній день розширення присутності української експортної продукції на світових ринках відбувається не надто стрімко внаслідок цілої низки проблем, з якими стикаються вітчизняні експортери. До втрати українськими товаровиробниками конкурентних переваг призводять застарілі технологічні потужності експортоорієнтованих підприємств, брак фінансових можливостей запроваджувати інноваційні технології у виробництво.

В Україні так і не створено сприятливих умов роботи для вітчизняних експортерів. Розвиток експортної діяльності ускладнюється через недосконалу і часто суперечливу законодавчу базу, нестабільність економічного середовища, високий рівень оподаткування, відсутність чіткої державної стратегії підтримки вітчизняного експорту.

Протягом останніх років в Україні зберігається стійка тенденція переважання сировини у товарній структурі нашого експорту, частка високотехнологічного експорту становить лише 6%, в той час, як в країнах, де економіка швидко зростає, цей показник досягає 40%, у розвинених країнах – 25 %.

Ще однією проблемою є слабка географічна диверсифікація нашого експорту. Внаслідок погіршення політичних відносин Росія посилила торговельну війну з Україною, що змусило багатьох українських експортерів, орієнтованих на російський ринок, шукати нових партнерів для розвитку своєї зовнішньоторговельної діяльності. Тож у рамках економізації зовнішньої політики України і створення позитивного сальдо зовнішньої торгівлі надважливим завданням є розширення зовнішньоекономічної співпраці з країнами-членами Європейського Союзу. Саме Євросоюз повинен стати першочерговим об'єктом української торгівлі після закриття російського ринку для вітчизняних експортерів. Водночас необхідно забезпечувати процес регіональної диверсифікації, освоюючи нові ринки Азійсько-Тихоокеанського, Південно-Американського регіонів, Африки тощо.

Безперечно, для ліквідації вищезазначених проблем необхідна тісна співпраця держави і бізнесу, спрямована на вироблення дієвих механізмів сприяння розвитку експортоорієнтованих підприємств та створенню ними високоякісних, прогресивних у технологічному плані та конкурентоспроможних зразків експортної продукції. Але до реалізації завдань промоції наших експортерів, просування їх товарів на міжнародні ринки та створення позитивного іміджу українського товаровиробника у світі повинні активно долучатися наші дипломатичні представництва, консульські установи, торговельно-економічні представництва за кордоном. Їхнім обов'язком повинно бути надання вітчизняним товаровиробникам зовнішньоторговельної інформації

стосовно правил і процедур роботи на світових ринках, подолання технічних бар'єрів у торгівлі, умов участі в тендерах тощо.

Шевченко О.,
Одеський Національний Університет
імені І.І.Мечникова

БЕЗПЕКОВІ НАСЛІДКИ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ДЛЯ УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

Анексія Криму та початок військових дій на сході України поставили перед Європою низку викликів, фактично відтворивши умови відносин між глобальними та регіональними акторами у Східній Європі часів «Холодної війни». Вперше в постбіполярний період в Європі стався прецедент анексії державою частини іншої держави. Цим, а також з появою нової форми анексії - гібридної війни на Донбасі, була продемонстрована недієздатність і формальність безпекових договорів та меморандумів, що вкладалися поза певної глобальної безпекової системи. Україна, що не була і не є членом ні НАТО, ні ОДКБ виявилася нездатною себе захистити і не захищеною ні юридично, ні фактично від військової агресії збоку іншої країни. Будапештський меморандум, ОБСС, двосторонні домовленості, спільні військові навчання – все це виявилось нездатними та недостатніми механізмами для забезпечення певного безпекового кола навколо України.

В цих нових умовах, українська дипломатія потребує перегляду двосторонніх відносин з багатьма країнами і, зокрема, з найближчими сусідами. Польща традиційно є зацікавленою в європейській інтеграції України і вже багато років є основним провідником інтересів України в об'єднаній Європі. Військові дії на території України, анексія Криму, та нові для нашої країни умови в міжнародних відносинах в східноєвропейському регіоні поставили перед двосторонніми україно-польськими відносинами низку викликів та нових завдань. Перезавантаження влади в обох країнах, що сталося протягом останнього року ще більше актуалізує ці нові виклики та завдання.

Перш за все, це перегляд співпраці між країнами в військовій сфері. Це питання набуває актуальності, з огляду відновлення наміру України інтегруватися в НАТО, а також з огляду на об'єктивну необхідність підтримки армії, що знаходиться у стані військових дій. У 2014 році було запущено польсько-українсько-литовську військову бригаду, метою якої є проведення спільних військових навчань, обмін досвідом між військовими, а з часом – спільне проведення військових операцій. [1] Подальше співробітництво у військовій сфері між країнами виглядає потрібним і перспективним напрямком, з огляду на інтеграцію України в НАТО і необхідність реформувати Збройні Сили у

відповідності до стандартів НАТО і тут польський досвід буде для України корисним.

Також, з початком військових дій на Донбасі набрало актуальність питання надання Україні зброї. Час від часу українські та польські дипломати та політики піднімають це питання, але Польща, як член НАТО не може автономно від всієї організації піти на цей крок. Цей фактор піднімає ще одну тему, що не є темою україно-польських відносин напряму, але є важливим чинником в них, та в цілому у відносинах України та європейських структур. Це роль та вага Польщі в ЄС та НАТО. Це питання стало актуальним після анексії Криму, коли позиції Польщі та деяких інших країн, передусім «старої Європи» у питанні регулювання кризи, надання зброї та введення санкцій проти Російської Федерації серйозно не співпадали. Стало очевидно, що Польща не здатна в кризовий період впроваджувати свою політику у регіоні, що напряму її торкається.

Ще одне питання, що стало актуальним для польсько-українських відносин після військової агресії на Донбасі – питання біженців та лікування поранених військових. Польща ще під час подій Євромайдану приймала поранених українців на лікування, а під час військових дій на Донбасі стала одним з найактивніших партнерів України у цих питаннях. Взимку 2015 року Польща провела евакуацію громадян України - етнічних поляків, що проживали на територіях зони бойових дій, крім того Польща регулярно приймає на лікування українських військових та проводить інші соціальні акції, що позитивно впливає на двосторонні відносини між країнами.

Одним з проблемних питань польсько-українських відносин, що активізувалося після Євромайдану, та набуло ще більшої актуальності під час воєнних дій на Донбасі – питання сприйняття поляками українців. Як показують соціологічні опитування, ставлення поляків до українців не стало значно кращим після Євромайдану (на відміну від Помаранчевої Революції 2004 р.) [2] Натомість, ставлення поляків до України поляризувалося. В першу чергу, це проблема неприйняття поляками певних сторінок української історії, що стосуються УПА. Прийняття Верховною Радою України закону про визнання УПА борцями за незалежність було дуже неоднозначно сприйнято польським суспільством і зараз питання історії у відносинах між двома народами загострилось як ніколи.

Таким чином, можемо констатувати, що нові умови у міжнародних відносинах у Східній Європі актуалізували низку питань у польсько-українських відносинах. Одні питання виникли разом з війною, інші - знову забули актуальності після певного періоду знаходження «в тіні». Більшість з цих питань є невіршеними і потребують активних дій, зокрема від української сторони, адже багато в чому, саме від успіху польсько-українських відносин залежить успіх української політики у східноєвропейському регіоні та європейської інтеграції нашої держави.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Україна, Литва і Польща підписали угоду щодо створення спільної військової частини [*Електронний ресурс*] // режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/987181-ukrajina-litva-i-polscha-pidpisali-ugodu-pro-stvorennnya-spilnoji-viyskovoji-chastini.html>
2. Zmiany nastawienia Polaków do innych narodów [*Електронний ресурс*] // режим доступу - http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_113_15.PDF

Шевченко О.Л.,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
факультету Міжнародної економікименеджменту
ДВНЗ «Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ КУРСУ «МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Інтегративні процеси в Європі і в цілому світі, перехід від біполярного до поліполярного співробітництва, від діалогу до полілогу культур, постійно зростаюча академічна мобільність викладачів, науковців і студентів підвищують інтерес до вивчення іноземних мов. Одночасно це викликає бажання зрозуміти представників інших країн і народів, ураховуючи їх культуру, традиції та звички. Взаєморозуміння, співпраця без етнічних, расових і культурних бар'єрів можливі тільки на основі розуміння і поваги соціокультурних відмінностей народів світу і практичного здійснення принципів міжкультурної комунікації.

Саме з цією метою кафедрою іноземних мов КНЕУ був розроблений курс «Міжкультурна комунікація» для студентів спеціальності міжнародна економіка, оскільки навчання іноземної мови неможливе без широкого оволодіння культурою інших країн та формування нової особистості, здатної до адекватного сприйняття багатоваріантної картини світу. Проте, поза мови не може зберігатися і розвиватися культура спілкування в світі, тому пізнати світ можна тільки через засвоєння мов на основі методологічних принципів міжкультурної комунікації.

Особливістю дисципліни «Міжкультурна комунікація» в КНЕУ є те, що вона викладається на кафедрі іноземних мов, хоча має міждисциплінарний, інтегративний характер. В курсі досліджується взаємозв'язок між лінгвістикою, міжнародним менеджментом, соціальною психологією, міжкультурною комунікацією та іншими науками. Студентам надається можливість розвинути

розуміння понять культури і комунікації та усвідомити їх значення для ведення сучасного бізнесу. В нашому варіанті дисципліни розглядаються два чітко визначені аспекти: лінгвістичний і нелінгвістичний, та вивчаються обидва.

Метою викладання і вивчення даного курсу є підготовка конкурентних економістів – міжнародників і креативних особистостей до ефективної міжкультурної комунікації як в академічному, так і в професійному середовищі. Важливо, звісно, ознайомити студентів з основними положеннями теорії міжкультурної комунікації, запропонованими відомими вченими Е.Холом, Г.Хофстеде, Д.Самовером і Р. Портером та іншими. [1], проаналізувати базові концепції предмету, з'ясувати та критично оцінити основні проблеми міжкультурної комунікації та визначити зміни у характері розвитку науки за певний історичний період.

Разом з тим, більш суттєвою ціллю курсу є формування міжкультурної компетенції та практичних навичок взаємодії з представниками різних культур та різних країн. Майбутні фахівці у своїй професійній діяльності мають навчитися використовувати концептуальний апарат курсу, застосовувати різні види і моделі комунікативної поведінки у типових ситуаціях, розробляти і застосовувати доцільні мовні і комунікативні стратегії у практичних ситуаціях, включаючи переговори, презентації, ділові зустрічі та трудові відносини.

Предметом вивчення є безпосередньо процес комунікації, і особливості культур різних країн. При цьому під особливостями культури ми розуміємо особливості системи цінностей і норм поведінки, тобто національного менталітету, а також особливості комунікативної поведінки представників різних країн.

Кожна людина і кожний соціальний інститут є продуктом своєї національної культури. Вступаючи в комунікацію з представниками інших культур – носіями іншого менталітету, людина стикається з іншими уявленнями про світ, іншими цінностями і нормами поведінки. Наївно думати, що, наприклад, партнери по переговорах відрізняються від нас тільки своїми традиціями і звичаями, а думають і поведуться так само, як і ми.

Ще однією важливою особливістю курсу є аналіз факторів, які є «бар'єром міжкультурної комунікації», стереотипного і упередженого сприйняття людей з іншої культури. Негативні національні стереотипи і упередження старі, як світ, а в даний час часто ще і посилені тим, що деякі політики активно маніпулюють свідомістю людей у своїх цілях.

Завдання курсу – по можливості зменшити негативне і виробити шанобливе ставлення до представників різних культур. Для цього необхідно навчити студентів розуміти, що стереотипи – це узагальнення, зроблені іншими людьми, і вони можуть бути суб'єктивними, помилковими, навіть брехливими. Отже, складаючи уявлення про своїх партнерів з інших культур, більш надійно спиратись на власний досвід, здоровий глузд і виявляти толерантне ставлення. Аналізуючи можливі причини виникнення невдач в міжкультурній комунікації і міжкультурних конфліктів, студенти навчаються розуміти

особливості міжнародних і національних цінностей і переконань, розробляти та застосовувати доцільні мовні і комунікативні стратегії, а також стратегії вирішення міжкультурних конфліктів, здійснювати ефективну ділову взаємодію іноземною мовою з представниками різних країн і різних культур.

Крім того, ще однією особливістю курсу є наголошення на необхідності усвідомлювати специфіку власної народної культури, тобто національний менталітет, його цінності, уявлення про світ, що сформовані протягом усієї історії нашого народу і властиві тільки нашій культурі.

Підсумовуючи все вищезазначене треба підкреслити, що важливо не тільки навчити студентів іноземної мови, а навчити їх поважати і цінувати культуру різних народів. Мова – це дзеркало, що показує світ у сприйнятті людини. Одночасно в дзеркалі мови відбивається і сама людина, стосунки з іншими людьми, система цінностей і культура [2].

Саме тому вивчення дисципліни «Міжкультурна комунікація» конче необхідно для того, щоб майбутні економісти-міжнародники максимально ефективно взаємодіяли з партнерами з інших країн, використовуючи систему відповідних мовних і мовленнєвих норм, соціокультурних знань, навичок і вмінь, що дозволяють ролевантно варіювати мовну поведінку, а також працювати у полікультурному середовищі, використовуючи різноманітні мовні засоби відповідно, до цілей і схем професійної взаємодії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

- [1] Hall, E.T Beyond Culture/ E.T. Hall, Garden City: Author Backs, 1997. – 160 p.
Hofstede G. Cultural Constraints in Management Theories/ G.Hofstede // Academy of Management Executive. 1993.#7. – P.81-94
Samovar L.A. Communication between cultures/ Samovar L.A. Porter R.E., Mc. Daniel E.R. – Wadsworth: Cengage Learning, 2010-411 p.
[2]Тер-Мунасоба С.Г. Язык и межкультурная коммуникация/С.Г. Тер-Мунасоба М.: Слово, 2000. 624с.

Шкарбан А.Г.,
слухачка,
Дипломатична академія України
при МЗС України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ФРАНЦУЗЬКИХ ВІДНОСИН: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

В контексті запровадження з 1 січня 2016 року глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі в межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, поси-

лення ролі двосторонніх економічних відносин з передовими країнами-членами Європейського Союзу має визначальне значення.

Вибір Франції як пріоритетного партнера України обумовлюється впливовою позицією цієї країни у світі та в Євросоюзі, а також вагомими результатами її економічного розвитку.

Франція є важливим економічним партнером України. За даними 2014 року найбільшу питому вагу в структурі товарного експорту з України до Франції мали залишки та відходи харчової промисловості, насіння та плоди олійних рослин, жири та олії тваринного або рослинного походження, а також продукти неорганічної хімії. Таким чином, український експорт у Францію все ще залишається сировинно-орієнтованим.

Основу французького імпорту до України складають: різноманітна хімічна та фармацевтична продукція, ядерні реактори і машини, засоби наземного транспорту, крім залізничного, та ефірні олії. Таким чином, у структурі французького експорту в Україну переважає продукція глибокої переробки з великою доданою вартістю.

У сфері інвестиційного співробітництва Франція за обсягом прямих іноземних інвестицій, залучених в економіку України, станом на 2014 рік, посідає восьме місце серед інших країн, що становить 3,5% від загального обсягу інвестицій, залучених в економіку нашої держави.

За видами економічної діяльності прямі інвестиції французьких компаній розподіляються таким чином: фінансова та страхова діяльність (67,3%); промисловість (15,0%); торгівля, ремонт автомобілів.

Отже, переважна частина прямих інвестицій Франції в Україну спрямовані у фінансову сферу. Французька фінансова група „Бі-Ен-Пі Паріба” (BNP Paribas) володіє 51 % „Укрсіббанку”; „Креді Агріколь” (Crédit Agricole SA) є власником українського „Індекс банку”, а також представлений банком „Каліон” (Calyon Bank).

Агропромисловий сектор займає друге місце, після банківського і фінансового за обсягом прямих французьких інвестицій в Україну. Французькі компанії мають потужну присутність у секторі виробництва насіння та зерна в Україні. Такі компанії як „Еураліс” (Euralis), агропромислові групи „Маїс-Адур” (Maïs-Adour), „Суфле” (Soufflet), „Малтеуроп” (Malteurop) мають власні виробничі потужності й є впливовими гравцями на внутрішньому зерновому ринку. Інші компанії, такі як „Лімагрєн” (Limagrain), „Агрі-обтансьйон” (Agri-obtention) мають в Україні свої представництва і розглядають можливість розпочати виробничу діяльність.

В Україні дуже добре представлені великі французькі групи – виробники молочної продукції: „Лакталіс” (Lactalis), „Данон” (Danone), що володіють кількома заводами та торгівельними марками. У сфері виробництва сирів слід відзначити компанії „Бель” (Bel) і „Бонгрєн” (Bongrain).

Двосторонній співпраці у сільськогосподарському секторі сприяє діяльність Українсько-французького сільськогосподарського клубу, який, зокрема,

заохочує і допомагає приходу нових інвесторів у галузь. Франція готова допомагати Україні у запровадженні системи сертифікації агропродукції у відповідності з нормами ЄС, а також ділитися досвідом у сферах генетики і біотехнологій. Значні можливості існують у сфері імпорту в Україну якісної сільгосптехніки, де французькі компанії і виробники постійно нарощують свою частку.

У сфері енергетики в Україні добре відомі такі французькі компанії як „Шнайдер-Електрик” (Schneider Electric), „Франсем” (Francem), „Електрисіте де Франс” (EDF), „Газ де Франс” (GDF), „Альстом” (Alstom). Компанії пропонують свої консультативні послуги, технічні рішення, беруть участь у модернізації енергетичної інфраструктури.

Особливо слід відзначити можливість двосторонньої співпраці у сферах ядерної енергетики та ядерної безпеки, що є дуже розвинутими у Франції. Оскільки до 2030 року Україна планує збільшити потужність атомних електростанцій, актуальними завданнями для держави є будівництво та введення в експлуатацію нових енергоблоків, продовження строку служби наявних потужностей, а також розробка покладів уранової руди. В усіх цих сферах перспективною є співпраця з такими французькими компаніями як „Арева” (AREVA), EDF, „Альстом”. Зокрема, у квітні 2015 року було підписано контракт на постачання збагаченого урану, завдяки якому розширюється співпраця з одним із світових лідерів у сфері ядерних технологій – французькою компанією AREVA. Цей контракт є реальним кроком у сфері диверсифікації поставок ядерних матеріалів для українських АЕС.

Таким чином, необхідною передумовою підвищення інтересу Франції до України є подальше посилення економічної співпраці та збільшення французьких інвестицій за ключовими напрямками: фінанси, сільське господарство, енергетика. Цьому мають сприяти продовження економічних реформ і поліпшення інвестиційного клімату в Україні.

ЗМІСТ

Циватий В.Г.

ЄВРОПЕЙСЬКА ДИПЛОМАТІЯ (XVI-XVIII СТ.) І
ВІДЕНСЬКИЙ КОНГРЕС (1814-1815 РР.): ІСТОРИЧНІ ПОСТУПИ,
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗДОБУТКИ І ДОРОГОВКАЗИ В МАЙБУТНЄ..... 3

Татаренко Н.О.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ
УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 8

Грущинська Н.М.

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ:
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТРАДИЦІЙНИХ ТА КРЕАТИВНИХ ЇЇ ФОРМ..... 10

Жалоба І.В.

СВІТОВА ДИПЛОМАТІЯ І ВИКЛИКИ ХХІ СТ..... 11

Shpak Nataliya

LEARNER-CENTERED TEACHING:
OPPORTUNITIES AND CHALLENGES 13

Dr. phil. Claudia Wunderlich

TEACHING INTERCULTURAL SKILLS
THROUGH A GLOBAL BUSINESS SIMULATION..... 16

Баранецький І.О.

РОЛЬ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ США У
ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ 18

Березовська Л.В.

МІГРАЦІЙНИЙ КОЛАПС ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 20

Бессонова М.М.

ДОДАТКОВІ ВИМІРИ ПАРТНЕРСТВА КАНАДИ,
МЕКСИКИ ТА США В РАМКАХ НАФТА 21

Бслоусов М.С.

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ “ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ” ТА
“ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ” (E-COMMERCE)..... 23

Босак Н.Б. ЗНАЧЕННЯ М'ЯКОЇ СИЛИ ДЛЯ УКРАЇНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОСТІ.....	26
Бохан А.В. КОМЕРЦІЙНА ДИПЛОМАТІЯ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ДЕТЕРМІНОВАНОСТІ РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА	27
Бузань В.Ю. ПОЛІТИКА США ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ АРАБСЬКО- ІЗРАЇЛЬСЬКОГО КОНФЛІКТУ В ЧАСИ «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ».....	29
Бузаров А. И. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ «ЛИГИ АРАБСКИХ ГОСУДАРСТВ» В ПЕРИОД СОБЫТИЙ «АРАБСКОЙ ВЕСНЫ»	32
Бурміч О.С. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	35
Васильєв О.А. ЄВРАЗІЙСЬКА ПАРАДИГМА У СОЦІАЛЬНО- ПОЛІТИЧНІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ КАЗАХСТАНУ	39
Величко В.В. НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ КИТАЮ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ТУРИСТИЧНИХ ОБМІНІВ	41
Вербицький В.В. ОСНОВНІ АСПЕКТИ НЕПОРОЗУМІННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РЕГІОНІ: РЕЛІГІЙНИЙ ВИМІР.....	43
Voyevodina Natalya INTERNATIONAL MEDIATION: WHO, WHEN, HOW	45
Войнаровський А.М. ПОДІЛЬСЬКА ЗЕМЛЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ЄВРОАЗІЙСЬКОГО ПРОСТОРУ НАПРИКІНЦІ XIV – XV ст.....	47

Войтов С.Г. ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ РОСІЙСЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНОГО ЕМБАРГО ПРОТИ УКРАЇНИ.....	49
Гайдук Т.М. ТНК У ДИНАМІЧНОМУ СВІТІ: КОРПОРАТИВНА ДИПЛОМАТІЯ.....	53
Горобець І. В. ПРОБЛЕМА КАШМІРУ У СУЧАСНИХ ІНДІЙСЬКО-ПАКИСТАНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ	55
Дема Анна INTERNATIONAL MEDIATION: WHO? WHEN? HOW?	57
Дерев'янюк І.П. НЕОФІЦІЙНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК САМОСТІЙНА СТРУКТУРА В РАМКАХ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	60
Деркач О.В. ДИПЛОМАТИЧНИЙ ВИМІР ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ. ПОШУК НОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ. ІНІЦІАТИВИ	62
Дерунець Н.О. ТОРГОВЕЛЬНІ ПРЕДСТАВНИЦТВА У ДИПЛОМАТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ	64
Добровольська А.Б. ПОЛІТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ «НЕСТАБІЛЬНИХ» ДЕРЖАВ: ПРОБЛЕМИ І ПРОТИРІЧЧЯ ПЕРЕХОДНОГО ПЕРІОДУ В МОЛДОВІ	66
Желіховський С. В. СТАНОВЛЕННЯ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ. ПОСИЛЕННЯ ВПЛИВУ КОНГРЕСУ НА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ	70
Жулід-Христосенко Ю.О. МІСЦЕ ТА РОЛЬ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	73

Заболотна Л.В. ПОЛІТИЧНИЙ ЕКСТРЕМІЗМ ЯК ВИКЛИК СУЧАСНІЙ ДИПЛОМАТІЇ.....	75
Ірха Ю. Б. ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ЕКСТРЕМІЗМУ.....	77
Касаткіна К.А. КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ АМЕРИКАНСЬКО-КУБІНСЬКИХ ПРОТИРІЧ НАПРИКІНЦІ 1950-х – У 1970-ті рр.....	82
Князєва К.В. ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА В СУЧАСНІЙ БАГАТОСТОРОННІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДИПЛОМАТІЇ	84
Кобзєв Д.І. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА АСОЦІАЦІЄЮ ДЕРЖАВ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ.....	86
Ковальчук А.О. ОСОБЛИВОСТІ ІСПАНОМОВНОГО ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ	88
Ковач-Буцко М. В. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ.....	89
Колеснікова А.А. «BIENNIO ROSSO» ТА ЗАРОДЖЕННЯ ФАШИСТСЬКОГО РУХУ В ІТАЛІЇ.....	90
Корнєєва Ю.В. ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВНИХ КОМПАНІЙ В КРАЇНАХ ЄС В МЕЖАХ НАДНАЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ.....	92
Корольова А.С. СПІВРОБІТНИЦТВО США ТА КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС У КОНТЕКСТІ ТОРГІВЛІ СКРАПЛЕНИМ ПРИРОДНИМ ГАЗОМ.....	95

Корома В.І. ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	96
Кужельний М.О. АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ АГРЕСІЇ РОСІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ НАПРЯМІ	100
Кузічкін В.Є. ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ І ПІВДЕННИЙ КАВКАЗ.....	103
Кульчицька О.В. ООНІВСЬКИЙ ПЕРІОД ДИПЛОМАТІЇ Г.Й.УДОВЕНКА: ПОГЛЯД З ХХІ СТОЛІТТЯ	104
Купчик О.Р. ЧИ БУЛА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УСРР В 1919–1923 рр. САМОСТІЙНОЮ?: ІСТОРИЧНІ ДИСКУСІЇ.....	107
Курмаз Л.П. ЕКОНОМІЧНА ЕКСПАНСІЯ ЯК ЧИННИК ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ.....	109
Кучик О.С. «КРИЗА ЕФЕКТИВНОСТІ» МЕХАНІЗМІВ ІНСТИТУТІВ БАГАТОСТОРОННЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ НОВІТНІХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ	110
Кучик Г. Б. МОВА УСТАНОВЧИХ ДОКУМЕНТІВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ЗАСІБ ВИЯВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ВОЛІ ДЕРЖАВ	112
Левченко Л.Л. РОЛЬ ІЗРАЇЛЬСЬКИХ АРХІВІВ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ.....	113

Леонова А.Д. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ	118
Лесюк В.В. РОЛЬ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У СУЧАСНОМУ ПРАВОПОРЯДКУ	120
Ликова А.В. СЕВАСТОПОЛЬ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ РОСІЇ (XIX-XXI ст.) ТА СИСТЕМА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ	122
Літвяга В.В. ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ У МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ.....	125
Лоссовський І.Є. ГОЛОВНІ ФАКТОРИ УСПІШНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ КРАЇН ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ: ПРИКЛАД СІНГАПУРУ	128
Ляшенко М.Л. СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ІСПАНІЇ	133
Макуха Ю.В. ПОЛІТИКА США У РЕГІОНІ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ.....	134
Малиновська Н.В. ІСТОРИЧНИЙ ВИМІР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ	137
Мальшина К.В. ПЕРШІ КРОКИ СЛОВЕНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ (1919-1920 рр.)	139
Марцинюк М.П. МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПОРТУГАЛІЇ ДО І ПІСЛЯ ВСТУПУ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (1974-2001 рр.).....	141

Матяш І.Б. ПЕРШІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ: КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ КОНСУЛІВ ТА ПРОСОПОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ СЛУХАЧІВ.....	143
Мирка О.А. МОДЕРНІЗАЦІЯ МЗС - ВАЖЛИВИЙ КРОК ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	145
Молчанова О.В. УКРАЇНСЬКІ ДИПЛОМАТИЧНІ Й ВІЙСЬКОВО-САНІТАРНІ МІСІЇ В ЄВРОПІ У СПРАВАХ РЕПАТРІАЦІЇ ПОЛОНЕНИХ ТА ІНТЕРНОВАНИХ ВОЯКІВ-УКРАЇНЦІВ (1918-1922 рр.): ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	147
Нагорняк І. ПЕРЕГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СУСІДСТВА ТА КРАЇНИ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ	150
Новицька О.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ РЕЛІГІЙНОГО ЕКСТРЕМІЗМУ І ТЕРОРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	153
Олійник О.М. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПАРТНЕРСТВА КИТАЄМ	155
Омельченко В.Ю. ЦІННОСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І КУЛЬТУРИ ЯК «КАТЕГОРИЧНИЙ ІМПЕРАТИВ» ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	158
Орлова Т.В. ЦИВІЛІОЛОГІЯ І ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ПОГЛЯД ІСТОРИКА	163
Очиченко А.М. ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ ТОРГОВЕЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄАВТ.....	165
Павлюк О.О. СУЧАСНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ	167

Печиборщ В. Ю. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВИЩА ШВЕЙЦАРСЬКОЇ КОНФЕДЕРАЦІЇ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ДОБИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	168
Пивовар С.Ф. ВОСННІ ІНТЕРВЕНЦІЇ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ РОСІЇ (1956–2015 рр.).....	171
Підберезних І. Є. РЕГІОНАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ БЕЗПЕКИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ	175
Піддубний І.А. ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УРЯДІВ РУМУНІЇ У 1918-1940 рр.	177
Піляєв І.С. «ДЕРЖАВА-ПАЛАЦ», ЯК ІСТОРИЧНИЙ СУБСТРАТ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ.....	179
Полторацький О.С. СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З НАТО В НОВИХ МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ	181
Пристайко В.В. МІЖНАРОДНО ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ	184
Пронь С.В. ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ КОНТАКТІВ ЯПОНІЇ З ЗОВНІШНІМ СВІТОМ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.....	186
Пронь Т.М. ПОЛЬСЬКА ДИПЛОМАТІЯ В ЕМІГРАЦІЙНОМУ РУСІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ 1920-Х РОКІВ	188
П'ятничук Т.І. ДО ПИТАННЯ ПРО ЕВОЛЮЦІЮ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДОКТРИНИ США В ХІХ СТ.....	190

Рашевська А.Н. РОЗВИТОК ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ ФРАНЦІЇ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ. У РОСІЙСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІІ.....	192
Резнікова Н.А. ОСОБЛИВОСТІ ПЛЮРИЛАТЕРАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	193
Семенчук М.Р. ШАНОБЛИВІ ВАРІАЦІЇ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА ДИПЛОМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	196
Семілетова О. Л. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	198
Sereda Iana THE IMPORTANCE AND MODERN CONCEPT OF THE CULTURAL DIPLOMACY	200
Синковець Н.І. МІЖНАРОДНА РЕГУЛЯТОРНА КООПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СПІВРОБІТНИЦТВА ЗАВДЯКИ ЗАСОБАМ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	201
Сльота І. МІГРАЦІЙНА ДИПЛОМАТІЯ І ВИКЛИКИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ В XXI СТ.....	203
Сніговська О.В., Малахіті А.В. ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИПЛОМАТІВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ І ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	204
Собко В.О. НОВІ ЕКОНОМІЧНІ АКЦЕНТИ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КНР	206

Сокол Ю.І. КНР ТА ООН: МИНУЛЕ І СУЧАСНІСТЬ	213
Sokolovska Larysa FOCUS ON CLIL: CHALLENGES FOR TEACHERS AND ADULT STUDENTS	215
Соломенна Т.В. НОВИЙ ЕТАП В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ СУСІДСТВА	217
Станчевський О.М. ПЕРШІ КРОКИ ІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ «БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКОГО ПРОЕКТУ»	219
Фальковський А.О. ПОЗИТИВНИЙ ІМІДЖ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НАШОЇ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА.....	221
Фесенко М. В. КОНСОЛІДАЦІЯ УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	223
ФЛІССАК К.А. РЕАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ	225
Хапко Д.А. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ 2015 РОКУ	227
Цветков О.Г. ПРІОРИТЕТИ РОЗБУДОВИ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: ПОЛІТИКО-ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ	229
Цимбалюк О. БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКИЙ СОЮЗ – УКРАЇНСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ В ЄС	231

Chaplia Maria MULTI-TRACK DIPLOMACY AS A MODERN INSTRUMENT OF PEACEBUILDING	233
Чекалюк В.В. ТВОРЕННЯ РЕПУТАЦІЇ ДЕРЖАВИ. УКРАЇНА ЯК БРЕНД	235
Sernevski Tatiana DEVELOPING SOFT SKILLS IN THE BUSINESS ENGLISH CLASSROOM.....	237
Чубрикова О.О. ТУРЕЧЧИНА-РОСІЯ ПІСЛЯ ЗБИТТЯ СУ-24: НОВИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ПОРЯДОК?.....	239
Шайда О.Є. ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	240
Шевченко О. БЕЗПЕКОВІ НАСЛІДКИ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ДЛЯ УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН.....	242
Шевченко О.Л. ОСОБЛИВОСТІ КУРСУ «МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА».....	244
Шкарбан А.Г. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ФРАНЦУЗЬКИХ ВІДНОСИН: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ	246

Наукове видання

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
**«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ:
УКРАЇНСЬКИЙ І СВІТОВИЙ ДОСВІД»**

м. Київ, 23 грудня 2015 року

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

В авторській редакції

Художня обкладинка: **Зяблицева Т. М.**
Комп'ютерна верстка: **Арабаджи І. О.**

Підписано до друку 15.12.2015. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Обл.-вид. арк. 20,4. Ум. друк. арк. 15,35.
Наклад 130 прим.

Адреса редакційної колегії:
01001, м. Київ-01, вул. Велика Житомирська, 2
тел.: 238-15-45, 279-45-00, факс: 279-47-05

Видавець

Дипломатична академія України
при Міністерстві закордонних справ України
01001, м. Київ, вул. Велика Житомирська, 2

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 4308 від 19.04.2014 р.

ДЛЯ НОТАТОК